

مستندى اقرأ الثقافى

للكتب (كوردى - عربى - فارسى)

www.iqra.ahlamontada.com

محمد د كهرىم نانهوا

كىژ گەلى نە شكە وتى دىوان

نوڤاڤايت

مەھولېر - ۲۰۱۱

بۆدابه‌زاندنی چۆرهما کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەراي دانلود کتایه‌ای مەختلف مەراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (کوردی ، عربی ، فارسی)

كىزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

كىزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

نۆقلەت

نوسىنى

محەمەد كەرىم نانەۋا

چاپى يەكەم

ھەۋلىر - ۲۰۱۱

وزارەتی رۆشنبیری و لاوان
بەرپێوەبەراییەتی گشتیی رۆژنامەنووسی و چاپ و بڵاوکردنەوە
بەرپێوەبەراییەتی بڵاوکردنەوەی ھەولێر

ناوی کتێب: گیزگەلی ئەشکەوتی دێوان

بابەت: نۆفلێت

نوسەر: محەمەد کەریم نانەوا

تایپ و نەخشەسازی: شیوەن محەمەد کەریم نانەوا

وێنەی بەرگ: دیاریبە لەلایەن بەرێز: مامۆستا (دارا محەمەد عەلی)

چاپی یەکەم – چاپخانەی رۆشنبیری – ھەولێر / ۲۰۱۱

لەبەرپێوەبەراییەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان

ژمارەی سپاردنی (۱۱۰۰) سالی (۲۰۱۱) ی پێدراوە

* مافی چاپکردنی ھارێزراوە بۆ وزارەتی رۆشنبیری و لاوان و خاوەنی کتێبەگە

* نەم کتێبە و کتێبمکانی وزارەتی رۆشنبیری و لاوان لەسەر نەم سایتە بخوێنەو

www. Kurdchap. Com

(۱)

ئەگەر پۇۋى لە پۇۋان. بەرپەرمو پىت بەم ولاتە دا گەوت، لەبىرنەگەي! ئەو
 نىشتىمانى (نارى) يانە، ئاى كە ولاتىكى پەنگىن و بەپىت و بەرمگەت و جوان و
 دلگىرە لەبەر دلان، سەيرى ئەم پىدەشت و ئاقارى كاكى بەكاكى، تەماشاي دۆل و
 چەم و قەلبەزو، بىنوارە پەموزە شاخى ھەزار بەھەزارو دامپىن و دۇندى چىا، ھەتا
 چاۋ ھەتەرە دىمكات، دارستان و كىلگەي دانەۋىلە و پەزو باغ، پەروى زەوى
 داپۇشىۋە، بەھەشتىكە قەت دلت بەروست نادات لىي جىا ناپىتەۋە. لە سۈچىكى
 ئەم بەھەشتەدا، كەمىك بەدوور. لەچىا. پىت بە گۈندىك دىكەۋى. شەست،
 ھەفتا، خانوۋى جىزىرى لە خشت دروستكراۋ دىبىنى. ئەو گۈندى (زەردەشت
 ئاۋا) پىدەلەن. لە پەركەي ئاۋايى، بەلەي خۇرناۋادا ھەۋشە ھەسارىكى گەورە
 و دىۋار بلند بەرچاۋ دىكەۋى. لەناۋە ھەند خانوۋەك بۇ مالى پەنجەران و
 تەۋىلەي ولاخان و سەكۈيەكى پان و بەرىن بۇ شەۋانى ھاۋىن دروستكراۋە. بۇ
 چۈنەۋە ژوۋورمە، ھەنتەرمەيەكى گەورمە دىرگايەكى زلى بىزمار پىژ پەۋمە ئاۋايى
 دامەزراۋە. ئەو ھەۋشە ھەسارى (زىنەل ئاغا) يە، كەمىك بەۋلاتر خانوۋەكى
 دوۋنەۋمى لە شىۋەي شارىستانى بەسەر ئاۋايىدا دىروانى. دىرەۋەي بەگلە سوور
 مالىچ كراۋە دىۋى ژوۋورمەۋە بەگەج سىپى كراۋە. ئەو مالى خانەۋادەي زىنەل
 ئاغا يە. شان بەشانى ئەم خانوۋە، دىۋەخاننىكى دىرژو بەرىن و دوۋ دىرىيە.
 دىرگايەكىيان پەۋ لە جى جۇخىنانە و پىي كانى ژانە، دىرگايەكى دىكەيان
 تايىبەت بوۋ بۇ ئاۋ مالى زىنەل ئاغا. بەرپۇز لەگۈندى زەردەشت ئاۋا، تەنھا
 پىرەمىردو پىرەنەكانى بەسالچوۋ، بۇھەندى ھوردە ئىشى ئاۋ مال و چاۋمىدىرى

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

پەلەۋمرو، مېۋاندارى لە مال دەمىنېنەۋە، ئەگىنا ژن و پياۋ پىتكەۋە، بەھەرەموزى
لە كىلگەۋ شىناۋەرزىدا كاردەكەن، بە پۇشاكى رېنگاۋ رېنگ و ئالاۋ والى جوانى
ئافرىتان. تا بلىي: قەشەنگ و دلفرىن و سەرنج پاكىش، چاۋ لە دىتنيان ئىرنابى
لەگەن تاۋكەۋتەنەۋە، تاكو بەرمبەرى خۇر ئاۋابوون دەگەن سەداى ئاۋازى بەجۇش
و خرۇشى گۇرانى فۇلكۇرى خەرىكى ئاۋدېرى و چۇمالن، ئەگەر لەكاتى پشۋوى
نىۋەپۇيان، لە شوپنەكى بەرز سەيرى دەم كانى و جۇگەى ئاۋبەكى. ئاى كە
دېمەنىكى جوان و دلفرىن دەبىنى. لەچەند شوپنان چرە دوۋكەن بەئاسماندا
ھەلدەچى، بەھەسەرمەۋە ئىشتەت دەچىتە نان و ھىلكەى برژاۋ و تەرە پيازو
پەنىرو ژاۋى و چاى شىرىن، خۇزىا دەمدىت. كە ھىۋاران دەست ھەلدەگرن،
قەتارە دەبەستن، بەرەۋ مەنزىل دەگەرپنەۋە، سىروشت بەم ھەموۋ جوانىيەى
خۇى، ھىستانەكى بەخىلىيان پى دەبات. بەلام ئەۋەى لەبەر دلان گران و مايەى
نىگەرانىيە سەبارەت بەخەلگى زەردەشت ئاۋا. بەرى رېنج و ماندوۋوبوونى
خۇيان، لە چۋار بەش، بەشىكى دەچىتە گىرفانى زىنەن ئاغا. ئەۋە بىجگە لە
سوغرەكارى و كارەگەرى ناۋ مالى ئاغا و دىۋەخانانە و سوورانەۋ، جۋندان و
ھەرەشەۋ گورەشەى دەرگەردن. چەم، باۋكىك لەتوانايدا ھەبوۋ. بەبى ئاگادارى و
رەزامەندى ئاغا، كچى خۇى بداتە شوۋ، دەبوۋايە داخۋازىكەر لە پىشندان دەم و
لەۋسى ئاغا چەۋر بىكات، دواتر پىرسەخەسوۋانە بەباۋكى كچە بىكات. لە ھەموۋى
ناخۇشتر. بىجگە لە (چەكەخالانە و قاۋەجىيانە) سوورانەى ئاغا بوۋ، لەم گۈندە
ھەموۋ شىتېك، بە

بىي فەرمانى ئاغا بوۋ، لەلايەكى دىكەۋە ژنان لەگەن ئەم ھەموۋ ماندوۋوبوون
و رېنجكىشان و ھىلاكىەياندا، فەرامۇشكرايوون تەنھا نان و زگ و ھىچى تر، تەنھا
لە پىناۋ رازىكردنى پياۋان دابوون، بەم حالەشەۋە بەھۋى شىتېكى زۇر بچوۋك،

ئەگەر بەدلىان نەبا، يان دلىان گەرد بگرى، ئەوۈ بە حوكمى نىرىنەيى و پياوسالارى سى و دووى لىناگەن. سى بەردمىيان لە مستى دىنىن و تەواۋ، دىردى دلىان بەوان ھەلدەپىژن. ھەرومكو بلىي: خوداى پەروەدگار كاتى كە مىنەي خولقاند. تەنھا بۇنەۋەي خولقاند خزمەتى نىرىنە بكات و ھەزو ئارمىزوى خوى پى دابەركىنىتەۋە، بۇيە بە ئارمىزوى خوى دىپىرتىنى. ھەر سى چوارىكىيان دە قەبەل پىرە مىردىكى كەنەفت دىكەن. بىگومان ئەگەر بىگىنن؟! يان خۇ بابدىن. ئارمىزايى دىرپىرن؟! بۇ ئەمەيان بە نوۋكى خەنجەر چارەي دىكەن، يان زۇر بى بەختانە ناۋو ئاتۇرمىيان بۇ ھەلدەبەستىن، تاكو ئەو رۇزەي بە خاكىيان دىسپىرن، رەزىل و سەفىل پىۋەي دىتلىنەۋە. بۇيە دىمىك بوو ژنان لە پەناپەسىۋو بن دىۋاران، فسكە فسك و ترمەو بۇلەيان بوو، دوۋدوو، سى، سى، لە رىي كانى و رىۋبار يەگدى گىردەبىۋون، گەلىي و گازاندى و ئارمىزايان بە گوىي يەگىدىا دىچىرپاند، دىنگى ئارمىزايى ژنان، رۇز. لە دواى رۇز. بەرامبەر بە كاروكرەۋەي پياوسالارى لە ھىروۋژان دابوو، پىاۋان دىركىيان بە ئارمىزايى ژنان كىرەبوو، بەلام نەفس بەرزى و حىرسى پىاۋمىتى پىاۋان، رىگاي پى نەمدان رىۋو بەرۋىيان بىۋەستىن، گوى لە داخۋازىيەكانىيان رابگىرن، بەپىچەۋانەۋە سەرى زمان و بنى زمانىيان. تەنھا جوندان و تىھەلدان و داپەلۇسىن بوو، رۇز نەبوو سەرى چەندانىيان نەشكىنن، ماركوژيان نەگەن، لەگەل ھەپىشەي تەلاق دان و بى بەرى كىردىيان لە مال و مىندالىيان.

(۲)

ھەممە بۆر، كابرايەكى چاڭكى بەسالاجوو بوو، پياۋى سى (۲) ژنان بوو،
كۆمەلىك مندالى سەرگەوبىنكە، دوو بووك وچەند كۈرە زاو، (۴) كچى شوودارى
ھەبوخواۋنى مىڭەلى مەرمزاۋنەستەۋىر بوو، پارمدارو پىسكە بوو، لە پىسكەپيان
ناۋى (بۆرە)ى بەسەردا بىراپوو. بەلام بەھۆى ھەبوۋنى و دەست رۆيى و
دۇستايەتى لەگەل زەينەل ئاغا، خەلكى زەردەشت ئاۋا گۈندەكانى دەۋرۋىر،
ھىسابى پياۋ ماقۇلىيان بۆى دەگرد. زەلامى بۆرە دەمىك بوو، مەجىزى لە
(غوربەت)ى عەلى ئاۋ خۆرموۋە خۆشكردىبوو. غوربەت. چ غوربەت؟! لەھەپمەتى
عازمەپەتى دابوو، لە جوانى و شۆخ و شەنگى و پەندى داھاۋتاي نەبوو.
سەردەستەى كچانى زەردەشت ئاۋا و كىژانى گۈندەكانى ناۋچەكە بوو.
ھەممەبۆر، دەمى ئاغاى چەۋرەكردىبوو، سەريان لەبن سەرى باۋكى غوربەت نابوو،
بەھەر شىۋمىيەكى ھەبوۋەلى ئاۋخۆرمۇمىيان قايىل كەرد بوو غوربەتەيان بە
دەزگىرانى بۆرەكردىبوو، قەۋل و قەرار ۋابوو جۇخىن لە گۆرئ ھەلگىرئ ناھەنگى
زەماۋەندى بۆلگىرەن. غوربەت لە خەمان پەنگى زەرد ھەلگەپراپوو، بە دۆژەندا
چوو بوو، لە ھەپبەتان دەمىنسا، دەستەخوشكانى غوربەت، لە پەرۋشاندا سەرى
دنياۋىنى دىنپايان لى ۋىكەتەتەۋو. شۆخە ژنەكان ترسى ئەۋمىيان بوو. دەمیانزانى
پاشەپۇژيان لە دۋاپۇژى ژنەكانى ھەممەبۆر چاتەر نابىت، ھەرچى پىرژنەكانىش
بوون، سەرگۈنەى دايكى غوربەتەيان دەگردو تەۋو نەفرەتەيان لە زەينەل ئاغاۋ
عەلى ئاۋخۆرموۋە دەگرد، ھەزار قەسى سووك و چىرووك و ناشرىنيان ھەۋالەى
ھەممەبۆر دەگرد. ژنان بەگەمالەبۆر، يان پىسكەى تەپپىر ناۋيان دەگرد. غوربەت

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

ھەموو پۇۋى لەگەل دەستەخوشكانى دەچوونە سەرگانى و دەم پوۋبار، خدوۋى بەۋەگرتىۋو لەسەر تاشەبەردىك پوۋەۋەھەۋراز دادەنىشت، دەپروانىيە دۆل و پەۋموزو شاخى ھەزاربە ھەزارو بىستۋى چيا، بەئەندىشەى خەيالىدا پوۋ دەچوۋ، بىرى لە ئايندە وپاشەپۇۋى خۆى دەگەدەۋە. لەناخەۋە لەبەرەخۆى دەدەۋا! (تەمەنى پىرە گەمەلىكى ومبەرماۋە، خاۋمنى سى (۲) ژن و كۆمەلىك جىرو جامىشت و). لە قاران ناگر لەچاۋانى دەبارى، سىماى گىرژەمبۋو، لە تورمىيى يان لە قاقاى پىكەنىنى دەدا. بەدەنگىكى بلىند دەيگوت:-- (خودا موبارەكى نەكات) دەستەخوشكەكانى بەم پىكەنىنەى غورىبەت سەراسىمە دەپوۋن، ديسان سىرەى نىگاي دەپرىيەۋە ھەلەمۋوت و كىۋى سەخت و بەرز، ھەرچەندى دەستە خوشكانى بە نەزىرۋكان بەبەرى دا دەگەۋتن، لىي دەپارەنەۋە دلى بىدەنەۋە، نەخىر لەگەل كىتە، بەم نەزىرۋكانە سىبۋورى نەدەھات، تاكو پۇۋىكيان پوۋى لە دەستە خوشكانى كىردو پىي گوتن:

خوشكان، ئىمەى ئافرىت لەبەر شەرم وچەيى دىنا دەستمان بەپوۋى خۇمان گىرتوۋە، چاۋى خۇمان بەرداۋەتەۋە، ھەروەك بلىي: چاۋ بەرە ژىرى پىاۋان بىن، ھەرنەۋەشە پىاۋان بەنارەزوۋى خۇيان دەمانرەتتىن، سوۋكايەتىمان پىدەمگەنئەگەر چاۋ بەردانەۋە نەبى.؟! من و ئەۋ گەمبۇرميان نەگوتوۋە، تەمەنى پىرە مەپەيكى(كەترەى) ۋەبەر نەماۋە. عەيشان لىي چوۋە پىش، دەستى ھاۋپتە سەر شانى پىي گوت:

غورىبەتگيان ئەۋە ھورپىنەى چىدەمگەى.؟! بەقوربان ۋاز لەم ھورپىنە بىنە، باگيانت ئاسوۋدە بى، مەۋچى لە چارەى دا نووسرابى ھەرنەۋمىيە.

نا عەيشان، ھورپىنان ناكەم، بىر لە ھالى خۇم دەگەمەۋە، بىر لە دۋارپۇۋى ئىۋە دەگەمەۋە. ناخۇ چارەنوسمان بەدەستى پىاۋسالارى بەچى دەكات.؟! عەيشان خۇ

كېزگەلى ئەشكەۋنى دېۋان

چارمنووس شتېك نىيە، تاكودمستكارى نەكرىت، ھەنووكەنئىمە دەشنى بەبېرىارنىك
ئەم چارمنووسە ھەئوشىننىنەۋە، چارمنووسى خۇمان بەدەست خۇمانەۋە بىت.
— چۇن؟! تىت ناگەم.

— ئەگەر ئەنگۇ، ھاۋكارو پىشتىوانم بىن شەرت بى كارىكى ۋابكەم لەھەموو
دنىادا دەنگ بىداتەۋە.

— باشە غورىبەت، گرېمان ئەۋە ھاۋكارى ۋ پىشتىگرېمان لى كرىدى. ئاخىر ئىمەى
زەمىغە جېمان لەدەست دى، تاكو بەرپەرچى پىاۋانى پى بىدەمىنەۋە.؟!
— ئەگەر بەلئىن ۋ پەمىمانم پى بىدەم.؟! بەيەكگرتوۋى ۋ قوربانى دان بەرپەرچىان
دەدەمىنەۋە. چۈنكى لەزىاندا شتېك لە نارادانىيە بەناۋى مەھال.

— غورىبەت، تىناگەم. دەتەۋى جىبىكەمىن.؟!

— غەيشان، سەيرى ئەۋ شاخى ھەزاربەھەزارو ئەۋ كىۋە سەختانە بىكە.
دەمىانكەينە پىشت ۋ پەناى خۇمان. لە گەمالە بۆرەۋە دەست پىدەكەمىن. ئەۋ
گەمالە بۆرەى شەۋان ۋەكو كسۆك لە ھەۋىز بەدىار رانەۋە ۋەردمكەۋى.

پاشان ددانى بەجىرەۋە بىرد گوتى:

(ئەگەر نەمردم.؟! بۆتۇنامرم پىرە كەمتىار. شەۋم لىدادى)

(۳)

شەۋە درمىڭ بوۋ، غەلى ئاوخۇرمى باۋكى غورىبەت، دەمىڭ بوۋ لەنۇبەتە
 نۇبەردارى مالى ئاغا ھاتبۇۋە، كېرخەۋى لىكەۋتېۋ. پوۋرە (ئەستى) دايكى غورىبەت،
 لەبەرئەۋەى لە چىشتەنگاۋمۇ ھەتاكو دۋاى غەسرانىكى درمىڭ خەرىكى
 (گىژكە) ى بن كوۋزربوۋسەر لە ھىۋارىۋە لە جوۋلە كەتېۋ. غورىبەت، بە
 ئەسپايى جاجمەكەى لە سەرە خۇى ۋەلانا، ھەستاۋە شەروالى لە پى كىرد، ھىندامى
 خۇى رېتخستەۋە، كارىك ۋ گۇرىپە ۋەلەك پىچى لەژىر ھەرزارە دىرئىنا، كەۋچىكىك
 دۇنى لە (ھىزە) دىر كىرد، پوختەۋ جۋان (كارىك) كەكەى پى چەۋر كىرد، گۇرەۋى لە
 پى ھەلگىشا، بەلەك پىچى لەسەر بەستاۋ كارىكى لە پى كىرد، پاشان خەنجەرى لە
 بەر پۇرئىنى راکىرد، دۋاتىر رەختى فېشەگدانى راست ۋ چەپ لە شانى كىرد، ئەۋجا
 بەشىنەيى تەفەنگى بن تەنكىشى باۋكى راکىشا، بەدەستىيەۋە گىرت، ماۋمىيەكى
 كورت بە ديار سەرى دايكىيەۋە راپۋەستا، بەچاۋى سۆزۈ مېھرىمانىيەۋە تىي راما،
 دايكى لە شىرنى خەۋدا بوۋ، پاشان ھەناسەيەكى قوۋلى بۇ ھەلگىشا..
 ((ئاي..چەند كۆل ۋ مېھرىمانى)). دۋاجار ئاۋرىكى لە باۋكى داۋە، مىنگەيەكى
 لىۋمەھات. پاشان زۇر بە ئەسپايى ۋەلە سەرەخۇ دەرگاگەى كىردەۋە، كە پىيەكى لە
 كۆسپەى دەرگا ئاۋدىۋىكەرد، ئاۋرى داۋە. لە شىرنى خەۋداۋىۋون، خەرىكىۋو سۆزى
 دايكاپەتى ۋىي دىسەلەتى باۋكاپەتى بەسەرىدا زال بىت، بەلام پىشتى لە پاشكردو
 رۇيى. شەۋە درمىڭەسى بەتەرى شەۋە راشكاۋە دىنبايەكى تارىك ۋ كىشومات، لەتارىكى
 شەۋە مىنگەدا، ھەرجۋارىيان يەكەدى گر بوۋن، تەگىرۋاۋىۋو! غورىبەت، پارىزلە
 ھەمە بۇر بگىرئ، ھەمەبۇر، لە سەر كەپەنگ ۋ لەسەرگاۋمى پىشتى لىپال

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

كەۋتوبوۋ. پەرخە پەرخى بوۋ. غەربەت پېكەنىنى ھات بەلەم پېنەكەنى، لە دلەۋە بەتەۋسەۋە سەردولكەى بۇ دەگوت. (ئەى مالى ويرانم، چاۋى دايكت كويىر بى، لاۋى سى (۲) ژنان و دەزگيرانەك، دەلىتى تەرمى مردوۋە پاكشاۋە، لەۋانەيە خەۋن بە زەماۋەندى غەربەت ۋەبىيىنى). دواتر زۇر بەغەزمەۋە دەستى ھاۋىتە مشتوۋى خەنجەرۋە لە كالان ھەلىكىشا ۋ چۆكى دادا سەر سىنگى بۇرەۋە دادىر دادىرۋە ساردى كەردەۋە. پاشان تەفەنگى ژېرگەلەكەى دەرىناۋ خەرىتەى فېشەكەدانى بە دەستىەۋە گەرت، بە چۈستى گەراۋە بۇلاى ھاۋرىكانى گوتى:

(بەدۇزەخم سېارد). ھەرسىنكىان دەستخۇشيان لىكەردەشەستانەكى شەۋ ۋەبەرىەۋە مابوۋ، چۈركىزى قەيرەۋە خەنجەردارسى تەفەنگ ۋ ھەندىك پىتاك ۋ تويۇشى سەفەر، پىشتيان دايە ئاۋەدانى ۋ بەرەۋە چارەۋىسى نادىار، بەرچەرىدا پرويان كەردە بىستۇى چىاۋ دەريان بەتارىكى دا، لە ئاۋايى زەردەشت ئاۋا بەدەرگەۋەتن. سەگ ۋ گورگ لىكەدى ئاشكرا بېۋون. لەدۇندى چىا گىرسانەۋە، دۋاى پىشودان، ھەرىەكەۋ لەتەنەنەنكىان كەردە بابۇلەۋ بەرخورىنى ۋ قاۋەلتى بەيانى. خۇر، لەپەناكىۋى بەرزولوتكەى چىا. بەنازەۋە گەردەنى زرافى بۇيان ھەلدەكىشاۋناۋەنەۋە لە بن ھەۋران. سەرە دىقانى ۋ چاۋ بېركىى لەگەلىاندا دەكەرد. غەربەت ، رابوۋە سەرىپىيان ۋ چاۋى بەملاۋ ۋ ئەۋلادا دەگىرا، پاشان چەند ھەنگاۋىك بەرەۋە ھەۋراز ھەلگشا، لە بنار رەۋەزە شاخىكى ھەزار بە ھەزار. رەۋەۋە نىسار، ئەشكەۋەتەك زاركى لىك كەردىۋەۋە. بانگى (نازى)ى كەرد. نازى كورە بەلەيەكى تىكەسەرۋاى چۈار شانەى تۈۋەندۈتۈل بۈۋەخەرىتەۋ فېشەكەدانى لەسەرگەمەرى بەستابوۋ، خەنجەرىكى دەسك قەزۋانى لەبەر پاكەردىۋو، تەفەنگى بەدەستەۋە بوۋ. دەنگوت! سەت سالە چەتەى چىاۋ چۆلەنە. ھەستەۋەسەرىپى ۋ ..

- ھا غەربەت گىيان شەتەك لەئارادايە.؟!

کیزگەلی ئەشکەوتی دێوان

- ناھێج نییە. وەرە باسەیریکی ئەو (ئەشکەوت)یھێ بکەین.

- باشە وا ھاتم.

ئەشکەوتیکی گەورەو فراوان، شوینەگەیی سەخت و قایم بوو. بەدلیان بوو خۆیان تیا داڵدەبدەن. پاشان سەرگەوتنە سەر لووتکە. سەیریان کرد! دوولای ھەلدێربوو، لای پێشەومش ئەو پێمەبوو کە پێداھاتبوون. لایەگەیی دیکەگەلییەکی دوورو درێژ و ھوول بوو، بەدارستانیکی چروپەر

دابۆشراوو، رووباریکی بە تەوژم دارستانەگەیی کردبوو دووبەر، لە دوورەو تۆلە پێیەکی باریک دەھاتەو سەر رووبارمکە. غوربەت گوتی:

- نازێ، بێگومان ئەو تۆلە پێیە، پێگەیی کاروانچی و قاچاخچی و پیاو خراپ و نزوجەردەو پێگراوە. بەھەر حال ئەگەر بێ ناوی نەبێ، ناوگەیی دوورە دەستە، ئەگینا شوینەگەیی چاکە، لاپێیە، دانیام لێرە خۆمان قایم بکەین، زەفەرمان پێ نابەن. بەدەم گەتوگۆو ھاتنە پێش زارکی ئەشکەوت، بەملاوئەولادا، ئەو عەردو بانە گەران، بست بەبست دەرزی ئازنیان کرد، لەبەن گەومرە شاخێک، قانە گیایەکی گەش و جوانیان بەدیکرد، خاکەگەیی مەیلی تەراپەیتی پێو دیار بوو، نازێ گوتی:-

- غوربەت، پێموابی ئەگەر شوینی ئەم تەراپەیتییە ھەلکۆلێن، ئاومان چنگ دەکەوێ. بانگی پەیمان و عەیشانیان کرد! پریاسکەکان لەگەڵ خۆتان بێنن. وەرن بۆ ئێرە، چەکی عەیشان، ماھوزەر بوو، شەوی رابردوو بە ئەسپایی لە زەرپراگەیی دزی بوو، زۆر رەقی لەزەرپراگەیی دەبوو، چونکی بەتەمابوو ژن بە ژنی پێیکات. بۆخۆی. ژن بەژن لەگەڵ کێ؟ لەگەڵ کابرایەکی کەنەفت، بۆن گەرنی لێدەھات. بەلام ھەرجی (پەیمان) بوو. لەمێژ بوو باوکی بە پیلانی ئاغای گوند، بێ سەرو شوین بوو، گومان لە (سالە گۆر)ی خۆبەزی زینەل ئاغا بوو. سالەگۆر، سەرداری دووژنان بوو، بەزۆری زۆردارمکی بەپشتیوانی ئاغا، دایکی پەیمانی لەخۆی

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

مارەكردىبوو، بە زاۋا بەندى چووبۇۋە سەر مال، سالەكۇر، زۇر جاران لە دىۋەخان،
لە گەرمەى گفتوگۇ سىنگى خۇى دەرەمپەراند دەيگوت:

(من بە بەردىك دوو بالندەم پىكاۋە) لەمەۋە خەلكى ئاۋايى زەنيان وابوو! كە
سالەكۇر دەستى ھەبوۋە، لە بى سەرو شوپنكردىنى باوكى پەيمان. بەنياز بوو
بەكراسى بەرى، پەيمان لە (سەمەگىل)ى كورى مارە بكات. پەيمان، بى جەك بوو،
چونكى شەۋى رابردوو، سالەكۇرى زېبابى لەگەل زىنەل ناغا بەسەفەر چووبوون
بۇ شار. تەنەنگى سالە كۇر لاي نۇبەتدارەكانى دىكە بوو. تەنەھا خەنجەرلىكى دەسك
سپى دەبانى پى بوو. ژوورى ئەشكەوتيان پاكوخاۋىن كىردمەۋ. ھەرچى ھەيانبوو
لېيان دانا، دواتر ھىدى، ھىدى خەرىكى ھەلگۇلېن بوون. بەريان لە تەراپەتتەكە
گرتىبوو، ھەرچەندى بىنگۇلېان دەكرد. تەراپەتتى زىادى دەكرد، لە تەراپەتتەيەۋە
بوۋە لىتراۋ، پىر قولىان كىرد ناۋىكى شىلو لى سەركەۋت، قۇلتەكە پىر ناۋبوو لە
دامىنى قۇلتەكە چاللىكان ھەلگەند، قۇلتەكە بە سەرىدا دەپزا. غورىبەت، لوولە
(قەلۇغان)مكى ھىنا، كون بەدمرى كىرد، سەرىكى لوولەكەى لە قۇرتى ئاۋە
شىلومەكە گىرت، سەرمەكى دىكەى بەسەر چالەكەدا شۇپىرگىردمەۋ، خەستىە ژىرقوپ،
ئاۋمەكى دەپالۋوت كەلېبوۋنەۋە غورىبەت گوتى: (خەمى گەۋرەمان ئاۋبوو، سوپاس
بۇ خودا ئەۋىش دابىن بوو). پاشان گە بېنيان ھاتەۋە بەر، كۇمەللىك بەردى
گەۋرەميان ھىناھىشكە چىن، لە پېش دەرگاي ئەشكەۋت سەنگەرىكى قايم و
مەحكەميان دروستكرد، واين دامەزراند بوو، بەسەر ھەموۋلايەكدا زال بوو،
دواجار بۇخەۋتن. لەترسى زىندەمور. لەداروچروو، چوار ھەرزارىيان دروست
كىرد، ئىدى كەتەۋاخۇيان دامەزراند، بەنۇبەت لە سەنگەردا ئىشكانى دەگىرت.

(۴)

سى رۇزان پىرسەيان بۇ ھەممە بۇر دانا. كوشتىنى ھەممەبۇر، لەناۋچەكەدا
 دىنگى دابۇۋە. پىاۋان غەزەب لە چاۋانىيان دەبارى. ھەموو ھىۋاران لە دىۋەخاننى
 زىنەل ئاغا. بەھەبەستى تەگبىرى تۆلە سەندىنەۋە خىردىمبۈنەۋە. دەمىيان تىگدەنا
 بەلام ھەسەيان يەككى گىرنەدەمبۈۋ. ھەبۈۋ دەيگوت (خوڭىن گىرى ھەممەبۇر كىيە.؟)
 با ئەۋ بەدۋايندا بچى). ھەشېۋ دەيگوت نا، باكەسوكارى ئەۋ دەلىسانە
 بەشۋىنىيان دا بىرۇن، بىيانگىر سەريان لە جەستەيان جىياكەنەۋە). ھى واش
 ھەبۈۋ لە ناۋايندا، وايدەزانى. گوڭزى پۈچەلى بۇ دەژمىرن. ھەرجى زىنەل ئاغا
 بوۋ، چكو كارساتەكە لە گۈندى زەردەشت ناۋا رۈۋى دابۈۋ، بۇيە پىيۋابۈۋ كە
 شەقلى ھەبەبەتى پىاۋمى ئەۋ شكاۋە، ئەگىنا لە ھەمى خوڭىنى ھەممەبۇردا نەبۈۋ،
 بۇيە لىيان بەغەزەب راجۈۋوبۈۋ، بەقسەى سوك و جىرووك. (ھەى لە ژنەكانتان
 كەمىر، ئەگەر لە ژنەكان و كەمىرنەبىن كەى بوۋە پىاۋ بەدەستى ژنان بكوژرى،
 ئىۋە بەخۇتان دەلئىن: پىاۋ. بىرۇن سەمىلتان بىراش، (كتك) ىش سەمىلى ھەيە. ھەى
 بى خىرىنە. بىرۇن جىل و بەرگى ژنان بىپۇش. لە (ناندىن) بكارن. چاترە بۇ ئىۋە).
 دەشۈشتەنەۋە. دەھات و دەچۈۋ سەرزەشتى دەگردن. (ئىۋە ئەم تەرزە پىاۋە
 بن. ھىندە بى خىر بن، دەسەلاتى مەينەتان نەبى. گۈايە لە رۇژى تەنگانەدا ج .
 تەمايەكەم بەنگۇ بى. ئەگەر سەبەينى لىمان بىقەۋمى چۇن.؟! ھى ھى. پىشت بە
 ئىۋە بىبەستەم). ھەموو ھىۋاران ئەم قەۋانە دووبارە و سى بارە دەبۇۋە. تاكو
 ھىۋارەكەيان. پاش ئەۋەى شورى و شۇى شكاندىن بەجۈندەن. پاشان گۈراندەى.

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

(بىرۈن بىدۆزنەۋە. ئەگەر لە بن عاردى بى. يان لە ناۋ دەريا بى. يان لە بەرزايى عاسمان. لە بن پەرەگەى ھەوران بى. ھەردەبى بىدۆزنەۋە. ئەم كارە كارى پياۋانە. كارى پياۋى بە جەرگ و مېرخاسانە، كارى (پەرھمان كەلۇس)ە. ھەى بەھوربانى ژنەگەى كەلۇس بن. شەرت و پەيمان بى. بەرانبەر بەسەرى ئەم تىتك بىراۋانە، ھەرچى پەرھمان كەلۇس بخۋازى.؟! بۆى جىبە جى بىكەم. دەست لەسەر ژنى ھەرگامەتان دابىنى. دىبى بۆى تەلاق بىدەن خەرجى و بارگرانى زەماۋەندىش. دىبى ئىۋە لە كىسەى خۇتان بىزىمىرن. دىبىرۈن بەر چاۋم چۆلكەن). لە گۈندى زەردەشت ئاۋا. شىرازەى ژيان لە بارىەك چۈۋوبو. شەروناكۇكى ھەموو مالىكى گرتىۋە. شىرازەى خىزاندارى بەتەۋاۋەتى تىكچۈۋوبو، ژن و مېرد، بەيەكەۋە ھەلىانەدەكرد. خوشك و برا دەميان تىكناۋو، ترمەو بۆلەيان بوو، دەميان لىكىدى سېى بىۋە. پياۋان بەتەماى تۆلەكردنەۋە بوون. ھەرچى ژنان بوون، چاۋمىروانى دىنگو باسى ئافرىتانى ياخى بوو بوون لە ئەشكەوتى دېۋان. بەگەرمى دەھاتن و دىچوون. فسكەفسكىان بوو. بالىرە شەروگاڭەى دانىشتۋانى گۈندى زەردەشت ئاۋا جى بىلېن، ھەوراز بىنەۋە بۆلەى غوربەتخان و ھاۋرىكانى لە ئەشكەوتى دېۋان. بىزانىن كار بەچى گەيىۋە؟

(۵)

غوربەت، لە دوڭنى ھېۋارىۋە دانەدەگەسا، كىچى كەتتوۋمگەۋلى، ھەجمانى
لەبەرېرا بوۋدەھات و دەچوو، لە ھېكرا دەگژ فېكران پادەچوو، بەزۆرى سېرەى
نىگاي دەمېرپە ئەو تولى رېيەى كەدەھاتەۋە سەر رووبار. تېدەفكرى، تاۋناتاۋ لە
سەر چىچكان ھەلدەقونجا، بەزلەپووش بەر دەمى خۆى چىنە دەكرد، ۋا دەبوو لە
ھېكەۋە ھەلدەستاۋە دىقەتى دەدا تولى رېيەكە، ھاۋرېكانى لىي بەگومان
كەوتتوۋن. دەيانگوت(گوڭى شەيتان كەر بى، لەۋانەيە پەشيمان بوۋبېتەۋە،
تېكچوۋبى، يان شىتىكى لە دل دا ھەشارداۋە، نايەۋى بېدركىنى. نا..ھەرگىز
باۋەرنەگەم غوربەت. شىتىكى لە دلدا بېت و لە نىمەى بشارىتەۋە. نەخىرئەۋەى
من بېزانەم، پىمۋايە كە غوربەت بارى قورسە. گوڭى ھەموۋانى لە خۆى ھەلدەۋە،
توۋشى دەريايەكى شىلو بوۋە، دەمەۋى بېەرئەۋە ۋايزانەم بەدۋاى شوڭنى تەنكاۋدا
دەگەرئى).

نازى، ھىدى ھىدى لىي چوۋە پىش. بە شىنەيى دەستى ھاۋىشتەسەر شان و
ملى پىي گوت.

- غوربەت گيان، ئەۋە چتە؟! بۇ ھىندە نارەھەتى.؟!

چ خىرتە.؟! خۇنەساغ نى.؟!

ئىدە پىمان بلى، بۇچى خەفەتخانمان دەكەى.؟! ئەگەر ناخۇشېيەك لە

نارادايە، بۇچى لىمان دەمىشارىتەۋە.؟!

- ناھىچ لە گۆرئ نىە.

كېزگەلى ئىشكەوتى دېئوان

- ئەي ئەگەر وايە، بۆچى خۆت سەخلىت كردووه.؟

دواتر لىي زىت بۆۋە پېي گوت

- لەوانەيە پەشيمان بوويىتەوه.؟

غوربەت بەم قەسەيە زۆر تورمبوو، لە حەيىبەتان لىيى خۆى دەكرۇژتەوه.

بەلام دواى تاۋىك. زەردەخەنەيەك بەسەر لىيى داھات، گوتى:

- نا.. نازى خان، پەشمان نىم، ھەرگىز پەشيمانىش نابمەوھ پىداچوو گوتى:

..مرو، ئەگەر كارىك بەرپەوا بزانىت و بەئەنجامى بدات، دواتر لە كردمەوگەى

خۆى پاشگەزىيەتەوھ، ئايا ئەمە چەندى بەچەند.؟ دىمى ھەموو كەسنىك

ئەومبزانى.! كەمرو لەژياندا يان دىمى راۋچى بى، يانىش نىچىر. بۆيە دىمى

ھەموو مروڧنىك، برۋاى تەواۋى بەخۆى ھەيىت، ئەنجا دەستبەكارىي) لەم

قسانەدابوون، عەيشان و پەيمان ھاتنە لايان. غوربەت درىژەى پىدا گوتى:

- ھاۋرپىيان.ژيان بەم شىۋەى ئىستا بۆمان مەيسەر نابى. لەم شاخ و

ھەلەمووتە دىمىنە خۆراكى دىمىباو دالاش، پىۋىستە ھەولبەدىن، تىبىكۆشىن تاكو

بژىن، ژيان ھەموۋى تىكۆشانە تىكۆشانىش قوربانى دەۋى، ئەگەر ھەولنەدىن.؟

بىگومان نازىن. واتا دىمى ھەلتەك، ھەلتەك بچىنەوھ بەردەستىيان، نانى سەر

شۆرى و چاۋبەردانەوھ بخۋىن. ئەنگۇ دىزانن زەۋادمان لە بىرانە، كە برا پاشان

چىبىكەين.؟ ئايا چاۋەرۋانى مەرگى خۆمان بىكەين.؟ نەخىر دىمى گورگ ئاساى

پەلامار بىدىن، ھەرچى كەوتە پىشمان تىكۋپىكى بىشكىنن، ئەگەر تىكى

نەشكىنن.؟ بىگومان تىكمان دىشكىنى، ئەوھ ياساۋرپىساى شاخ وياخىبوۋانە لە

پىناۋ ژيان. بەدەست نامازەى تولى رپىيەكەى بۆيان كرد گوتى:

ژيانمان كەوتۆتە سەر ئەو تولى رپىيە، ئەوھ رپىگى كارۋانچى ۋاچاخچى و دزو

جەردەو رپىگرو پىاۋكوژانە، ئىرە مەكۆى پىاۋخراپانە، كەس بەزمىي بە كەس دا

كیژگملى ئەشكەوتى دېۋان

نايەتەۋە، كاروانچىيەكان، بۇ پشودانى خۇيان و ئيسراحتى ولاخەكانيان.
لادەمدنە دەم پووبار. دەبى ئىمە بەر لە گەشتى كاروانچىيان، خۇمان
لەدمروپەرى(دەراۋ)مكە قايم بكمەن، دەبى چاومروان بىن، ھەتاكو بارەكانيان لە
ولاخان دادمگرن، دواتر ولاخەكانيان ئاۋ دەمدەن، ئىستا كاتى گيا و گۆل نىە،
تورەگەى ئالىكىان لەسەر ھەلەمكىشن، پاشان مژولى خۇيان دەبن، چاى دىم
دەكەن، نان دەخۇن لەم كاتەدا دەبى دەستبەكاربىن، بواریان بى نەدەبن
بەخۇبكەون، نەبادا لىمان بىنە دەست.حالى بوون.؟!

(٦)

سەر لە ھیواری کە دنیا ئەنگۆره بوو، هەرچواریان بە ھیواشی بە نشیودا شۆرپوونەوه، لەتەنکاومکەیان دا پەپینەوه بەری ئەو بەری ڕووبار، لەدموڕوبەری (دمراو) مەگە خۆیان دامەزراند، سەنگەریان گرت. چاومروان بوون. هاوڕێ غوربەت، ناومناوێ گۆپی دمیگەیاندا زەوی، هەستی لەخۆی دیمپری! چش. دواچار شەو بەنیوێ ببوو، دیسان گۆپی خۆی بەعاردی و منوساند، هەستی ڕاگرت! هەستی بە چرە. چەرقی نالی ژێر سمی و لاخان کرد، هەرسێکیانی ناگادار کردموه! (هوشیاربن، خۆتان شپەزمو شیلومەگەن دەستان بلەرزی). هەرچواریان زۆر بەپەرۆشەوه، سێرە نیگیان گرتبوو ڕیگا. چاومروانیان لە کارساتیک دمکرد. کارساتیک. کە هیشتا لە ژانیاندا پێی ناشنا نەبوون.

: پێتان عاجباتی نەبێ! چوار کچە عازمیی جوان و شۆخ و شەنگ و نازدار. لە پیناو ژیانیکی بەکەرامەت و سەربەست و نازادی و بەختەومریدا. لەم نیوێ شەومدا وادەستەو یەخە بەرانگزی مەرگ دمیئەوه. چەرەچەرقی نال و فرمە فرمی کونە لووتی و لاخان. وەک دمیگە دمیگی بەیانینی گوند دمیئەهە بەرگوییان. چەگداریک لەبەرای کاروان دا بەپێادە ڕۆ دمیئەهە. شەش هێستە بارو دوو زەلامی چەگدار بەدوایانەوه بوون، چەند ئەنگاویک بەدوور لە ڕووبار، بارمکانیان لە هێستەران داگرت، هێستەمکانیان ناودا، هێستەمکان کەمو بوون، قەپاسەیان لە ملیان ئالاندو تورمگی ئالیکیان لەسەریان هەلکێشا، پاشان تەمەنگەکانیان لەشانیان کردموه و بەبە داریکەوه هەلیان پەسارد، دووانیان خەریکی دەستنیوژگرتن بوون، ئەوێکە دیکەیان، هەندیک چیلکەو هورده دارو

كېزگەلى ئىشكەۋىتى دېۋان

پوۋش و پەلەشى كۆكردەۋە، خەرىكى چا لېنان بوۋ، دواتر سى ھۆلى دانىشتن،
مژولى نان و پەنىرو چا خوارنەۋە بوۋن. ھاورى غورىبەت. پلوكە بەردىكى
بۇ(نازى) ھەلدا، ئاگادارى كىرنەۋە تا! دەست بەكارىن. نازى، پلنگ ئاساى لە
شۈينى خۋى دەرپەرى و باقە نەجمەى پاكىشا، تەنكى سوار كىرد، لەگەل دىنگى
خەرمزنى باقەنەجمە، ھەرسىكىان پاروۋيان لە ھورگىدا عاسى بوۋ، غورىبەت،
بەدىنگىكى نىرانە تىي پاخوپىن! (نەبزوون كورە، ھەر بىجولتىن كوزراۋن) لە
جىۋە زارە ترەكبوۋن، گەمارۋيان دان، غورىبەت، بەسەر ئامازەى بۇ پەيمان كىرد،
پەيمان ژنەۋەت، قەلەمبازى دا. بەگورجى پەلامارى چەكەكانىيانى دا. تەنكىكى
كىردە شانى، تەنكىكى بۇ غەمىشان ھەلدا، تەنكىكىشى سواركىرد و سىرەى
لېگرتن، ھاورى غورىبەت، لېيان چوۋە پىش، باخەل و بەر پىزىنىيانى پىشكى،
دەستىكى بەباخەلىان داھىنا. خەنجەرى لەبەر پىزىنىيان دەرپنا، چەكى كىردن،
زەلامەكان لەھەمبەتەن پاروۋى ناۋ دەمىيان تەفاندەۋە. ۋاق ورمابوۋن، دەستىيان
بەخۋيان دا شۇركردەۋە، يەككىكىان بەسەرتە گوتى:

لەكاتىكى خراپ لېمان قەۋما. ئەۋەى دىكە بىلمەندى! شەرمەزاربوۋن، چۈن
روۋبەدىنە ئاۋەدانى؟! سىيەمان گوتى:

ۋىدەچى ئەۋانە بىكوزى (خەمە بۆرىن، تازە كارلەكارتىرازۋە، ھىچمان لەدەست
نايەت). لەداخان ۋىكەتەبۈنەۋە. ھىشك ھەلگەرابوۋن.

ھاورى غورىبەت، دىسان دىنگى دان! يالە بەخۋكەۋن، بارمەكان لە ۋلاخەكان
باركەنەۋە. ئاگادارىن! ھەرچولەمەك، يان پى لەبەرپى بىنن، كارلەكاردەترازى،
خۋىنى خۋتان لە ئەستۋى خۋتان، يەللا دەست و بىردەكن. بى جۈلەۋخۋبادان،
بارمەكانىيان لە ھىستەرەكان باركردەۋە. پاشان پىي گوتن!

كېزگەلى ئىشكەوتى دىۋان

- من غوربەتى عەلى ئاوخۇرمۇم، بىكوزى ھەمەبۇرم. ھەمەبۇرى دەست
گىرانم، ھەمەبۇرم لەخوینى خۇیداگەوزاند. لە دەستم دى ھەرنىستا بە دەردى
ھەمەبۇرتان بېمە. بەلام نە. ناتانكوزم. بەمەرجىك.؟!

ھەرلىرمۇ تادەگەونەو مەنزل، گەيشتە ھەر رىبوارىك، شوانىك،
ھەرئاومدانىيەكى كەوتە سەر رىتان، گوند بە گوند دەنگوباسى نىمەى ياخيپوو،
نىمەى كېزگەلى ئىشكەوتى دىۋان، بەخەك رادەگەيەنن. نىستاش ئەو رىگە لە
پىشتانە. ھەرموون بىرۇن. بەلام نەكەن ئاۋرىدەنەو.

ھالى بوون.؟!

- بەلى ھالىبووين. بەلام چۇن بەدەستى والا بگەرىنەو؟ بەچى وەلامى ئەم
خەلكە بدمىنەو.؟!

- ئاخرونۇخرى پىناۋى. كات درەنگە، ھەرومكو پىمگوتن: ئەو رىگا. ھەتا
زوو ئەسكوردتان بىكىنن و بىرۇن. ئەو چاوم لىتانە، ھەرئاۋرىدەنەو.؟! جامى
سەرتان ھەلدەگرم. ئاچار ھىزمە ھىزمە بارىكەيان كىردو رۇيشتن لىيان
سەيادبوون ھەتا لەبەرچاۋان ونبوون، پاشان دەنگى ھاورىكانى دا.؟! (ھاورىيان،
درەنگەمان بەسەرداھات، دەست و بىردەكەن. كات و مەرى نەماو.) ھاورى غوربەت لە
پىشەو و شەش ھىستەر بەبارەو، دوابەدۋاى ئەم قەتارىمان بەست، ھىۋاش ھىۋاش
بەرەو ئىشكەوتى دىۋان ھەوراز بوونەو. ژنانى لادى. بەبىستى ئەم ھەۋالە
رووگەش و فرەدلىخۇشبوون، لەسەر رىگەى كانى و دەم رووبار، دەستە، دەستە
كۆدەبونەو. زۇر بەگەرمى باسيان لە ھارەمانىتى كېزگەلى ئىشكەوتى دىۋان
دەگرد، پىرەنە بەسالچوۋەكان. ھانى كچانى جىل و شۇخەژنانيان دەدا،
كەچىتر نازو ھىزى پىاۋان نەكىشن، پىيان دەگوتن.؟! (نانى دەستى پىاۋان
بەقىنەو، مال و مىندالىيان بەسەردا جى بەيلىن. ھەرنە رىزى خوشكە

كيزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

ياخىبوۋەكانتاتان، لە پىناۋ داخۋازىەكانتاتان يەككىگرن، بىرۋن شان بىدەنە شانيان،
ھاۋكاريان بىكەن، چىتر چاۋ بەرمەدەنەۋە، ژيان بەخۇى پىنچ و دوورۋۇژىكە.
ھىندەى مەدەنە داۋ، بىرۋن ژىانتاتان ژىانى ئەۋان، مردنتان مردنى ئەۋان(پىرەژنى
ۋاھەبوۋ دىگوت! چىبىكەم.؟! شىگوتاقەتى جارانم لەبەردا نەماۋە. تاكۋەھىپاتى
لېبىكەم بىدەمە شاخ و بەرمەيدان بومستم. ئەگىنا نانى چاۋبەرەۋ ژىرىم قوۋت
نەدەدا.

(۷)

رەھمان كەلۋس، سەرى چەندسالان بوو ناوبانگى بە ئەشقىا دەرگىدبوو،
بەگورگى چيا ناويدېربوو، زەلامەكى بارىكەلەى درېژ، ناۋقەدئازىيانى،
چاۋگورگانى. سىل بابر، لووت بەرانانى، مچومۇر، ددانى كەلۋس بوو، زەلام
كوشتن و ئاوخواردنەۋە لەلەى ومكو يەك بوو. بى بەزمىي وەك خۇى نەبوو، زۇر
جاران ئاغاكان، رىق بەرق و لەڭزى يەككى لە نىۋەى شەۋاندا دىمىنېرن، دەچى
ئاۋايى دەداتە بەرگوللە، يان بۇھەتك كىردن و سووكايەتى پېكىردن، دەچىتە
تەۋىلەى ولاخان، كلك و گۆى كەرىى، ماين بى لە بن بۇتەكەۋە ھوۋتى
دەكاتن. دەست ھەقەكەى، كورتەكوشەروال، يان چەند پاكەت فېشەك و ھەندىك
توۋتن و جگەرەم ھىچى تر. بەيانى زوو خەلك دىزانن، ئەم جۆرەگىردەۋانە تەنھا
لە گورگى چيا دەۋىشەتەۋە، چۈنكە ئەۋبى مروتە ناپەنگىتەۋە، داك خۇگىنەكى
ئەۋتۇيە ھەرچى بىھوئ دىمىكات. لە ئاۋايى زەردەشت ئاۋا، بوۋە مقۇ، مقۇ،
چىۋو.؟! چىيە.؟! ئاغا دوو كاۋرە نىرى سەر بىرپو، گۈايە دۋاى نوئىزى شىۋان.
رەھمان كەلۋس. تەشرىف دېنى مىۋانە. گزىروخوبىزە، ومكو بەربوۋك دەھاتن و
دەچوون، پىۋان لە خۇشيان بىزى سىلېان دەھات. خۇيان پىرچەك گىردبوو،
ھەربابابوۋ لە دىۋەخان جىگەى بۇخۇى داگىردەكرد. مىندالە ھورتكە لە
دەۋرۋبەرى

دىۋەخان گىردىبىۋنەۋە، بەپەرۋشەۋە چاۋمېۋانى (كەلۋس) بوون. ھەركەسەۋ
بەجۇرىك. ۋىسقى جەنابى كەلۋس دەكرد. بەشان و بالى دا ھەلەدەدا. مەپرسە.
(پوۋرە سىۋە)، ژنەكى بەسالچوۋى ھىيار بوۋلەگەل زىنەل ئاغا دانوۋيان لەيەك

مەنچەلدا نەدمكولاً. لەسەر دەستى خۆى دەژيا، ھەببو نەببوو(ھەيدەرگۆى) كۆرەزى بوو، ئەوئىش ھىشتانەكى گچكەببوو. پوورسەيوە، بەھاتنى كەلۇس تەنگاوببوو، دەھاتو دەچوو ھەجمانى نەبوو، ھەر لەبەرخۆى بلمەبلمى بوو جونى دەدا. (ئەو كەلۇسە پېس وچەپەلە بېنامووسە، ھەر مەن دەزانم چەند فېلبارە، بەنامەردى دەستيان لېدەموشىنى، چېبەكەم.؟! دەستم ناپانگاتى. كوو ناگاداريان بکەمەو.؟! ومىشش لەخۆم بېكەسى). لەھەزمەتان دىن وھارببوو. نەدمسەنگرا، دواجار سەرپىشتى لېبەستا. گۆپالەكەى بەدمستەو گرت رۆيى، بەدارمدار، ئەو سەرو ئەو سەرى گوندى دەگرد بەگوپى ژناندا دەچىرپاند. (خوشكە ياخيىبومكانتان ناگايان لە تەگىرو سەين و بەينى ئەو گەوادانە نىە، ئەو ھەلە بە ناگادىن. دەبىنن وا (كەلۇس) لەسەر سەريان راومستاو، كارلەكار دەترازى. ھەتاكو گىرۆدەى داوى ئەو ژن حىزە نەبوونە، ئىستا فرسەتە بائەم ھەلە لە دەست خۆمان نەدمەين. دەبى بە فرىيان بکەوين. ھەردوو دەستى خۆى لېكەمدا دەيگوت. (ناخ خ چېبەكەم.؟! شنگم لەبەر براو، چاومگانم كزبوونە، شەوكوپىرم، ناتوانم شەورۆ بکەم، ئەگەرنا. دەبوايە سەتى ومكو كەلۇس بە ھىنى بابى دا بىرپەنم. كى لە خۆى رادەبىنى.؟! دووگەسى نازاو بەجەرگ ھەبان. ھەرئەمشەو غوربەت و ھاوپىكانى ناگادارگەنەو تەكو ورياي خۆيان بن. ئەم كەلۇسە نامەردە بەقسەى ئەو گەمبۆرە، مەن دەزانم لەم شەوانەدا دەچىتە سەريان فېلبارە. پارىزيان لېدەمگى، لەناكاو پەلاماريان دەدات، ومكو (كارمكۆرپە) لە شىرنى خەودا دەستگىريان دەكات. بېنامووسە، ھەتكيان دەكات. پاشان رادەستى ئەو مەلەونەيان دەكات. ھەموومان پى چاوبەرەو ژىرى پياوان دەبىن، كىزەمگانم، دووانتان پى بىننە جەرگى خۆتان. غىرەت و بى، شەرەفى كىزگەلى ئەشكەوتى دىۋان. شەرەفى ئىویمە. ناخ خ.. بىرستم لە بەربرپاوە. ئەشكەوتى دىۋان بۆمەن

كيزگەلى ئەشكەۋىتى دېۋان

دوورە دەست و ھەورازە نايگەمى، ئەگىنا قالۋىپەكە. خۇزى بىنايىم بېرزابوونايە
ژىر پىم، نەبادى چەھرەى ئەو كەلۋسەى پى بىنىم). دولبەر. كچى ناو كىلگەو
سەر پەرىزىبوو، كەبەرى لەتەبارە دىگرت دەچوۋە گازى، زەلام نەبوو شان لەشانى
بدات. ئاواز، كچە شوانكارمبوو، بىست بەبىستى ئافارو رى و بان و ئەشكەۋىتى دېۋان
شارەزا بوو، ھىندەى شەۋىن و شىۋەخواركردبوو، مەپرسە، گوتيان: ئەم كارە بە
نیمەگەبى. لەمىل. ھەلىدایى گوتى:

- منىش نامادەم ھەرنىستى بەرپىكەۋىن: پوورە سىۋە، لەخۇشيان
سوورەلگەرا، چاۋمەكانى پىرپىمىسك بوون، ھەرسىكىانى ماچ كرد، گوتى:
- كچەكانەم، ھەر لە ئىستىۋە خۇتان نامادە بىكەن. دواى گەشىتنى ئەو
سەگەتۈرى يە، پىاۋەكان لە حزورىدا كۆدەبنەۋە، گوى لە زمان شىرى كەلۋس
دىگرن، بەدەمو لى و ددانىدا ھەلدەلەن، لەبەر مىچكە مىچكو كلكە سۈتەبى
ئاگايان لە خۇيان دىمىرى. ئىۋە ناۋى خوداى لى بىنن و بىرۋن بۇ ئەشكەۋىتى
دېۋان.

(۸)

رەحمان كەلۇس شان بەشانی زینەل ئاغا، بالیفەكى تووكداریان دابووه بەر
پشتی دانیشتبوو، هیدی هیدی دەستی بە سمیلی دادینا، ناومناوه موردمبووه
دادەما، كەس ورتەى لەدەم دمرنەدمهات، هەموو چاومپروان بوون! كەى كەلۇس،
شەكرەكى دەشكینی، ئاغا لەم بیدەنگییهى كەلۇس پەست ببوو، پاشان پرووی دەمی
كرده كەلۇس گوتی:-

- كاك رەحمان، بیگومان زانیوته و ئاگاداری كە ئەو كچەتیمانه شەرمەزاریان
كردووم. بەسەرى تۆ ھەسەم، لەپرووم نایەت لە دیووخان دمرکەومە دمرهوه، پرووی
مەجلیسانم نەماوه، تۆ بۆی: بە چ پروووك؟! پرووبەپرووی سەرەك خیل و
ئاغاوپیاو مافولان ببەوه، لە پرووم نایەت زار ھەلینم، ھەرچی بۆیم شورمی یە،
خۆزگا لەگەل پاشای گاوارانم لیقەومايا! بەلام لەگەل ژنانم لیقەومايا،
كەسیش نا، دمگەل ژنان، دموورە لەگەل ئەو تیتك براوانە تیکەو فرکە. لەو
دەمەدا (مچەگزیر)پیاوی ناو مالى ئاغا بەھەلەداوان ھات. دەمی بردە بنا گوئی
ئاغا. بەسرتە چەند قسەپەكى بە گوئی ئاгада چرپاند. ئاغا.لە جیۆه پاجلەكى،
پەنگى ھەلبزرگا. گوراندى! (دیارە ئاوايى زەردەشت ئاوا. پیاوی تیدا نەماوه.

ئەگەر وانیبە، ژنان سەرى مەیدانیان لیقەدمگرتین، ھەسەم بەگۆرى
باپیرەم، دەبی کارێكى ھۆتۆیان پێبکەم، بیانکەم بەپەندى زەمانە، ھەربۆبەزم و
خۆشى لە دیووخانان بیگێرنەوه). كەلۇس لە جیۆه جوولەپەكى كردو پرسى:-
ئاغا خیرە وا تیکچوو.؟!

كيزگەلى ئەشكەۋى دىۋان

- خىرى چى پەحمان، پىتۋايە نەم پۇزگارەخىرى پىۋەمابى؟! من ھەياو
حورمەتم چوۋە، كەلگى دانىشتى ناۋ مەجلىسى پىاۋانم نەماۋە، ديارە پىرچ
بىراۋەگەى (مەۋلۇدە شەل) و تىتك بە گوۋمگەى نا حاجى پەمەزان و دىلە
سەپەگەى قالە قىت، ئەۋانىشمان لىبۋون بە ئەشقىا، چوۋنەتە پال دەلىسەگانى
ياخى بوو، لە ئەشكەۋى دىۋان. پەحمان كەلۇس، بەبىستى نەم ھەۋالە تازمىە
شادمان بوو، پاشان گوتى :

- ئاغا، خۇت سەخلەت مەگە، شەرت بى لە شەرتى پىاۋان، ناھىلم نانى سبەى
ھىۋارە بخۇى، ھەر ھەۋتىان بە كەزى خۇيان جەلەدمەگەم بەجەنابتىان دەسپىرم.
- دىنيام كاك پەحمان، سەت ھەندە لە تۇ گومانم نىيەبەلام بەدەست خۇم
نىيە، كىچ كەۋتۇتە كەۋلم، ھەراسانى كىرۋوم.

- مادام ھىندە نارەھەتى، ھەر ئىستى بۇيان بەرپى دىمەگەوم.
- نا كاك پەحمان، لە دوۋرەۋە ھاتۋوى، ماندوو ھىلاكى ئەمشەۋ پىشوو بدە، نانى
بەيانىمان لەگەل بخۇ، پاشان خۇت دەزانى كوۋ لىيان بەخۇ دىمەگەوى. دۋاى تاۋى
بىدىنگى، كەلۇس دەمى بىرە بىنا گوتى ئاغا، بەسرتە ھەندى قسەى بە گوتىدا
چىپاندى. ئاغا، لەققاى پىكەنىنى دا پىى گوت:(سەر پىشكە، باشە).! پاشان پىى
گوت: شەۋ دىرەنگە، تۇ سبەىنى سەفەرى، ۋاچاكە بىكەىنە شەۋ. ئىدى خەلك
پەرتەپان لىكىرد.

(۹)

مانگ ناوا ببوو، شەو بایی ڕەشی بەسەر گوندی زەردەشت ناوا کیشابوو، هێشتا
 پیاوێکەکان لە حەزور کەلۆس و ئاغادا مابوون، پەرتهیان لێنەکردبوو. هەرسێکیان لە
 ناوایی بەدەرکەوتن، ملی ڕینگایان گرتەبەر، بەرمو ئەشکەوتی دێوان
 کێلبوونەوه، ڕیان بە تاریکییەوه ناسەگ و گورگ لێکدی ئاشکرانەبوو بوون،
 نازی، لە نۆبەتە ئێشکگری دا بوو دمهاتوو دەچوو، هەستی بە غەڵبەت کرد ،
 سەحی ئەملای ئەلای کرد، دیقەتی دا! دیتی س(۲) پیادە بەرپۆمن، خۆی قایم
 کردلێیان بێدەنگ بوو، یاغەر یاغەر دمهاتن، تەواو نزیکیبوونەوه، گەتە ژێر سێرەو
 ڕەحمەتی تەفەنگ. دەمامکیان دابوو، نەدناسران، لە پڕیکەوه فیشەکی
 هازووتەبەر خانەمی تەفەنگ و دەنگی دان! (لە شوینی خۆتان نەبزوون، هەر
 بجوێن کوژراون) هەرسێکیان لە جێوه چەقین، واق و وەرمان، هاوڕێ غوربەت،
 لەگەڵ دەنگی نازی و خەرمزنی باقە نەجمەتی تەفەنگ، پلنگ ناسای قەڵەمبازی
 داو، دەرپەرپە دەرەوه، عەیشان و پەیمان بە دواوەی بوون، سەنگەریان لێگرتن.
 نازی دێسان دەنگی دان، ئێوه کێن؟ چکارەن؟! هەتا زوو خۆتان ئاشکرا بکەن.
 نەگەرنا! لەخوینی خۆتان دمانگەوزینم. هەرسێکیان دەمامکیان کردەوه، دڵبەر،
 هاتە گۆز گۆتی:

- ئێمە دۆستین، هاتووین غوربەتخان بۆ حەمەبۆر بەبووک بێهین. دواتر لە
 قاقای بێکەنینیان دا، لێکدی ئاشکرا بوون، هامیزیان بۆ یەکدی کردەوه، یەکدی
 لە باوش گرت، نەماچێک و نەدووێک یەگرتیان مەج دەکرد و فرمێسکی
 شادمانیان دەباراند، دواتر (نازی)یان لە سەنگەردا بەجی هێشت، چوونە ژووری

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

ئەشكەوت، دۋاي پشۋودان و گالتەۋگەپ و تەشەرە، ھاتنە سەر باسى (پورە سىۋە) و ژنانى ئاۋايى و گۈندەكانى دەۋرۋەر، باسى زىنەل ئاغا و ھىۋارانى دىۋەخان و پىاۋانى گۈندۈ ھاتنى پەھمان كەلۈسىيان بۇكردن. (تەگبىر ۋايە، لەم شەۋانەدا بۇ ھەتكردن و پىساۋكردن، پەھمان كەلۈس دېتە سەرتان، گەفتى بەناغا داۋە، نەك بەشەۋ بەرۋۇزى پرووناك. ھەرچۈارتان پەئبەست بكات) بەقسەكانى پوۋرە سىۋە دلخۆشبوۋن، ناۋمناۋ ھاۋرئ غوربەت دەمگوت:

- دەبۇمان بگېرنەۋە، بزانبىن پوۋرە سىۋە لە چ حالدايە.!

- پوۋرە سىۋە سەرىشتى لېبەستاۋە، گۇچانەكى بەدەستىۋە گرتوۋە، دېت و دەچى، ئەم سەر ئەۋ سەرى گۈند دەكات مائەۋ مال دەگەرئ، لەۋمەتى ئاغا كلكى خۇى بەكلكى كەلۈسەۋە گرېداۋە، پوۋرە سىۋە دىن و ھارېۋە. سەرى زمان بنى زمانى، تەنھا جوۋندانە دەلئ (ئەۋ كەلۈسە بېئاموۋسە. سەگبابى ۋەكو خۇى نىيە. بئ مروتە، دەست ناپارېزئ بۇ مالى دىنيا لەسەر دايكى خۇى بازنادات باى يەك زەرە چىيە.؟! شەرف و وىژدانى نىيە، دەۋسە، لېمان بوۋىتە كەرەگا. كەس نىيە دەست لە دەستى ھەللات. ئەۋ، ئەگەر پىاۋە و ئازاۋ بەجەرگە. بەخۇى دەلئ پىاۋ. بابچى ھەقە ناموۋسى خۇى لە (ھەمە رېگر) ى ھاۋكارى ۋەربگرېتەۋە، گەۋادە، ئەگىنا ئەۋ ھەمەرېگرە. بە نوپۇزى نىۋەرۋىي. (ئەسمەرى) ى ژنى لە بن چۇكى دەرىنا، بردى بۇ چىا، بابچى ئەۋ ھەقە لە ھەمەرېگرومەر بگرېتەۋە، تەرمە، ئەگىنا ھىچ پەيۋەندى بە غوربەتۋاۋرېكانىيەۋە نىە. خۇ كەلۈس خۇيىن گرى ھەمەبۇر نىە. لېان چۈپتە سەر كەلئ دارئ. ئىللاۋىيىلا دەيانكوزم). پاشان غوربەتخان گوتى: مرقۇ لە ژيانى دا نازانى چارمنوۋسى بە چى دەكات.؟! بەلام گرىگ ئەۋمىيە. مرقۇ ھەتا لە ژيانى دا مابى، قېۋولئ سەر شۇرې و شەرمەزارى نەكات، ئىستاش ئىۋە ماندوۋھىلاكن ئىسراحت بکەن. بزانبىن چارمنوۋسەمان بە چى دەكات.

(۱۰)

رەھمان كەلۇس ۋاي دابوۋە قەلەم! كە لە بەرە بەرى بەيانی دا، كارمامز
 ئاسای لە شیرنى خەودا بەدەست بیانگری، وابوو بەيانی رۆزی ئاپىندە. دۋای نوپۆزى
 شىۋان كەلۇس و (جەلۇ و كەمۇ و سالۇ). ئەم سىيەيان كە پياۋى ئاغا بوون. لى
 سوار بوون، ھەلتەك ھەلتەك بەرمو ئەشكەوتى دېۋان بە ھەورازدا ھەلگشان.
 رەھمان كەلۇس. ئەسپەكى شىۋى سم كۆتكى كۆى قىتى لەبن دا بوو، ئەسپى زىنەل
 ئاغا بوو. لەبەرايى دا دەرۋى، ئەۋانىش بەدۋايدا قەتارىمان بەستبوو، سەر لە
 ھىۋارىۋە دنيا ئەنگۈرمبوو، غوربەت و ھاورپىكانى داكشابوونە دامىنى چيا.
 لەمبەروئەوبەرى رېگا لە سەنگەردا خۇيان قايم كىردبوو، چاۋمىروان بوون شەو
 پاكشا، درىزىۋو، ھىدى ھىدى بەرموبەيان لە كورتى دەدا، سەگ و گورگ لىكىدى
 ئاشكرا بوون. گەزمىكى دا، ھىچ لە ئارادا نەبوو، نازى مەقى كىرد چىتر خۇى
 پېنەگىرا، خۇى گەياندە ھاورپى غوربەت،

— ھاورپى، ئەۋكەلۇسە بەست بە بەست، بەرد بە بەردى ئەم ناۋە شارمزاىە، تۆ
 بلىي: ئەم فىلېبازلە لايەكى دىكەۋە پارىزمان لىنەگىرى؟!

— نا.. بىرۋا ئاگەم، چونكى ھىندە بىرۋا بە خۇۋ بى مەنەتەھىچ حىسابىكى بۆ
 ئىمە نەكردوۋە، تەنھا حىسابى ئەۋەى بۇمان كىردوۋە. كەۋەكو مەرىشكە كوركى
 سەرھىلكان، بەدەست بمانگىرىت و بىزەگەل ئاساى بەرمو ئاۋايى زەردەشت ئاۋا بە
 پېشەى خۇى مان بەدات، تەسلىم بەدەستى زىنەل ئاغامان بىكاتەۋە پاشان پاداشتى
 خۇى ۋەربىگىرى. خۇر، جۋار، پېنج بال بەسەر كىۋاندا بەرزىبۇۋە. لە زاركى گەلى
 ئەشكەوتى دېۋان بەدەركەۋەتن، چىرەچىرقى ئال و ھىرە ھىرە كۈنە لوۋتى

كيزگملى ئەشكەوتى دېۋان

ئەسپان. تېكەل بەفرگە فركى بالى بالئەدە و قاسپە قاسپى گەو دەبوون، ھەرۈەك
بلىنى: بالئەدەگانىش ھەستىيان بەكتوپرى قەومانى كارھساتىكى دژوار كىردى، بۆيە
ھىندە نارەھەت بوون، لە ھىچ شۆينەكدا ئاراميان نەدەگرت، فرگە فرگيان بوو
نەدەھەجەمان، چەند ھەنگاۋىك مابوو بەكەونە ناۋكەمىن، كەلۈس ھەسپى خۇى
سەنگراندەو، ھەربەسەر پىشتى ئەسپەو، ئاۋرىكى دواۋەى داۋە، بە گالئەجارى
بەپاۋەرمەكانى گوت:

(ئەۋەتەننى بوۋكەكانەمان وان لەو شاخە بەرزەنە ئەشكەوتىكى لىيە، ھەر لە
كۆنى كۆنەو ھەكۆى ئەشقاۋ كەلەمىردو ەگىدان بوۋە، بەلام ئىستا بوۋەتە
سەرشۆركى ژنان. سۈرەزانم ئىستا ۋالە شىرنى خەودان. خەون بە نامىزى پىۋان
دەبىن. بۆيە ۋا چاكە ۋا خەكان لىرە بەجى بەيلىن، نەبادا لەگەل چىرە چىرى
نال و كورژن و سەكۆلى ئەسپەكان، لە شىرنى خەودا راپلەكن، ھەترەشيان دەجى)
ئىدى ھەرچۈاريان دابەزىن، ھەوسارى ئەسپەگانىيان دايە دەست جەلۋ، جەلۋ
ئەسپەكانى لەرپىگا لاتەرىك كىردەو ۋ بەدوۋرى خستەو. رەحمان كەلۈس گوتى:
ھەر ئىستا زاركى ئەشكەوتىيان لىدەگرىن، لە شىرنى خەودا دەستگىريان
دەكەم. پاشان بەبوۋكانە.. بوۋكانە دەگەرپىنەو بۇ گوندى زەردەشت ناۋا). پاشان
ھەرسىكىيان تەفەنگىيان كىردە شانيان ۋ بە پىادە رۆ، ياغر ياغر بەرەو ئەشكەوت بە
ھەورازدا كىل بوۋنەو. لىيان بىدەنگ بوون. ھەتاكو كەوتنە ناۋبۇسە، لەگەل
دەنگى شىرخە شىرخى راپكېشەنى باقەنەجەمەى تەفەنگان، ھەرسىكىيان تىك قىزقان.
چاشمىش بوون، لە جىۋە جەقىن، ھاۋرى غوربەت تىي راپخورىن (نەبزوون
كۈرە). كەلۈس زگاۋزگ خۇى ھەلدايە سەر زەمى، خەرىك بوو تەفەنگى لە شانى
دامالى. بەلام ھاۋرى غوربەت، بوۋرى پىنەدا بەخۇ بەكەۋى لىي ئاگراد، پىكەى،
ۋەكو (گا) قۇراندى قۇلى راستەى ھوردوخاش كىردو، لەۋلاۋىش نازى ۋ ەمىشان.

کیزگملی ئەشکەوتی دێوان

بە جووتە دەستپێژیان لە (گەمۆ و سالۆ) کرد، هەردووکیان بەلادا وەرگێران.
هەرچی (پەیمان)بوو، داکشابوو خوارمەو،

پاریز لە (جەلۆ)بگرت، بەلام جەلۆ پێی حەسیا بوو. بەتەقە کردن بواری پێ
نەدەدا لێی نزیک بێتەو، بەلام شپەزە ببوو. ئەوێ پتر شپەزە کردبوو
ئەسپەکان بوون، ئەسپەکان لەگەڵ تەقە تەقەنگان دەیانحیلاند، هەڵدەستانەو
سەر پاشیان، جەلۆ، لە درۆستیان نەدەهات بەرزە فتیان بکات. ناچار سێ ئەسپی
بەر هەڵدا، تێیان تەقاند بۆی دەرچوون، بەلام رێشمە ئەسپە شێی لە بنەدارێک
گرێدا، پاشان تەقە لە پەیمان دەکردنایێ چاوی لێبوو جەلۆ دەست نادات. بۆی
داکشا. دزە لێکرد، بەلکو پستی لێ بێسەنێ. کەچی جەلۆ درکی پێکردبوو، جارێک
لوولە تەقەنگی دەکردە پەیمان، یەکدوو گوللە حەوالە دەکردی ئەمجار لوولە
تەقەنگی دەکردە نازی و دايدەگرت. نەیدەهێشت لێی نزیک ببەو، چرکە
بەچرکە شەر گەرمتر دەبوو، جەلۆ وەختێک بە ناگاہات فیشەکی لە بران
بوو. یەک پاکەت فیشەکی پێ مابوو، ئەویشی دار نییە ناوخانە تەقەنگ. بە
قوونە دزەم کۆرەکو، خۆی گەیانە ئەسپە شێ هەوساری لە دارکردەو، خۆی
هەڵدایە سەر پستی ئەسپ تێی سەرواند، بۆی دەرچوو. بە جووتە سێ، چوار
گوللە بووگانەیان بەسەریدا تەقاند، کەلۆس خۆینی لەبەر دەپۆیی، لە خۆینی
خۆیدا سوور هەلگەپابوو، دەیانلاند و دەرگەوزی، بڕینەگە کاریگەر بوو، قوڵی
هەلگەکاندبوو، هاوێ غوربەت، وەکو جەنگاومریکی قەلبووی ناو شەر و جەنگ، زۆر
لە سەر خۆنارام بوو هیچ نەشیوابوو، بەسەرە سەمکی پێی، لەبەر پەراسووی
کەلۆسی هەڵدا. بەسەر پستی دا وەرگێرا. بێ خێر ببوو، پێی لەسەر سینگ دانا،
دەمگوت (چاوی دایکت کۆیتر بێ پەحمانە، ئەو پەحمانە ئەو ها بێناز کەوتوو،
و میشت مانی وێرانم، ئەو گورگی چیا ئەو پەزێل و سەفیل بوو. و میشت

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

كوو دىنالىتى، شەرمى ناكات دىنالىتى. دواتر ناۋرى لە (كەمۇو سالۇ) داۋە. كەمۇ گيانى سپاردىبوو، بەلام سالۇ لرخە لرخى بوو، رنەى لە عاردى گىردەكرد، لەحمەولەرۇخ دابوو، دواى چەند چىركەيەك چىنگى شلوخاۋىۋوگيانى سپارد.. كەلۇس، ئەگەر چى بىرىنەكەى زۇركارىگەر بوو، بەلام هېشتانەكى زمانى لە لوغ لوغە نەكەوتىبوو، لەبەر ھاۋرى غورىبەت دىپاراپەۋە دىگوت:

_ دەستىم دامتە غورىبەتخان، مەن كىردىم، تۇ مەيكە، دەخىلەت بىم، ئەمىجارە بەزمىيەت بى، دىنيا شەۋو رۇژىك نىيە ئەم چاكەيەم لەگەل بىكە، شەرت بى تا ئەو رۇژەى دەمرم لەيات نەكەم، رۇژى لە رۇژان ھەربەكەلەكت دىم، ئەم چاكەيەت بەدەمەۋە؟! ھاۋرى غورىبەت زەردەخەنەيەكى بارىك بەسەر ھەردوو قەيتانى لىۋى داھات، پىي گوت:

- ۋابزەنم تەمەنت ھىندەى ۋەبەرنەماۋە، تاۋمكو لە يادىم نەكەى، ئەسلەن پىۋاى ۋەكو تۇ، لە ھىچ كاتىكدا شاينە بە چاكەۋ پىۋامتى ۋ لىۋووردن نىيە، تۇيەكى بەكرىگىراۋ كەى شاينەى بەزمى پىھاتەنەۋمىيە، خۇتۇ خۇيىنگىرى (جەمەبۇر) گۇربەگۇر چوونەۋوۋى.؟! تۇفرىدراۋى. بەفەيتى زىنەل ئاغا. ھاتوۋى بەكەزى خۇمان جەلەمان بىكەيت ۋ بىزە گەل ئاساى بە پىشە خۇتمان بەدى ئاخىر پىمەنالىتى: كەى پىۋاى ۋەكو تۇ ئاساى موستەھفە بە ژيان.؟! پىمەنالىتى: لە زمانى فەرت ۋ فەل ۋ شەپانگىزى ۋ غەدرو بىناموۋسى ۋ خراپەكارى بەملاۋە، چىتر ماۋە نەيكەى شەدى ھەر ئەتوۋ نەۋوۋى، پىركىشى (قاتە بىۋەژن) بوۋى، داماوە لە ھەبەتەن خۇى سوتاندى. لەبىرتە! پاش ئەم ھەموۋ خىزمەتە. ئابروۋى كچەكەى (مام سولەيمان) تە برد، بەدەستى براكەى بەكوشتەت دا.

ئەۋانە ھىچ، لىگەر. ھەى ھەرامزادەى بى نەكەى بى شەرمەف. كوۋ.؟! دەست چوۋى دەستىرىزى بىكەيتە سەر ناموۋسى ژنەكەى (خەلە). ئەى خەلە ھاۋرى

گيانى بە گيانى تۆ نەبوو؟! ھەي دەيوسى شاخ ھاتى. شەرمى ناکەي ئەوھا
دەنووژىتەوھ؟! بەرنەت گۆر بۇ خۆت ھەلقەنى چاترە لەۋى بپارىيەوھ. ھاۋرئ
غوربەت. ھىندە تورە بېوو.ئاگر لە لە چاۋى دەبارى دەنگى ھاۋرېكانى
دا.!(خەرىتەكانىيان لى داملان، لاشەكانىيان پەلكىشى ئەم دۆلە كەن، بىانكەن بە
خۆراكى دەعباو خەرتەلو سىسارکە كەچەلە). دواتر ئاۋرى لە كەلۇس داوھ، ھىندە
بە غەزمب تىي رۋانى.۱ كەلۇس لە ترسان بەندى جگەرى پسا. لوولەي تەھنگى
ناخنى يە ناو دەمى و ئاگرى دا، جامى سەرى ھەلگرت، مېشكى كرده پېرپۆلە،
پاشان بە چواردەستە ھەلىانگرت ھەلىاندا بۆبنى گەلى. غوربەت ھىشتانەكى ھەر
تورمېوو. ھەر بەم غەزمبەوھ گوتى:

(گۆشتى پياۋى نامەرد قابىل بە چەقەل و سىسارکە كەچەلە، باچەقەل
بىخۇن).پاشان تەماشاي ھاۋرېكانى كرى، پېكەوھ لە قاقاي پېكەنىنيان دا. دواتر
بەرمو ئەشكەوتى دىۋان ھەوراز بوونەوھ.

(۱۱)

دېۋەخان جەمەى دىھات، دوو، دوو، سى، سى، سەريان لە بن سەرى يەگدى نابوو. ورتە ورتيان بوو! (رەحمان گەلۇس فېلبازە، كاتى بەئاگادىن، دىمىن رەحمان لە سەر سەريان راۋىستاۋە). (نابابە، ئەوانە خواردنى گەلۇس نىن، ھەر بزانن رەحمان گەلۇس بەدويانەۋىيە، ئەژنۇيان دىشكى، ناتوانن ھەنگاۋ ھەلئىنن. (كاگە پىۋىست بەم قسانە ناكات، كاك رەحمان لە سەت ناۋى ئەۋەل داۋە گۆزىنگى تەپنەبوۋە. سوپ دىزانم ومكو كارمامزى چاۋ لە خەۋى، ھەتاكو لە ھامىزىان دىكات بە ئاگانايەن).

(ھەى رەحمت لە گۆرى مردوۋتان، ئەنگۆ ياسى يەكك بىكەن گە نەيناسن، ناخرەسەك ھەيە ناۋوشوھىرتى گورگى چىاي نەبىستى؟! گى سەرى لە فرت و فېلى گەلۇس دىرچى!؟)

(بەخۋا گەۋدىرى.. كاكى برا، قابىلە نەيناسىن كاك رەحمان بەدىستى خۋى زەلامەكى پەشىدە، خۋ بەھەۋەنتە پىي نالئىن گورگى چىا ديارە لىيان دىتوۋەبۇيە ئەم ناۋى بەسەردا پراۋە) : زىنەل ئاغا، لە پېش ھەيۋانى دىۋەخان، ھەردوۋ دىستى لە پىشتەۋىتكىئالاند بوو. دىھات و دىچوو. قىررا بوۋىۋ بىستى خەبەرىك، بەمەرقدا چوۋبوو، تاۋاناتاۋ سەعاتى بەر باخەلى دىمىدنا. ھەلۋىستەيەكى دىكرىد و لە سەعاتەكە مور دىۋوۋە لە بەر خۋى دىمىلماندا! (دىرەنگ داھات، گەچى سەدايان نەبوو. خۋ ئەشكەوتى دېۋان ھەندە دوور نىيە، لەۋانەيە بە پىي ئەۋ كچە تىۋانە بە پىۋىمىن، بۇيە دۋاكەۋتوۋن). مچەگىزىر. ھەرچەند خولەكك جارىك ھەيپاي لىدەكرىد سەردەكەۋتە سەر بانىژەى دىۋەخان، دىستى دىكرىدە

كېزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

چەپەرى چاۋى، سىرە نىگاي دىگرتە رېگەي ئەشكەۋى دېۋان، دواچار لە
ھەللای دا!.

- ئاغا مزگىنىم كەۋت. ئەۋە خۇيەتى، والە پېشداڭ ھاتەۋە، ئەگەر بەسەھودا
نەچۈۋووم. ئەسپەگەش، ئەسپەشى جەنابتانە، ئەرى ۋەللا خۇيەتى ئەسپە
شىي يە. ئاغا ئۇخزنى بە دلدا ھات، بە پىكەنىنەۋە گوتى:
- ئافەرىن مچە، دەستىك جلوبەرگت بۇخۇت ھەللەڭ كىرد.
- مەمنوون، خۇدا لەسەرۇمالتان بەزىادى بىكات.

خەلگەكە، تىكرا ۋروۋزانە دىۋەخاننىيان چۆل كىرد، لە ئاۋايى زىردەشت
ئاۋا، بوۋە غەلبە غەلبە ۋ ھەرا. پوۋرە سىۋە، بەخەم داكەۋتېۋو، دەستى لىكەدەدا،
نەيدىزنى جىكات، لە ھەزەمەتان خۇيى خۇي دەخۋاردەۋە، تا دىرگاي ھەۋشە
دەچۈۋ، دىگەرپاۋە، دواتر بانگى (ھەيدىركۆي) كۆرەزى كىرد، باۋكى ھەيدىركۆ
بەنەخۇشى (لارەشە) كۆچى دۋايى كىردىۋو دايكى شوۋى كىردىۋو ھەيدىركۆ
فەرەقە بوۋ،

پوۋرە سىۋەلەي خۇي گلى دابۋە.

- ۋەرە رۆلەگيان، گۆيىگەرە، بزانە جىت پىدەلەيم.

- بەلى داپىرە.

- داپىرە لە دىۋى سەرت گەرپ، بەقۇربان! بىرۇ بۇ دىۋەخان، گۆي قولاغى
قىسان بە، بزانە چەلەلەين. باس ۋ خۋاس جىيە؟! ئەۋجا ھەتا دىتەۋە، ھىلەكەكى لۇ
كۆرى خۇم دىبىرژىنم. باشە!.

- ئاداپىرە، دوو ھىلەكەم لۇ بىرژىنە!.

- داپىرە بە سەدەقەت بى. دوو ھىلەكان لۇ كۆرى خۇم دىبىرژىنم. دىبىرژىنمگە.

بەلام نەچى لەملاۋەلەۋلا. خۇت بىگنخىنى . باشە

كيزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- باشە داپىرەلە خۇي ھەلداۋ رۇيى.

: ئەسپ سوار تەقلەكۈت بەرەۋ ئاۋايى دەھات، ھېشتانەكى مابوو بگاتە جۇخىنان، سرتە، سرت و فسكە فسك دەستى پىي كىرد.!

(ئەم سوارە جەلۇيە، نابابە ئەۋمەكى جەلۇيە.؟! ۋەللا دەقاۋ دەق خۇيەتى جەلۇيە و جەلۇيە.

: ئىدى كە ئاشكرا بوو سوار ئەسپ جەلۇيە.! برووسكەك خىرپەى لە دلى ئاغا ھىنا دايھىزراند، لە دلەۋە گوتى:

(ئەم ماستە بىي موو نىە ئەگەرنا، رەحمان كەلۇس خۇي لە بەرايى دا دەھاتەۋە، قەت جەلەۋى ئەسپە شىي نەدەدا دەست جەلۇ).

:ئەسپە شىي شەلالى ئارەقە بىوو ھىنكە ھىنكى پىكەۋتېوو، كەف، بەلالغاۋمىدا دەھاتە خوارى، گشت گىيانى ۋەكو (مەشكە و سىپىك)دەھەزا. مچەگىزىر، ھەۋسارى گرت و لغاۋى لەدەمى داكەلاند بىرديە تەۋىلە.. ئاغا خۇي بۇ نەگىرا، تاكوجەلۇ بۇيان بدوئى، پىرسى؟

- ھا، جەلۇ، چىيە.؟! دەلتى لە مەيدانى شەردا بەزىۋى راتكردوۋە ئەۋھا شېرزە و بىي ھالى.؟!

- بەلى قوربان، چتان لۇ بگىرەمەۋە، كاشكا تىچاۋىكت لىدەبوو، بە چ دەردىكىيان بىردىن، ئەۋەى بە سەر ئىمەدا ھات، دوعا دەكەم بەسەر دوژمنت دا نەمەت، پىنداچوۋگوتى: من لەلەى وولاخان مابوۋمەۋە، لىيان بەدوۋر بووم، نەكەۋتە ناو بۇسە، ئەگەرنا.! منىش دەرباز نەدەبووم، باشبوۋمن دەستۈمكەرىم كىرد، تاكو فىشەكەم وىمابوو دەستەم نەدا، شەرم كىرد، بەلام ھەرچى كەلۇس ۋەكەمۇۋ سالۇ بوون، كەۋتەنە ناو كەمىن، بوارى دەست ۋەكەرى و تەقەكەردىيان نەبوو، چاۋم لىبوو.! بەيەك دەست پىژ ھەرسىكىيان پەلەۋاژبوۋنەۋە.. ئاخابەگىيانى تۇ قەسەم

كېزگىلى ئەشتەكتى دېۋان

چاۋم لېۋو كەلە بۆسە دەرپەرىن، دىمىگوت: پىلگىن پەلامارى نىچىر دىمەن.. ئاغا لە توۋرەمىيان حمۇسەلەي گۈنگرتنى نەما بوۋىتى راخۇرى قىسەي پى بىرى! قەۋچە قەۋچ، دىمەت داخە، بازمانت لەلالغاۋت دىرنەھىنم. دواتر بەسەر خەلگە كەدا گوراندى! بىرۋن بەرچاۋم چۆلكەن، ھەي تەمرەسىنە، ئەگەر تەمرەس نەمىن نەدىۋونە قەشمەرچارى ژنان، بىرۋن ھەي لەژنەكانتان كەمىر.

ھەيدىمىركۆ، بەھەلەداۋان گەراۋە، ھىشتا لە دىرگەي ھەۋشە بوۋ بانگى كىرد

- داپىرە.. ھۇ داپىرە!

- ۋەي گىيانى داپىرە، داپىرە بەلاگىرت بى. بەھىنكە ھىنك گوتى:

- مامە جەلۇ دىلى: كەمۋو سالۇ ۋ كەلۇس، ھەرسىكىيان كوزراۋن،

ئاغاش تورە بوو،.. داپىرە كىۋا ھىلگەت بۆم بىرژاند.؟!

- ئەدى كىۋ نەمىرژاندىيە. پاشان پورە سىۋە باۋلەكى لە بن خەلانەي ھەرزارە دىرىنا، سەرى ھەلداۋە، كراس ۋ كەۋاي ئاكرىباران ۋ كىلاۋو ھىزارى بوۋكىنى دىرىنا، ماۋىيەك لە پىشە خۇي دانا، بەتاسوۋقەۋە سەپىرى دىمىرد، پاشان بە ئەندىشەي خەيالىدا كەوت! (خۆزگەم بەۋ رۆزە). دواتر ئاھىكى ساردى ھەلگىشا ۋ سەرى خۇي راھەمژاند، دواتر زەردە خەنەيەك بەسەر لىۋى داھات، گرژىيەۋە، ئەنجا جەلەكانى لەبەر كىرد، خۇي پازاندەۋە، قەستى ناۋ ناۋايى كىرد. مال بە مالى گوندى زەردەشت ئاۋا گەرا دىمىگوت: (كەلۇسى سەگىباب، بەقەسى ئەم گەمبۇرە خۇي بەكۈشت دا، كەمۋو سالۇش بەگۈۋنى بابى دارپاند.. ھەروەھا دىمىگوت: كچەكانم خەنەي بگىرنەۋە، دىمەت ۋ پىتان لە خەنەي نىن، بەلگۈ ئەم قورپەساخە لە داخان ۋەكۈ كۈندە بەژمەر شەق دىبات. خۇشى، ئەۋ خۇشىيە بوو! پوۋرە سىۋە تىدا بوو. ھەۋالى كۈشتى كەلۇس ۋ خۈيزمەكانى زىنەل ئاغا، لە ناۋچەكەدا دىمكى دابۇۋە، چوۋبايتە ھەرگۈندۈ دىۋەخاننىك، باس، ھەر باسى

كېزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

كوژرانى كەلۇس بوو، بەدمەستى كچانى ئەشكەوتى دىۋان، پىياۋان پى تاسا بوون.
ھىندە پى قىرسيوون مەپرسە ، ھەرومكو بلىي: قەباحەتتىكىان دەرھەق كرابى،
پى شەرمەزاربوون، لەو رۇزمە ۋەنان ھىندە گوپراپەلى پىياۋان نەدمبوون،
لەبەرانبەردا پىياۋان توندوتىژتر ببوون، بە شتىكى كەم ھەنجهتەيان بەۋنەگانەيان
دەگرت، ۋەنەگانەش لەبەر دەمياندا زيت دەبوونەو، ئىدى دەبوو شەروگالەميان.
شەرو نازاۋەو گىچەل و ناكوڭكى ھەموو مالىكى گرتبۇۋە، شىرازە ۋەنانى
خىزاندارى تىكچوو بوو. سۆزو خۇشەويستى تىچۇلابوو، شەو نەبوو بە ھۋى
شەروگالە و ناكوڭكى نىۋان ۋەن و مىرد، لە سەرتاسەرى ناۋچەكەدا، ۋەنان مال و
مەندال و مىردىان جى نەھىلەن. دەچوونە پال كچانى ياخىبوو لە ئەشكەوتى دىۋان،
نافرەتى سەربەھەوئ ، ۋەنى تالوقەكراو، شۇخە ۋەنى مىرد پىروكەنەفت، كچە
عازمى بەمارموتەلاق. لەدمزگىرەنەگانەيان ھەلدەگەرەنەو. دەمياندا چىا، پىياۋان
سەريان لى شىۋابوو، سەرمەدىريان لە نىشوكارى ناۋمال دەرەدەچوو، نەياندەزەنى
بە چ شىۋازىك زارۇك و مەندالى بازمە ۋەرىكەنەو، بەدمەستىنەو گىرەتارىبوون.
نەدمەپرۋان كاروبارى كشتوكال و مەرومالات بەناۋىيەن، كەسيان بەرى بەلەي
دېۋەخانەو نەمابوۋەدېۋەخان چۇل و ھۇل بوو، ببوۋە مەيدانى تەراتىنى مەشك و
پشىلە، ميان و مياندارى ھەرىج، بەدمەگەن نەگەر پىۋارىك پوۋى تىكرەبان،
ئەۋىش سەت خۇزگەي دەخواست بىرا لى نەدابوۋايە، پىياۋان ببوون بە
كەپىانوۋى مال، ھەموو شتىك گۇرەنكارى بەسەرداھاتبوو، بەرخەگەل تىكەل بە
مىگەل بوۋبۇۋە، گولكە ساۋا سەنگۇ بەرھەلدرابوون، لە بى خۇدانى ۋەنى سەرو
بەريان، تورگ و پىۋى جۋۋجەلىان لەبەر مەرىشكان نەھىشتبوو، تاقىان لى
بەريبوون، زەلام لە پىس و پەلۇخىيان پشەمەلى كراسيان يەكپارچە قىرۋ و رەشك
و ئەسپى بوو. پوۋرە سىۋە. بەم بىئەھلى و شەرمەمىيە پىياۋان زۇر دىلخۇش و شاد

كېزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

و شەنگۈل بوو، دىگوت: (دەھەلىگرنەۋە دەى، ئەگەر ژن نەبى؟! دەتانبىنمەۋە
چتۇ عەگىدو چەلەنگن.. دىبخۇن دەى، عافىت و بى، (ھەتەنەنن لە تەبەق،
نالىن: ئەللاھو سەدەق). با لىرە پىاۋان بەدەردى خۇيان بتلىنەۋەۋە پوۋرە
سىۋەش، لەم خۇشى و شادىيەدا جىيان بەيلىن، بچىنەۋە سەروسۇراخى كىزگەلى
ياخىبوو لە ئەشكەوتى دىۋان.

(۱۲)

هاورئ غوربەت ومکو سەرگەرمەيەکی زیرەك و ھۆشمەندو ھەستيارو لىھاتوو
بوو، زۆر بە ووردى بىرى دەرگەرمەو، بىرى لە ھەموو شتەك دەرگەرمەو، ھاوړپەكەنى
لە شىۋەى سەربازى، لە دەستەوگروپ دا پەككى خستبوون، ھەر دە (۱۰) گەسيان لە
گروپەكەبوون، ھەرگروپەو سەرگەرمەيەك سەرپەرشتى دەرگەرمەو، ھەر گروپەو
بەناوى پەكەك ناوئەرابوو، گروپى نازى، گروپى پەيمان، گروپى عەيشان ھتە...
گروپەكەش بەناوى پوورە سىۋە بوو، (لەيل) سەرپەرشتى دەرگەرمەو، ئەركى ھەر
پەكەك لەم گروپانە دياركەرابوو، ھەموويان چەكداربوون، كاروپيشەيان ئىشكەرتن
و پەلاماردان بوو.. بە مەبەستى دابىن كەرنى ئازوو، بەلام بى چەكەكان
خەركى دروستكەرنى سەنگەرو ئاوكەشان و چىشت لىنان و بەخىوكرەنى ئەسپ و
ولاخان بوون، ھىندە جەربەزە بىوون مەپرسە، شەوان سەرە پەكەكانى و دەرەيان
لە كاروانچى و قاچاخچىيان دەرگەرمەو، پروتيان دەرگەرمەو، پەلامارى پەشمال
نەشەكانيان دەدا، داواى پووشانەومەرو مالايتيان لىدەكەرن، لە نىۋەى شەواندا
ھەليانەكوتايە سەر گوندىپەكان، ھەرچى بەدەستيان بىكەوتايە گەليان دەداو،
ھىچ دىۋەرمەيەك بەبى سەرانە دەرەز نەدەبوو، لە ھىچيان گەم نەبوو، بە پەكە
پەكەكانى گوندىكەنى دەفەرى ئەشكەوتى دىۋان لە گەليان پەكەكان، پەيۋەندى
دۆستانەيان لەگەل قاچاخچى و كاروانچىيان پەيدا كەرد، ناوچەى ئەشكەوتى
دىۋان بىووە بىكەيەكى بازارگانى، بازارگانى چەك و تەقەمەنى، كوتالفرۆش، خەلە
فرۆشى دانەوئە، جامبازى ولاخان، ھورەموالە فرۆش، چەرچى مەرومالات، بۆ
سەودا كەرنو فرۆتن پرويان تەكرەبوو، ئەم سەودا كەرن و فرۆتنەبوو ھىمەنى و

کیزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

ئارامى لە ئاۋچەكەدا خولقاندېۋو، ژيان لىرە لە ئەۋ بەرى خۇشى دا بوو، شەۋ
نەبوو، چەندىن كچە عازمب و شۇخەژن نەگەنە پىزى كىزگەلى ياخيۋو لە
ئەشكەوتى دىۋان، كچەتيمەكانى ناو مالى ئاغاكان بەھەليانزانىبوو، لە نيوەى
شەۋاندا تىياندەتمەقاند دىھاتنە پال خوشكەكانيان، ئاغاژنەكان بەبى
(كارەكەر) مابوونەۋە، شەۋدمك دىمكانى مالى ئاغاكانىشى گرتبۆۋە، ھەردوو ژنە
بچوۋكى زىنەل ئاغا، چىتر لە وزمىاندا نەمابوو، زىنەل ئاغا پياۋى چوارژنان بوو،
لە دىروستى چوار ژنان نەدەھات بىانرەتتىنى، پياۋى شەمامە گۆياندىن نەبوۋبەھم
حالەشەۋە چاولەدەر بوو، مۆزە مۆزى دىمكرد، ھەردووكان بەدۋاى ھەلىكدا
دەگەرپان خۇيان دىرىياز بىكەن.

(۱۳)

دىۋەخان، نەدىۋەخانى جاران، جاران ئەگەر ئاغا (...) يەكى لىبەربوۋايە! .
بىست كەس پىكرا دىيانگوت: شفايە. بەلام ھەنوۋكە لەبەر ئىش و كارى ناومال و
ھەۋاندنەۋەى زارۇك. پىاۋان بەريان بەلاى دىۋەخان نەماۋە. ھەيەۋ نىە! .
مچەگزىر ۋجەلۇۋ مەلاى گوندۋەلۇ قاۋەچى. ئاغا دۋاى كۈشتى رەحمان كەلۇس
كۈستى كەۋتبۈۋ، ھەردەم مچو مۇرو رووگرز بوۋ، لە خەم و خەفەتان لە دىن
دەرچوۋبوۋ، ھەر لە بەرە خۇى ھۇرپنەى دىمكرد! .

((تەمايەكەم بەكەلۇس بوۋ، ئەۋىش بوۋ بە پەندى زەمانە. سەيرە! كەلۇس
فېلى لە رېۋى دىمكرد ، چۇن ئەۋھا بەئاسانى كەۋتە داۋەۋە. نازانم. باشە ئەۋ
دەلىسانە لە ژيانىاندا دەستيان بەدارى تەفەنگ نەكەۋتوۋە ،چۇن جورنەتيان كىرد
روۋبەرۋوۋى كەلۇس بىنەۋە. ئەۋ كەلۇسەى مىندالى ناۋلانكانيان پىدەخەۋاند...))
ھىشتانەكى لەم ھورپنەندا بوۋ، ەلۇ قاۋەچى، بە فەنجانىك قاۋە ھىيارى
كىردەۋە، قاۋمەكى فېركىرد، دواتر(قەنە)يەكى داگىرت، مچەگزىر پۇلوۋەكى بۇى
خستە سەر قەنەكە، دوۋسى جاران بە توۋندى ھەلېمىزى، توتنەكە ئاگرى گىرت
گەش بۇۋە. لەگەل ھەلېمىزىنى دوۋكەلى قەنە گەروى پېر دوۋكەل دىمبوۋ،
چەندجاران لەسەرىيەكدى كۇخى، پاشان كەكۇخەكە بەرىدا، روۋى دەمى كىردە
(مەلا) ۋ گوتى:

- لای جەنابىتان مەلۇمە كە لەگەل ئەۋ تىك بىراۋانە تىكەۋتوۋىن،
ھەرچەندى تىدەفكرم! سوۋر دەزانم ۋا بەئاسانى نايەنەراپى، بەلام چۈنكى
ئەۋانە زەمىفەن، خۇت دەزانى كە زەمىفە ئەقلى لە كۇشى دايە،

ھەرگاۋى ھەستىتەۋە لىي بەگۈرئى ۋەردىمىيىت. ئەگەر ھۆتۈ بەم بەرەلەيە
لىيان بگەرپىن، بەدوورى مەزانە پىرەژنەكانىش لىمان ھەلدەگەرپىنەۋە، دىمىدەنە
چىا، سەرم تىدا سوۋرماۋە، ئەگەر لەشكرىان بۇ دەكەم.؟! خودا پىي ناخۋشە،
تەگبىر چىيە.؟! نازانم. يەكدوو قومى لە ھەننەكەي داۋ دەستى پىي كىردەۋە،
مامۇستا تۇ كابرەيەكى ئەھلى شەرىع. ھەرموو جەنابت شەرىع ئەم كىشەپەمان بۇ
بكە. لەسەردەستى ئەم پىاۋانە، مەن بە ھەتۋاى تۇ پارىم، مەم لە موۋەك بارىكتە.
مەلا، كەمىك خۇى جوۋلاند، دەستى بىرە بىن مېزەرى. سەرى خۇى خوراند، پاشان
سەرى باداۋ، لە پىشە خۇى گوتى. (لاھەولە ۋەلا قوۋمە ئىللابلەلا) دواتر
پىنداچوو.

- ئاغام سەلامەتدار بى، بەپىي شەرىع ھەركەسىك كارى گىرە شىۋىنى ۋە
ئانارامى ۋە پىشۋوى، يان دوۋبەرمكى لە ۋلات بىنئەۋە، جارى ياخىبوۋن بدات. كە
دەبىتە ھۆكارى خۇىن رىشتىن ۋە ئازاۋە گىرې ۋە پىشلىكردىنى دەستوۋر ۋە كارىگەر
بىت لەسەر داب ۋە نەرىت ۋە رەۋشى باب ۋە باپىران. بىگومان تىكەردە، بەمەمەنە
ئەسەج، بە(مەرتەد) حىسب دەكرى.

ئەم جۆرە كەسانە لە رۇژى ئاخەرتەدا، لەگەل مەرتەدەمەكان ھەشەر دەكرىن، ۋە
بىگومان شەرىع. لە ھىچ كاتىكدا رىگەي بە ئافەرت نەداۋمەھەرگىز رىگەي
پىنادات، دەسەلاتى خۇى بەسەر پىاۋاندا بىسەپىنئى. لەندىادا، دەسەلات تەنھا ماقى
پىاۋە. خىلافى شەرىع، ژن بەرى مەيدان لە پىاۋان بگىرت. بۇيە مادام بەخۇشى
نايەنەۋە ژىر سىبەرى پىاۋان. ھەز لە بەرەلەيى ۋە ياخىبوۋن دەكەن.

بە تەسلىق بزانە. كۈشتى ئەۋ جۆرە كەسانە گوناح نىيە، چۈنكى بە پىي
كىردەمەكانىان ھەم تاۋانبارن ھەم گوناحبارن.

ئاغا لە رۇژىكى ئەۋھا دەگەر. بە گۆتەكانى (مەلا) دل خۇش بوۋ، پاشان

گوتى:

- زۆر چاگە مادام وايە ھەر خۆم دىزانم چۆن چۆنى قەتل و عاميان
دەكەم .. شەرت بى. دوودووسى سىيان بەگەزى خۇيان جەلەبەكەم. لەسەر
سەكۆى ئەم دىۋەخانە، لەمەر چاۋى ھەمووخەلگى زەردەشت ئاۋا. پىرچ و ئەبىرۋى
سەرگەردەمگانىيان ھەلپاچەم و ماستىيان لەسەرى ھەلسووم، پاشان ھەرسى، چواريان
لە پال پىرەمىردىكى كەنەت بەكەم.

: بەيانى رۆزى ئايندە. بە نىيازى كۆگەرنەۋى لەشكروھاندانى خەلگ، ئاغاۋ
مەلاۋ جەلۇ سۈرۈۋون، گوند بەگوند، دىۋەخان بە دىۋەخان، ھۆبە بە ھۆبە
رەشمال نشىنان دەگەرەن. لە دژى گىزگەلى ئەشكەوتى دىۋان. ھانى خەلگەكەيان
دەدا. ئاغا بە زمانى ئاين قسەى بۇ دەگردن.

(براين، شوگر بۇخۋاى پەرۋەردگار، گە ئىمە ھەموومان مۇسلمانىن، دىنى
ئىسلام، دىنەكى ھەق و پاكو خاۋىن و بى غەل و غەشە، مەعلومە باب و باپىرانى
ئىمە بە زەبرى شىروتىر، بە خۋىن ئەم دىنەيان بۇ ئىمە پاراستوۋە، بۇيە لەسەر
ئىمەش پىۋىستە كوۋ پارىزگارى لە چاۋمان دەكەين . دەبى بە ھەمان شىۋە
پارىزگارى لە دىنەتى خۇمان بەكەين.

: ئاغا، لەگەل ئەم قسانە. ھون، ھون فرمىسكى بەردەداۋە،

.. براينە بىگومان ئاگادارن، كە كۆمەلىك كچ و ئافرىتى بى شەرم و ھەيا،
داپتىانە بەرەللاى، خەرىكە پى لە داب و نەرىت و رەۋوشى بەرزى باب و
باپىرانمان دەنن. خەرىكە دىنەكەمان لى سووك دەكەن دىمانەۋى رۋو رەشى
دىناۋەقىامەتمان بەكەن، دىمانەۋى شەرمەزارى باب و باپىرانمان بەكەن، توۋشى
غەزەبى ئىلاھىمان دەكەن، مالى وىرانم لە رۆزى ھەستەنەۋە
پىغەمبەر(د.خ) لەسەر بى گىانم بە قوربانى بى، شەفاعەتمان بۇ ناكات، ئەكەر

لىيان بېدەنگ بىن.؟! خودا غەزەبمان بەسەردا دەبارىنى، ئاخىر ئىمەى گۆشت و ئىسقان چۆن.؟! خۇمان لە بەر غەزەبى ئىلاھى رادەگرىن، من خۇ لە خۇمەوہ ئەم ھسانە ناکەم، ئامازەى بۇ (مەلا) کرد. گوتى: مامۇستا دەفەرموۋى.؟! ئەوانە(مېتەددن)خۇ دىزانن مېتەد يانى چى.؟! بۇيە گۈشتىيان ھەلەلە، واتا ھەرگەسىك بېچىتە شەرى ئەو ياخيىووانە، ھىچ فەرقى نىيە لەگەل ئەو كەسەى دەچىتە غەزەى كافران. جا بۇ ئەوۋى ئىمەش بە ئاگرى ئەوانەوہ نەسووتىين ھاتووين لە شکر كۆبەينەوہ، بېچىن گەمارۇيان بىدەين، ئەگەر دەستيان نەدا، پەزىوان نەبوونەوہ، داۋاى لىبووردىيان نەگرد.؟! چارمان ناچارە دەبى رەشەكوژيان بىكەين ئەوۋش بزانن. (ھەرگەنجىك، ھەرگەسىك لە پىزى لەشكردا ئامادەبىت ، گەتتى پېدەمدەم، كچىك لەو كچە ياخيىووانەى لى مارە دەكەم، ھەروەھا گەتت بە جوامىرەكان دەمدەم، ئەگەر بخوازى ژنىكى لى مارە دەكەم، ئومىدەوارم دىغى نەكەن، ئەم ھەلە پىرۇزە لە دەستە خۇتان نەدەن..) ئاغا لە سەفەرى ھەفت شەوۋ ھەفت رۇژمىدا، بەلنى لە كۆمەللىك گىانفېدا وەرگرت، چامپروانى فەرمانى ئاغا بوون، بەلنى (ئاغا) كۇتايى بەسەفەرمەكى ھىنا، بە دلىكى خۇش بەرمو مال گەرەنەوہ، بەلام مال،چ مال.؟! مالىكى ساردو سىر (بەلقىس ونازلى) ھەردوۋ ژنە بچوۋكى ئاغا، مالاۋايان لە(ھەوۋ) كانيان كرىبوو، پاشۇلەك ھەزەشەو گورەشمەيان بۇ ئاغاجى ھىلابوو، تەفەنگيان كرىبووہ شانيان وبە نوپزى نىومپۇ، بەرمو ئىشكەوتى دىۋان ھەلەكشابوون، كاتى ئاغا بەمەى زانى بىارىكە ژانىك وىكو بروسك بەناو ھەناۋىدا پىنچى كرىد، كوۋرى كرىدەوہ.دنىاي لى تارىك داھات، لەھەزەمتان لەپاولمپ لەسەر چاۋكەوت، چەند رۇژان چاۋوۋروۋى ئەوۋى نەبوو ھاتوچۇى دىوہخان بىكات. ھەتاكو رۇژىكيان (مەلا) بەبەرىدا كەوت، بەھەر ھالى ھەبوو لەگەل خۇى ھىنايە دىوہخان.

(۱۴)

پۈرە سىۋە ھەلچوۋوبو، لە ناۋىندى ھەۋشەدا دەھات و دەچوۋ، ھەر لەبەر
خۇيەۋە بىلمەۋ بۆلەي بو، دەيگوت:

(گەمبۇرى قورمساخ، ئەۋھا بەھىنى باۋىكتا دەپەرپەنم، لەشكر كۆدەگەيتەۋە
كافرى لە بابى كافىر، دەچتە غەزايى لەشكر كۆدەكاتەۋە، چەمە غەزاكردن
ھەۋىنتەيە، كەي كافىرغەزايان گوتۋە.؟! ھەي گەلۇرى مالۇس، بەقۇربانى
دەلىنگە دەرىپى زىنەكانت بى، ئەگەر ژن نەبان.؟! رىشكو ئەسپى دەيخواردى،
گروۋى بۆگەنى پىس ۋەپەل شەرمى ناكات لەشكر كۆدەكاتەۋە، كىۋكى لە بابى
كىۋك، خۇم دەزانم بە چ قەباحەتلىك لە ناۋى دەبەم، سەبىرم لىيگىرن، شەرت بى
دەبى گونىدە دەرى بىكەم، ۋابى لە شاران بە زىگ بدات). پاشان سەرىشتى لىبەستا،
كۆچانەكەي بەدەستىۋە گرت، بەلەقەلەق رۇيى ھەر لەدەرگاي ھەۋشەۋە بانگى
كرد.!

- ئەختەر، كچم ئەخنەر.

ئەختەر، ھاسەرى(مچەگىزىر)بو، ئافرىتىكى رەۋىشت بەرزو رەۋخۇش بو،
دەمى تەقەت بو.

- بەلى، بەلى پۈۋرە سىۋە بەخىرىي فەرموو.

- ۋەرە كىژم ۋەرە، نازانم لۇ ئەۋرۇكە دىلم ھىندە سۋارە.

- گوپى شەيتان كەپ بى پۈۋرە سىۋە ۋامەلى.

- ئەدى كوو كىژم، چەمە نەترانىۋە ئەم تىرۇى ئابىرۋوتكاۋە، لەشكرى
كۆكردۋوتەۋە بەنىازە رەشەكۋىيان بىكات، بىنە بەرچاۋت ئەۋ گەلەگۈرگە بىكەۋنە

كىزگىلى ئىشكەننى دېيۈن

ناوكۇزى كارىلان چىيان بەسەر دېنن.؟! ئەدى پۇلە، ئەگەر ھەرلە ئىستاۋە لىيان بەخۇنەكەۋىن، دەستى خۇيان دەۋىشېنن، واتا دەبى بەرلەھىرش و بەلامارى ئەۋ گورگانە دەستبەكاربىن، ئەگەرنا ھەرمەن دەزانم، گورگ چەندە برسى و چاۋچىۋكە، نەخاسمە بىكەۋنە ناو كۆز، ھەندىكىيان دەخنىكىنى ھەندىكىيان برىندار دەكات، كامەى قەلەۋوۋ دۈۋىنگ زلە، ئەمىداتە پىشە خۇى لە دۇلىكا لە شىۋىك لە عاردى دەداھەتا لىي تىر دەبى دەمىخوات، پاشان ھەر لەۋى بەجىي دىلى. كىزىم ئەۋ بى دىن و بى ئىمانە، لەۋمەتى ژنەكانى رەۋيانكردوۋە، ۋەكو گورگى بەچكەى لى دىزىبى، ھارۋاچ بوۋە، ھەرچى بىكەۋىتە پىشى ھەلەمدىرى. ئەۋ گاۋربابە، دەستى بەسەرياندا بىشكى. بەمەمكى خۇيان ھەلىاندىۋاسى.

- باشە پۈۋرە سىۋە ئىمە چىيمان پى دىكرى.؟! ھەتاكوبەر پەرچيان بىدەينەۋە.؟!

- خۇ ئەگەر ھىچمان بۇ نەكرى، دەتۈننن ئاگادارىيان بىكەينەۋە، باھىياربىن، ۋىيى خۇيان بىن، ۋانىيە.؟!

- بەلىۋا يە.

- كەۋاتە دىكرى يارمەتەيان بىدەين.

- چۇن داپىرە.؟!

- تۇ گۈى لە داپىرەى خۇت راکرە، تەگىرىم كىردوۋە، ئىستا پىت دەلىم چۇن يارمەتەيان بىدەين. ھۇشت لای مە بى.

(مچەى ھاۋسەرت، شەۋان ئىشك لە ھىنگى ئاغا دىكرى. بۇيە شەۋان بەرى بەلای تۇۋ مائەۋە نىيە. بىگومان بەيانىيان، نەخىر چىشەنگاۋ. ھەتاكۋە قاۋەلتى بە چەلۋى بەر ماۋەى ئاغا نەكات. پۈۋ لە مال ئاكاتەۋە. ۋانى يە.؟!

- بەلىۋا يە.

كىزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- كەۋاتە ئەگەر تۆلە خۆت پادىبىنى جەسارەت بىكەى، دىتۋانى يارمەتتىيان
بەدى بەمەرجىك.؟! ھەموو شىتكت بۇ ئامادە دەكەم بىچى و بىيتەۋە (مچە)پىنى
نەزانى گوتت چى.؟! -

- باشە پوورى ئەگەر سووپ بزانم ئەم سەفەرەم لىدەبىتە سەفەرى مەرگ
ھەردەچم.

- دىمخۆش بەختەۋەرت كىردم، خۇدا بەختەۋەرت كات پەمى بىۋەى بى كىزم..
كچەكەم گۆنېگرە.؟! دۆننى بەكۆرەكۆر چوۋمە ئاقارى ھۆلەھەۋرازناۋايى، لەدەم
رىگای ئەشكەوتى دېۋان يەك (پشتى) يە خىرنوك وچىلكەو سورناتكم خىركردەۋمبە
گورىس جوان پىنچاۋمەتەۋە ھەرلەۋىنەرئ بە جىم ھىشتوۋە..
: قەسەى پىپىرى، بەنەرەم پىكەننەۋە پىرسى.

- باشە پوورى. ئەو پشتىيە خىرنوۋكەت بۇ چىيە.؟! -

- كىزم حىسابم بۆى كىردوۋە. پاشان تىت دەگەيەنم بۇ چىيە.؟! -

- جاكە شەۋ راکشا، دەچمە دزى. خۆم دەگەيەنمە تەۋىلە و ئەسپە شىيى ئاغا
دەدزىم. ئەسپە شى قەبىل بە غورىبەتخانە، كە ئەسپە شىم ھىنا تۆ لى سۋاربەو
بىرۆ، بۆيە تۆ دەبى ئەمشەۋ بىدار بى نەخەۋى، نەبادا رىسمان لىبىكەپتەۋە بە
پەتە.!

- نا.. پوورى. دىنىابە.

- پوورى بەلانك ژىنت بى.. نەۋجا كە گەمىشتىە ئەشكەوتى دېۋان، ھوردو
بارىك قەسەيان بۆ بىكەتتىيان بگەيەنە، با ھىشار بن.ورىاي خۆيان بن، خۆيان قايم
كەن بىا ھەر لە ئىستاوۋە خۆيان ئامادەۋ تەياركەن نەبادا لە كىتوپىرى
بەسەرياندا بىدەن و گەمارۆيان بىدەن.پىتيان بلى پوورە سىۋە دەلى.!

با لە بەرزايىيەكان خۇيان دامەزىنن، ئەگەر بەرزايىيەكانيان لىبگرن، دەست
ۋەكەريان بۇناكرى ناتوانن سەردەمىزنن و بىنە پىش پىيان بلى: ھەرتىقى
ھەۋەلىان زەحمەتە، تاكو ھىرش بەران دىشكىن، كەشكان! خۇيان ناگرن، كەسيان
نابىتە براى كەس، ئىدى سەريان لىدەشىۋى شىپرزە دەبن، ھەر بابايە ھەۋلەدەت
خۇى قوتار بكات. كە گەپرايتەۋە ئەسپە شى، بۇ غورىبەت خان بەجى بىلەپى
بلى:ئەۋە دىارى پوۋرە سىۋمىيە بۇتو باشە! كەگەپرايتەۋە،بايەكىكيان، دوۋانىان
بەسۋارى ھەتا نزيك پشتىيە خرنوۋوكوگە لەگەلت بىن، پاشان بابگەپرنەۋە.
ئەۋجا بابىت بلىن، ئەۋ پشتىە خرنوۋوكەم بۇ چىيە!؟ كچم ئەختەر دىنبايە ئەگەر
دۋاكەۋى رۇژت لى ھەلات، پشتىيەكە لەكۆلە خۇت ھەلدە،ھىچ خۇت لە گۈرە
مەبە،ھىدى ھىدى ۋەرمۈە بۇ ناۋايى دىزانى بۇ!؟ چونكى سەبىنى دىمىتە
ھەرا.چىيە!؟ ئەمشەۋ ئەسپە شى دىزاۋە دلىنبايە، بەھۋى ئەم پشتىيەۋەكەس
گومان لە تۇ ناكاتىنى ترس بە تىگەشىتى!؟

- بەلىنى خەمبە پوۋرى.

- زۇر چاكە، ھەروەكو پىمگۈتى. بىداربە،پىسمان لىنەبىتەۋە بەپەتە.

- پوۋرى ، پىمگۈتى:دلىنبايە.

شەۋبالى رەشى بەسەر ناۋايى زەردەشت ناۋادا كىشابوۋ، پوۋرە سىۋە ھەستى
خۇى راگرتبۋوشەۋىكى كىشومات، بەھىۋاشى بەپەنادزە لەم بن دىۋار بۇ ئەۋ بن
دىۋار دىمىكىرد، خۇى گەپاندە تەۋىلە، بە ئەسپايى دەرگاي تەۋىلەى لە رپسە
برد. بۇلاى ئەسپە شى خىشى، ئەسپە شى گۈپى موۋچىكردبۇۋە بەنامۋى
دەپروانىيە پوۋرە سىۋە، پوۋرە سىۋە چىنگى لە گىرفانى كەۋاي راكرد گۆلمەك
خۇى دەرنا، بە شىنەيى لىى چوۋمپىش لەپى دەستى بۇى ۋاژىكرەدەۋە، دەستى
بۇ دىژكرد، ئەسپەكە سەلمىيەۋە، پاشان بە فىكەفىك ھىۋرى كىردەۋە،پام بوۋ،

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

لەپى دەستى بۇ راگرت خويى ناو لەپى دەلىستەمۇ. پوۋرە سىۋە چاۋى بەملاۋنەۋلادا گىپرا(قەشاۋىش) لەناۋدەلاقە دانرابوو، داىگرت، لەسەرخۇ جوان قەشاۋىشى كرد، ھىدى ھىدى دەستى بەسەر لوزو بژوئال و كەفەلى دادمەئىنا، تەۋاۋ دەستەمۇى بوو. زىن و لغاۋى ئەسپە شى لەقەد دىۋار بەسنگىكەۋە ھەلۋاسرابوو، پوختەۋ جوان زىن و لغاۋى كرد. ياشان لە دەرگای تەۋىلە سەرى بىردە دەرۋە، تەماشای ئەملاۋنەلايكر، ھىچ لە نارادا نەبوو دىنىابوو، دواتر چوو ھەۋسارى ئەسپە شى گرت و بەشىنەيى رايكىشا بىردىە دەرۋە. بەرمو مالى ئەختەر پۇيى، ھىشتا مابوۋى بگاتە بەر دەرگای ھەۋشە ئەختەر، بە ئەسپايى دەرگای كىردەۋە، دەمامكى خۇى دابوو، گورج و گۇل و چوست خۇى تەيار دابوو. (داسووك)ەكىشى بەدەستىۋە گرتبوو. پوۋرە سىۋە زۇر پىخۇشحال بوو، بەلام سەرى لەم داسووكە سورمابوو، بۇيە لىي پىرسى؟

- رۇلە ئەختەر، ئەم داسووكەت بۇ چىيە؟

- پوۋرە سىۋە، كى دەلى ناكەۋمە بۇسەى دوزمنان؟! ئەگەر بەسەلامەتىش گەپامەۋە، وابزانە چوۋمەتە داران بەم داسووكە، پىشتىيەك خىرنووك و حوشترالوكم كىردوۋە. پورە سىۋە لە خۇشيان ھەرھەندەى بۇكرا! ھامىزى تىۋمىرنا ماچى كرد، دواتر ئەختەر پىي چەپى ھاۋىتە ناو رىكپ و لە خۇى ھەلدا سەر زىن و پىشتى ئەسپە شى، رىشمەى ئەسپەشنى ھىشتانەكى ھەر بەدەستى پوۋرە سىۋەبوو. چەندجاران سوورەتى (قل اعوذى). بەسەردا خويىند، ئەمچالەۋى ئەسپى دايە دەست ئەختەرۋ پىي گوت:

- تاكو لە ئاۋايى دەرۋازدەبى، لەسەرەخۇ لىخۇرەھىچ خۇت لەگورمەبەۋ، ئەسپەشنى تەنگەتاۋمەكە ئىدى دوعاى بوۋنى خواست و بە رىكەۋت پۇيى. تاپەرگەى ئاۋايى، كەلە تارىكى شەۋدا نىقوم بوو، پوۋرە سىۋە سەياد بوو ، كەلە

كېزگەلى ئەشكەوتى دېئوان

ترس دەرچوو. ئاۋزەنگى لە تەنگەي ئەسپى تاپن دا، بەمىەلغار بەرمو ئەشكەوتى
دېئوان سەرى ھەلگرت، ئەختەر، بەختى ياربوو، ھەرچەندە سەر لە ھىۋارى
ئەنگۈستەچاۋبوۋىيەلەم مانگ سەبرۆكە سەبرۆكە لە پەنا كېۋان گەردەمنى
ھەلدەكېشا، رېڭاي سەفەرى لە پېش ئەختەر پۇشن دەكرەۋە، نەخىرگىرەيە
ھەپۋە شەۋىكى خۇش.. ئەختەر لە دەرۋونەۋە. ئاھىكى ساردى
ھەلگىشاۋبەخەيالدە كەۋت. (ئەۋھا مانگە شەۋ بوۋ، كىزۋكۈرەنى ئاۋايى،
لە(كاكېشان)بوۋىن لەگەل(سىمكۆ)خۇمان دىزىيەۋە، چۈينە ئاۋ (لەۋدەكەي)
مامەخەمە. يەكەمجاربوۋ رازو نىيازى دلى خۇمان بۆ يەكەدى درگانە. ئاي كە
شەۋىكى خۇش بوۋ، ھەرخۇم دىزانم چەند بەختەۋەر بوۋم، ئاي كە رۇح سوۋك و
شېرىن گىفتارو داۋىن پاك و بەدەستىۋىزبوۋ، دەستەخوشكەكانم ئىرمىيان پېم
دەبىرد، كەبۇ سەرگىن و تەپالە كۆكرەنەۋە دەچۈينە دەشت ودىر، ھەر بۆ گالتەۋ
خۇشى شەرىيان پېم دەفرۇشت دەيانگوت:

((قەچپەي سەرگىز، دەستەگۈلى خۇت لىداۋە، سەرتۇپى كۈرەنى زەردەشت
ئاۋات، گىرھتار كىردوۋە))مىنىش ھەر بۆ دىلخۇشى دەستە خوشكان و توۋرەكرەنى
(غۈربەت) دەمگوت:خوشكى، خۇشەۋىستى خەۋش نىيە، خۇمارمېرى
(خەمەبۇر)نېم، سىنگم بۆ داکوتراپى. غۈربەت شىت و ھار دەبوۋ، ھەزار قەسەي
سوۋك و چىروكى دەگۈتمى، مەن خۇم لە گۈرە نەدەبىرد، كىزگەل لە قاقاي
پىكەنىنىيان دەدا، چەند خۇش بوۋ، پاشان نازى پلى دەنايە گەردەمنى بالۇردى
بۇمان دەچىرى، دەنگى ھىندە ناسك و بەسۈزۈ خۇش بوۋ، شۋانەكانى سەراسىمە
دەكرە زۇر جارى وادەبوۋ، بەسەداي(نايەۋىلوۋروشمىشال)ۋەلامىيان دەداۋە. مالى
ۋېرانم مەرگ زوو دەستى نايە بىناقاقاي سىمكۆ، ھەموۋ ئەۋ خۇشيانەي پېم

کیزگەلی ئەشکەوتی دایوان

تەفاندەوه ئەلەفەخۆ(مچە)ش، رۆحی لەو جێیە گە من پێی لێدادەمنی،
هێشتانەکی لەگۆل گرانتری پێنەگوتووم..

هێشتا لە دەریای خەیاڵدا بوو، ئەسپی تاییین فرمандی ولەجێوه چەقی
،هەردوو گۆچکی مووچکەردەوه، جوولەیی نەکرد، ئەختەر، پێ حسیا، زانی گە
ئەسپە شێ هەستی بە شتیکی نامۆ کردووه، جائەو شتە ئینسان بێ، درێندە بێ،
هەرشتیکی دیکە بێ، چونکی ئەسپ و ماینی پەسەن، هێستەر شەوان زۆر
هەستیاری، لە فرکەیی بایی جۆلەکەو باندە دەسلەمێنەوه. هێشتانەکی
لەلێکدانەومدابوو، لەگەڵ دەنگی خەرمزنی باقە نەجمەیی تەفەنگ، لەسەر پشتهی
ئەسپ راجێلەکی، دوو چەکدارگەمارۆیان دا؟!

- نەبزووی، هەریجیوولیی کوژراوی.!

: دەنگی ناسکی(مێینە) هیوای پێ بەخشی، زانی گەهیشتووتە سنووری کچانی
یاخیبوو، هیچ خۆی شێلۆنەکرد، هیمن و ئارام چاوهرپوان بوو بزانی سەرمەنجام
بەچی دەگات. عەیشان، بەپاریزەوه لێی چوووه پێش، لوولەیی تەفەنگی ناراستەیی
کردی و پرسى؟

- تۆ کێی...؟! چکارەیی؟! هەتاگو ساردەم نەکردیەوه زوو خۆت ئاشکراکە.؟!

- دۆستم، راسپاردەیی پوورە سیووم. هاتووم بۆلای غوربەت. زۆر

بەپەلەم. بەلکو رێگەم نیشان دەن، چونکی دەبی هەر بەم شەوه بگەرێمەوه.!

- کەواپەخۆت بۆمان ئاشکرا بکە.!

- من ئەختەرم، هاوسەری مچەگزیر، لەگوندی زەردمشت ناواوه هاتووم.

:عەیشان ناسییەوه، بەلام بە ئەنقەست خۆی لێنەناس کرد، گەرەکی بوو

هەروا بەناسانی تێنەپەری، نیشانی بدات گە ژنان لەبەکارهێنانی زەبروزمەنگ.

هیچیان لە پیاوان گەمەتر نییە. بۆیە بە هاوڕێ (خەجۆ)ی گوت: بیپشکنە. !هاوڕێ

كېزگەلى ئىشكەوتى دېۋان

خەجۇ خەلگى گۈندەكانى ئەو دىۋى خواكورك بوو، لەركى باوك و براى، گەرەكيان بوو بەزمىرى نوكى خەنچەر لە كىخۋاى گۈندى مارىكەن. كىخۋا خودانى سى (۲) ژنان بوو، بۆيە شەۋىكيان قەلەمبازى دابوو. ھاتبوو ئەشكەوتى دېۋان، خەجۇتتى پاخورپى! دابەزە. بەھىۋاشى دابەزى. ھەمووگيانى پىشكىنى، جگە لە داسووك، ھىچى دىكەى پى نەبوو، عەيشان ھەر بۇخۇشى پى گوت:

- ژنى مچەگىزىر و پاسپاردەى پوورە سىۋە، زۇر لىكىدى بەدوورن، بەپەسندى نازانم، كى نالى تۇ، بەگىگىراۋى ئاغاوپياۋانى گۈندى نى؟! ھاتوۋى بەزمانى پوورە سىۋە دەدوۋى. لەم قسانەدابوو، ئەختەرەيشانى ناسىيەۋە، لە تىرىقەى پىكەنىنى دا پىنى گوت:

- ھەى قەحپەى رەدوگەوتوۋى ئۆين باز، ئەۋە خۆت لىم كىردوۋە بەنەناس. گۈايە نامناسىتەۋە. ئەدى ئەو ماگەرە كىيە؟! دەللى: جەندىرمەى تورگە، خەرىك بووزگە ھەلدىرى. دواتر ھامىزىيان تىكومرېنا، يەكدىيان لەباۋەش گرت. لەخۇشيان گىريان لە ھەۋكىاندا مابوو، ماۋمىەك بەيەكەۋە ھەژانەۋە پاشان ئەختەر گوتى:

- عەيشان، دەبى ھەر ئىستا بگەرپمەۋە، چونكو نابى كەس پىبىزانى كە من ھاتووم بۇ ئىرە. ھەتا زوۋە دەبى چاۋم بە غورىبەت بگەۋى. عەيشان دەستىكى لە دەستى ئەختەردابوو، بەدەستەكەى دىكەى ھەۋسارى ئەسپە شى گرتبوو، بۇ لای ھاۋرپ غورىبەت كىلپوۋنەۋە، ئەختەر دىقەتى دابوۋى، لەمبەر ئەۋبەرى پىگا سەنگەريان دروست كىردبوو، دەگەيىنە ئاستى ھەرسەنگەرىك ئىشكگر، دەنگى دەدان! عەيشان بەۋەشى (دۆست)ۋەلامى دەدانەۋە، پاشان بواريان پى ئەدان فەرموۋ بىرۇن. ھەركە لە دەروازەى ئەشكەوت نىزىكبوۋنەۋە، دوو ئىشكگر پامىستابوون. عەيشان. ئىزنى لىخواستىن! تەتەرە، دەچىنەلای ھاۋرپ غورىبەت، ۋەپىنى گوتن ئەم ئەسپە ئاۋ بەدن، ئالىكى لەپىش روۋكەن، چىشت لىنەرەكە

كېزگەلى ئىشكەۋى دىۋان

ئاگادار بىكەنەۋە، مىۋانمان ھاتوۋە، باخواردنىكى سووك وسەربىيى ئامادىمىكات. پاشان چوۋنە ژوۋرى ئىشكەۋەت، ھاورى غورىبەت، لە نىۋەندى ئىشكەۋەت لە پېش رۇناكى چىرايمىھات و دەچوۋ. كە چاۋى بەنەختەرگەۋەت، لە خۇشيان شاگەشكە بوۋ، ھامىزى لىۋەرىنا توۋند لەباۋەشى خۇى گرت، يەكدىان ماچ دەكرد، ئەسرىنىان بەسەر يەكدى دا دەباراند، پاشان دانىشتن. دۋاى كەمىك پىشۋودان، ئەختەر ھاتەگۇۋ گوتى:

- غورىبەت، پوۋرە سىۋە، سلاۋو رېزى ھەيە بۇ ھەموۋان راپىسپاردوۋم. پىتان رابگەيەنم. ئەۋ تەرەسەبەمەبەستى كۆكرىنەۋەدى لەشكر، ئاۋايەكانى دەۋر بەر گەراۋە، لە پەنا پەردەى ئايىن، لەشكرىكى زۇرى كۆكرىدۆتەۋە، ۋا خەرىكن خۇيان ئامادىمكەن، بۇ ھىرش ۋەپەلاماردان. گوتى: باورىاي خۇيان بن. لەمەرزايەكان سەنگەر دابمەزىنن، خۇيان قايم بىكەن، نەكەن دەستيان لىبپارېزن، راستە لەشكرىكى گەۋرىمان ئامادە كرەۋە، بەلام لەشكرىكى بى سەرو بەرە، ھەروەكو دەلئىن (زۇرى زلۋە) ھىچ نىيە. ھىچيان بۇناكرى. چونكى ئەۋان دىن دەستىرىزى بىكەنە سەر ناموۋس و كەرامەتتان. بەنىازن ھەر سىۋ چۈارتان لە پىرە مىردىكى قۇتپ مارە بىكەن. ئەۋ گەمبۇرە، لەۋمەتى ژنەكانى داپتىانەجىيا، ۋەكو كوندەبەزمەرى لىۋەتوۋە، لەحەزمەت ژنەكانى ۋەكو(مارى) برىندار پىچ دەخۋاتەۋە خەلكى لىتان ھاندەۋە، پىۋەكانىش لەبەر بى كابانى، لە مال و ھالى خۇيان بىزار بوۋنە، خۇين بەرى چاۋى گرتوۋن، لە پىستى خۇياندا بوۋنەتە دېرندەى برسى، بەچكەى خۇيان تىكدەشكىنن دىمانخۇن. ئەم ھەسپە، ھەسپەشىنى ئاغايە، پوۋرە سىۋە بە دىارى بۇتۇى ناردوۋە، گوتى: ئەسپىكى پەسەنە، قابىل بە غورىبەتخانە، ئەسپى رۇزى تەنگەتاولىقەۋمانە، زۇرى ئاگالىيى لەدەستەخۇى نەدات. غورىبەتگيان. من كارم تەۋاۋ، ئەۋەى پىم راسپىردرابوۋ پىمگوتن. دەبى

كيزگملى ئەشكەمنى دىۋان

ھەتازوۋە بگەپمەۋە. ئەبادا مچەى ھاۋسەرم پىيزانى. غەيشان بەپىكەنىنەۋە
گوتى:

- مەترسى. مچە، ھەتتا بەرماۋەى ئاغا تام نەكات ناچىتەۋە مال چۈنكى بىرى
بەخوانى خۇى ناشكىت. ھەرچوارىيان لە ھاۋاى پىكەنىيىيان دا دواتر ھاۋرپ
غوربەت گوتى:

- ئەختەرخان، سوپاست دىمكەين، سلاۋو پىزمان بگەينە پوۋرە سىۋە،
دەستەكانى ماچ دىمكەين، سوپاسى ئەم دىارىيە بەنرخەى دىمكەم، پىنى بلى
نامۇزگارى و پىنمايەكانى بەسەر سەروسەرجاۋ جى بە جى دىمكەين، بەپشتىۋانى
خودا بادىنيابىت، لەشكرى بەدىكارى ئاغا بەدەردى رەحمان كەلۇس دىمەين،
بائاسوودمو بىخەم بى. ھىستانەكى شەۋ و مەيرەۋە مابوو، سى سوار ئەسەپ،
لەبستۋى چىا، ھىدى ھىدى بەنشىۋدا شۇرپوۋنەۋە رىگى خۇلە پۇكىيان
گرتىۋومبەر، بەتۋوندى ئەسەپەكانىيان لىدەخۇرى. ئەسەپەكان رەۋھان
وخۇشەزىۋون، لەدۋاى خۇياندا بارىكە تۇزىكىيان لەزىر سىم و ئالىندا
جىدەھىشت، وىكو گەردەلوۋكە بەئاسماندا ھەلدەچوو. شەۋىكى كىشومات بوو،
ناۋمناۋە لە ھىكەۋە توۋشيان بەرپىۋىيەك دىمبوو، لە رىگا بەدوۋر دىمكەۋتەۋە،
چاۋى كوۋسكە كوۋسكى بوو.

: بىگومان لەدىنى جۈجەلەۋى مراۋى خواردىن دىمھاتەۋە، ھى واھەبوۋ ھىندەى
گۆشت خواردىبوو. پاشان لەھەزىمەتى ژانى زگى و زەھمەتى رىتن ۋىقەۋىقى بوو
دىۋىقاند، دىنگى دىمگەبىيە كەشكەلانى فەلەك. غەيشان لە ترىقەى پىكەنىنى دا
گوتى:

- مال بى كابدانە، ئەم مرادار خۇرمش ھىندە بىرسى و چاۋچىۋكە، ھەرلەف
دىمكات. پاشان لەبەر ئىشۋىنارارى زگى پىرھەلماۋ ھەبىزى. دىمىكاتە ۋىقەۋىقى و

کیزگەلی ئەشکەوتی دېوان

لوورانەو. سەگ و تولە لەخۆی بەئاگا دێنی. گیانی دەرگەوتە مەترسی. ئەختەر پێکەنی گوتی:

- بەلام سەگەکان هەستیان بەدایرانی کابانی ماک کردوو، بۆیە ساردبوونەتەو، وەک جارێ سەرەوناوە. خەجۆ لێی وەرگرتەو گوتی: خودای دەرگە، حاجی لەق لەق دەرپێ و شەڕوای بۆیان نەدمەشت، چونکی پیاو تەنها لە ناستی ژنان دا زمان شەڕ بەزەروونگن.

: لەم باس و خواسانەداوون. ئەختەر هەلۆستەیهکی بە ئەسپ کرد، ئەسپ سەنگرایەو، گوتی:

- نازیزان، دنیا تاریکپروونە، واگەشتینەو ئاقاری گوندی زەرەدەشت ئاوا. ئەنگۆ، لێرمو بەگەرتەو. ئەنجا بەخۆی دایەزی، جەلەوی ئەسپەکە لە تەنکیش ئەسپی خەجۆ گرتە، قەتاریکیشی کرد، وێردی سەلامەتی بەسەریاندا خویند. ئیدی ئەوان چەورمیان کرد بەرمو ئەشکەوتی دېوان گەرانەو. هەتاگو لە پێش چاوی بزرپوون، هەرتهماشای کردن، پاشان بۆلای پشیتیە خرنووکی پوورە سیوێ خشی. چۆکی گەیانە عەردی، پشتی خۆی دا پشیتیە خرنووکهکە ئەم گوریسە پشیتیەکە پێ پێچراو، سەریکی هاوێتە سەرشان و لاملی راستە سەرەکە دیکە خستە بن هەنگلی چەپە، هەردوو سەری گوریسەکە، لەسەر سینگی گرتە، دواتر تەکانی دا بەرخۆی هەستاو، پشیتیەکە کردەکوێ. هیدی هیدی بەهەنگاوی هوردهورد لەسەرە خۆ بەرمو ئاواپی کەتەر: پوورە سیوێ، بەدرێژی شەو بێداریو، خەونەچوو بوو چاوی، وەك ئەو (کێچ) گەوتبێتە کەوێ پێیهکی لە دەرەو بوو، ئەو کە دیکە لە ژوورەو بوو هەرچاوە چاوی بوو، کاتی کە دیتی ئەختەر بەخۆی و بە پشیتیە خرنووکهو هاتەو. شوگرانە خۆی کردو، ئۆخە خۆ بەبێ (وەی) گەراو. هەرکە گەشتەو ناو ئاواپی.

کیزگەلی ئەشکەوتی دێوان

تەقەتەق و دمنگە دمنگی پێرمژنان ،لەهەندئ مال و هەوشاندا دەبیسرا. باش بوو
کەس بەدمەروە نەبوو، دەرگاكان سەر لە هێوارپۆه چۆن کلۆم درابوون، هێستانەکی
شمشیرمیان هەر پمپیش بوو، بەئەسپایی دەرگای هەوشە ی کردموە چوو
هەوشە، پشتییهکە ی لە نزیک ناندین دانا، گەراوێ دەرگای هەوشە ی پێومداو.
کەمێک پشووی دا.دواتر بەتەر دەستی دوو جامیلکە ئاردی لە (کەندوو) دەرکرد،
کردیە هەویر، ئاگردانی ئاگردا، کتلی چای لە پەخ ئاگردان دانا و بە کەمالی
ئیسراحت دەستی کرد بەنان کردن.

(۱۵)

قوۋقەقۇكى كەلەشىرو قۇرۇقۇرى مانگاۋگۈنۈرمكەو سەنگۈۋ، زەپە زەپى
نېرمەگەرو لوۋشمەلوۋشى ھېستەر، مەپەكزىريان لەخەۋگەرد. ناچار لەجىۋە نىۋە
راست بۆۋە، دەموچاۋى خۇى ھەلپىشافت. لەبەر خۇى بىلمەندى!

(سەرى خاۋمەنتان بىخۇن، تازە چاۋم گەرم داھاتىۋو لەخەۋتان كەردم، ھەى
دوۋاتان بېرى. خەو لە ئىمەمانان ھەرامە، دەبىي خۇدا پىداۋمەكان تىۋرەتەسەل
بىخەۋن، ئىمە بە قۇرە قۇرى زگى بىرسى نىلىن مېش لەخەۋيان بىكات، دەبىي نۆبەت
لەسەرۋەت و سامانىيان بىگرىن)، دواتر بەشلۇخاۋى ھەستاۋە، ھەرۋەگە عادەتى
بەيانىيانى پىشۋو بەرمە (كادىن) رۇيى، تەرىسەكى پىركا كەرد، لە كۆلە خۇى ھەلدا
بەردى لەپىش دەرگەى تەۋىلە داينا، ئەمجار گەپراۋە چۈۋ لە (ئەمبار) يەك قەزناخ
جۇى لە گوشەكى كەرد، لە پىشتە خۇى ھەلدا، ھىناى لە تەنىشت (كا) يەكە داينا،
چۈۋ دەرگەى تەۋىلەى كەردمەۋە ھىستەرەكان لوۋشماندىيان، كاۋجۇى لە ناخۇر
پەۋۋەكەرد، ھىستەرەكان لوزيان تىنا لەلوۋشمەلوۋشم كەۋتن. ناخۇرپى ئەسپە شى بە
تەنبا بوۋ، چاۋى گىپرا، ئەسپ دىار نەبوۋ، چاۋى بەشۋىن زىن و لغاۋى ئەسپى تەين
دا گىپراسىنگىكى رەق و پەۋۋە مەچرى بەلەشى داھات، لە ترسى زىنەل ناغا پىيى
عاردى نەدەگەرت، ھەرلەبەرە خۇى دەمىگەت! (ئەى ھاۋار بەمالم ئەۋ زالمە شىرى
مەمكى داىكەم پىدەتەفەننەۋە، تەۋۋى داۋى ئەم بى مەۋتە بوۋم، ئەۋمەۋە پۇۋە
بوۋ كە لىي دەرەسام، ۋا بەناسانى لىي قوتار نەبم، نازانم سەرى خۇم لۇ كىندەر
ھەلگەرم. ھەى، ھەى لە خۇم، ئىستا خەبەرى بەدەمى، بلىم! ئەسپە شى دزراۋە
ۋەگە (گا) بەسەرمەدا دەقۇرپىنى. رىق و كىنەى ھەردوۋ ژنەكەى بەمەندا دەپىزى)

کیزگەلی ئەشکەوتی دېوان

(مچە) گیزو ھوربېوو، ناچار بەلنگە لەرزە پۆیی چوووە پێش دەرگای مائی ناغا،
دەستی بۆلەند کرد لە دەرگا بدات، ترسا، ترس غەلەبەیی لێکرد، دەستی شل بوو،
دەستی بەخۆیدا شۆر کردووە، ئەوەندى بیری لێکردووە، نەخێر ترووسکایەك
بەدى نەدەگرا، ديسان دەستی بۆلەند کردووە، ناچار بەئەسپایی دای لەدەرگا، سێ
چوار جارن، لەسەر یەكدى دەرگای کووتی. ژنەگەورەمکەى ناغا ھات دەرگای
کردووە.

- ھا، مچە، خێرە بەم سبەینەزووە دەرگات لێمان گرتووە؟!؟

- بۆلیم چی؟! ناغا ژن کووا خێرماوە.

- دەبۆلێ بزائەم چی پوویداوە؟!؟

- دەلێم: ناغا بەئەگایە، یان ھێشتا خەوتووە؟!؟

- ئەى قور بەسەرى خۆت و ناغات، ئەگەر خەوتوبۆی ھەر بەئەگایە خەوى

چی.. دەبۆلێ بزائەم بۆ دەپرسی.

- باشە، نازائەم کوو، پێی بۆلیم: ئەمشەونەسپە شێ دزراوە!؟

- کورە ھەش بەسەر شتی وانەلێی، ئەم پیاووە لەم پۆژمە ژنەکانی پۆشتوون،

دین و ھار بوو، چمە ئێمە جورئەت دەکەین بیدوینین. ھای، ھای ھەنووکە

بزائى ئەسپە شێ دزراوە. بەیەكجارمکی ھاروھاج دەبۆی، بەدەشتی دەکەوى

لەودیوی ژوورمەو شیراندی !.

- ئەوێچ مشتومرو گالەگالتانە بەم سبەینە زوو، خو ھێشتان شەیتان لەخەو

ھەلنەستاوە، ئەنگۆ دەمتان تێکناوە، ھەى خودا لەناو دەموات.. مچە بەھێواشی

چوووە بەر دەمى ناغا پاووستا، چاوى لەعاردى نابوو، ناغا زۆر تورپو تۆسن بوو،

پێی گوت:

كېزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

- مچە، ھەۋسەلەي قسانم نىيە، ئەگەر خېرە؟! ئەگەر شەر؟! ھەرچى

پوۋىداۋە، بەبى خۇگنخاندن پېمبلى و تەۋاۋ، تېگەيشتى.؟!

- بەلى قورىان تېگەيشتم، ئەۋەي راستى بى، ئەمشەۋ ئەسپە شىيان دزيۋە،

- دەك ملت بشكى لىگەل خەبەرى بۇ منت ھىناۋە، بىرۇ بەرچاۋم چۆلكە

دەى..نا اھەر ئىستا بىرۇ (ھەمەشوون ھەلگىر)م بۇ بانگكە بىتە ئىرە، ياللە سكر

بە دەى.

(۱۶)

پوۋرە سېۋە دەستى خۇي بە پېش مچەخست، خۇي گەپاندە مالى
(حەمە شون ھەلگىر) بە گوئي دا چرپاند؟؟؟

- كورم حەمە، بەم پىرچى سېي ھاتوۋمە دىرگات، خۇم ھاۋىتە سەر بەختى تۇ،
ئەگەر بزانى.؟؟ ئەۋە كەم نىيە.

- پوۋرە سېۋە، تىت ناگەم، پېمبلى بزانم چت لى قەۋماۋە.؟؟
- كورپى خۇم، تۇ كابرايەكى شوون ھەلگىرى، لەكارەكەتا زۇر بلىمەت و شارمزاى،
لەسەرداروبەرد ، لەناو پوۋبار، شوون لە تۇ بزر نابى، ئەگەر كابراى دز(قېرژە
رەشكە)ش بە شوين پىي خۇيدا ۋەر بكات. دلىنام كە تۇ ھەرگىز لىت تىناچۇلى
سەرچىخ ناچى، گوپىگىرە كورم. ئەمشەۋ ئەسپە شىي ناغا دزراۋە بىگومان ناغا
بە دواتدا دىنىرى تاكو شوونى كابراى دزمو ئەسپە شىي بۇ ھەلگىرى، بەكورپى
خۇم بلىم: كارىكى ۋا مەكە لە پاشەپۇژدا بەگران لەسەرت بومستى .

- پوۋرە سېۋە تىناگەم. نازانم لەبارەى چىيەۋە قسان دىمكەى.؟؟
- ھەنوۋكە پىت دەلىم.. ئەمشەۋ ئەسپەشى دزراۋە، ۋاتا تاۋىكى تر، دەست
دىمكەى بە شوون ھەلگىرتن، ئاگادار بە خەلگى ناۋايى توۋشى بگىرە بەردە نەگەى،
شوون نەبەيتە بەرقاپى ھىچ مالىك. ھەر لە دىركى تەۋىلەۋە پى بەپى ، راست
بىرۇ لە ناۋايى بىرۇ دىرى. لەۋە بەۋلاۋ بە ئارمىزۋى خۇت، بۇ كويى دىمەى بىيە.
ئەۋمشت بىر نەچى. تخوۋبى ياخىبوۋان نەبەزىنى، بۇتۇ باش نىيە، چونكى تۇ.
بابايەكى ھەزارى ئاۋخۆرەۋەى، باگىفتار نەبى، بەرگەى مەملانى ناگىرى، لەۋە
پىش پىمگوتى، تۇ لەكارى شوون ھەلگىرتن شارمزاى، دىتۋانى دىستخەرويان بدەى،

كېزگەلى ئەشكەوتى دېوان

لەپاي چى.؟! خۇت تووشى گىنچەل و سەرئىشە دەكەى، بە قەسەم بىكە، ئەو ماندوو بوونەت بەخۇپايى ناچى، پاشان ھەقى ماندېوونت لە پوورى خۇت و مېرېگرە. ھەمە شوون ھەلگەر، تاوى داما، دواتر ھاتە گۇ گوتى:

- پوورە سېوەمن پۇژى لە پۇژان خراپەكارىم دەرھەق بە خەلگى ئاوايى نەگردوو، من بۇ ئافەرىن و دەست لە پىشت دان خەلگى تووشى گەرداوناكەم. بەلام من ھەرگىز ناتوانم ھەرت و فېل و دۇرو دەلەسە تېكەل بەكارى خۇم بىكەم.. ئەگەر وەك ئەوۋى تۇ مەبەستتە، وابىكەم، واتە فېل لەخۇم دەكەم.

- كورم، ئەم كارەى تۇ، خويىن رىشتى بەدوادا دېت، تازە كار لەكار ترازوۋە، ئەسپ دزراۋە و لەدەست چوۋە بېقەسەى پوورى خۇت دەكەى.! چاكە بنويىنە، باشترە بۇتۇ، ئىتر من وادەپۇم. ئەوۋى پىويست بوو پىمگوتى. بىرى لىبىكەۋە، بۇ خۇت سەر پىشك بە دونيا شەۋورۇژىك نىيە پۇلە، ھەر چاكە چاكە، چاك بىرى لىبىكەۋە خاۋەنى گۇشېك مىندالى.

- يانى چى: پورى.?!

- وەلام لاي خۇتە. دواتر پۇيى.

مىچەگىزىر، بەھەلداۋان و ھىنكە ھىنك ھات، قەستى مالا ھەمە شوون ھەلگىرى كىرد، ھىنكە بېرىبوو، قەسەى بۇ نەدەكرا، تاۋى لە سەر چىنچكان ھەلقونجا، ھەناسەى ھاتەۋە بەر.. ئەۋجا گوتى:-

- كاكە ھەمە، زوۋكە بابىرۇين، ئاغا كارى پىتە داۋات دەكات.!

: ھەمە شوون ھەلگەر خۇى لە گورە نەبىرد گوتى:-

- باشە، دەتۇ جارى دانىشە، بۇ ھىندە بە تالۋوكەى، ئەوۋى بوۋە، بوۋە، خۇت سەخلمەت مەكە. ومەرە پوونە، با پىكەۋە قاۋەلتى بىكەين، پاشان دەچىن بۇ خىزمەت جەنابى ئاغا. كورە باۋەكەم، قاۋەلتى چى.?! چەمە، نەشېك و ھەنگوئىنم بۇ دابىنى.!

كيزغىلى ئەشكەوتى دېئوان

بۇم دەخۇرى، راستە! كەس ئاگاي لە دەردى كەس نىيە. ھەركەسەو لە بارى خۇى
دەژمىرى. كاكە دەخىلت بىم واز لە خواردن بېنە، قوزەلقورتى دەخۇم، وەرە
بابرۇين!

- باشە برا، مادام گەروت ھىندە تفت و تالە، بابرۇين
زىنەل ئاغا، لە ھەميوانى ديوەخان دەھات و دەجوو، ئاگر لە نىوچەوانى
دەبارى، ھەر لەبەر خۇيەوۋە بىلمە بىلمى بوو، گازاندەى لەبەخت و يەغبارى خۇى
دەکرد!

(لە جوار دىلان، خودا نىرىنەكى پىتەبەخشىم بەخت و ناوچەوان رەشى من
بوو، ھەر ھەمويان دىلەبوون، ھىچيان گورگ خنكىن نەبوون، بەخۇشم ئەو
ھىزو گورو تىنەى جارائىم نەماوۋە. ئاخ خ خ.. پىرى و سەت عەيب. حەيف و
مەخابىن زنى بن چۆكى خۇم. سەرى مەيدانىان لىگرتووم،

چەمە، نىرەھەبوو لە تەويلەخانەى من نزيك بىتەھەوۋە بە تىچاۋى تەماشاي
ئەسپە شى بكات) ھەناسەيەكى ساردى ھەلگىشا، پرووى وەچەرخاند! مچەوچەمە
شوون ھەلگر بەجووتە دەھاتن، بوارى سەلام كەردنى پىنەدان. گوتى:

- ھەمە گويىگرە! بزانە چىت بى دەلىم. تۇ شوون ھەلگرى چاكى دىنيام
لەۋەى كەشوون لە تۇ بىز نايى.. جا خۇشى بى ترشى بى سۇراخى ئەسپە شىم
لىت دەۋى. نەكەى ناپاكىم لەگەل بىكەى، دەستخەرۇم بەدى، لەژىرەۋى بى!
لەبن پەرەكەى ھەوران بى، لە بنى دەريا بى! من نازانم سۇراخى ئەسپە شىم
لىت دەۋى.. قەسەم بەگۇرې رەھمەتى باپىرە گەورەم غەرت و فىلىم لىبەكەى،
مىندالەكانت بە ھەتتەۋى دىلمەۋە. خالى بووى چەم پىگوتى!

: ھەمە شوون ھەلگر، گەرمكى بوو پىنى بلى!
ئاغا ئەسپە دىزاۋە نەدىزاۋە بەمن چى، قىرى سىا، مىندالى من بۇ ھەتتەۋو

كېزگەلى ئەشەكتەنى دېۋان

دەكەي.؟! ئالم و ۋېرم، خۇمن ئەسپى جەنابتەم نەدزىۋە. چاۋو راۋم لىدەكەي. بەلام حىرس گرتىۋوى، لەھەژمەتان قسە لەناۋ قورگى دا گىرى خواردىۋو، خىزى ناۋ دەمى خۇى قوۋت دەداۋە.

بەخەنچەران گىرمت لەسەرى بىكردىبايە، لە قاران خويىنى لى نەدەھات. ھەرئەۋمىندەى بۇ گوترا. (بەلى ئاغا ھالى بووم). پاشان پرووى لە مچە گزىر كرد پىى گوت:

- پىاۋى ۋەكو تۇ، نۇبەدارى لە مال و مولكى من دەگرى، بۇيە ھالمان ھىندە كۆكە. چمە، من نازانم دەستكىش لە خۇمانە، ئەگەر دەستكىش كەلىنى بۇى نەرخساندى.؟! نىر ھەددى چىيە لە تەۋىلە خانى من نزيك بىتەۋە، ئاۋا بەسووك و سانايى ئەسپى من بىلى. شەرت بى ئەۋەى ئەم ناپاكييەى لەگەل كىرۋوم دەبى لە دارى بىدەم، ژنەكەى بىۋە ژن دەكەم). جەلۇ، لە پەناى دىۋار ھەستى خۇى راگرتىۋو، بەبىستى ئەم قسانە فرە دلخۇشبوو، چونكى دەمىك بوو چاۋى بىرىۋوۋە سمت و ساتان و بەژن وبالاي (ئەختەر). ۋەكو پشیلە چاۋى كوسە كوسكى بوو، ھەرچەند جارى چاۋى بە ئەختەر دەكەۋت، لە ھەژمەتان ناۋ بەلالغاۋى دا چۇراۋگەى دەبەست لە مىزبوو لە پۇژىكى ئەۋھا دەگەپا، بەلكو بەمراز بگات، مچە، گەرەكى بوو قسان بگات، بپاريتەۋە. بەلام ئاغا بوارى پى نەداتىي راخورى لەقەۋچەى داۋە.!

- زمانت نەگەرپى. ھا، ئەگىنا زمانت لەلالغاۋت دەردىنەم، دەمەھراش. دەلتىن: حاجى لەق لەق قەقىرە، بەلام (مارى قوۋت دەدات، ھەۋسەلەى قسانم نىيە. بىرۇن تەگىرى ھالى خۇتان بىكەن.

كېزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

دەكەي.؟! ئالم و وېرم، خۇمن ئەسپى جەنابتەم نەزىۋە. چاۋو راۋم لىدەكەي.
بەلام حىرس گرتىۋوى، لەھەژمەتان قەسە لەناۋ قورپى دا گىرى خواردىۋو، خىزى
ناۋ دەمى خۇي قوۋت دەداۋە.

بەخەنچەران گىرەت لەسەرى بىكردىبايە، لە قاران خويىنى لى نەدەھات.
ھەرئەۋەندەي بۇ گوترا. (بەلى ئاغا خالى بووم). پاشان پروۋى لە مچە گزىر كرد
پىي گوت:

- پياۋى ۋەكو تۆ، نۆبەدارى لە مال و مولكى من دەگرى، بۆيە خالمان ھىندە
كۆكە. چەمە، من نازانم دەستكىش لە خۇمانە، ئەگەر دەستكىش كەلىنى بۆي
نەرخساندىي.؟! نىر ھەددى چىيە لە تەۋىلە خانى من نىزىك بىتەۋە، ئاۋا
بەسووك و سانايى ئەسپى من بىزى.شەرت بى ئەۋەى ئەم ناپاكيەي لەگەل
كردووم دەبى لە دارى بىدەم، ژنەكەي بىۋە ژن دەكەم. (جەلۆ، لە پەناي دىۋار
ھەستى خۇي راگرتىۋو، بەبىستى ئەم قسانە فرە دلخۇشبوو، چونكى دەمىك بوو
چاۋى بىرپىۋوۋە سمت و ساتان و بەژن وبالاي (ئەختەر). ۋەكو پشیلە چاۋى كوسە
كوسكى بوو، ھەرچەند جارى چاۋى بە ئەختەر دەكەۋت، لە ھەژمەتان ئاۋ
بەلالغاۋى دا چۆراۋگەي دەبەست لە مېزىۋو لە پۇژىكى ئەۋھا دەگەپا، بەلكو
بەمراز بگات، مچە، گەرەكى بوو قسان بگات، بپارپتەۋە. بەلام ئاغا بوۋارى پى
نەداتىي راخورى لەقەۋچەي داۋە.!

- زمانت نەگەرپى. ھا، ئەگىنا زمانت لەلالغاۋت دەردىنەم، دەمھەراش.
دەلىن: حاجى لەق لەق قەقىرە، بەلام (مارى) قوۋت دەدات، ھەۋسەلەي قسانم
نىيە. برۆن تەگىرى خالتان بىكەن.

(١٧)

لەناوایی زەردمشت ئاوا، بوووە فسکە فسکە و چبوو، چبوو، چی ڕوویداوە؟! ئەسپە شی دزراوە، کە ی دزراوە؟ کۆ دزیووەتی؟! دەستکێش لەخۆمانە. بڕواناکەم ئەدی کوو دزرا؟! کاکە ئەم چەندوچوونە ی بۆ چییە؟! ئەمشەو ئەسپە شی دزراوەو تەواو.

پوورە سیو، دلی کەوتبوووە قەرت و پەرت. دلی لە حەمە شوون هەلگر کرمی کردبوو، توورەو تۆسن وگرژ، لەسەر کۆسپە ی دەرگا هەلگورماوو، نیگای بربوووە دەروازە ی تەویله چاوەرپوان بوو، حەمە شوون هەلگر چەمکات. حەمە شوون هەلگر چەندجاران دەچوووە ناو تەویلهو چاوی دەدا عاردی، پێ بەپیی شوونەکە هەنگاوی دنا، لە تەویله بەدوور دەکەوتەو، پاشان لە جێو تاوی دەسەنگراوە، دیسان دەگەرپاوە ناو تەویلهو لە نووکەو دەستی پێ دەرکردەو. حەمە شوون هەلگر، لێ ڕوون بوو، کە شوون! شوین پێ پیلایۆ ئافرەتە، دەیزانی دەچیتە بەر دەرگای کامەمال، بەلام بیری لە قەسەکانی پوورە سیو دەکردەو! (خەلکی ئاوا ی تووشی بگرموبەردە نەکە ی). هێشتاش قەسە ڕەقەکانی ئاغا لە گوێدا دەرزینگانەو (مەندالەکانە بە هەتیووی دیلمەو). هەردوو دەستی لەکەلەکە ی خۆی گرتبوو، سەیری ئەملای ئەولای دەرکرد چاوی دەرگا، گشت مائەکانی ئاوا ی بەسەرکردەو، دواجار دیتی پوورە سیو، لەسەر کۆسپە ی دەرگای حەوشە هەترووکاوە.

هەستی پێکرد کە پوورە سیو لێ بەگومانە، چونکی هێندە بەغەزەب تەماشای دەرکرد چاوی نەدەتروکەند. وەبیری هاتەو! (لە ئاوا ی بڕۆدەر، ڕێگای

كېزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

گشتى بگرەو.. سەرى پالەقاند، چۆۋە گزكارى خۆى. دواتر پى بە پى و چاو لە
عاردى، ياغرياغر روودو پەرگەى ئاۋاپى خشى، كە گەيپە ئاست پوورە سىۋە بۆ
دلىيى سۈۋكە ئاۋرېكى ئىداۋە پوورە سىۋە ئنەۋت، ھەربە چاو سوپاسى
ھەمەشوون ھەلگىرى كرد. بەلام ھەرجى (ئەختەن) بوو، لە كۈنى دەلاقەۋە چاۋە
چاو بوو، كاربەچى دەمگات، شادمان بوو، لەخۇشيان، دوعاى خىروخۇشى بۆ
ھەمەشوون ھەلگىر خواست.. رېنگاى گشتى رېتەكى خۆلەپۇك بوو، جىى سم و
نالى ئەسپەشى زۆر بە روونى پىۋەدىار بوو، ھەمە لە پىشەۋە بوو، مچەش
بەدۋاۋە، ماۋمىيەكى دوور بەبى گرى رۆيشتن. تاكو گەيپە كۆتايى تخوۋىي ئاقارى
گوندى زەردەشت ئاۋا. لەۋى بەملاۋە، شوۋنەكەى لى تىكەل و پىكەل بوو، چى
سمى (۴) چوار ئەسپ بەدى دەمگرا، بۆيە سەنگرايەۋە، دىقەتى دايى. تخوۋىيان
نەبەزاندوۋە، كەچى بەناشكرا شوپن پى ئافرمەتلىك ديارە، بە پىادەرپۇ بەرەو
ئاۋاپى گەراۋمەتەۋە، بۆيە لىي تىچۆلابوو پىۋىستى بە پىشۋودان و بىر كەرنەۋمبوو
بە (مچە)ى گوت:

ۋەرە با لىرە تاۋى دانىشىن، سەرو جگەرە بېيچىنەۋە، كەمىك پىشۋو بدمىن،
تاكو بىنمان دىتەۋە بەر. جەلۇ، نۆكەرى ئاغا، سەر لە ھىۋارىۋە بەگەرمى دەھات
و دەچوو. لەخزمەت دابوو، چاۋەچاۋبوو خەلك بىلۋەى لىكەن دىۋەخان چۆل
بى. بەلكو(تەلە) بۆ مچەگىزىر دانىتەۋە گىرفتارى بىكات. پىاۋەكان، بەھۋى بى
(كابان)ى و شېرزمىي سەلىقەى گىفتوگۇ و پىكەنىن و دانىشتىيان نەبوو، بۆيە تاك
تاكو، جووت جووت پەرتەيان لىكرد. زىنەل ئاغا، بەمچومۇنى دەستى خىستبوۋە
زىر چەناگەى، بىرى ئەسپەشى (بەلىقىس ونازلى) ژنى دەكردەۋە جەلۇ،
بەھەلىزانى، قاۋمىيەكى خەستى بۆ تىكرد، قەلۋنى بۆ داگرت، لەبەر دەمى دانا،
كزومەلوول بەدىارىيەۋە ھەلقونجا، ھىندە دىكرد نەيدەزانى لەكۆپۋە دەست پى

كېزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

بكات، پاشان جۈلەيەكى بەخۇى دا، منگە منكى لىۋەھات، ئاغا پى ھەسپا، جەلۇ،
ودكو مريشكى بەھىلكە گارەگاريەتى لە كويى دابنى.

- ھا جەلۇ، بزاتم چت پىيە.؟

- قوربان، ئەۋەى پاستى بى، من لە زوۋىكەۋە لەم ھەرامزادىيە بەگومان
كەۋتووم، سويندیش دەخۇم نە رەم لىيەتى، نەبوختانى بۇ ھەلدەبەستم ئەۋەى
من بزاتم، مچە، لە دزىنى ئەسپە شى دەستى ئەم نەك ھەرامەى تىدايە. چونكى
ئەگەر ئەۋرپى بۇ دز خۇشەكردى، دز تاسا ناكات بچىتە ناۋ تەۋيلە ئەۋھا
بەناسانى ئەسپە شى بەزى.. جا نازاتم جەنابت كوو لىكى دەمدىيەۋە.؟

- ۋەللا، منىش لى بەگومان كەۋتووم..

بەلام پىمىلى بزاتم، تۇ چۇن ئەۋھا لى بەگومان كەۋتوۋى.؟ نايە لەۋەۋ پىش
ھىچت لى بىنيۋە.؟

- قوربان، ەلى ئاۋخۇرەۋى باۋكى غوربەت لەگەل (مچە) بەرەجەلەك
دەچنەۋە سەر يەك تىرە، خزمن، خزمەكى لىك نزيكن، واتە (مەر پى) لە بەرخى
خۇى نانى). ھەرۋەھا مەسەلەى خۇين بزاونتە تىكەل بە گرى عىشق ۋ ئەۋين ۋ
خۇشەۋىستى نيۋان مچەۋ غوربەتىش سەربار.

- چمە، شتى ۋا لەئارادا بوۋە، من پى نەزاتم.؟

- ئەى چۇن قوربان، ئەۋ نەك ھەرامە، لە زوۋىكەۋە مرخى خۇى لە غوربەت
خۇشكردىۋو، بەلام (ھەمەبۇرى) رەھمەتى، كۆسپ بوۋ لە پىشيان، پىمۋابى ھەر
بەفیتی ئەم سەگسارە بوۋ، ھەمەبۇريان لەناۋ برد، دلتىام بە تەگىرو پىنمايى
(ئەۋ)بوۋ، ئەۋ دىلە بە بايانەى ئەشكەۋتى دىۋان بۇسەيان بۇ (كەلۇس ۋكەمۇۋ
سالۇ) نايەۋە، ۋەكو چاۋگرتى بەسەر بۇسەدا كەۋتن، ئەۋەى پاستى بى شەرمە
بۇمن لە ۋوۋى جەنابتان ھەموۋ ھسەكى بکەم، ئەگىنا دەمگوت:

كېزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

بەتېخ تېخى ئەو بى شەرفەبۇو، ئاغەزىنە بەلقىس ونازلى

دايانە جيا، ئەگەرنا.؟! ئەوان لە جيان كەمبۇو.؟!

بەدەم قەسەگردنەۋە. لە ژىرمۇ بەبى چاۋ سەپرى ئاغى دىمىرد، بزانى ئاغى لە
ج خالدايە. ئاغى، گوڭى بۇ جەلۇ ھەلخستىۋو، بەلام لەناۋمۇ دىروۋى پىر
زوۋخابۇو، پەيتا، پەيتا، ھەلدەجۇو.

- ئەدى قوربان، ھەرمەن دىزانم ئەو مەپە، چتۇ زۇلە، ئەگەر ئەو كەلنى
بۇدز نەرخساندى. كى.؟! زاتى ئەۋە دىمات بەبەردىكى تەۋىلە جەنابتان
راۋوۋرى. بۇيەسى، بە سى سۆيىد دىخۇم، كە ئەۋ ناپاكە ھەر خۇى دىستىكىش و
پاش دز بوۋە، ئەگەر بىرۋاشم پى ناكەى.؟! ھەمە شوۋن ھەلگەر دىتەۋە، ئەگەر
سۇراخى ئەسپە شى لە ئەشكەۋى دېۋان سەرى ھەلنەدا.؟! ديارە كەمەن بوختان
بۇ مە ھەلدەبەستم.

- ئافەرىن جەلۇ، باش چۈيتە بىج و بىنەۋانى، بەلام دىمەت تەقەت داخە
بىدىنگ بە، ھەتا دىتەۋە بىن چىنگم، خۇم دىزانم بەج دىردىكى دىبەم.

: ھەمە شوۋن ھەلگەر، ھەرچەندى لىكى دىداۋە بۇى تاۋتۇ نەدەگرا، لەبەرە
خۇى دىمىگوت ((ئەگەر چۈار دىز، بۇچى تەنيا يەگىكىيان بە بەسۋارى لە ناۋايى
راھاتۋە، كەچى بە پىادە رۇگەرۋمەتەۋە، سۋار ئەسپىك بە تەنيا ھەۋراز
بوۋىتەۋە، كەچى چۈار ئەسپ سۋار ھاتۋون تىخوۋىيان نەبەزاندۋە، دىسان
تېھەلچۇۋە دۋاتر بۇى ئاشكرا بوۋ كە (تەتەر) بەتەنيا چۈۋمەتە ئەشكەۋى دېۋان
و بەياۋەرى (۲) سى ئەسپ سۋار گەرۋمەتەۋە، تىخوۋىيان نەبەزاندۋە. دۋاتر
نەسپىكى قەتارىكىش و (۲) سۋار بە پىرتاۋى گەراۋنەتەۋە بۇ ئەشكەۋى دېۋان.
: ھەمەشوۋن ھەلگەر ئەۋەى بەلاۋە گىرنگ نەبۇو، گىرنگ ئەۋە بوۋ سۇراخى
ئەسپە شى دىست كەۋى..

کیزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

ئىدى بە رېكەوتنەۋە، بە شوۋىن شوۋنەكەداچوون، كاتى گەيىنە دامىنى چيا.
لەۋيۈە توۋلە رى بوو، دەچۆۋەدمەربەندىكى چىرۋېر دارستان، ھەردووكيان
سەنگرانەۋە، لارې بوون، تاۋى لە پەناى تاۋىران دانىشتن، بەدەم جگەرە
كىشانەۋە، بىرى لە ھەرۋەشە گورۋەشەى ئاغا دەكردمەۋە، لە قاران لىۋى خۋى
دەكرۋژتەۋە، ديسان لەبەرە خۋى لەگەل پوورە سىۋە تىھەلچۆۋە:

(ئەۋمشت لە بىرنەچى، سنوورى ياخيۋان نەبە زىنى). پاشان پروۋى بەلای
مچەدا ۋەچەرخاند گوتى:

- تا ئىرە تەۋاۋ، كارمان كۆتايى پى ھات.

- بەلئى دىزانم كۆتايى پىھات.

- باشە بەچى دىزانى؟!؟

- كاكە من بست بەبىستى ئەم ھەرت و پەرتە شارمزام، لىرە بەدۋا مەلبەندى
ياخيۋوانە چىتر بچىنەپىش، توۋشى گىچەل و سەر ئىشە دىمىن.

- باشە؟ مچە، ۋەكو خۆت گوتەنى، ئەگەر چىدىكە بچىنەپىش لەگەل
ياخيۋوان گىرفتار دىمىن، ئەگەر بگەرپىنەۋە، لەگەل ئاغا توۋش دىمىن نەى
چارمان چىيە.؟! خۆ لە ترسى ئاغا دىمست لە مال و مىندال ھەلناگرىن.؟

- خۆشى بى، ترشى بى ھەردىمى بگەرپىنەۋە.

- كەۋاتە تازوۋە، بابەخۆ كەۋىن بەرمو مال بىنەۋە.. بزانىن چارمىۋوس بەچى

دەگات.؟!؟

(۱۸)

خۇر تازە تېشكى زېرپىنى بەسەر ئەشكەوتى دېۋان دا پېرىشكى دابوو، دەنگى
بەجۇشى قاسپەقاسپى گەو، تېكەل شەنى باي سەھەر دەبوو، ئەوناۋى
خۇرۇشاندىبوو. ھاورى غورىيەت، شەروالەكى پەش وگورتەكەي قەستۇرى پەنگ
مامزى بەسەردا بەردابۇۋە، خەرىتەۋ فېشەكدانى لەسەر بەستابوو، پېرچى
كەردىبوو دوۋكەزى بەسەر شان و ملىدا بەردابۇۋە، چەقىيەكى سوورى بەلارى
لەنيۋچەۋانى بەستابوو، تەنەنگى بەدەستەۋە گەرتىبوو، خەنجەرىكى دەسك قەزۋانى
لەبەر پېزىنى پاكەردىبوو، لە زاركى ئەشكەوت پائوستابوو، چىزى لە ھەۋاي
سازگارو جوانى سىروۋىشت و مەردەگەرت چاۋى بەملاۋنەۋولادا دەگىرا، لەنكاۋرا دىتى
نېرە(كەۋ)ىكى خورت و لەخۇبايى تەنگى بە (ماكەۋ)ىك ھەلچىنەۋە، گەرمكى بوو
بە خورتى پامى بىكات، ھەزو نارمىزۋى خۇي پى دامەركىنەيتەۋە ھىندەي ھىناۋ
بەردىبوو بىزارى كەردىبوو، ماكەۋ.چىت لە ھەۋسەلەي دا نەمابوۋقېۋولتى شەرمەزارى
بىكات، سەركەۋتە سەر تاشە بەردىك و لىي ھەلگەپراۋە و چەقى، لەھىكرا فەجورى
كەردى خۇي ھەلدايە سەرى، بەدندوۋگان، لىدە. لىدە لىدە، گىزۋ وىزى
كەردىۋاجار خۇي بۇ مەشتومار كەرد، دندوۋكەكى خىۋاندە ناۋ چاۋى، سۇماي چاۋى
بەگۇرپى و مەركەد بەدندوۋك كەۋتە گىيانى ھەنجەن ھەنجەن كەرد، تاۋى بەدىارەۋە
پاۋمستا. پاشان گەردەنكى بىلەندەكەرد، بەسەربەرزى لىيدا پۇيى. ھاورپى غورىيەت،
زۇر دىلخۇشبوو بەم پوۋداۋە لەبەر خۇي پىكەنى گوتى:

(ئەگەر دەست وەكەرى نەكەردبايە، ئابىروۋى دەچوۋاند) پاشان بۇ تەماشاكەردنى
ئەسپەشنى چوۋە تەۋىلە، ئەسپەشنى گويى موۋچەكەردەۋە، نامۇيى لىدەكەرد،

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

: تاۋى بېدەنگ بوون، چاۋەرۋان بوون، گەي غوربەت لىۋى لىك دىمترازىنى
دېتەگۆ، ئاخۇ بۆجى بانگەشتى كرەوون.. كە ھاۋرې غوربەت لىۋى لىكترازاند،
سۆيىدەت خواردبايە، تازەخونچەيە دەمى بۆماچى خۇر شەۋقەدەكات. گوتى:

- ھاۋرېيان، ھەزەمكەم بزانن كە ئەم ئەسپە ئەسپى زىنەل ئاغا، پوۋرە
سۆۋە بەدىارى بۆمانى ھەناردوۋە لەراستى دا، ئىمە ھەر ھەموۋمان قەردارى ئەم
دايكەين، پىداچوۋ گوتى:

: ئەۋەي مەن بزانم، ئاغا بەھەلاتنى ھەردوۋ ژنەكەي ھىندە سەرگەردان و
خەفەتبار نىيەنەۋەندەي خەفەتخان و پەرۋشى ئەسپەشنى يە. بۆيە خەلكى دېھات
ۋەرەشمال نشىنى لىمان ھاندوۋە، لەشكرمان بۆبكات. گوايە (مەلا) فتاۋى داۋە!
ئەۋانە، واتە ئىمە لەنايىن لامان داۋە پاشگەزبويىنەتەۋە لەدىن دەرچوۋىن، فرمان
بەسەر نايىن ودىانەتتى باب و باپىرانمان نەماۋە، ۋاى لەكەللەي ئەۋ خەلكە
پەستاۋە. كەشەر. شەرى كوفرو ئىمانە. ھەركەسنىك بەشدارى لەم شەپەدا بكات
بە(غەزا) بۆى دىنوسرى.. ھەرومەھا گەفتى پىداۋن (ئەۋەي ژنىك و دوۋان و سى
ژنىشى ھەبى، ژنىكى دىكەي لەقەبەل دەكەم) بەزمانى لووس ودرۆۋ دەلەسە،
لەشكرىكى گەۋرەي كۆكرەۋتەۋە، بەگۈپرەي راپرسپاردەي پوۋرە سۆۋە، خەرىكى
خۇ نامادە كەردنن بۆھىرش و پەلاماردان، بۆيە دەبى لە سبەپنىۋە لە
نامادەباشىداين، ئەۋ جەنگاۋەرانەي تاكو ئىستا چەكيان پىنەدراۋە، چەكيان
بەدەنى، ھەرومەھا نازوۋقە و تەقەمەنى ۋناۋ غەمبارىكەن، سەنگەرەكانتەن قايم و
مەھكەم بكەن، تاكو دوژمن زەفەرتان پىنەبات. كە گەرەنەۋەلاي
ھاۋسەنگەرەكانتەن، راپوژرو ناخاھتەنيان لەگەل بكەن، ئاگاداريان بكەنەۋە تاكو
لەكاتى پىۋىست دەستبەكارىن. ۋەلەسبەپنىۋە قاچاخچى و بازىرگان و دىۋەرەكان
راسپىرن، بانازوۋقەۋ تەقەمەنى بار بكەن بىن بۆ ئىرە، نەبادى دوۋچارى

کیزگەلى ئەشكەوتى دېوان

شەپكى درىزخايەن بىن.. بەلام ھەروەگە پۈرە سۈە گوتىۋى. (لەشكىرىكى زۆرۈ زولۇ وبى سەروپەرن). لەو بىروايەدام ھەر لەگەل يەكەم تەقەى دەستپىكىردنى شەپدا، گەسىان نابىتەبىراى گەس. ھەر ئەمجارمىە، قەپۇزىان تىك بشكىنن، جارىكى تر رۈوناگەنەۋە ئەم ناۋە، ئىستاش ئەگەر ئىۋە شتىكتان لەلا گەلآلە بوۋە. بەباشى دەزانن فەرموون. پەيمان گوتى:

- باشە ھاۋرى. ئەگەر ھات و داۋاى گەتوگۇۋ (چاگى) يان كىرد، ئەۋسا چلۇن؟
- ئىمە دەست بۇ (چاگى) درىز دەكەين. بەلام قەت لەو بىروايەدا مەبە ، ئەۋان داۋاى ئەۋەمان لىبەكەن، چۈنكى حىرسى پىاۋسالارى، رىگەيان پى نادات پىيانۋايە كە ئەۋە كەمايەتتە، لە شەھل و ھەيەتە پىاۋان كەمدەكاتەۋە. عەيشان ھەلىدايى گوتى:-

- قەسەى منىش ھەر قەسەى ھاۋرىيە. ئەۋان ھەرگىز بىر لە وتوۋ وىز ناكەنەۋە، بەلام گوتەمان داۋاىانكىرد ئەۋسا داۋاكارى ئىمە چىيە.؟
- ئىمە لە ژياندا ۋەگە پىاۋان رەنج دەمەين، داۋاى بەشە رەنجى خۇمان دەكەين.

داۋاى يەكسانى لە بەشە مىرات دەكەين، داۋاى ماقى مولىكدارى دەكەين ، لە شوۋگىردنا ماقى ئارەزوۋمان بەرىتى، چىتر سولج (چاگى) بەخۈپنى نافرەت نەگى، لىرە بەدۋاۋە كچ لەسەر پىشتى لانكى مەرە نەگى. ئاخىر ئازەل بەنازەلاتى خۋى، ئەگەر مەيلى لىنەبوۋ، ناھىلى نىرىنە توۋخنى بىكەۋى، ئەۋان لە رىزى ئازەلىش دامان ناننن، بەچاۋىكى سوۋك مامەلەمان دەگەل دەكەن، سوۋكايەتى بەنافرەت دەكەن، لەپاى شتىكى كەم توۋرە دەين. بەسى بەردان سوپىندەكى گەۋرە دەخۇن، پاشان بەدوۋ دەستان (لۈلكە) دەخۇن، خۇيان داۋىنە بن دەست و پىي مەلاۋ شىخان، تەلاقى كەۋتوۋە، بۋى چاكىكاتەۋە، دەرەنجام ھانا

كېزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

بۇ(مارمبەجاش)دەمبەن، ئۆۋە تېڭىرىن چىۋ قەباحەتە بە ئافرىتانى دەگەن!
لەجىياتى ھەلەى مېردى، شەرىف و نامووسى خۇى بخاتە بن دەستى پىاۋىكى
دېكە، ئەۋە ياساپە؟!يان سوۋكاپەتى كىرنە بەئافرىتان..

: ھېشتا قسەى مابوو، لەىل، لە تىرىقەى پىكەنىنى دائىقسەى پىپىرى ، گوتى:
- من، بەم قسانە گىرانەم ناپەت، چۈنكى قەت لەو بىروايە دا نىم، ھىچ پىاۋىك
بىتۋانى ۋاز لە خوۋ رەۋشتى پىاۋسالارى بىنى. چۈنكى پىى ۋايە نەنگىيە، لەنرخى
پىاۋانەيان كەم دەكاتەۋە، بۆيە ۋاچاكە،خۇمان تەيار دەين. لەم قسانە بەسوۋدترە
بۇ نىمە. بىزانىن چارەنوۋسەمان بەچى دەگات

(۱۹)

زىنەن ئاغا، (پندى كەوتىبۇو كەۋلى، نەدەجەجما. لەھەيوانى دىۋەخان دەھات و دەجۇو. دەسەنگراۋە، رادەۋەستا، چاۋمىروان بوو. كەي جەمە شوون ھەلگرو مچە دەگەپنەۋە. ناۋمناۋە لەبەرخۇيەۋە قەسەكانى جەلۋى پەسەند دەكرد.) (جەلۋ پاست دەكات، ئەم ھەراۋ فرتەنەيە ھەموۋى لەبن سەرى مچەيە، ۋەكو سەگە تۆرى لە پىشترا گاز لەخاۋەنى خۇى دەگرى، ئاى، چتۇ سووكايەتى پىكردم. ھەياۋ -تورمەتى بىردم). لەھەژمەتان موۋى سەرى خۇى دەرناندەۋە.. لەم لاۋەش پوۋرە سىۋە سەياد بوو، سەرمپى گرتىۋو ھەريەكىك پەتبوۋايە پىشى لىدەگرتەۋە، لىي دەپرسى.

- نەرى فلانى، ئەۋە ئاغا چ خىريەتى.؟!

ھەبوۋدەگرژيەۋەۋەھىچى تر، ھەبوۋمىنگە مىنگەكى لىۋەدەھات ۋەدەپۇيى. پوۋرە سىۋە، لەپىشتەۋە زمانى لىدەردىنا، گەشكەي پىدەگرت.. دەمەدەمى زەردەپەرى خۇرئاۋا بوون بوو، گەيشتنەۋە ئاقارى گوندى لەبىرسان و ھىلاكيان لاکەيان لىۋە دەھات، دلىان دەخپوراۋە، سەنگرانەۋە جەمە شوون ھەلگر گوتى.- مچە، ۋەختەكەي ناۋەختە، ۋاچاكە لىرە كەمىك پىشۋوبەمىن. خۇمان بگرخىنن، تاكو خەلك دادەۋمىرنەۋە، پاشان دەچىنەۋە مال شام دەكەين دواتر بەكاۋەخۇ شۇردەمبىنەۋە بۇ دىۋەخان، مچە، بەنيمچە گرژيەۋە گوتى.

- بىمۋايە بچىنەۋە مال، يان نەچىنەۋە شام بەكەين يان نەكەين، بۇ ئىمە ھەر بەرپەي تەق تەقە. چونكى ئەۋ جانەۋەرە سەرى زىندوۋى پاشەل مردوۋ توتىرك ئاساى قىرت قىرتۇكمان دەگرى، ھەرچى خواردوۋمانە پىمان دەتقىنتەۋە، چونكو

كېزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

زەلامى بۆرە، ھەرھىندە لە ئادەمىزاد دەكات، تاۋەكو زارى لە بارىكەك ھەلەپچىرى.
زمانى بەگەردەكەۋى ئىدى كەزمانى گەرازمانى ناكەۋىتەۋە كالان، بوۋارى ئەۋەشت
پېنادات تېيى بگەيەنى، ئەۋ ھەردەزمانى بىنەپتى.

: جەلۇ لەسەر ئاۋو ئاگر بوو، گەرمىكى بوو ھەرچى زوۋە مچە بە(تەلە)
ۋىبكات، چوو بوو لە پەنا دىۋارى (لەۋەدى كا). قانگەلى كىرەبوو، چاۋەچاۋ بوو
كەى دەگەپنەۋە، چاۋى لىبوو لە قەراغ گوندى ھەلۋىستەكەيان كىرەپچەك
ناخافتىن، ھەر لەۋى لىك داپران، ھەريەكەۋ بەلەيكەدا رۋىشتىن. جەلۇسەرى تىدا
سوۋرماۋو. لەبەرە خۋى لىكى دەداۋە! باشە. ئاغا لە سۋرى سەيىنئەۋە چاۋەرۋانە
كەى دەگەپنەۋە، كەچى ھاتنەۋەۋ نەچوون بۇ دىۋەخانى ئاغا، دەۋوۋايە لە
پىشندان بىرۇن بۇ خىزمەت جەنابى ئاغا، بەلام بۇچى نەچوون؟! نازانم بىگومان
(نەم ماستە بى موۋ نىيە). بەچوۋستى ھەستەۋسەرىپى، رۋویدا دىۋەخان ھەكە
پىنى نايە ئەۋ دىۋى كۆسپەى دەرگەى دىۋەخان. ئاغا پىنى ھەسىا لىتى پرسى؟

- ھا جەلۇ چ باسە؟!

- قوربان مچە ھەمە ھاتنەۋە بەلام..

: نەپەيشت قەسى تەۋاۋ بىكات، بەسەرىدا گوراندى.

- ئەى كۋا، لەكۋىن، بۇچى نەھاتىن بۇلام.؟!

- قوربان ئارامت بى، باقسەت بۇ بىكەم.. لە پەناى لەۋەۋە چاۋم لىبوو

دەھاتنەۋە، لەسەرۋەى گوندى راۋەستان. فەسكە فەسكەيان بوو، پاشان لىك جىا
بوۋنەۋە ھەريەكەۋ بەلەيكەدا چوۋنەۋە مالى خۇيان.

- ئاۋا.

- بەللى قوربان. ئاۋا مەن دەزانم فەتى ئەۋ بى قەمەتەيە، نەپەيشتۋە ھەمە

بەتە خىزور جەنابتان، ئەگىنا ھەمەشۋون ھەلگەر ھىندە بى رىزو خورمەت نىيە

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

بەلام ئەو سېلەى ھەرامزادىمىيە، ۋەگۈ ئاگرى بىن (كا)ۋايە، مەن دەمزانى لەبەر خاترى دوو چاۋى (غوربەت)، دزايەتى جەنابت و بەرمبەرەكانى خەلگى ئاۋايى دەكات، ھەر بۆيەشە خەلگى دېھاتەكانى دەۋروبەر، ھەزلەچەھەرى ناكەن دەمبوغزىنن). ھىدى ھىدى دىۋەخان قەپمىباغ دەبوۋ، بۇن قاۋەى بىرزاۋو كوتەكوۋت و زىنگەى (ئاۋون) پىاۋى سۆزگ دەگردەھەر ھەموو چاۋەروانى دەستوفنجان ۋقاۋەى ەلۋقاۋەچى بوون، لەلەيەكى دىكەۋە گۈى قولاغ بوون ئاخۇ سۆراخى ئەسپەشى بەكوى گەيى.؟! ئاغا لەسەرەۋەى دىۋەخان پالى دابۋە ئانىشكى گردىۋو پىرھەلماۋو، لە پىرئىكەۋە بانگى ەلۋى كرد.

- كۈرە ەلۋ، ئەم قاۋەى تۋ بوۋبەچى.؟! دلە سۆزە بوۋىن، چى بەسەرھات.!

- بەلئى ئاغا، كەمىك ئارامت بى، ھەر ئىستا با نەختىك بىۋىتەۋەۋ تەۋاۋ.

- دەى بە مىلى شكاۋت تىيىكە. نازانم بۇ ھىندە ساردوخاۋى.

دواتر زەردەخەنىكى گىرەسەر لىۋىداھات گۈتى:

- كۈرىنە، ئەمشەۋ دۋاى قاۋە نۆشىن، بەزمىكى خۇش دەگىرىن.

ھەرھەموو سەرسام بوون، ناحەقىان نەبوۋ سەرسامىن، چۈنكى ئاغا لەژيانىدا قەت پرووخۇش و زمان شىرىن نەبوۋ سەرى زمان و بىنى زمانى تەنھا جوۋندان بوۋەۋ ھىچى تر. كەسىان دەنگى لىۋە نەھات، لە پىر مچەۋ ھەمەشۋون ھەلگر بە ژوۋرى دىۋەخاندە كەتن. ئاغا،خۇى لە گۈرە نەبرد، چۇن پالگەۋتېۋو، ھەرلەجىۋە خۇى نەبزاۋت، بەتەۋسەۋە پىى گۈتن: (كەروبارتان بەخىربىتەۋە ھەرموون، ھەرموون، تىپەرن، ھەلگىشېن بۇ ھەۋراز). ھەمە شوون ھەلگر.پوۋبەروۋى ئاغا دانىشت، چاۋى چەقاندە دۋر چاۋى ئاغا، مچەش، لە دامىنى دانىشتۋان مىلى لار كىردەۋە ھەلقونجا.

كېزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

جەلۇ، ۋەكو (كتك)ى كەتن كەر ئاساى. بەچاۋمۇنى خۇى ماتكردېۋو، ناۋمناۋە
نىگاي دەچەقاندە ناۋچاۋى ئاغا ھەروەك ئەۋەى پىئى بلىئى (قوربان ئەۋەتەنى
غەنىمەكەت) كەسىان نووزمىيان لىۋەنەدەھات، ھەستىيان لەخۇيان بېرى بوو،
ھەستو خوست لەئارادا نەبوو، زىنەل ئاغا، لەپەر پەنگى پوۋى پەپى. نىۋچەۋانى
تىكنا، گرژوتال بوو، چاۋى دابوۋە تەزىيىچى لە دەستى يارى پىندەكرد، دەنگوت:
بەرازى مىز گىراۋە غەزمى لىدەبارى. ھەرنەۋەشبوۋ بەنەنقەست كۆخى،
خەلكەكەى ھىيار كەردەۋە، ھەر ھەموو گۆى قولاغ بوۋدواتر راستبۇۋە سەر قىنگ
و چاۋى بەھەموۋاندا گىپرا، تاۋى موۋرېۋوۋە، دواتر نىگاي گۈستەۋە بۇ سەر
حەمەشۋەن ھەلگەر. گوتى:

- نىئى حەمە، دەمبلى بزانم لەسۇراخى ئەسپەشى گەشتىيەكۆى ؟!

- قوربان پىئى بە پىئى بەشۋىن شۋەنەۋارى ئەسپەشىداچوۋم، ئاسەۋارى شۋەنەكە

زۆر بەروۋنى دىاربوۋ

- چۆن دەمبلى بزانىن.

- لە راستىدا دز، دزىكى گارامەۋ لىھاتوۋبوۋە بەمەۋە لىم پوۋنە، لەكاتى زىن

كردن ولغاۋ لەزارنانى ئەسپەشى، ئەسپى تايىن ھىچ پەلوپۇى نەكوتادە، دواتر

ھەۋسارى گرتوۋە تاگو دەرەۋى ئاۋايى بە دۋاي خۇيدا رايكىشاۋە، واتە ئەسپەشى

بەتەۋاۋەتى بۇى پام بوۋە. ھىچ خۇى لەگۈۋرە نەبەردوۋە. لەۋىۋە تا دەگاتە

تخوۋبى ئاقارى گۈندى زەردەشت ئاۋا. تەنیا سۋارىبوۋە بەرپىگاۋە، ھەۋراز بوۋتەۋە

بۇ ئەشكەۋى دىۋان. پاشان شۋىنەۋارى چۋار ئەسپ سۋار دىارمەھاتوۋن، لەسەر

تخوۋبى گۈندى، تاۋى راپەستاۋن، تخوۋبىيان نەبەزاندوۋە، پاشان

باياندايتەۋەنئاسەۋارى ھەر چۋار ئەسپ ديارە كە گەراۋنەتەۋە. تەنھا يەك پىادەدپۇ

بەرەۋ ئاۋايى ھاتوۋتەۋە.

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

: ئاغا تەۋاۋ قەئەس بېۋو، دەتگوت: كرۆسكى خواردوۋە.دەھرى بېۋو لە قاران سەئىلى خۆى دەقتراندەھمە شوون ھەلگەر پېدا چوۋگوتى:

- ۋابوۋ لەگەل (مچە). پې بەپې بە شوئەۋارى سم و نالى ئەسپەكان دا چوۋين. ھەتاكوۋ گەشتىنە زاركى دەربەندى چەتان، ئىدى خۇتان دەزانن لەۋە بەدۋاۋە كەلگى ئەۋەى نەما چىتر بەدۋايندا بچين.

: ئاغا ۋەكو كوندە بەجەفت ھەلپەلماۋو، بەلام بەسەرە خۆى نەھىنا. لەسەرەخۇ دەستى پېكرد گوتى

- خزمىنە، بروام بەقسەكانى (حەمە) ھەيە كە دەلى: ئەسپەشى ھەلپەى نەكردوۋە، يان تاكەسۋاربوۋە بەرپىگاۋە، چوارئەسپ سوار ھاتوون تخووبيان نەبەزاندوۋە، راستەبەلام كەئەسپى تايىن خۆى لەگورە نەبردوۋە، پەلېزىۋى نەكردوۋە، ۋاتا كابرەى نز، كەسكى بېگانە نەبوۋە، كەسك بوۋە لەلەى ئەسپەشى نامۇ نەبوۋە، بۇيە بۇى رام بوۋە، سەرسەختى لەگەل نەكردوۋە، پېمۋايە كە ئەۋە پېۋىست بە چەندوچوون ناكات. شتىكى حاشا ھەلئەگرە، كە(نز) لەنىۋ مالى خۇمان دايە، بەلام حەمەشوون ھەلگەر لېمان دەشارىتەۋە. - ئاغا ئەۋەى پېۋىست بوۋ لەسەرە من سۇراخى ئەسپەشى بوۋ، ئەۋە تانى ئەسپ ۋالەى ياخيۋانە لە ئەشكەوتى دېۋان. من لەمە پتر ھىچم لەدەست نايەت بۇتى بكم.

- حەمە، تۇ بلىى و نەللى! من دەزانم ئەسپ لەسەر ئاخورى كى بەستراۋەتەۋە؟! بەلام تۇ خۇت لەگىلى دەدى، بەم خۇگىلكردنەت دەتەۋى فرىومان بەدى. سەزى گلۇرەمان لى ئالۆز بكمى.

: ئاغا بەدەم قەسەكردنەۋە، پەيتا پەيتا ھەلئەدەچوۋ. ناۋمناۋ خىزى ناۋ دەمى خۆى قوۋت دەداۋە.

كىزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- باشە ھەمە ئەى پاش دز، گىيە..؟!

ئەوھا بەئاسانى پاشدز پەنادەى، بزەى سەئىلى بى.؟!

: جەلۇ، ھەلى بۇ پەخسا، خۇى تىھەلقورتاند گوتى:

(كەواتە پەيۋەندىيەكى توندوتۇل ھەيە لە نىۋان دزى ناۋمالى خۇمان و

ياخىبوان.. لەگەل قسەکردن چاۋى نابوۋە دور چاۋى مچەو.

پىدا چوو گوتى:

- ئەگەرنا، من قەت لەو بىروايەدا نىم، ئەو كچەتەيمانە جەسارەت بىكەن، بۇيرن

پى بىننەۋە ناۋايى وبەنزىك تەۋىلەدا رەتبىن

ئاغا لىى ۋەرگرتەۋە گوتى

- بەلى راستە. ھەلبەتە پەيۋەندىيەكى توندو تۇل لە ئارادايە، مەسەلەى

خزمايەتى و خوین و خۇشەۋىستى و عىشقىبازى لە گۇرپىيە.. تىچاۋىكى دابوۋە

مچەى.

.. قەيدى چىيە.؟! ئەو ناپاكەى كە دەستكىشى كردوۋە مىلى خۇى لە كىرد

دەسوئى.

: مچەگزىر، لەھەرۋىگىقى ئاغاۋو كلكە سۇتەيى جەلۇۋە، سوور دەيزانى ئاغا

بىانۋى پىدەگرى، توشى گۇبەندو گىچەلى پىدەكات. لەۋمىش ناخۇشتر ئەۋە بوو،

ھەرھەموۋيان بەگومانەۋە سەيرى(مچە) يان دەگرد.

: مچە ۋاى دەھاتەبەر چاۋى، كەگەلە گورگىكى برسى چاۋچنۇك گەمارۋيان

داۋە، ھاكا پەلامارى دەمدەن. بە كەلە تىزەكانيان شىتال بە شىتالى دەكەن. دىسان

ئاغا دەستى پى كردەۋە گوتى:

- با ئەۋمىشتان پىلېتىم، كەلە ناۋايى زەردەشت ئاۋا. ھەرچى بىرى، دزى بى،

خەزخەزۇكى بى، زەلام كۈشتىن بى. ھەرچىيەكى ھەبى لە من بىز نابى، ئىۋە لەم

كېڭىگەنلىك ئىشلىتىش دېيىش

بىر پايىدەن. مەن نەزەم كى.؟! ھەممە بۆرى پەھىمەتتى بەگۈشت دا. پان وادەزەن كە
مەن نەزەم كى بوو.؟! تەلەي بۇ (كەلۈس) دانەۋە. مەن، غەنىمى خۇم زۇر چاك
دەنەسەم، قەيىدى چىيە.؟! با ئەسەپ لە تەۋىلە دەرگات و بىيەت لە دوورى گۈندى
بە دېلە سەگەكەي (غەلى ناۋخۇرمۇە)ى بىسپىرى، ئەۋەي ئەم ناماقۋولىيە
كردوۋە، وادەزەن كە مەن لە گۈيى گادا خەۋتووم.!

(جەنەبى ئاغا. واتە ھەر ئەۋ ناكەس بەجەيە، ژەنەكانمان لى گال دەدات ،
دەدەنەچيا. خىرەمەندىكى دىكە بەرمالە نوپۇزىكى ھاۋىتە مەزگەۋت گۈتى:
- ئەۋە چىتۇ رافىزى ھەرامزادەيە. ئەۋە شەرمەزەرى دىئاۋقىيەمەتى كىردىن..
دەبىي دەرسى لە شەيتان و مەرگىتى ئەۋە ژيانى لىمان كىردوۋە بەقۇزەلقورت و
زەمەنبوۋت. يەككىكى دىكەش شەككىكى شكاند گۈتى:

باشە. ئەۋ قورمەساخەي ئەم ناپاكييەمان لەگەل دەكات، دەبىي بەتەماي چى
بىي، يارمەتى ئەۋ سەلىتەنە دەدات.!

: ئىدى كەس نەما بەرپەك ناۋىتە مەزگەۋت، دواتر ئاغا دەستى پىكرەدەۋە گۈتى
- خەزمىنە، مەن نەزەم پاشىز كى بوو.؟! بەلام ھەز دەكەم بەزەمان و لە زارى
ھەمەشۋەن ھەلگەربىستىن، كى پاشىز بوو.؟!

ئەگەر راست و پەۋان پەيمان نەلى: ئەۋە ناچار دەبىي بە خۇم (ئەۋ) زۇلى نەمەك
ھەرامە دەست نىشان بەكەم، بەلام بە شاھىدى ئىۋە، ئەگەر ھەمەشۋەن ھەلگە
دروم لەگەل نەكات، خەلاتىكى گىرەگ و بەنرخى پىشكىش دەكەم، بەمەرجىك.؟!
لەبەرى جەسەتتەۋە. ئەگەرنا. شەرت بىي لەشەرتى پىۋان. ھەر ئىستە گۈند بەدەرى
دەكەم

ناھىلەم سەبى ھىۋارى كۈۋچاگرى گەرم بىكات. ئەۋەتە گۈيى لىيە، بابۇخۇي
سەرىشك بىي.

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- جەنابى ئاغا، خەلگىنە. مەن لەكارەكەم دا خىيانەتم نەگەردوۋە. مەن، بابايەكى
شۈۋن ھەلگەرم، لە ھەموو دىنيادا، پىشەى شۈۋن ھەلگەرى بىرىتىيە لە بەدەست
ھىنانى سۇراخ، مەن سۇراخى ئەسپەشىم پىزاگەياندى، ئەسپ وا لە ئەشكەوتى
دىۋانە. لەمەبەولا گارى مەن نىيە سەرمەپراي مەندوبوۋىم، چ پەۋاى ھەقە گۈند
بەدەرم دەگەى.؟

: ئاغا بە سەرىدا گۈراندى.

- تۇ ناپاكى، ئەگەر ناپاك نەبوۋاى، راست وەرەۋان پىت دەگۈتم، پاشدز كى
بوو.؟

- ئاغا خۇمەن كەرامەتم نىيە لە غەيبەۋە پىمبلىن: فلانەكەس پاشدز بوو، مەن
جوۋزانم كى پاشدز بوو، كەنەزانم لە ختوخۇرا مىلى كىت بۇ بىشكىنم.؟
: لە ھەمەشۈۋن ھەلگەرى خورىيەۋە.!

- قەۋچەقەۋچ، دەمت تىكىن، زمانت نەگەپى، دىۋانى زۇرت رىست، ھەر ئىستا
بىرۇ شىۋىتالىت بىپىچەۋە، بەيانى نەتبىنم، تىگەشىتى.؟ دواتر پىي گۈت گۈى
بگەر. نەۋمىش بزانە، باپىت بلىم: ھەر كەسنىك لەۋ دىھاتانەى دەۋرۋبەر دالەمت
بدات، دارو دىۋارى دىيەكەيانى بەسەر خاپوۋر دەكەم، دەپرۇ. ھەتا زوۋە بارگەت
تىكىن نەتبىنمەۋە، دەپرۇدەى ناپاك.

: ھەمەشۈۋن ھەلگەر، لە ھەيبەتان ناگەر لە چاۋى دەبارى. ئەگەر دەسلەتى
بەسەردا بىشكەپايە پىي دەگۈت.!

(مادام ھىندە عەگىدو بەزمىرەزىنگى، بۇ ناچى دارو بەردى ئەشكەوتى دېۋان،
بەسەرى ژنەكانت دا وىران بىكەى). ھەستاۋە پۇيى.

(۲۰)

ماۋىيەك كې وبېدەنگېوون، كەس نەقى لەبەر نەدەھات، ۋەك ئەۋە لە پەرسە
دانىشتىن، ەلۇ ۋاۋەجى، چەرقەى لەفەنجان ھىنا ۋاۋەكى بۇ تىكرىد، بەيەك بىن
ۋاۋەكەى فەركەرد، دواتر دەمى داپچەرى گوتى:

- خۇمن دەزانم كارىتە لەدارى كەر ھەلئەكەۋى، بەلام ھەموو گوناحى خۇمە
دېتەۋە رېم، چونكى دالدىيان دەدەم، دەيانچەۋىنمەۋە، كەجى لىم
ھەلدەگەرېنەۋە..

دواتر پەنجەى بۇ(مچە) درىژكەرد گوتى:

- ئەم مچەيە دەيىن.؟!

: خەلگەكە بەسەر سورمانەۋەسەيىرى مچەيان كەرد.

.. خۇ دەيىيىن چۇن كرىشكەى كەردوۋە، ئەۋەى نەيناسى، پىيوايە كە ھىندە
بەستەزمانە، زمانى دەزارىدا نىيە، كەجى ئەم سەركەزە، ناگرى بن كايە. بۇ
گەيشتن بە مەرامى خۇى، لەبەرخاترى دوو چاۋى كالى كچەتېۋەكەى ەلى
ئاۋخۇرەۋە، شىرازەى ژيانى ئىمەۋخەلكى گوندەكانى ناۋچەكەى تىكداۋە. ئىۋە
ۋەگو من نايناسن، چەند گلاۋەپراستە دەلئىن (سەگ، ھەرچەندى بىشۇن، گلاۋ تر
دەيى). ئەم توخمە ئادەمىيە لە پشيلە بى نەمەكەرن..

مچە، لەبى دەسەلاتى سەرمەگىژەى گەرتېۋو وىكھاتېۋە، چاۋى
رەشكەۋېشكەى دەكەرد، ۋەگو (مارى) بىرىندار پىچى دەكەرد، ھىلنجى پشانەۋەى
دەھاتى بېشېتەۋە.

كېزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

.. ئەو سەلىتەيە، ۋادەزانی بەكۈشتىنى ھەممەبۇرو كەلۇس و ئەۋانى دىكە ،
تەۋاۋ كۇتايى ھات، بەمرازى خۇى دىگات، بەلام خەيالى خاۋەشەرتىنى بەشەرتى
پىۋاۋى مەرد، دەپى لە پاشۋى ئەسپى بەستەمەۋە، ۋەكو كۈچ كۈچە بە گشت
دېھاتەكاندا پەلگىشى بىكەم، دىۋەخان بەدىۋەخان بىگىرەم.. ۋابى ھەموۋ ۋنانى
پى تەمبى بىكەم. نەبادى جارىكى دىكە پى لەزادى بىنئەۋە.

خەلگەكە، لەبەر ساۋىلكەپى خۇيان بەبىستىنى ئەم قسانەى ئاغا، لە (مچە)
دەھرى بىۋون، ددانىان لى بەجىرەۋە دەبىرد، بەچاۋى دۈۋمندانى لىى مۈر
بەنەۋە، ۋن ھەلاتۋو، كچ ھەلاتۋو دەزگىران ھەلاتۋو، پى ھەلەبۋون، پتت
لەدەبانە شەقىان دەبىرد، ھەر ھەموۋيان لەبىرى تۆلە سەندەۋمدا بۋون.

: ئاغا شەۋىلاكى شل بىۋو زمانى خستىۋە كالان، مچە، بەھەلىزانى، زۆر
بەنەرمى و زەلىلى كەۋتە پارانەۋە گۈتى

- قورىبان من ،خزمەتكارىكى بەنەمەك ۋبەۋمفا بۋوم، ئەم كارو كىردەۋە
دزىۋانەى جەنابت فەرمۋى، من لىيان بە دۋورم. ھىچ پەيۋەندىم بەكچەكەى
عەلى ئاۋخۆرەۋە نىيە. لەبەرچاۋى ھەموۋان، سى بەردە فەرىدەدەم كە من ئاگام
لەكۈشتىنى ھەممەبۇرو كەلۇس و ئەۋانى دىكە نىيە، بە(۲۰) سى جىزى قورنان
سۈيىند دەخۇم، كە سەروسۇراخەم لە دزىنى ئەسپەشىدا نىيە، ۋەك عارەب دەخىلت
بەم، من نەمەك ھەرام نىم، بەقسەى خەلگىم دەگەل مەكە!.

: ئاغا بە تورپى ھەستەۋە سەر پى گۈتى:

- خۇ گۈيتان لى بۋو. فە كانەم لىبەدرۋ دەخاتەۋە، گۈايە من درۋو بۇختانى بۇ
ھەلدەبەستەم. ئەستەم.

- چەنە چەن. ز لەفەرت نەگەرئ. ئەر نا، زمانت لە بىخەمەۋە
دەردىنەم، تىگەيشەن. ۋو فەرتەنەۋ كەنەكەزى يە.

ئىزگىلى ئەشكەۋىتى دىۋان

ئەنجا نۆرى زىمان رەمىي و چەنەبازىيە، گەرەكەيتى بەم گالتە جارىيە لە خىستەمان بات. گوڭبىگرە مچە، منىش لە ھەقى خۇم خۇشېم، ئەو خەلگە لە ھەقى خۇيان خۇش نابىن، تۆ سوۋكاپەتتە پېيان كىردوۋە، مەن ئەتكۈزۈم، خىزمى گۈندى دىمىتكۈزۈن، بەلام ھەر بەخۇم بىتكۈزۈم چاترە، بەلام چۈن كۈشتىنىك! ھەر خۇم دىمزانم چىلۈنت دىمىگۈزۈم، بەمەجەمەرگى دىمىگۈزۈم. ھەر ئىستە دىمىست پىندەكەين.. ياللا كۈرگەل بىتان بىنەم، ۋەكۈ سەگىسار پەتكى كەن، شۇرى كەنەۋە ناۋ (چان)ى گەنەم. لە نەنەپەقەۋ ناۋى پەتى بىرازى ھىچى دىكەى نادەنى، بالە نىۋچالدا ۋەكۈ مەمىمۈۋىن بىيىتە قەشمەرجارى مىندالە ھۈرتكان، دەى دىمىست پىنەكەن.

: ھەربەم شەۋە گۈرىسىيان لەتەنگەى شەتەك دا، شۇريان كىردەۋە بۇناۋ چال. جەلۇ. لەخۇشيان دىمىستى بەسەمىلى دادىنا، لەنىۋان دوۋبەرداش بەتەماى ناردىكى ھۈۋىردوچۈۋان بوۋ. رۇۋانى دواتر لەدەۋرەبەرى مالى (ئەختەر)، مۇزە مۇزى بوۋدەخولادە، بەھەر بىرۋىيانوۋەك بايە، رۇۋى جارىك خۇى لە قەرى ئەختەر دەدا. ئەختەر پىتى ھەسىيا بوۋ ئەم خول ۋەدەۋرەنەى جەلۇ، ھەرۋەك دەلتىن (پاۋى رىۋى بۇ كەۋلگەيەتى)جەلۇ. نىيازى گلاۋە. ئەختەر، ئاھرىتىكى رەۋىشت بەرزوداۋىن پاك بوۋ، بەم نەزىرۋىكانەۋ لاۋاندەنەۋەى جەلۇ، ھەرگىز ناكەۋىتە داۋ، بەلام بەنەنقەست خۇى لە گىلى دەدا، بىرى لە پلاننىك دىمىگۈزۈم، مچەى ھاۋسەرى پى رىزگار بىكات. چۈنكى مچە، لە چالنىدا خرابوۋە ژىر چاۋدىرى جەلۇ. سى ژەمە خواردىنى مچە بەدەستى جەلۇ بوۋ، شەۋانىش ئىشكى لىدەگىرت، بۇيە ئەختەر زۇر بەنەرمى لەگەل جەلۇ دىمىگۈزۈم. بەگفتى خۇش و نىگابازى و لەنچەى ھات و چۇ. جەلۇى دىمىستخەۋىداۋو، جەلۇ ۋەكۈ بەرخەمىشكەى ناۋمال بى ترس و دىلەۋىكى دەھات و دىمىگۈزۈم. ئەختەر بۇ جى بەجى كىردىنى پلانەكەى،

كىزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

پېۋىستى بەھاۋىكارى و يارمەتى دانى كەسەك بوو. نەمەرجىك؟ جېنى بېروا بى. چاۋى ھاۋىتە سەر يەككى، يەك، يەك خەلكى ئاۋايى زەردەشت ئاۋاي دەھىنايە پېش چاۋى خۇي، لە پوۋرە سېۋە بىرازى، دلى بەگەسيان خۇش نەبوو، دواچار ھاناي بىردە بەر پوۋرە سېۋە. ھەرچى پوۋرە سېۋەبوو، دلى لە ھاموشۇي جەلۇ كرمى كرىبوو، پېنى ناخۇش بوو جەلۇ ھاتوۋچۇي ئەختەرى دەگرد، بۇيە بە راشكاۋى بە ئەختەرى گوت:

- كچەم ئەختەر، تۇ جوان و جەئىل و رووسوورى، مېرىت بەيى سوچ و قەباحەت. والە چالى دا دەئالەينى. جوان نىيە بۇتۇ جەلۇ ھاموشۇت دەكات، بېجگە لە قسەو قسەلۇكى خەلك، ئەگەر سبەي رۇزى مچەي ھاسەرت پېيزانى، دلى لىت كرمى دەيى. كچى خۇم، سەگى ئەۋھا بېنامووس چىيە. ئەگەر خۇت رووى نەدەيتى. ۱؟ تاسا ناكات بە پېش دەرگاي مالتان دا رابوورى، چەي لىبگە. كىزەم ھەيا قەترەيەكە كە رۇزا! ھەلناگىرەتەۋە. ئەۋ سەگە نىازى گلاۋە، ھەزناكەم گلاۋت بكات نامووست پېۋەي دەچى.

- پوۋرى، قسەكانت دروستن، بەلام ھەروەك دەلەينى.

(دەريا بەدەمى سەگ پېس نابى).

من، ھىچ شەك لە پوۋرى خۇم ناشارمەۋە، دەزانم جەلۇ مرخى خۇي لە من خۇشكردوۋە، تەماحگىرم بوۋە، ھەر ئەۋ تەماحگىرەشە، مچەي ھاسەرم والە چالەيدا دەئالەينى، ئەگىنا مچە بېگوناحە. بەدوۋرە لەۋ تۆمەتانەي بۇيان ھەلەبەستاۋمۇ ئەھەموۋان پتر شارمىزى مچەي، مچە ناپاك نىيە، ئاۋ لە(كانى)يەك بخواتەۋە، ھەرگىز بەردى ناۋىتى، زامانى تەقەتە. مەۋيەكى بەئەمەك و ۋەفادارو راستگۇيە. لە گيانى خۇم پتر خۇشەم دەۋى، بەلام من دەستم لە بن بەرداشە. من

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

كەبۇ جەلۇ پىدەكەنەم، بۇ خاترى مېردى خۇم پىدەكەنەم چۈنكى ھەردەمبى رزگارى بىكەم.

: پوورە سىۋە ناۋچەۋانى ماچ كىرد پىيگوت: مادام وايە بۇ پوورى خۇت لىيگەپ، لەم رۇۋانە جۈاب دەنېرم، ئەۋجا بزانەچۇن؟! پياۋمەكت قوتاردەكەم، جەلۇش بەگۈۋنى بابىدا دەريەنەم، ئەۋە باخەمى مەن بى.

- نا پوورى، ئەۋە خەمى خۇمە، دەبى ھەقى پياۋى خۇم بەدەستى خۇم ومردەگرم، پاشان ھەر خۇم دەزانەم چلۇن ئەم دىركە لە بن پىي جەلۇ دەردىنەم پوورى، مەن نەخشەۋ پلانېكى رېك و پىكەم بۇ كۈشتى جەلۇۋ رزگارگىرنى مەجى سەردارم داپشتوۋە، بەلام پىۋىستىم بە ھاۋكارىو يارمەتى دانە، بۇ ئەم مەبەستە ھاتوۋم داۋاى يارمەتت لى بىكەم.!

- نامادەم بلى بزانەم.

- بۇشەۋى ئايندە پىۋىستەم بە دوۋلاخى بەرزە ھەيەۋ ھىچى تىر.

- بى خەمبە، لە ژىر زەۋىش بى، بۇت پەيدا دەكەم، بەلام ورياي خۇت بە كچەم، نەكەۋىتە داۋ.

- باشە پوورى، دەستت ماچ دەكەم، ئىستا دەرۇمەۋە پاشان دەتبىنەۋە.

: ھىۋارى بەرلەھاتنەۋە مىگەلى مەرۇمالات، جەلۇ(پەختە قولە)ى خىستبۋە بن دۇلاب، ئاۋى لە بىرى ھەلدېنجا. (كۆل)مەكانى لىۋان لىۋ كىردىۋو، چاۋەپى مىگەل بوۋ، ئەختەر، دوۋ (جەرە)ى لە پىشتى خۇى ھەلدا، ياغر ياغر بە عىشەۋەۋ ناز بۇ سەر بىرى خىشى، جەلۇلە پىش ھەناتى بىرى راۋىستابوۋ، (دەۋلەك)ى ومردەگىرت، كە چاۋى بە ئەختەر كەۋت دلى داخۇرپا، لە خۇشيان لىكاۋ بە دەم و لەۋسىدا ھاتە خۋارى، ئەختەر بۇى خەنىيەۋە گۈتى:

- تۇ بلىنى: سەقا لوتقى ھەبى جەرەمىكە ناۋمان بەداتى.؟!

كېزگەلى ئەشكەوتى دېوان

- ھەر ئاۋ! بلىڭ روھ، گيان، چاۋ، ئەۋەى ھەمە ھەموۋى لە مرگىنى دەدات.
- خودايە لەچاۋى پىس بەدوور بى، ئەى بۇ دەلئىن: سەقامان پرمزىل و ھىرچۇك و بەرچاۋ تەنگە.؟!
- مالى بەدگۇ وىران بى، لەقسەى خراب بىرازى، چەقسەى خىر بەسەر زمانىان دادى.!
- ھەر لەبەر زمانى بەدگۇيانە، ناۋىرم پازى دلى خۇمت بۇ بدركىنم.
- راستەگيانەكەم، بەلام ئەى نەتبىسوۋە دەلئىن. (ئەگەر دزو خاۋمن مال يەكبن (گا)ى لە كولانكە ئاۋديو دەكەن).
- جا نەم دىيەى ئىمە كۋا دزى واى لىھەلگەۋتوۋە.؟
- ئەگەر ماخۇ بخۋازى.؟! دز ھەردەمبى.
- : ئەختەر لە ترىقەى پىكەنىنى دا گوتى
- دەباشە دەى، بابزانىن ئەم دزە، چتۇ دزە،
- : دواتر ھەردوۋ جەرەى بۇ پىرناۋكرد، لە پىشتى ھەلدا، تووند مەچەكى گرت،
- پىنى گوت:
- ئەختەرگيان، دەخىلت بىم. كەمىك لوتفت ھەبى.! ئەختەر بەگوئىدا چىرپاند.!
- ئەمشەۋ كەشەۋ پاكشا ۋەرە. بەلام ۋىبابە. كەس نەتبىنى. چاۋەروانم باشە.!

(۲۱)

پۈرە سىۋو، دوو(جۈنى) چەلتوۋكى كۈتۈا بوو، لەسەر بانىژە بەبای دەکرد،
چاۋى لىبوو ئەختەرۈجەلۇ لەپىش قەناتى بىرى يەككى گىر بوون، سەريان لە بن
سەرى يەككى نابوو، دلى كەوتىۋو قىرت و پىرت. ھەر لەبەر خۇيەۋە پىرتەو بۇلەي
بوو.!

(دەترسىم ئەو سەربەھەشە گىرۋدەي داۋى جەلۇ بى، ئەو قىرخنى گۈرگنە
لەختەي ببات). لەم خەيالا ئەدا بوو. گۈيى لە دەنگى ئەختەر بوو.

- پوۋرە سىۋە، ھۇ پوۋرە سىۋە، ئەۋە لە كۈيى.؟

- گىيانى پوۋرە سىۋە، ئەۋەتەم لەسەريان.

- ئەۋە خەرىكى چى.؟

- خەرىكەم ئەم گۈلەمە چەلتوۋكە بەبادەكەم. ئەۋە ھاتەم، دواتر دابەزى گۈتى.:

- خوو دايە لەچاۋى پىس و نەگىس بەدوۋر بى. چەندە جوان خۇي

پازاندوۋتەۋە، دەلىي بۇ شايى و گۈفەند داۋەت كراۋە.!

ئەختەر پىكەنى گۈتى.:

- ئەي چۇن پوۋرى، لەۋە خۇشتەر ئەمشەۋ جەلۇ بەزاۋا بەندى دىتە سەرمالى.

: دواتر رەنگى پوۋى ھەلبىزكا. ئاگر لە چاۋى دەبارى، ددانى بە چىرەۋە بىرد،

دەستى نايە مشتۇي خەنجەرى بەرباخەلى، ھەر لەبەرە خۇي گۈتى. (شەرت بى)

بەم خەنجەرە. جەرگۈھەناۋت ھەلدېم. نامەردى خۇيپى شەۋت لىدادى بۇ كۈي

دەچى دەبى لە خۇيىنى خۇت بگەۋزى).

- كچەم ئەختەر دەنگىت دەرنەچى، ئاگات لە خۇت بى، دىۋار بەگۈيە رۇلە.!

كېزگەلى ئىشكەۋى دىۋان

- باشە پوورى، بەلام پېمىلى ئاخۇ تەگبىرى ولاخت بۇم كىردوۋەيان نا.؟!

- ئەى چۇن كىژم، بى خەمبە.

- باشە تەگبىر جىيە پوورى..؟!

من بەتەنيا، (ئەو) لەناو ئەم چالە قوۋلەودا پېناۋەستەم ئەم پياۋە ھەلگىشەم،

لە دېۋىستى نايەم. پوورە سېۋە، تاۋى دامابىرى لىكردەۋە، پاشان گوتى

- ھاسانە، خۇت سەخلەت مەكە چارى دىكەم.

- چۇن پوورى..؟!

- دوو (پەيزە) لىك دىبەستىن، بۇى شۇردەمكەينەۋە باپىدا ھەلگەرى. ئەمەشيان

باخەمى من بى.

- باشە. پوورى خۇدا بۇ ئىمە بىتھىلى. ئىستا دىمۇمەۋە، شەۋ كە ئەم

سەگسارەم بەتەلەۋە كىرد دىمەۋە بۇ لات ناگادارت دىكەمەۋە.

- زۇر چاكە، دىمىرۇ بەلام ورياي خۇتبە، پىسمان لىنەبىتەۋە بە پەتە..؟!

- نا پوورى دىنىابە، چۈنكى دايكەم ئەۋھاي لەلانكىدا پىچاۋمەتەۋە و لايەلايەى

بۇگتووم، سەتى ۋەكۈ جەلۇ دىبەمە سەر رووبار، ناھىلەم ئاۋىش بخواتەۋە. چەمە

ئەتو كىزى خۇت ئەۋھا دىناسى..؟! نا پوورە سېۋە، من ھىندە دىبەنگ نىم،

پياۋى ۋەكۈ جەلۇ زەلەم پىبىكات، ئەمەشەۋ بۇتى ئىسپات دىكەم.

: سى بەترى شەۋ پاكشاپوۋ شەۋىكى كىشومات. جەلۇ، دوورونزىكى (چال).

چاۋەدىرى مچەى دىمكىد، دلىشى لەلاى نەختەر بوو،

چاۋەروانى لەسات و ۋەختى ژوۋان دىمكىد نەختەرىش لەسەر ئاۋۋوناگىروو،

بەلگۈۋ ھەرچى زوۋە بەخەنجەر قىرتۇكى ھەلپى. مچەى سەردارى رىزگار بىكات

و رپى ئەشكەۋى دىۋان بىگىرنەبەر، چاى دىم كىردىۋو بۇ مىۋاندارى كىردى جەلۇ،

لەدەلاقەۋە سەرماتىكىى بوو كەى جەلۇ بەدىار دىكەۋى، لەلايەكى دىكەۋە پوورە

كېزگەلى ئەشتەوتى دېۋان

سېۋە، سەر لە ھىۋارىۋە سەرپىشتى لېبەستىبوو توۋىندوتۇل، گورج خۇي تەياردابوو، بە(كەزى) دوو پەيزەي دارى لىك بەستابوو، چاۋەرۋانى ئەختەربوو. مچە، بى ئاگابوولە بنى چالئىدا بەخەم دا كەوتىبوو، بىرى لە چارمنووسى خۇي دەكردەۋە. بەم درەنگى شەۋە لە گوندى زەردەشت ئاۋا، تەنھا چوار كەس بىدار بوون، لەدمرئاي خەيالدا مەلەۋانىيان دەكرد، ئەگەر چى ھىشتا نەزانراۋە كى؟! لەگەل تەۋزى شەپۇلى سەر شىتەنەي دەرئاي نەۋۋى گىزەن دەبى، جەلۇ، ئارامى لەبەر بىرابوو، چىتر خۇي بۇ رانەگىرا لەسادە وساكارى ئەختەر دىنئابوو. چونكە ئەختەر، رى و شۋىنى چوونى بۇي دەست نىشان كىرەبوو، بۇيە بى ترس و دلە راۋكى بە ئەسپايى بۇ مالى ئەختەر خشى. ئەختەر چاۋى لىبوو، جەلۇ، بەشىنەي بەكەلنى دەرگاي ھەۋشەدا ھاتە ھەۋشە دەرگاگەي پىۋەداۋە، بۇ پىر دىنئابوون و لە خىشتە بىردن جەلۇ ھىشتا لە ناۋەرەستى ھەۋشەدا بوو، ئەختەر چوۋە پىشۋازى، دەستى گرت بىردى بۇ ژوورئ ولە سەر دۋشەكى (لوۋا) داينىشانە. لە ھىۋارىۋە سەماۋەرى جۋش دابوو، گىزەگىزى دەھات، دوۋچاي خەستى بۇ تىكرەد، بەمە بە يەكجارەكى لە راستگۈيى ئەختەر دىنئابوو. بەدەم چاخۋاردنەۋەو گىتوگۇ ھاتە سەرنەك ھەرەمى و ناپاكى مچە، ئەختەر، بەنەنقەست چەندە دلۇپ فرمىسكى گەرمى بەسەر روۋمەتى خۇيدا باراند، جەلۇ، پىالەي چاي دانا گوتى:-

ئەختەرگيان، بۇچى فرمىسكان بەردەمىتەۋە.؟!

- چوۋزانم، بۆسەر بە(ھەش)ى خۇم و مچەي قوربەسەر دەگرىيم، ئەۋە دوو ھەفتەيە مچە لەناۋ چالئىدا زىندانى كراۋە. چمە، لەبەر دىرەقى و سەرسەختى تۇناۋىرم سەرى بەسەردا شۇرپىكەمەۋە، ھەرنا خۇ، مچە سەردارى منە من خۇشەۋىستى تۇم، ھەر لەبەر خاترى من، تاكو لەناۋ چالئىدا لەزمان نەكەۋتوۋە،

كیژگەلی ئەشكەوتی دیوان

بوارم بۆ بېرەخسێنە، ئەگەر بۆ تاوێكیش بێ چاوم پێی بكهوێ، بەزمییت بێ
گوناحە، دمازم چاولەپێیە. بالێی نەبێتە كەسەر!

: جەلۆ، لەبەرامبەر چاوی مەنگ و فرمێسکی ئەختەرزمانی شكابوو،
بەسەرزاری دا نەهات بلی: نا.

- ئەختەرەهرچەند دەكەم نازانم بلیم چی، لەبەر خاتری خاترداران دەستم
شكاوه، ئەگەرنا، مچە، هی ئەوه نییه پیاو بەزمیی پێداپیتهوه، بەلام دلت
نارەنجینم، ئیستا لێگەرێ، چراكە كزكە با ئاویزان بین. پاشان دلت ناشكینم!
- نا گیانەكەم، ئیستا بیروھۆشم زۆر ئالۆزە، ھەوسەلە ی ئەوھم نییە، لەزمتی
لی وناگرم.

- باشە، ئە ییمەنگوتی: دلت ناشكینم. بەلام دەبێ لە كاتیکی وادا بچی كەس
نەزانی، ئەگەرنا، ناغا لەدارم دەدات، باشە ئازیزم بادلت دا بكەوێت!
- جەلۆگیان، لەدەوری سەرت گەرێم، كات لە ئیستا لەبارتر ھەتاكەوێ، شەو،
شەوێکی ئەنگۆستەچاود، كەس بەدەرەو نییە، بەپەلەپرووزە دەچم دەیییم و بە
چۆستی دەگەرێمەو، كە ھاتمەو دلتیابە! ھەموو شتێك بەدلی تۆ دەبێ، ئەوھش
بزانە، مادام تۆ دلی منت نەشكاند شەرت بێ منیش دلت نەشكینم، بەئارمژووی
تۆ دەكەم. گوتت چی؟!.

- بلیم چی، دەھەستە بپۆ. بەلام خوانەخواستە یەكێك بتبینی، ئەوساچۆن.؟!
- ئازیز، ئەگەر تۆ مەیلت لیبێ یارمەتیم بەدی زۆر ئاسانە، تووشی گیروگرفت
نابین.

- چۆن.؟!.

كېزگەلى ئىشكەۋى دېۋان

- جلوبەرگى تۆ، لەسەرپۇشاكى خۆم لەبەردەكەم، خەرىتەۋ فېشەكدان لەخۆم دىمبەستەم، تىفەنگەكەت بەدەستەۋە دەگرم، دەمامكى خۆم دەدەم، ھەر كەسنىك بىمىنى.۱! ۋادىزانى جەلۋىيە ئىشكى لە مچە گرتۋە. نەبادا پاكات. دەلىتى چى.۱!

- بلىم چى، ۋەكو مىندال گرناگەت گرتۋە، ۋازناھىنى. دەلىم: ئامەننا؟

: جەلۋ، جەلەكانى لەبەرەخۋى داگەناند، بەتۋى گراس ۋەدەرىپى سىپى دانىشتەۋە. نەختەر، كورتەكو شەروالى بەسەرە خۇيدا ھەلگىشا، خەرىتەۋ لەتەنگەۋى خۋى بەستا، تىفەنگى بەدەستىۋەگرت خۋى تەيارد، بەئەنقەست بەجەلۋى گوت: لىم دى.۱!

جەلۋ گوتى: بىگومان. دۋاجار پىي گوت.

- جەلۋگيان، مىن ۋادەپۇم، ئەگەر خودا.ج. مەقەدەر نەدات، ماۋەى جگەرەكەشەنىك ۋ دەگەرپىمەۋە، لە دۋاى مىن چراكە بكوژىنەۋە، لەم ساتەۋەختە رۇناكى پەسەند نىيە، دەرگاگە ھەر بەۋالايى لىگەرپى، شەمشىرەۋى رەپىش مەكە. بادەروجران

لەجىرەجىرى ناۋەخت لىمان بە گومان نەكەۋن، ئىدى ئەۋە رۇشىتم سەخلەت مەبە گيانەكەم، تاۋىكى تىردەگەرپىمەۋە.

(۲۲)

ئەختەر، يەكسەر بۇلاى پوورە سىۋە ھەيپاي لىكرد، ناگادارى كىردەۋە،
بەتەردەستى دەستبەكارىبون، پوورە سىۋە دوو بەيزەى لىك بەستابوو. ئەختەر
لەپىشەۋە پوورە سىۋە لە دواۋە پەيزەكەيان ھەلكرت و برديان ھىستانەكى
شەۋى ۋەبەر مابوو، بەئەسپايى پەيزەكەيان شۇركردەۋە بۇ ناۋچال، بەچرپە
دەنگى مەچەيان دا! مەچە سەۋرە ئاساي پىدا ھەلگەرا سەركەۋتە سەرمەۋە، پىرى دا
دەستى پوورە سىۋە دەستى ماچ كىرد، لەخۇشيان گىريان لەھەۋكىدا مابوو قەسەى بۇ
نەدەگرا، پاشان نىۋچەۋانى ئەختەرى ماچكىرد. گەرمكى بوو قسان بىكات.. بەلام
پوورە سىۋە بىۋارى پىنەدا، پىي گوت:

- كورم، ئىستا ۋەختى كارە، ۋەختى قسان نىيە، ياللا بەخۇكەون درەنگە!
ئەختەر گوتى:- ئىۋە بىرۇن بۇلاى تەۋىلەى ۋالاخان دوو ۋالاخان نامادەكەن،
مىنىش كارم بە جەلۋىە دەچم لەگەلى يەكلا دەكەمەۋە.
مەچە پرسى؟

- ئەختەر، چى يەكلا دەكەيتەۋە..؟! ئايا ھىچ ناماقولبىيەكى كىردەۋە؟!
- نازىزم، كات ۋەبەرى نەماۋە. ئەۋە خەمى مەن، پاشان ۋەلامى ئەم پىرسىارەت
دەدەمەۋە. ئىۋە دەست و بىردەكەن. مەن پاشى كەمىكى تر دەتانگەمى.
پوورە سىۋەۋە مەچە. دەرگاي تەۋىلەيان لە رىسەمە بىرد، دوو ھىستىريان كورتان
كىرد، چاۋمىروانى ئەختەر بوون ھەتا دەگەرتەۋە.

: جەلۇ، پىلۋەكانى دەكەۋتەنە سەرىەكدى دىمبۇرزا، چاۋى گەرم دەبۇو نەدەبۇو،
پادەچلەكى، دواچارخەۋ زەفەرى پىيىرد بەسەرىدا زال بوو دەستى لىستاند، كپ
خەۋى لىكەۋت. ئەختەر، بەھىۋاشى بەدەرگاي خەۋشەدا چوۋە خەۋشە، ھەست

و خوستى نەبۇۋ، ھىدى ھىدى ومكو دزى كارامە خشى، تاگمىيە كۆسپەى دەرگەى ژوورى مال، ھەستى راگرت، پىى نايە ئەودىۋى كۆسپەى دەرگە دىقەتى دا. جەلۇ لەسەر گازمراى پشت راكشاۋە، پرخە پرخى بوۋ، دەستى راستەى ھاۋىتە مشتوۋى خەنجەر بەسپاىى لەكالاں دەرىكىشا، چوۋە ديار سەرى راۋەستا. يەكەم خەنجەرى دايۋەشانە خىۋاندىيە سەر دلى. دوۋەم وسىيەم و چوارەم دەستى لى ھەلنەگرت، دواچار ھورگى بەگۆرئى ومركرد. دواتر ھىچ خۇى لەگورە نەبرد، ھىمەن وئارام خەنجەرەكەى جوان سترپەۋە وئاخنىيەومكالاں. سەر لە نىۋارئى ھەندىك خواردن وكەلوپەلى پىۋىست بەخۇى ولۇ مچەى نامادەكردبوۋ، كرىيە پرىاسكەو بەدەستىيەۋە گرت و بايداۋە، بەدۋاى خۇيدا درەگەى لەسەرلاشەى جەلۇ كلۇم دا بەچوستى ھەپپاى لىكرد بۇ لای مچەو پوۋرە سىۋە گەراۋە. گوتى:-

بە جەھەننەمم سپارد ئەنجا روۋى كىردمپوۋرە سىۋەگوتى:

- پوۋرەگىيان. قەت ھەزم نەدەكرد گوندى زەردەشت ئاۋا بەجى بىلەم، بەلام چارمنوۋس ئەۋھايە ھىچى لەگەل ناكرى، ئىستاش نازانم چارمنوۋسەمان بەجى دەگات.. پوۋرئ، دەزانى لەئاست گەورمىي و مەزنى دايكىكى ۋەك خۇت ئاساى زمانم لالە، نازانم چلۇن و بەچ زمانىك سوپاست بىكەم، داۋاى لى بوۋردن دەكەم.

- كىژم تۇ لە پىناۋ شەرف و ناموۋس و گەرامەتى پىاۋەكەت نىرە جىدەھىلىت، مەن پىرەدل دەست خۇشيت لىدەكەم، چونكە بەرگىريت لە ناموۋسى خۇت كىرد، ھەق ۋايە، ئافرىتان بەگشتى شانازىت پىۋەمبەكەن، ئەم كارەى تۇ بىيىتە دەرسىك بۇ پىاۋان، ۋابى بىراى بىر چارىكى تر دەستدريژى نەكەنە سەرناموۋسى ئافرىتان. دەبى ئەۋمىزانن كە ھەموو كونيك ھى ئەۋە نىيەدەستى تىراپەكەن، ئىستاش ئۇغرىتان خىر بى دەستوبىردەكەن، بەدۋاى چارمنوۋسى خۇتان بىرۇن، ھەردوۋوگىيان دا چەمانەۋە دەستى پوۋرە سىۋەمىيان ماچ كىرد، پاشان لى سۋاربوۋن رىگەى ئەشكەوتى دىۋانىيان گىرتەبەرىيەرى كەۋتن.

(۲۳)

خۇرمتاۋ تازە گزنگى دابوو گەپشتەنە ئەشكەوتى دېۋان. دەمودەست بىردىنپان
بۇلاى ھاۋرې (غورىبەت). دواى قاۋەلتى وېشودان. ئەختەر ھوردوبارىك لەسېرى
ھەتا پىيازى چىيان بەسەر ھاتىبوو. بۇ ھاۋرې غورىبەتى گىرپاۋە، غورىبەت،
دەستخۇشى لە ئەختەر كىرد. زۇرىش شانازى بەھاۋكارى و نەبەردى پوورەسىۋە
كىرد. پاشان پىي گوتن:

- لىرە بەدوا ژيانتان ژيانى نىمە، مەردنىشتان مەردنى نىمە، ۋە لەسبەپنىۋە
بەھاۋكارى و ھەرەۋمىزى ھەموۋان، خۇتان لىھەلگەن خانوۋچكەيەك بۇ خۇتان
دروست بىكەن، پىكەۋە لە ناۋىدا بىجەۋىنەۋە.

بەلام ئەۋمىش بىزانن كە لىرە دىمى ھەموۋكارىكەن. ئەختەر تۆ، لە گروۋپى
عەيشان دا دەست بەكارىبە. بەلام سەبارەت بە كاك (مستەفا) پىمخۇشە ئەگەر
بەلايەۋەگىران نەبى، پىۋىستمان بە (مەيتەرجى)يە چونكى لە راستى دا پىاۋ
چاتر لەژنان شارمزاۋ زووتر لە زمانى ولاخى بەرزە ھالى دىمىن، ئەگەر كاكى
گەۋرەمان ئەۋەمان لىقىۋول بىكات شانازى پىۋەدەكەين!

- بەجاۋان غورىبەت گىيان، سوپاست دەكەم سوپاسى ئەم پىشۋازىيە گەرمە و
مىۋاندارىيەتان دەكەم، لە راستى دا ھەتا شەۋى رابردوو، مەن نەمدەزانى بەلگو
ھەرگىز لەم بىرۋايەدا نەبووم. كە توخىمى ئافرىت ھىندە بەجەرگ ۋەبەۋفان.
ئەۋەى پوورە سىۋە ئەختەر بۆمىيان كىرد. برا بۇ براى ناكات،

مەن بەگىيان قەردارم بەلئىن بى، نەك مەيتەرجى. ھەركارەكى پىم دەسپىرن
بەدەستپاكى و شانازىيەۋە لەخىزەمت دام. ۋە سۆيىندى شەرف دەخۇم، بىجگە لە

كىزگىلى ئىشتىقەتلى دىۋان

ئەختەر كە جەلال و خۇشەويستى خۇمە، بەجاۋى خوشك و برا سەيرى ئەۋانى
بىكە بىكەم.

- سوپاس كاك مستەفا، تۇ براگەۋەرى ئىمەى پىزىت ھەيەنىشتاش ھەرومگو
پىمگوتىن:

خانۋومگى بىچكۆلانە بۇ جەۋانەۋەى خۇتان قىت كەنەۋە. ئىدى ھەموومان
پىكەۋە سەر پىكەۋە دىنىيىن. بزانىن چارمىنۋوس بەجى دەگات.

(۲۴)

جەلۇ، خوۋى بەۋەگرتىبو سبەينان زوۋ لەپىش عەلۇقاۋەچى. دەچوۋ دەرگاي
دېۋەخاننى دەرگەۋە. خەرىكى ئاگردان وقاۋەلەينان دىبوۋ، لەخورىنى يەكدوۋ
فەنجانى فېرەگەرد، بەلام ئەم سبەينەپە ديارنەبوۋ، خۇر ومبانان گەوت ھەر
ديارنەبوۋ، عەلۇقاۋەچى دلى گەوتە ھەرت وپەرت، ھەستا بەدۋاي سۇراخيدا چوۋ.
ئەم سەروئەسەرى ئاۋايى گەرا ديارنەبوۋ، دۋاجار سەرى بە ھەۋشە مالى
مچەۋنەختەر داگرت. ھەست وخوست لەنارادا نەبوۋ، بانگى کرد
(نەختەر..نەختەر) دىنگ نەبوۋ، پالى بەدەرگاۋەنا كەچاۋى پىكەۋەت جەستەى
جەلۇ خەنجەرئازن كرابوۋ زەندەقى چوۋ، لەجىۋە چەقى، لەبەرخۇيەۋە دىگوت
(پەككوۋ لەم كارمەتە، كارمەتەكى دلى تەزىنە، ئىباشە خۇ جەلۇ لەختوخۇرا
نەكوۋراۋە، ھەلبەتە قەباحەتەكى گەۋرەى كەدوۋە، ئەگىنا ئەۋەى من بزەنم جەلۇ
دوۋمەندارى لەگەل كەس نەبوۋ، كەچى مايەى سەرسورمانە بۇچى ھاتوۋتە ئەم
مالە؟! ئاخىر تەنبا ژنىك و مىۋانداريان نەگوتوۋە.

: پاشان جاجمەكى لەبان ھەرزارە داگرت تەرمەكەى داپۇشت، ھەپپاي لىكرد
بەغاردان بەناۋكوۋچەۋ كۆلانى گوندى زەردەشت ئاۋا، ۋەكو شىت ھاۋارى دەرگەرد!
(ھۇۋ خەزمىنە.. ھۇۋ خەلگىنە. رەحمەتى خوداتان لىبى، ۋەرن بگەنى ئەمشەۋ
جەلۇ، لە مالى مچەگىزىر كۆۋراۋە).

: خەلك بەدۋاي بانگەۋازى (عەلۇقاۋەچى)دا رىچكەيان بەست ھوۋردو درشتى
ئاۋايى لەھەۋشە ۋە دەۋرۋەرى مالى

كېزگەلى ئىشكەوتى دىۋان

مچەو ئەختەر گرد بوونەو. پياۋەكان لەحمەبەتان تاسابوون، بەلام ھەرچى
ژنەكان بوون. لەخۇشيان ختوكەيان دىھاتى. پياۋەكان لەۋسەريان سوورمابوو
چونكى جەلۇ، بەتاي كراس و دەرپىئى سىي لەم مالىدا خەلتانى خوئىنى خۇي
بوو، ئەو مۇركى ناپاكى بوو بەتەۋىلى پياۋان، لەگەل ئەۋەشدا پياۋان
ھىستانەكى ددانيان بەجىرمو دىمىرد. قسەى سووك و چروكيان بۇ ئەختەر
حەۋالە دىمىرد.

(ئەو سەلىتەيە پەردەى بىي حەيى لەرووى خۇيدا ھەلمالىۋە، جەلۇي
فريوداۋە، خۇي پىي گەرم كىردوۋتەو، تاكو بەم ئەنجامەى گەياند، مەگەر خودا
بزانى رەدوۋى كىي كەوتوۋە).

- چووزانم قوربان، گوايە لە دوئىنى ئىۋارمە سەرى بەمالدا نەكىردوۋتەو.

: ئاغا تاۋى داما بىرى لىكىردەو، پاشان بەمەلۇى گوت:

- عەلۇ، دىمىرپۇ چاۋىك بەتەۋىلەى ولاخان دا بگىرە. بزانە ھىستەكانى ئالىك
داۋە! عەلۇ، بەھەلەداۋان چووسەرى بەتەۋىلە داگرت، ھىستە قوۋلەو ھىستە
شىن بۇزى بەرچاۋنەكەوت. ھىستەكانى دىكەش نەمالىكيان لە ناخوردابوو
نەتەرەماش. لەبرسان لوۋشمە لوۋشيان بوو، ھەيپاي لىكىرد ھاۋارى بەئاغا
راگەياند، ئاغا لە داخان سىي ھەلگەرا، دلى ھەلدەچو ھىلنجى دىھاتى بىرپىتەو.
ھەر لە جىۋە لەسەر چىنچىكان ھەلقونجا، تووند چاۋى خۇي گرت، پاشان رابوۋە
سەرىپى، بەمەلۇى گوت: ۋەرە بابىرۋىن.

: پوۋرە سىۋە چاۋى لىبوو، تاگەيىنە سەر لىۋارى ئەو چالەى مچەى تىدا
حەپس كىردىبوو، سەريان بەناۋ چالدا گرت، چالىكى رەق و رووت ۋەيچى تر.
(ئەدى گيانە ژيان ئەۋھايە، تۇگەلە ئىۋارىۋە سەر دادەنىتە سەر بالىف، بەھىۋاي
ئەۋەى گە لەبەيانى رۇژى ئاينىدەدا پىي لە ركىفى ئەسپى زەمەن بىنىي.

كېزگەلى ئىشكەوتى دېۋان

بەنارمزىۋى خۇت مل بىشتە زەمەنىيەكان كەچ بىكەى، لەژىر سىبەرى پىت دا
نەش و نما بىكەن. جەلۇ دەمىك بوو شىت و شەيدای شوخ و شەنگى ئەختەر
لەكەللەى دابوو، شەوى رابردوو پىي وابووه كەلە سبەينەى رۇزى ئايندەدا پى
دەنىتە ژيانىكى خوش و ھەتا ھەتايە بەختەومر دەبىت. كەچى ئەومتانى والە
ھۆدەمكى تارىك، تاكوتەنيا بەتۆى كراس و دەرىپى سىي لەسەر دۆشەكى لووا.
سەرىنى نەرمو نۆل لەخوینى خۇيدا گەوزاۋە. دەركاى لەسەر كۆم دراۋە).

: پوورە سىۋە ھەر ۋەك يەككە نەباى دى بى نەباران درى بەئاپۇراى
خەلكەكەدا، چوو سەپىرى تەرمى جەلۇى كرد، گوتى:

(چاۋى دايكت كۆپر بى چەند بىكەسە).

لەدلەۋەش دەمىگوت: (خەقە مستت بى ناپىاو، ئەگەر نامووسى خۇت لەبەرچاۋ
گرتبا خەلتانى خوینى خۇت نەدەبوۋى. بى شەرفانە پىياناۋايە كەنافرمت
بىستانى بەر ھەلدرايە، ھەر كەسىك بىت و لىي بىرئىت تىروپرى لىبخوات پاشان
مىزى پىداىكات) پاشان چاۋى چەقاندە دورچاۋى پىاۋەكان، ھەرۋەك پىيان بلى:
(ئەۋە ئەنجامى دامىن پىسانە فەرموون ھەلىگىرنەۋە)

: ئىدى جەلۇيان بەخاكسپارد پىرسەپان بۇدانا، بالىرەۋە خەلكى زەردەشت ناۋا
لە پىرسەى جەلۇ بەجى بەئىلین، ھەۋراز بىنەۋە بچىنەۋە بۇلاى نافىرماتانى ياخىبوو
لە ئىشكەوتى دېۋان، بزانىن باس و خواس چىيە.؟!

(۲۵)

كاروبار لەئەشكەوتى دېۋان زۆر بەرپەك وېپىكى بەرپەدەچو، مچەو ئەختەر، خانووچكەيەكى خۇشيان بۇخۇيان بىياتناپوو، ھەندىك لەجەنگاۋەرمكان خەرىكى تاۋتوئى كىردن وعەمباركىردنى دانەۋىلە بوون، ھەندىكىيان بەكارى نان كىردن و چىشت لىئانەۋە خەرىك بوون ھەندىكى دىكەيان خەرىكى سەنگەر دروستكىردن بوون، ھەندىكىيان بەنۆبەت لەقۇلغەكاندا ئىشكىيان دەگرت. بەگشتى ھەرھەموويان سەرگەرمى كاركىردن بوون. ئەو ئافرىتانەى كە تازە دەھاتنە پىزى ياخىبوۋان لەئەشكەوتى دېۋان، بەزۇرى كچەعازىب وشۇخەزنى (ھەۋى) دارو ئەو ژنانەبوون كەلە ھىچ و خۇرا (تالوقە) كرابوون ئەۋانە دەستەدەستە لە مەشقى بەكارھىئان وپراھىئانى چەك دابوون، زۇرجاران لەكاتى مەشقىدا ھاورى غورىبەت قەسەى بۇيان دەكىرد. (ھاورىيان ..ئىمە كەلىرە لەئەشكەوتى دېۋان دەستمان داۋمە چەك و ياخى بوۋىنە، دژبەكۆمەل و ژيانى ھاۋسەرى و خىزاندارى چەكمان ھەلنەگرتوۋە. بىگومان لە ختو خۇپاش نىيە، ئىمەلە دژى گومپرايى پىياۋ سالارى دەستمان داۋمە چەك لىيان ھەلگەپراينەۋە. چونكى ئەۋان بەچاۋى كۆپلەۋ زەمىفەۋ نۆكەرو ھەلس وكەۋتمان لەگەل دەكەن. بەچاۋى سووك تەماشامان دەكەن. لەبەرامبەر خۇبەزلزانىن وگومپرايى كۆمەلى پىياۋان چار نىيە، دەبى بەزمىرو زەنگى چەك ۋەلامىيان بىدەينەۋە بەربىنگيان لىبگىرەن، ھەر پەكەك لەئىمە لەژيانى دا مافى شوۋكىردنى بىئارمىزو، مافى كاركىردن، كۆكىردنەۋەى سەرمایەمافى مولگىدارى، يەكسانى لە بەشە مىرات، پىزگرتن لەمافى ژن و مىردايەتى، ھەرومەھا پەيۋەندى كۆمەلەيەتى زۆر شتى دىكەش، ھەرومەھا ئەۋمىش

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

بزانن، كەلە ھىج دەۋرۈزەمانىڭدا ماف، نابەخىرى، دەستىندىرى، مەن بەش بەھالى
خۇم بۇ ستاندىنى ئەم مافانە تەنھا لەۋلەۋلەي تەڭگدا بەدى دەگەم.

بۆيە دەبىي لەپىناۋ داخۋازىيەكانمان بىرەو بە پرايىنان و بەكارھىنانى چەك
بەدىن. چۈنكى كاتى كە مەۋ چەكى بەدەستەۋە بوو، ھىزىكى كاريگەر ئاۋىتەي
گيانى دەبىيت، لەبەرەمبەر دۈۋمەنى دا دەبىيتە شاخىكى سەخت و رەق قەت
(نارمى)

: ھاۋرى غورىبەت، بەم قىسانە دوۋشتى زۇر گرنگى لە دل و دەۋرونى
جەنگاۋمەرەكان دا دەرواند.

يەكەم: فىرى پىزگرتن و خۇشەۋىستى و پىرۋى ژيانى ھاۋسەرپىتى دەكردن،
دوۋم: فىرى بىرۋا بەخۇبۋون و خۇپراگرتنى دەكردن، بۆيە دەستەيىنانى
مافەكانيان. بۆيە ھەرەمۋويان گۈپرايەل بوون غورىبەتيان لە خودى خۇيان
خۇشترەدەۋىست. بەلى ئەشكەۋتى دېۋان ھەر ھەمۋو سەرقالى خۇپىكخستن
وخۇنامادەكردن بوون بۇ بەرمەنگاربۋونەۋەي ئەو ھىرش و پەلاماردانەي كە
پىاۋان بەتەمان لەم چەنانە دەستى پى بىكەن. گەرەكيان بوو بەزمىرو زەنگ سەر
بەگىزگەلى ياخيۋو شۇپىكەن ھەر سى جۋاريان لە پىرەمپىردەكى كەنفت مارە
بىكەن.. ھاۋرى غورىبەت لەكاتى تەنپايىدا بەزۋرى بىرى لەم شەرە چاۋمروان
كراۋەدا دەكرەۋە. ھۇش و ھىزى خىستبۋەكار نەخشەۋ پەلانى بۇدەكىشا.

: رۋژىكيان بانگى مچەي كەرد.. (لەو رۋژەي كە مچە ھاتۋوتە ئەشكەۋتى دېۋان
بەمچە گازى ناكات، يان بەگاڭ مستەفا يان بە ھاۋرى مستەفا بانگى دەكرد) پىنى
گوت:-

- كاڭ مستەفا، سبەيىن دابەزە خۋارى، بەدىۋمەرە و بازىرگانان راسپىرە. بەلكو
ئالەبەندىكى كارامە رادەسپىرن بىي ولاخەكان ئال بىكاتەۋە، ھەركاتىكى ئالەبەند

كېزگىلى ئەشكەوتى دېۋان

ھات. لەدەم رۈوبار شوپنەكى بۇ دەست نىشان بكە. پاشان خۇت ولاخەكان بەرە
بۇلاى با نالى تازمىيان بۇ چېبكات. شتىكى دىكەش ھەيە ھەزەكەم پىرست
پېبىكەم. ھەزەم لىيۈۈ نەگەر جەنگاۋەرەكان فېرى سۈارىيان بكەى چونكە پېمۈايە
دەستەيەك، دوۋان ھىزى سۈارەمان ھەبى بۇ رۇزى تەنگانە خراپ نىيە.

- ھاۋرې لىتان ناشارمەۋە كەمن، تاكو ئەۋ شەۋەى كە پوۋرە سېۋە و ئەختەرى
ھاۋسەرم. لەزىندانى ناۋچال رىزگارىيان كىردم، ۋە ئەختەر بەخەنجەرەن گىيانى
پىسى جەلۋى ھەرامزادەى بە دۆزەخ سىپارد. ۋامدەزانى كە خىيانەتكارى تەنھا
لەزنان رۈۋەدەت، بەلام نىستا گەشتوۋمەتە قەناعەت كەمن بەھەلەدا چۈۋوبوم،
نىستاش لەۋ رۇزۋەۋەى كە ھاتومەتە ئەشكەوتى دېۋان. فرە دىلخۇشم بەۋەى
كەلىرە ناسۈۋدەم،

ۋەھەركارىكى پىم دەسپىرن بەدل و بەگىيان جى بەجىنى دەكەم.

- كەۋاتە دۋاى نال كىردنەۋەى ئەسپ و ولاخەكان، لە كەمۈ كۈرى و
پىۋىستىيەكان ناگادارم بكەۋە، تاكو بۇت دابىن بكەم. پاشان دەست بەكار بە لە
مەشق و راھىنانى جەنگاۋەرەكان فېرى سۈارچاكىيان بكە.

: بەلى، يارۋ، ژنانى گۈندىشىن زۇر سەلىقەدارو بەتۈنان لەكارى قوركارى، لە
كىلگەۋمەززارۋا جۈتيارن، كاتى كەداس بەدەستىيانەۋمبىگرن سەپانن، كە پىيان
دادەنىنە سەر (ئەسپەرەى پىمەرە) جۈۋانن، ھەرگاۋى گۇپال بەدەستىيانەۋە بگرن
شۋانن، لەئانى شەرى دوۋبەرەكىدا بەرچىغ بەدەستىن، لەسۈارى دا سۈارچاگن.
دەست بۇ ھەر شتىك بەرن، لەناۋچىنگياندا دەبىتە ھەۋىر. ئەسپەكان لەھەفتەى
يەكەمى راھىنان سەركىشىيان لەگەل دادەكردن، بەلام رۇزانى دۋاتر مەجەمەيتەر
ۋاى راھىنابوۋن، كە خۇيان ھەلەدا سەر پىشتى ئەسپ و جەلەۋيان لىگۈرج دەكرد،
ناۋمىزنگىيان تىدەسرواند، ئەسپ گۈنى كەرويشكە دەكرد، ۋەكو نىرىە مامز بۇى

کیزگەلى ئەشكەوتى دېوان

دەردە چوو، لەسەر قورپ تۆزى دەکرد دەدى چىوو.؟! لەبن دەستيان سەرگىشى
بكات. ھەرلەبى غاردان بەين زگى ئەسپ دا ئەم تەنكىش و ئەم تەنكىشان
دەکردەم تگوت: ھەر لەئەزەلەو ئەسپ سوار بوونە، ھاوپى غوربەت كە دەيدىتن
ئەوھا تاو بەئەسپان دەدەن ئەسپ لە ژىرياندا خەرىكە پال بگرى، لەخوشيان
شادو شەنگول دەبوو. ھەناسەى شادمانى ھەلەمكىشا.

: بەلى خۆشەويستى و تەبايى ھەموو كون وقوزىنىكى لە ئەشكەوتى دېوان
گرتىۋو، پىق وگىنە ومخەنەتى تىچۇلابوو، خىشتەكانى ئەم دەفەرە بۇ يەگدى
پىدەكەنين ھەرچى مەخلوقاتى لەم ناوچەيەدابوون، ھەرھەموويان ھىمەن و نارام
و ناسوودە بوون. ئەو تانى رەمەى شوورو بىزەكىۋى بى ترس و بەدلىيى چەرە
لەگىيە بن پووش وپەلاش و گەومرە شاخ وپەزمووردەى گەلاى داران دەكەن.
ھەموو سەمىنەو ھىۋاران بىزەگەل ئاساى. بى سەمىنەو دالە پراۋكى، وىبەر
چاۋى ھەمووان رىچكە دەبەستەن بۇ سەر پووبار. زۆر بەشىنەيى تىرناو
دەخۇنەو، پاشان بەھەلبەزو دابەزو يارىكردن بەرەو چىاكان ولانەكانيان
بەھەورازدا كىلدەبەنەو. بىزەكانيان وەكو داپكىكى مېھربان، خۇيان بەسەر
بىچوەكانيان دا دەھىن تىرشىريان دەكەن، دواتر وەكو خىزانىكى بەختەومر سەر
بەپەگدى دەكەن بى خەم و خەپال دەخەون.

(۲۶)

كوشتىنى جەلۇ، گەوتەسەر زمان و زاران، لەگشت كوۋچەو كۇلان و لەسەر
كىلگەو ديوەخانان دا، باس و خواس ھەرباسى كوزرانى جەلۇ بوو. بەلام پياۋان
قەت بەسەر زارىيان دانەدەھات باسى ناپاكى و دامىن پىيسى و بەدپەشتى جەلۇ
بكەن.

پىيان وابوو ئەگەر بەخرابە ناۋى بىنن لەدىن وەردەگەرپن. لە شەقلۇ
ھەببەتى پياۋانەيان گەم دەبىتەۋە، تەنھا سەرزەشتى ئەختەريان دەگرد.
بەسۇزانى و ئابروتكاۋ ناۋيان دەبرد تۇى رىق وگىنەيان لەدلاندا دەچاند. بىريان لە
تۇلە گردنەۋە دەگردەۋە، ھەلس و گەوتيان لەگەل ژنەگانىيان تۈۋندو تىزترىبوو،
جنىۋدان و دەمەقالى پەرمى سەندىبوو، خىزان نەبوو شەرو ئاۋامى تىنەكەۋتې.
لەنەنجامى ئەم شەرو دوۋكەدوۋكەۋە بەچەندەن ئافەرت تالوۋقە كرابوون، پياۋى
ۋاھەبوو لەپاى شىكى گەم و بى بايەخ بىمارى پياۋمى جوۋت دىبوو، سى
بەردى فرى دەدا. دەستى لەبى ھەنبانەدەما، پاشان خۇى داۋىتە بن دەست و
پى مەلا، خۇى دەخىلى دەكات بەلكو تەلاقى چاك بكاۋەۋە. مەلا، فەتۋى
مارمەجاشى بۇ دەمات، ئەۋىش چاۋى خۇى بەردەماتەۋە. ۋاتا ژنى خۇت
بەرمەزەمەندى خۇت لەقەبەل پياۋىكى دىكە بكەى. بەمەرچىك، شەۋىك ھەتا
بەيانى بىتەقنىتەۋە ئاى لەم قەباحەتە.

: پوۋرە سىۋە خۇى ھەلگەردىبوو ھانى ژنانى تالۋقەكراۋى دەدا پى دەگوتن:
(نەكەن چاۋ بەردەمەۋە گۈنپان مەدەنى بابەم دەردەۋە بتلىنەۋە، بەلكو بەم
لۆلكە)خواردنەيان ئەۋانى دىكە پى تەمبى دەبن ھەر.. ھەلەى خۇيەتپان

كيزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

ئىۋەچۈن؟! پازى دىمىن شەپف و ناموس و (شەرمىنگە)تان. لە پېناو ھەلە و سەرسەختى و سەرەرۋىي پياوسالارى دا، بىننە بن دەستى كابرايەكى بىگانەوسپىدە زوو سىبەردتان لە مست بىن، ئاينى ئىمە ئاينەكى پىرۋزە (بىزى) زۇل بەخۋى ناگرى، ئەۋە ھەيا چوونە، سووكايەتى كىرنە بەئافرمقان.. بەزۋرى زۆردارەكى بەسەرياندا دەسەپىنن، مادام ژيان بەلەتەك نان و چورەك ئاۋ مەيسەر دىمى، نابى لەپېناو نان وئاو خۇتان چاۋ بەرمو ژىر گەن. چاۋ بىدەن خوشكەكانتان لەئەشكەوتى دىۋان. چەند سەربەست و سەربەرز. وىراى ئەمەش ھىچ پىۋىستىيان بە رېنمايى و چاۋەدىرى پياۋان نىيە، خۇيان ئەرك و كاروبارى رۇزانەى خۇيان زۆر بە چاكى بەرپۋە دىمەن لە ھىچيان كەم نىيە. ئامادەن بەرگرى لەماف و كەرامەتى خۇيان دەكەن): ژنان چىتر لە ھەۋسەلەيان دا نەمابوو لە ئاست سووكايەتى پىكرەن و دەم شىرى پياۋان بىدەنگىن. بۆيە لە ھەركاتىكدا فرسەتەيان بۇ بىرەخسابايە، تىياندەتەقاند دەچوونە رىزى ئافرمقانى ياخى بوو لە ئەشكەوتى دىۋان.

(۲۷)

ئاغا وپياۋانى ئۇن ھەلاتوو، گورانى خوشك ڤاگردوو، ئەو ججىلانەى
 دىزگىرانەكانيان لە ژوۋانى ژووژكاندا جىيان ھىشتىبون، زۇر ڤۇردو پەرۇش بوون
 ھەرجى زوۋە ڤۇژىك پىشتەر دىستىكەن بە ھىرش و پەلاماردان، بۇ سەرياخىبون.
 ئەشكەوتى دېۋان بىكەنە كوشتارگە بەلگە ئەو (زل)ە لەچاۋى خۇيان دەردەكەن،
 چىتر لە دىۋەخانان چاۋبەرەو ژىرى خەلك ناپىن، بەتاپبەتى زىنەل ئاغا. چونكى
 لەو ڤۇزمە كە ھەردوو ئىزەگچەكەى ڤەويانكردوو چاۋوڤوۋى ئەۋەى نەبوو
 لەبەرامبەر ئاغاۋ پياۋماقۇل و قۇلە كىخۋايان چاۋ ھەلئىنى، بۇيە بەكۈشتى جەلۇ
 لەناخەۋە دلخۇش بوو، ھەزىدەكرد. ھەموو شەۋى زەلامىك دوۋان بەدەستى ئۇنان
 بىكۈژرىن، تاكو خەلگەكە گۈڤرايەلى بن دىمىگوت (خزمىنە، بىگومان جەلۇ
 مەۋىيەكى دەست و دامىن پاك و ڤەۋش بەرزو بەناموۋس بوو، سەت ھەيف و
 مەخابىن بۇ جەلۇ بەدەستى ئۇنان بىكۈژرى. جەلۇ پياۋەك بوو نوڤىژت لەسەر
 تەشكى دامىنى كىرەپايە قىۋول بوو، چە سەرى چوۋبا نوڤىژى دەچۋاندى، نەخىر
 كۈڤر بوو نوڤىژى چوۋبا، كاشكا تەرمەكە ودىدەت. چۇن؟! بىنوۋكە خەنجەر
 گىرمەكراۋو، ۋەللاھى ئەۋەى ئەو خۇدا نەناسە بەجەلۇى كىرەبوو، جوۋلەكەى
 خەيبەر، گاۋرى بى دىن وئىمان كافرى زەندىق ناپىكات.

كوپىنە، ئەگەر لىيان بەخۇ نەكەۋىن؟! ھەرھەموۋمان لە پياۋمى دەخەن،
 بەدەردى ھەمەبۇرو كەلۇس و جەلۇمان دەبەن ئەگەر لىيان بىدەنگىبىن؟! لە ڤۇژ
 بازارى قىيامەت دا، ڤۇجم بەقۇربانى بى پىڭغەمبەر(د.خ) لەسەر بى، ھەرگىز
 شەفاعەتەمان بۇ ناكات، دەرگى بەھەشت بەروماندا پىۋەدەردى، توۋشى غەزەبى

كېزگەلى ئەشكەمنى دېۋان

دۆزەخ دەمىن، ئاخىر ئىمەى ھېچ و پوچ چۆن؟! بەرگەى غەزەب و غەزەبى
ئىلاھى دەگرىن، ۋەللاھى ئەگەر لىيان بىدەنگ بىن؟! سەلبى ئىمان دەمىن، لەگەل
سالخۆگەجوو پىكەۋە ھەشر دەگرىن. دەيگوت:

تەللاھى شەرمە بۇ ئىمە، بەخۇمان بلىن پىاۋ، ئەۋتانی چۈار دىلە بەبەى
ناۋگەل تەر، پەردەى شەرم و ھەيپان لەروۋى خۇيان دا ھەلەمەلەۋە، لىمان
ھەلگەپراۋنەتەۋە داپتەنە شاخ، ۋەگۈ قەساب زەلام لەمەت لەمەن، لاشەگەى
دەرخۋاردى دەعباۋىسىسارگەكەچەلە دەمەن، خەزىمەن، ھەر كەسەك لە ئىۋە
دەخۋازى پەروەردگار لە گۈناھەكانى خۇش بى...! بابىتە پىزى لەشكر، بۇ لەناۋ
بەردنى نەۋ تاقەمە بى پەۋشەى كە پىز لە داب و نەرىتى باب و باپىرەنمان ناگەن).
: ئاغا بەزەمانى لوۋس و خۇقەبازى ترسى لە دلى خەلگەكە پراۋند، خەلگەكە
لە ترسى رۋزى ھىساب و غەزەبى ناگەرى جەھەننەم. ھەزو ھۇشيان
لەنەمابوۋپۇشاكى بەريان لىبىۋە دەرزى لە رۇخ و جەستەيان دەچەقى، پىر
ھەلەمابوۋن ھەروگىشيان دەگرد!.

(لەشكرىان بۇ دەكەين ئەۋ مەتەددانە لەناۋ دەمەين). دەستەۋدوعا لەمەزدان
دەپارەنەۋە، خۇدەپە فرەستەمان بەدى لەناۋيان بەرىن.

: ئاخروئۇخى پاپىز بوۋ، شەۋەى تۈزۈبا، لەسەر رىگەى خۇلەپۇك لەگىزەنى
دەدا بارىك بەنەسمەندا ھەلەدەجوۋ، گەۋالە ھەۋرى بۇر يەكەدى گەردەبوۋن بەريان
لەخۇر دەگرت. مەۋ سەرى لىدەشەۋا، كاتى لىدەگۇرا بە خۇرەلەت و رۇۋناۋاى
خۇى نەدەكەۋت. لەۋ رۇۋنەخۇش و دۇۋارە دا لە ناۋاىى زەردەشت ناۋاۋ
گۈندەكەنى دەۋرەبەر گەپەلاۋزەمەكى سەپر لە ئارادابوۋپىرو جۈامىر، جەپىل و
ھەرزەگار، ھەربابابوۋ تەفەنگ، دەمانچە، سەچمە ۋەرمە ۋەتەپرى پراۋ، خەنچەر،
تەۋشۋو، تەۋر، كۇنە سىكارد، شىر، زەركى دەروىشان، خۇترەمە، شەنەى ئاسن،

كىزگىلى ئەشكەوتى دىۋان

لاپووتە، پېشەقانىيان بەدەستەۋە گرتىۋو، تاك تاكيان بەسۋارى ئەسپ و ماين بوون، ھەندىكيان ھىستروبارگىن ويەختەيان لەبن دابوو، ھى وا ھەبوو سۋارى پىشتى گوپدرىزىۋو، ھەبوو چۋار پىي دەست نەكەۋتىۋو بەپيادىمۇۋو، ئالاي كەسكيان ھەلگىردىۋو تۆز بەرى عاسمانى گرتىۋو بەرەو گۈندى زەردەشت ئاۋا كەۋتەنەپى دەھاتەن. بىجگە لە دىۋەخانى زىنەل ئاغا بەچەندەن وپشمال و خىۋەتيان بۇ ھەلداۋوون ،

دۋاى عەسرانىكى درەنگ ھەشىمەتى لەشكىرى غەزا بىنەۋبارگەيان لەزەردەشت ئاۋا راخست مۇلبوون تەگىر واپوو دۋاى نوپىزى بەياني پاش قاۋەلتى كىردن ناۋى خوداى لىبىنن رېگەى ئەشكەوتى دىۋان بىگرنەبەر. بىرۇن بۇ قەتل و عامى ياخى بوۋان، پىيان واپوو كە بەكۈشت و بىرى ئافرىتان، خودايگەۋرەو مېھرىبان لە گوناھەكانيان خۇش دەپىت و بە مسۇگەۋرى دەرگاي (پىمان)يان بۇ ۋالا دىكرىتەۋە، لەگەل (۷۲)خۇرى ئاۋىزان دىمىن. ئاغا سەرلەھىۋارى فەرمانى دا ھەرچى ئافرىتى لە ئاۋايى دا مابوون. دىمى ئەمشەو بىن بۇ مالى ئاغا، نان و خۋاردن بۇ تاشتى لەشكىر ئامادە بىكەن. بەچەندەن جۋال و كەندۋە ئاردىيان كىردە ھەۋىرونان، بەدەميان مەنجهلى زىجىردار لىۋان لىۋبوو لە چىشتى شلەساۋار، سىچۋار كۈشتىيان كۈشتىۋو، بۇن و بەرامى شلە ساۋاربەگۈشت لەم نىۋەى شەۋەدا دىمار دىمار دىمۇيى ھەرچى تورگو رپوى ئەم دەۋرۋەرە بوو. لەتاۋ بۇن و بەرامى گۈشت بەۋىقەۋىق كەۋتەۋوون. سوۋقىان دىمۇۋە.

: پوۋرە سىۋە سەرپەرشتى چىشت لىنەرەكانى دىكرى، بەلام لەھەپبەت كىزگىلى ئەشكەوتى دىۋان بەخەم دا كەۋتەۋو، ئۇقرەى نەدەگىرت، دەھات و دىچۋو ھەجمانى نەبوو. لەبەرە خۇى بىلمەبىلى بوو دىمىگوت:

كېزگەلى ئىشكەتلى دىۋان

(چېيىگەم.؟! حمەي سەردەروېن دەرمەن دەچى، ئاي لەخۇم سەربەھەشى،
ھەرچەندى بىردەكەمەۋە نازانم بۇچى زەينەم كۆرۈۋە، ئاۋا كۆلەۋار بوۋىمە ھى
ۋەكو مەن بۇ مردن باشە).

دەھرىرا، كىچى كەۋتەۋەكەۋلى ئارامى لەبەر بىرەۋو، لەھارەن لىۋى خۇى
دەكرۇۋتەۋە. ئافرىتەكان بەدىار مەنچەلەكانەۋە لار بىۋونەۋە، كپ خەۋيان
لىكەۋتەۋو، تەنیا پوۋرە سىۋە بەسەر پىۋە بىدار بوۋ، خەۋ تەۋنى چاۋى
نەدەكەۋت، بەنەندىشەى خەيالىدا چوۋبوۋ بىرى لە شتىكى ھۆتۈ دەكرەۋە ۋابى
ئەم لەشكرە چىروچامشەبە پەندىان بىبات. ھەر بەم خەيالىۋە بەمەنچەلەكان
داھات يەك يەك دەرۋەنەى لەسەر ھەلدەكرتەن. تامى چىشتەكەى دەكرە. ئاخۇ
تام و بۇۋ بىرى سوۋىرى چلۋنە، لەۋ ئانەدا ھىز لە بلاچەى دا.؟! (چىشتىكى زىدە
چەۋرو سوۋىر، ھەندىك(گلىخە)ۋ زەردەچوۋ بىكە چاۋى لە خورىنى بىخۇن، ۋەكو
بىزنى بەدان كەۋتە بەخۇراناگەن دەھىركىن) لەخۇشيان زەردەخەنەى شادمانى
كەۋتە سەر لىۋى. لەۋەۋپىش قوۋنكە فەردىمەك گلىخەى بەشەقەن لە ژىر زەۋى
ھەلقەنەندىۋو بۇ بىزان. چوۋ ھىناى بەچەقۇ سەرو قوۋنى كىرپەلىكى لىدامالى
ۋەكو(پىياز)خستىە ناۋ مەنچەلەن. بەلەگەن خۇى تىكرە، ھەندىك زەردەچوۋى
كەردەچاۋى، زاركى ھىزە پۇنى كەردەۋە مەنچەلەكەك دۇنى لىدەكرە. پىداھات
ھەر مەنچەلەك و شەش، ھەۋت ملاك دۇنى بەسەردا كەرد، دواچار بەكەۋگىر
تىكى دا، تاۋەكو تەۋاۋ تىكى ھەلشەلا.. لەبەرە خۇى دەكرۇۋىيەۋە دىگوت:
(مەنگۈزىنە لەشكرەكەن، بۇم رەۋىستەن شەرت بى بەدەردىكى واتان بەرم، ھەر
ھەموتان خۇ پىس كەن بىرخىن).

دواۋەدۋاى بانگ و نوۋىزى بەيانى خوارەن تىكرا، ئىدى لىبەخۇكەۋتەن مىليان
لەبەرنا دىگوت: نۇ شەۋو نۇ پۇۋە بەريان لەتەبارە كىرتوۋە تامى زادىان

نەگردوۋە ھېندە برسى بوون. پوۋرە سىۋە ناۋمناۋە دىنگى ھەلدەمبىرى دىنگى
 نافرەتەكانى دەدا دىگوت: (بۇيان تىكەن، پىگايەكى دوۋرو ھەۋرازيان لە پېشە
 نەبادى برسى بن، دەى بخۇن باۋگەم باشى بخۇن) بەخۇشى بەسەرياندا دەسورپا،
 پيازى تىزۋگەسكوۋنى بەسەرياندا دەبەخشيەۋە، پىر ھانى دەدان. (بەقوربانان
 بىم، بتانبىنم ئەمپۇ سەرى خۇتان و سەرى ئىمەش بەرزىكەنەۋە، ئەو تىتك
 بىراۋانە دەرسيان لەشەيتان ۋەرگرتوۋە، ئەگىنا ژن خۇى چ ھەمە تاكو بەربىنگ لە
 پياۋان بگرى، ئەۋمەيەكىكە لە نىشانەكانى دىئاخرايوون. ئەگەرناھەت نەبوۋە ژن
 بەروۋى پياۋاندا ھەلگەرپتەۋە، ژن چىيە.؟!خودا دروستى گردوۋە بۇ بن چۆكى
 پياۋو زاۋزى و ھىچى تر).. سېدە لە ئەنگاۋتن دا بوو، خۇر ھىستان لە پەنا كىۋە
 بەرزەكانى سەر ئەشكەوتى دىۋان بەدەر نەكەۋتبوو، تەپ و تۈزى لەشكرى
 (دەجال) لە ناۋايى زەردەشت ناۋا بەدەرگەۋتن پۇيشتن (زۇر جاران لە كىتبە كۇن
 و ئەفسانەكاندا خويندوۋمەتەۋە گۋايە لە كۇتايى پۇژانى دىئاخرايوون دا،
 قۇشەنى دەجال گشت ولاتانى دىئا داگىروخاپوۋر دەكات، نىۋەى شارى (بەغدا)ش
 دەگرن، بەلام لەشكرى پى بەزەنگار بەربىنگ لەلەشكرى دەجال دەگرن و
 تىكۈپىتىكان دەشكىنن. قۇشەنى ئەۋ گومراپانەش لە بى سەروبەرىدا لەلەشكرى
 دەجال خراپىريان بەسەر دادى قورمساخانە پىيانوۋايە كە بۇ راۋە (تەمال)
 دەچن. خۇ ئەگەر بۇ راۋەكەرويشكىش بچن. لەبەر ئەم گەرەلاۋزمىۋە زەمپەرى
 زەمپىنى نىرەكەرو قەۋچەقەۋچى ماكەرو لوۋشمەلوۋشى ھىستى ماچەى بەتەرەب
 دەست لە گونان دەمىنن، يەك تەمال چىيە.؟! بۇيان راۋا ناكى) لەلايەكى دىكەۋە
 ھەرچەندى خۇر بەرزەمبۋۋە گرى خۇرە تاۋەكە گەرمىر دەبوو. بەرمەبرى
 نىۋمپۇ گەرماكەى بە تىن ترو كوشندە تر دەگرد، چىشتەكەى پوۋرە سىۋە كارى
 لىكردبوون، ھەربابا بوو دەستى بە زگى خۇى ۋەرگرتبوو، بەدۇخىنى خۇى

كيزگىلى ئەشكەۋىتى دېۋان

پانەدەگەيى، خۇي دىگەياندە پەناگەيەك،يان لە جۇمىك ھەلدەقوونجا ھەتا
ئىسراخەتى دىگەرد، كە ھەلدەستاۋە(صل)ىكى بازنەيى لەشۈينەگە جىدەھىشت،
ئەوانەي ھىشتانەكى دووچارى فېرگاندىن نەبوۋبوون، لەبەرايى لەشكر بەنيازى
ئەۋەي كامە ئافرىتى شۇخ و شەنگە بىكاتە مولكى خۇي، بۇيە خىراخىرا
دەرۋىشتىن.

(٢٨)

هاوڕێ غۆربەت، لەدوینێ ئیوارەو خەو نەچوو بوو چاوی، لەدەورو خولی
ئەسپەشی دا بوو، ئەسپی تاین هەستی بەگرژی و تورپیی غۆربەت کردبوو، گویی
بۆ مووچکردووە لە جیۆسمکۆلی دەرکرد. دنیاپەکی کشومات زیندەومرو
بائندەکانیش مت و بێدەنگبوون، سویندت خواردبایە کە دەرەری ئەشکەوتی
کێوان گیانلەبەری تیدا نییە. جەنگاو مەرەکان لە سپێدەووە خۆیان لە سەنگەردا
قایم کردبوو، کاتیک نیوڕان لەکەلی کەوتبوو، بەرای لەشکری گەرەلاوژە
داخزابوونە ناو گەلی، پێشپڕکییان بوو کێ زووتر دەگاتە ئەشکەوتی دێوان
جوانترین شوخ و شەنگ بۆخوی گۆلبێزبکات، دوایی و پاشماوەی لەشکر
و مەکو (کۆڵی) دەرمان خوارد گێژو وێژ بەگەلیدا و مەرببوون، ئەوانە ی تەفەنگ
بە دەست بوون، ناو ماناوە فێشە کەکیان ئەنایە لاپال دەنگی دەداو، زۆر بێ موبالات
دەچوونە پێش.. هاوڕێ غۆربەت لەبەر خۆیەووە گوتی:

(نەخیر، شەر دەرکی مالی لیگرتین، کارلە کارترازا) دواتر جەنگاو مەرەکانی
هشیار کردموە گوتی: (وریای خۆتان بن ئارامتان بێ، کەس لەسەنگەر نییە دەرەو،
دەستان بەفێشەک وەگرن، بێ نیشان گرتن تەقەیان لێ مەکەن. لییان بێدەنگبن
بابینە پێش کە ی هاتنە بەر سێرە ی تەفەنگ. فێجالییان ئاگردەن، دەست
مەپاریزن، وابی بەخۆیان پانەگەن). هیدی هیدی شەر گەرم دەبوو لەزۆر شوینان
دا پووش و پەلاش ئاگری گرتبوو، چرە دوو کەل بەناسماندا هەلەدەچوو، لەمبەر
ئەوبەری گەلی لەدویندی چیا لییان هاتبوونە دەست، هەرچۆنی سێرمیان لێدەگرتن
گۆللەیان بەفیرۆ نەدەچوو، تادەهات توونوتیژوگەر مەر دبوو، گۆللە بەگۆللە

کیزگەلی ئەشکەوتی دێوان

دەمکەوت، برێشکە ئاسای بەسەریاندا دمتەقییەووە گیران خواردبوو نەیاندمتوانی
پێی لەبەرپێ بنین، شۆق و شلۆق ببوون. گێزوھوێر ببوون، وەکو میڤەلی
مەرۆمالات کە گورگ داڕدایریان دەکات و خەردمێنەووە باری یەگدی تێکەمقەزەین،
لەشکری گەرەلاوژە بەهەمان شیوە سەریان لێ شیوا بوو، تێکەمقەزەزان
خەردمبۆنەووە باریەگدی دمیوونەووە دووێر، ئۆقەرمیان نەدەگرت پەرتهیان
لێدەکرد، ھەریەک بەلایەگدا پەرتهوازە دمیوون. بەدەستپێژدایاندەگرتنەووە
بەرتهفەنگان، خەریان دەرکەنەووە باریەگدی، بەقوونەشەر ديسان بلاویمان لێدەکرد،
لەپاشەکشەدابوون، نەخێر پەشتیان دا خەریکی خۆدەربازکردن بوون. کەسیان
نەدەبوووە بۆ کەس، ھەربابا بوو بەقوونە دزە خۆی قوتاربکات، چوار پێنجەکیان
ھەڵدێراوون، بریندارمکان داوای ئاویان دەکرد. بەلام رۆژە رەشیکی وابوو کەس
ناوێر لێیان نەدەداوێ زۆر شێرزمو شەپۆببوون، لەھەمووی سەیرتر ئەو بوو!
یەکیەک لە رەشمان نشینەکان گێراپەووە گوتی:

(لەکاتی تێکشکان و ھەلاتەدا، کابرایەکی حاجی بەتەمەن گەورەم بینی
راپدەکرد، لەگەڵ ڕاکردندا پێی تێکەمئالاً. جاری وابوو بەردەمبۆو، بە ھینکەھینک
دەستی دەدا بەرخۆی ھەڵدەستاو. گوێم لێبوو لەخوداوەند دەپاراوێ دەمگوت
(خودای گەورەمەزن بەمبەرەبانی خۆت ئەمجارمیان چەپارەم بەدی بەساخ و
سەلامەتی بگەرێمەووە مەنزل. ئەوسا ھەرخۆم دەرمان چلۆن حیسابی خۆم لەگەڵ
(مەلا) یەکلادەکەمەووە.. لێم پرسی ؟

- باشە حاجی گریمان وابەسەلامەتی گەشتیەووەمال، حیسابی چی لەگەڵ مەلا

یەکلادەکەیتەووە.؟!

- شەرت بێ ھەریگەمەجێ لەباتی عێزرائیل ئەبەم بە قابزی رۆحی.

- ئی باشە، بۆ مەلا لەپای چی.؟!

كيزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- تۆنازانى ئەۋەدى بەسەر ئىمەداھات، مەلا بەئىمەى گىرد. بەزمانى لووس
فرىۋى داين لەگەل ئاغا كلكيان كرىبوۋە يەك دىيانگوت :

(ئەۋانە مورپەددن، دىبى لەناۋيان بەين.بەدۆزەخيان بسپىرىن، بەگفتى
مەلا،لە پۇزى ھەشروقىامەت، ھەرىگەو (۷۲)ھەفتاۋدوو (خۇرى)مان دەقەبەل
دەكەن، بەلام راست ناكات. چونكى ئەگەر ۋابى ھەفاۋدوو خۇرىمان بىدەنى،
بىگومان مەلا لەپىش ھەموۋان دا دەھات لەپىشەنگى لەشكەر شەرى دەگرد. ھەنگى
نەك ھەفتاۋدوو خۇرى،ھەرجى خۇرى لە ەردوعاسمان بوو، بەناۋى پىشەۋى
ئايىن دەستى بەسەردا دەگرتن لەخۇى ھەلال دەرگردن، ئەدى كاكى بۇ نانە
چەۋرەى خۇى ھەرجى ئاغا گوتباى. دىگوت: سەدەق. تاكو ئەۋھا ئىمەى
بەپەند برد، قەت لىى خۇش نابم) ئاغاۋمەلا لەدىۋەخان سەريان نابوۋە بن سەرى
يەكدى.بەتەماى خەبەرئىكى خۇش بوون لەملاۋەش پوۋرە سىۋە دەھات و
دەچۈلەبەر خۇيەۋە دىمىلمانە!.

(مەنگۈزانە دەلىتى مائوسن سەريان لەبن سەرى يەكدى ناۋەسلاۋ لەئەقتان
بەتەماى موزدەمىەكى خۇشن، دلتىام ھەر ئىستا بەقىنگى تەرو بەچاۋ بەرە ژىرى
بۇ باۋەخوند دەگەرپنەۋە) بەرمبەرى زەردەپەرى خۇرئاۋابوون سەرايى لەشكەر
بەدەرگەۋتن، ھەندىكىان بەرەۋ ئاۋايى زەردەشت ئاۋا دەھاتنەۋە، ھەندىكىان بەم
ئاقارمدا پەرت و بلاۋ بۇ گوندەكانى خۇيان دەچۈنەۋە.. پوۋرە سىۋە بەم دىمەنە
زۆر دلخۇش بوو، لەخۇشيان پىى عاردى نەدەگرت، پوۋرە سىۋە لەدوئىنكەۋە
تىرئانى نەخواربىۋو، دەنگى ھەلپرى بانكى (ھەيدەر)ى گورزاي گرد.!

- ھەيدەر.. ھۇۋ ھەيدەر دەۋەرە لەدەۋرى سەرت گەپىم.

- ھا داپىرە چىيە.؟!

- ھە ھا پۇلە، تەماشاكە مرىشكەكانى خۇمانت دىۋە لەكوى چىنە دەكەن.؟!

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- بەللى داپىرە دەيانىنىم.

- زۆر چاكە، دەمىرۇ باروكە(عەلۇدە)كە بىگرە بېھىنە باسەرى بېرىن.

- بەللى داپىرە، ھەر ئىستا دەيگرم.

: دىۋەخان، بەپىياۋى بەزىۋو ھەلاتوو قەرمالغ بېۋو، ھەربابا بوو لەبارى خۇى دەمىزمارد، ھەرھەموۋيان گلەيى و گازاندىيان لە چىشتەكەي بەيانى بوو، ھەناۋى داپزاندىبوون، زگ چوۋيان پىگرتىبوو، لەپەلوپۇى خىستىبوون، كەسيان بەدۇخىنى خۇى رانەگەيى بوو، دەميانگوت (ئاغا بىروات بى لەبەر خالى زگمان خالى شەركىرىنمان نەبوو، بەنمەكى تۇ ئەگەر مەبەستىيان بوۋايە، يەككىمان بەپىۋە نەدەماين تۆۋيان لىمان دەمىرى). ئاغا بەبىستىنى ئەم كارساتە لەژنانى ئاۋايى بەگومان كەۋت، دەمى بىردە بىنا گوۋى مەلالەين لىۋان پىى گوت :

- شىشىكىيان لىداين، ئەمما چتۇ شىش.؟! داخيان كىرىن.

مەلاسىرى بۇ لەقاند لىى پرسى؟

- باشە، تۇ زىنت لەكىيە.؟!

- زىنم بۇ ھەموو ئەو ژنانە دەچى چىشتەكەيان لىنا. بەتايىبەتى بۇ ئەم

دەلەقۇرە.

كامە دولەقۇر.؟!

- پوۋرە سىۋە.

- ۋەللا. بلىم چى. ئەم پىرمۇنە نەفرەتتەيە ۋىدەچى خاۋەن ھىزىكى شەيتانى

بى.. بىروابكە! ناۋىرم تەماشى بىكەم، چاۋى پىر جىنۇكەيە. دەزانى چتۇ زىمانى ژمەرۋاي پىۋمىيە، كىتومت لەزىمانى(مار)دەكات، مەن، دەمىكە لىى بەگومان كەۋتوۋم. بەلام نەدەمىۋو گۈللە بەتارىكىيەۋە بىنىم. ئەگىنا لەمىژە ھەستەم پىكرىدوۋە جادوۋكەرى ۋەك خۇى ھەرگىز پەيدا نابى .

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- راستەگەي ئەو پېرەژنە بەدكارە. پياو لىي دىمىلەمىتەۋە ئاگام لىيەتى داناكەسى، ۋەكۈ سەگى پى سوۋتا، ھەر ئەم مال ۋ ئەو مال دەكات. مەۋگەر شىتىكى لەۋزىر سەرى يە. بەلام جارى لىيگەرئ. كەسەنەزانەم بەردىكى لەسەردانى. بادەنگى لىۋەنى.

: خۇنچە، لەو پۈۋەۋە كە دابوۋىيەنە عەلۇ قاۋەجى نىش ۋ كارى ناۋ مالى ئاغاى گرتىۋوۋە ئەستۇخۇنچە، ئاھرىتىكى نەزۇك بوۋ زاۋزىي نەدەگرد، خورت ۋ بەرچاۋ بوۋ، ئاغا بەدىزى مرخى خۇي لىخۇش كىردىۋو. بەلام نەيدەزانى كۈۋ دىمىتەمۇي بىكات.

خۇنچە. ھىشار بوۋ، ھەستى بەچاۋمۇنى ئاغا كىردىۋو، خۇنچە، سىبەندى بوۋ، لەۋۋوبارى دەدا. نەيدەمىشت گۈزىنگى تەربى. گەرەكى بوۋ بەبەردىك سى كىل بىيىكى. يەكەيان ئەۋمىۋو! گۈايە پىش چەندىسالىك بەرلەنىستا، (پەزا) مى مامى خۇنچە پىركىشى (زولەيخا) خۇشى عەلۇقاۋەجى ھاۋسەرى بوۋە لەنەنجامى ئەم تۆمەت پىكىردنە، شەۋىك لەشەۋە تۈۋش ۋ تارىكەكانى زىستان دا. چۈن زولەيخايان شوۋن بىزىرگىر. ئىستاش ھەربى سەرو شوۋن بىزىر. كەسەنەزانى عارد قوتى دا. عاسمان ھەلىكىشا، زىندە بەچالگىرا. جى بەسەرھات.

:خۇنچە. ئاۋقۇۋى عەلۇنەبوۋ، عەلۇ ھىندە نابوۋت ۋ پوخولەبوۋ، ھەرلەتەمەنى مىندالىۋە بەعەلۇ قىرخن ناۋزەدگىراۋو، بەلام ھەرچى خۇنچە بوۋ، شۇخ ۋ شەنگ ۋ نازداربوۋ، گىا بۇي دەكەۋتە ھەلەكەسەما.

ۋەلى دىمەلەت چىيە.؟! دىمەلەت، دىمەلەتلى ئاغا ۋ پىياۋسالارى يە، لەباتى خۇيى زولەيخا (چاكى) سولچيان بەخۇيى خۇنچە كىردىۋو، بەزەبرى نوۋكى خەنجەر لەعەلۇقىرخىيان مارە كىردىۋو ئەگەرنا، خۇنچە باراشى خۇي لەدۇلەدانەي ھەموۋىئاشان نەدەگرد، بەم حالەشەۋە قىرخنى تىل زەردى سەركىز دىل پىس ۋ كىرى

كیژگەلی ئەشكەوتی دیوان

بوو، دلی لەخونچە کرمی کردبوو، بەشەوو پۆژ لیتی غاغل نەدمبوو. زۆرجاران بەهۆی دلی بیسی و غیری عەلۆ، لییان دمبووە مشتومڕوگالە، بەلام هەرجی خونچە بوو لەشەرمی ڕووان لەگورتی دمپڕیەو. حەزی نەدەکرد خەلک بەنیوانیان بزانی. هەرجی هەبوو لە هەناوی خۆی دمپەستا بۆ پۆژی خۆی هەلیدەگرت. بیچگە لەومش هەر لەکۆنەو بەرمبابی عەلۆ بەپشتیوانی زینەل ناغا دمیانخوێ.

زۆر جارن بە بیانووی تخبوب بەزاندن و قەرسیل خواردن، لەگەل بەرمبابی خونچە دمبوو شەروگالەیان. تیکبەردمبوون سەرو گۆیلاکی یەکدیان لەخوین دا سوور دەکرد

دووم ئەومبوو! لەسەری نی ئەم لاگیریە ناغا لەبنەمالە عەلۆ، وەلەداخی ئەوێ بەزۆری زۆردارمکی لە (قرخنی) مارمکردبوو، لەهەلێک دەگەرا (هەتک) یەک بەناغا بکات.

سێیەم ئەومبوو! هەوی دابوومووە بیی لە (سمکۆ) دمکردموو، چونکی خونچە بەر لەوێ لە بەدەل خوینی زولەيخا لەعەلۆی مارمبکەن. دلی بەلاویکی کۆک دابوو خەلکی گوندی (ناریاوا) بوو، ئەو کۆرە جەیلە ناوی (سمکۆ) بوو، سمکۆ زۆر جارن ژوانی لەگەل خونچە دەگرت، کەسی بەتری شەو رادەکشا لە رێگە (پلکە پیناوی) دەهاتە گوندی زەردەشت ناوا. خۆی بۆ دهاوێتە ناندینی، تاکو بەرە بەری بانگی بەیانی خەریکی دمست بازی و رامووسان و رازونیازی دلی خۆیان دمبوون. کۆپێکی دامین پاکو رەموش بەرز بوو. پڕبەدلی خونچە خۆش دەویست. هەرگیز رازی دلی خۆی و خونچە بۆ کەس نەدەدرکاند. زمانی تەقەت بوو. دواجار شەویکی ساردووباو بۆران و رەهیلە بوو سمکۆ، هەستی پیکردبوو خونچە

كېزگەلى ئەشكەۋى دىۋان

لوتف و خولقى گەت وگۇو رامووسان وھەوسەلەى دەستبازى نەبوو. بۇيە لىي
پەرسى؟

- خۇنچەگيان، ئەو ە چ خىرتە خۇ نەخۇش نى.

- نەخىر، ھىچ نىيە، كەمىك نەساخ سەرم دىشى.

دەستى دانا سەر نىوچەۋانى پىي گوت:

- خۇنچەگيان، دەستخەلەتم مەدە، تۇ نەساخ نى، گشت گىانت ساردە، دەلىي
كەرىۋەت لىبارىۋە ئەگەر شتىك لەنارادايە لىم مەشارەۋە. بلى بزانم چىيە. جى
پروویداۋە؟!

: خۇنچە، بەسەر زمانى دانەھات بلى ھال و ھىكايەت ئەۋھايە، لە شەرمان
نقى گىرا بوو، ھون ھون فرمىسكى بەردەداۋە، كۆرەگرى لەھەۋكىدا مابوو، پاشان
ھاتەگۇ گوتى :

- سەكۇگيان، ھەزناكەم چىتر ئەو رپىە بەمىتە بەرخۇت، ھى نىۋان مەن و تۇ
تەۋاۋ بەسەرچوو، چونكى لە پىرى شەۋەۋە. مەن مارمېرى ەلۇ قەرخنى سەركەزم.
- كچى خۇنچە ۋامەلى، ئەۋە بەراستە، يان گالە دەكەى.؟! سەكۇ گشت گيانى
نقوۋمى ئارقەبەۋەپراۋە سەرىپى رۇيى. ئىستاشى لەگەل دا بى پىي نەناۋە
گوندى زەدەشت ئاۋا خۇنچە ھەۋى دار بوو، دەپويست دلى سەكۇ چاكىكاتەۋە، دلى
بەۋە خۇش بوۋەداۋى ئەم ھەمۇ سالە ھىستانەكى ژنى نەھىناۋو.

خۇنچە ئەمەشەۋ خەۋنەچوۋوۋە چاۋى، خەۋى لىزراۋو، ھەرچەندە
گىنگلى بەخۇى دەدا كەلەكەى دەگۇرى، نەخىر، دلى سوار بوو خەۋ تەخوۋن چاۋى
نەدەكەۋەت، بىرى تۇلەكەردنەۋەى و گەپانەۋە بۇ باۋەشى عىشق و ئەۋىن تەنگى پى
ھەلچنى بوو. پىيۋابوو كەشەۋ لەبارىەك دەكشەتەۋە ھەت رۇزى لىنابىتەۋە.
دوچار لەگەل سەداى ھوۋقەقوۋقى كەلەشىرى پىش بانگى بەيانى ھەستەۋە،

كېزگەلى ئەشكەۋى دىۋان

ھەرۈەك سبەينانى رۇژانى پېشوو چوۋە مالى ئاغا. لە (ناندىن) ئ خەرىكى
ئامادەکردنى قاۋەلتى بەينى و جادىم كىردن بوو، ھەردوو پىرمۇنەكانى ئاغا
بەگاۋەخۇ لەخەو رابوون لەدمورى سفرە دانىشتن، دواتر ئاغا بەگۈخەكۇخ
ھىيارىكىردنەۋە! بەئىگام. خونچە، مەسىنەۋدەست شۇرى بۇ برد، ئاۋى بەدەستى
داگرد دەموچاۋى خۇى شوۋشت، پاشان پرسى؟

- خونچە، قاۋەلتىت ئامادەكردوۋە؟

- بەلى قورىان لەزوۋىكەۋە ئامادىيە، ھەرنىستا بۆت دىنم.

- خونچە، ئەۋەى راستى بى لەۋمەتى ھاتوۋىتە ناندین، من ئىسراھەتم
كردوۋە، دەستاوت زۆر بەتام و لەزمت و خۇشە، پىاو چىژى لىۋەدەگرى.

- نۆشى گىانت بى گۆشتى پى بگرى.

: دواتر دوو ئەستوركى گەرم، سى ھىلكەى برژاۋ، ھەندىك ژاژى و پەنىرى دانا
سەر سىنى لەگەل پىالەيەك چا، بردى لەپىشى دانا.

خەرىك بوو بگەرپتەۋە پىى گوت:- خونچە، تۆ ئافرمىكى رەۋشت بەرزو
رۋوخۇشى، پىاۋمەكەشت پىاۋىكى چاك و دەست پاكە. دىلم لەھەموو خەلكى ئاۋاپى
گەردى گرتىت ھىستانەگى لە ئىۋە گەردى نەگرتوۋە.

- جا من چۆن دىلم دلى ئاغام گەرد بگرى.

- سوپاس خۇم ھەستەم بە نەرم و نىانى تۆ كردوۋە. دلىام شت لەمن
ناشارىتەۋە بۆيە داۋاى يارمەتت لىدەكەم.

- يارمەتى ۋەكو چى ئاغا!؟

- خونچە من گومانم لە چىشتەكەى پىرى سبەينى بوو، بىگومان ئەم چىشتە
بەدەستى ئەنقەست دەستكارى كرابوو. ئەگەرنا ئەۋ خەلكە ھەموو بەجارەكى
توۋشى ژانەزگ و زگ چوون نەدمبوون، خۇمەرگەموۋشيان نەخواردبوو بەخۇيان

كېزگەلى ئەشكەوتى دېوان

رەنەگەن.. ئەگەر لەم باریمەووە شتێك دەزانى بێلێ جا لەم رۆژانە دەچم بۆ شار،
هەرچى دەخوازى بۆت دێنم، خۆت و عەلۆشت بۆ بەرگ دەكەمەووە.
قوربان ئەوێ پۆشیمانە هەمووی هى جەنابتانە.

- خۆنچە، ئەمەیان جیاو، ئەویان جیا.. بەلام جارى لێگەرێ وەرە ئەم سفرمیه
هەلگرە، پاشان حالیت دەكەم.

: خۆنچە نافرمتێكى قوولە مسى چاوشینی قەزوانى ئەبرۆ كەوان، قژمامزى
بەژن زرافە بوو، دەستروكەيهكى سوورى بەلارى لە نيوچەوانى دەبەستا سۆق
خەلۆمەنگای لەدین لادەدا، بەئەنقەست كەمێك دەلینگى دەریپى هەلماڵى بوو،
بەلەك چ بەلەك؟! ساف و سپی، نەختێك لەهەوراز گۆزینگى. سى دانە خالى
سەوزى بەدەمرزى ئاژن كەردبوو، لى ببوو نەخش. ئاغا لەژێرەو بەبنى چاو
وەكو كێكى برسى لە بەرامبەر گۆشتى تەرۆتازە چاوى كۆسكەكۆسكى بوو. زەینى
لاى خۆى نەماوو. خۆنچە، بەئەنقەست كۆخى، ئاغا راجلەكى گوتى:
- ئى خۆنچە، پێت نەگۆتم كى بوو؟! ئەو هەتكەى پێمانكرد.

- بەلێ قوربان دەزانم، بەلام دەترسێم عەلۆ پێیزانى كە ئەم قەسەیه لەزارى
منەووە پەرت و بلاو بێتەووە، عەلۆ، لەهیچ و خۆرا لەمن بەهەنجهتە.. نەخاسە
بەم دووزمانیەشم بزانی، بى قەیدوشەرت سى بەردەم لەمست دەنى.

- چلۆن سى بەردەت لە مست دەنى. چمە عەلۆ قەرخن بوو بەم پیاووە سى
بەردانت لە مست نى، حەقى خۆیەتى سى بەردەت لە مست نى، چوونكى ماينى
حدود و گەلە سەرفروشیان نەگوتوووە. ئەوێش هەلەى منە، ئەگەر لەكاتى خۆى
پشتگیریم لێنەكەردبايە؟! عەلۆ قەرخن ئەم پیاووە چەلەنگەنەبوو، ئەمرو سى
بەردان لە مستى تۆ بنى. لى وەرگرتەووە گوتى:

- جیبكەم، لەخۆم سەر بەهەشى، ناوێرم لە پێستى خۆمدا بجولیمەووە،

كېزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

داركارىم دەگات، ناووناتۇرەش سەربار، زىمانى لە زىمانى سەگ پىستەرە، سەربارى ئەم دەردەسەرىيەش، ھېستانەكى ئەو خۇي لىم دەگرى لام لىناكاتەۋە، ناچارم مېچكە مېچكە لەبەر بىكەم چىيە.؟! ەلۇ لىم زوپر نەبى. مەۋىيەكى دل ەش و ژەنگاۋىيە، نازانم سەرى خۇم بۇ كىندەر ەلگىرەم، ئەگىنا چىتر لەۋزەم دا نەماۋە لەگەلى ەلناكەم. كەسكى پىشتى خۇم نەماۋە بە خۇيم بگرى. ئەۋىش دەزانى كەسم نەماۋە لە كۆزى، بۆيە دوو لىنگى بەسەرم داھىناۋە.

: ئاغا بە بىستىنى ئەم گەلىي و گازاندانە لە خۇشيان دەمى پر لىكاۋ بوو.

دواتر گوتى:

- ناخونچە ۋابىر مەكەۋە، تۇ بىكەس نى، ئەۋەش بزانەكە سەرى دىنيا بە پوۋش نەگىراۋە، ەمەركەسىك بىت ۋبۇ خۇي (زل)مكى لىدەركىشى، خۇم چارەسەرى ئەم سەركىزەت بۇ دەگەم، خەمى لى مەخۇ، ئەۋە خەمى من بى، ەمەركاتىكى تۇ بخۋازى سەر تاپات لە زىر ەلەدەگىشەم، ەكۋ شازن ئاۋرىشەم ۋاخەۋ ئاۋرىشەم بەخۇت دادە. تۇ بەس ئارامەت بى، ەمەۋ شتىك بە دلى تۇ دەبى.

: خونچە لە دلى خۇيەۋە دەمىگوت: خودا موبارەكى نەگات، پاشان گوتى:

بابزانىن چارەنوس بەچى دەگات.؟

خونچە، لەگاتى خۇي ئەنگۋستىلەيەكى زىۋى بەدىا رى لە (سەكۋ)ۋەرگرتبۋو.. (نك پىشىنان دەستورى عاشقان ۋابو، كە كورپىك ۋ كچىك بەدل ۋ بەگىان يەگدىان خۇشۋىستىبايە. دىارىان پىشكەش يەكدى دەگرد، خونچە. دەستمالەكى بەگورىنگۋكەى ئاۋرىشەم نەخشانەبۋو. ۋىنەى دوو كۆترى لى چنى بوو، دندۋوكىان لەناۋ دندۋوكى يەكدى نابو، لەيەكەم ژۋۋانى بەيەك گەيشتن پىشكەش بە سەكۋى كرىدبوو، سەكۋش بۇ يادگارى ئەنگۋستىلەى زىۋى كرىدبوۋە دىارى پىشكەشى خونچەى كرىدبوو).

کیزگەلی ئەشکەوتی دێوان

: خۆنچە، خۆی دەخیلی پلکە پێناوێ کرد!

(دەستم دامینت پووڕی، سمکۆ دوورە دەستە دەستم نایگاتی، هەر نیستا بەرەو
گوندی(ناریاوا) بکەوێ، ئەم ئەنگوستیلەیهی بۆ بەرە، پێی بلی: خاومنی ئەم
ئەنگوستیلەیه زۆر نەخۆشە، دەردی گرانه لە سەرە مەرگە، گە شەوڕاکشا چاوی لە
رێتە، ئەومندە پێ بلی وھیچی تر، کە گەرپیتەوێ بخوازە مائی دنیا !.
: بالێرموێ لەسەر رێگای نیوان گوندی زەردەشت ناواو گوندی ناریاوا، پلکە
پێناو جی بیلین بەرموێ شاخی هەزار بەهەزار و ئەشکەوتی دێوان بەهەورازدا
کێلبنەوێ.

(۲۹)

چەند رۆژ بوو ھۆبەو رەشمالى عىلى (گورجى زادە) ھاتبۈونە سنوورى
ئەشكەوتى دىۋان، لەدەم رۈوبار بىنەوبارگەيان دانابوو رەشمالىيان ھەلدابوو،
مەرۇمالايتيان سەرى لە پۈۈش و پاۋان نابووكىخۋاى عىل، دەمىك بوو بەناۋدەنگى
ھاۋرئ غوربەت و ھەفالىنى ئاشنا بېوو، جوانە ئەسپىكى كىرەبوۋە دەستەودىياري
پىشكەش بەغوربەتى كىرەبوو. جوانە ئەسپ تازە پىش كىرەبوو، ھىندە خورت بوو
سۈارى بەخۇى نەدەگرت. مچەمەيتەر، سبەينەكى زوو زىن ولغاۋى لە
جۈانوۋوگىر، خۇى ھەلدە سەرپىشتى بەھىۋاشى ئاۋزەنگى تىسرەۋاند. دوو جاران
نەمسەرۈنەوسەرى پىكىرد، بەمەبەستى رام كىردن وراھىنانى دەھىتەناۋ دەمىرد،
دۈاجار جەلەۋى بۇ شەكرد تاۋى دا. جوانە ئەسپ گەرم داھات سەرى ھەلگىرت تىي
تەقاند، خەرىك بوو بال بگىرئ ، مچە ترسى گەيىي ھەرچەندى ھەوسارى گورج
دەگىرد جۈانو پىرتەگانى دەدا بەر خۇى. مچە. ژنەۋت ئەم جۈانوۋە لە توخىمى
ئەسپى سەر رەقە، ئەو توخىمە ئەسپانە كە گەرم دادىن سەر ھەلدەگىرن،
رەكەبەريان لەگەل بىكەى سەرگىش ناكەپىنەۋەجۈانوۋوتاۋى گىرتىۋو سەرەۋىشىۋ
چاۋى دابوۋە رۈوبار. مچە، لەدلى خۇى گوتى (كە گەيىيە رەخ رۈوبار خۇم
ھەلدەدەمە ناۋ رۈوبار) لەم خەيالىئەدا بوو، بەردىك لەبن دەستى جوانە ئەسپ
ھەلرەنى، جۈانوۋو بەسەر سەردا رەتى بىرد. مچە،لەسەر زىن بەلاداهات، توۋند
قەرپوسى زىنى گىرت. خۇى پىدا شۆر كىرەمۈە، بەلام جۈانوۋو قوشقى بوو تۇقى.
پىرتەگانى دا. ماۋمىيەك دەستى بەقەرپوسى زىن ۋەگىرتىۋو. بەلام دۈاتىر دەستى
شەل بوو چىتر خۇى پىنەگىرا، بەرەۋوۋە ھەلدەرا بىنى گەلى، كە بەھاۋارىيەۋە

كېڭەلى ئەشكەوتى دېۋان

چوون بېخېرىبوو، جەستەى تېكشكابوو، دارمبازميان بۆى ھەئەست. ھىنايانەوۋە ئەشكەوت، چەند رۇژان لە پېستى (بەران)يان گرت، بەلام بېسوود بوو. چونكى لەناوۋە دا ھىزرا بوو، بىرەنگانى كاريگەر بوون. چەند رۇژىك لەناوچى كەوت. لەسەرە مەرگ دابوو، بەرلەوۋەى گيانى بىسپىرى، رپوى كرده ھاوپى غورىبەت پىنى گوت:

- ھاوپى، دلم بەژيانى ئىرە زۆر خۆش بوو، بەلام مەرگ زوو بەربىنگى گرتىم، تازه لەدمست چوو رابوورد، بىروات بى لەگەل ئەوۋشدا ھىستانەكى ھەر دئشادم. چونكى لە شوپنەكى خۆش رۇژم لىئاوابوو)

: ئەختەر، سەرى مچەى خستبووۋە سەر شلكەى رانى. ھون ھون فرمىسى بەسەردا دىباراند. مچە چاۋى ھەئىنا گوتى:

- ئەختەرگيان مەگرى، بەگريان ھىچ چىنابى، من، لەسەر سەفەرەم، سەفەرەىكى دوورو درىژ. نەبادا بىيئە سەفەرەىكى ئەبەدى نەگەرپمەوۋە، خىرتەگاتى گەرىنەم ئازا كە. لەدۋاى من ئاگات لەخۆت بى بەخەم دا مەچوو، مەچووۋە بن بارى خەمان.

دنيا پوۋچە بەخەمان پىكنايەت، بوون و مردن! سوننەتى ژيانە. كەس لەمردن رزگارى نابى، گرنگ ئەومىيە مروچۇن بەنازادى لەدايك دىبى. بەھەمان شىۋە بەنازادى بەرى. من نازادم، بۇيە سوۋىم لە مردنى خۆم نابىتەوۋە. نازىزم تكات لىدەمكەم. دىستبەردارى ھاوپىكانت مەبە، ژيانى ژيانى ئەوان مردنت مردنى ئەوان. دنيا پىنج و دوو رۇژىكە، بەلەزدىت و دىروات. ئەختەرگيان، نەت بىستوۋە پىشىنان گتويانە! (كەم بىزى، كەل بىزى). خۆ ھىچ نەبى، من. تۆ، ھاوپىكانمان لەژىر چەپەلۋكى ئاغا رزگارمان بوو، قەيدى چىيە. بابمىرىن

کیزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

ئەختەر! ئەي كۈۋا خوشكەگانم، بانگیان بکە بابېنە سەرىنم، ھاورې غۆربەت
ئەۋە بۆچى دامامى.؟! دامەمىنى، ئاگادارى خۆتبە نەكەۋىيە داۋى نامەردان..

: لەم قسانەدابوو زمانى كەۋتە لوغەلوغ. نەخىر، لەباۋىشى ئەختەر مىلى
بەلاداهات. چاۋى كەۋتە سەر يەگدى مائىئاۋىي لىكردن.

: ھاورې غۆربەت ناردى بەدۋاى رەشمال نشىنەگان پىاۋمگان ھاتن، شۈشتىان،
خەلاتىان بۆى دوۋرى، لەناۋ دارمىازمىان دانا، بەچۋار دەستە ھەلىانگرت خىستىانە
سەر شانىان. خەرىكبوو بەرمو گۆرستان بەرىكەون، ئەختەر پىي گوتن(تاۋى ھەر
ئەۋھا بەسەر شانتانەۋە بى لە جىۋە راۋەستىن)راۋەستان.

: ئەختەر، كەمىك خۆى داچەماندەۋە و بەژىر دارمىازمكەدا رەت بوو چوۋە
ئەۋدىۋو، دىسان بەھەمان شىۋە بەبن دارمىازمكەدا ھاتەۋە ئەم دىۋ.

: كىخۋاى عىلى (گورجى زادە) ھاتىۋو بەخۆى سەرپەرشتى بەخاكسپاردنى
دەگرد، چوۋنىۋچەۋانى ئەختەرى ماچ كىرد گوتى:

(لەۋانەيە ھەموۋتان نەزانن، ئەختەر بۆچى بەبن دارمىازمى ھاۋسەرەكەيدا.
ئەم دىۋ ئەۋدىۋوى كىرد. مەن پىتان رادەگەيەنم، نەگەر لە رۆزانى ناپىندەدا خوداى
پەرۋەردگار، كورپىك، يان كچىكى بەنەختەر بەخشى، كەس بەناحق پەنجەى
تاۋان بۆ ئەختەر درىزەنەكات)

- ئىدى پاشان بەرموگۆرستان بەرى كەۋتن بەخاكىان سپارد. پاشان لەدەم
رۈۋبار دوۋ رەشمالى شەش ئەستۈندەكىان ھەلدا پىرسەيان بۆ دانا.

(۳۰)

پلكە پېناۋ ئەنگۈستىلەي لە خونچە ۋەرگرت، كىردىە قامكى خۇي بەسۋارى
گۈيديرىژ رېڭاي گۈندى ئارياۋاي گىرتەبەر بەلەقەلەق رۇيى. لە نىزىك گۈندى
دىتى كىزۈكالى ئاۋايى ھاتبۈۋنە سەركانى. لايدا سلاۋى لىكردن، سلاۋيان
لىۋەرگىرتەۋە. لەسەر پىشتى گۈيديرىژ دابەزى. دەست و دەم وچاۋى خۇي شوۋىشت،

چۆرى ئاۋى خۋاردەۋە يەككىك لە كىزۈمكەن لىي پىرسى؟

- پورى بەخىر لەكۈيۈۋە ھاتى. كىۋە دەچى؟

- لەزەردەشت ئاۋا راھاتوۋم بەمىۋانى دەچمە ئارياۋا.

- بەخىربىي پوورى، ئەمشەۋ لاي مە ۋەمىنى.!

- خۇدا ئاۋمدانى گات مەن خانەخۋىي خۇم ھەيە مىۋانى ئەۋم.

- خانەخۋىي خۇت كىيە؟

- سىمكۆ، دەمىناسن.؟!

- كىزەكان تاۋىۋ ۋاق ۋەرمان.

- يەككىكى دىكە پىرسى؟

- باشە پوورى تۇ چۆن سىمكۆ دەمىناسى.؟!

- مەن نەسىمكۆم دىۋە نەدەمىناسم. بەلام ھەيە لەئىۋە چاتىر سىمكۆ دەمىناسى.

جانازانەم ئىۋە كىزۈكالى گۈندى چۆن سىمكۆتان ناسىۋە.؟!

- سىمكۆ، كۈرپىكى سەنگىن ۋ رەۋىشت بەرزە بەلام نەختىك لووت بەرزە.

- نەخىر ھىشتان نەتان ناسىۋە.

- ھەيدى ناكات نەمانناسىۋە، بەلام پىمان بلى بزانىن تۇ چ كارت بە سىمكۆيە.؟!

کیزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

- كىزم تۆ ھىستان نەقامى، ھەموو قەسە ھى كردنى نىيە ھەلىپرېزى.

: دواتر ھەستاۋە سەر پى، قەراسەى گويدىرېزمگەى بەدەستەۋە بوو گوتى:

- من، بەتالوكەم دەمبى برۆم.

: كىزمكان سەرى زمانى خۇيان گەزت. (ئەۋە لۆيە سىمكۆ بەرى بەلای ھىچ

كامىكمان نىيە، واديارە لە مېژە ھىلكەى لە ھىلانەدا ناپتەۋە).

: پلكە پىناۋ، بە پرسىار بە مالى سىمكۆ گەوت، دواى پشووۋدان و نان خواردن.

سىمكۆ لىنى پرسى؟

- پوورى پىت نەگوتەم خەلكى كىندەرى!.

- پوورى بەقوربانەت بى، خەلكى زەردەشت ئاۋام. نازانم ئاخۇ قەت رىت

بەگوندى ئىمە كەوتوۋە يان نا.؟!

- بەلى پىشان گوندەمكى خۇش و دلگىر بوو.

- بەدلت بوو.ھا.؟!

- بەلى پوورى، زۆر بەدەلم بوو.

- باشە ئەگەر واىە كى دىناسى.؟!

- ناسىاۋم ھەبوو، بەلام عەيامىكى دوۋرە لىنى بىناگام، رىم بەۋىدا

نەكەوتوۋتەۋە.

: پلكە پىناۋ، ئەنگوستىلەگەى لە قامكى خۇى دەرگىرد، پادەستى سىمكۆى گىردو

گوتى:

__ مادام دەلىتى ناسىاۋم ھەبوو، ئەم ئەنگوستىلەيە ھى كىيە؟!

- ئەنگوستىلەى ھەرگىر پەرمگىر كىرد ۋەبىرى ھاتەۋە، يەكەمجارى بوو چوۋبوۋە

ژوۋانى خۇنچە ئەم ئەنگوستىلەيەى بەدىارى پىشكەش بە خۇنچەگىرد. ھەناسەكى

ساردى ھەلكىشا گوتى:

كيزگملى ئەشكەوتى دىۋان

بەلى پوورى دىۋانم ھى كىيە، بەلام ئەو كاتەى ئەو ئەنگۈستىلەمەم كىرە
دىارى، دىۋا بەھار بوو ئىستا خەزانە پوورى.

- نا، كورم خىر بلى خەزانى جى.؟

- بەھەر حال پوورى. پىمبلى بزانم خاۋمنى ئەم ئەنگۈستىلەمەم بى دىرو

بەلایە، ناخۇ چۆنە لە چ حال دایە.؟

- كورم سىمۇ، مىنىش ھەر بۆنەمە ھاتووم، خۇنچە ناردوومى بۆلای تۆ،
كۆپىرەم دایى، خۇنچە زۆر نەخۇشە. لەناۋجى كەۋوتوۋە دىردى گەلەك
گرانە. ھەر جارمى چاۋى ھەلدىنى گۆلمەك فرمىسكان ھەلدىرىزى.

خۇى دەخىلى مىن كىرە راپسپارد، دەخۋازى چاۋى پىت بىكەۋى، مىنىش بەم
سەرۋ پىرچى سىپى ھانام بۆت ھىناۋە بەلكو لەسەرە مەرگدا مىرازى ھاسل بى.

- پوورى، ئەۋمى لە نىۋان مىن و خۇنچەدا بوو بەسەرچوۋ، ھەرۋەكو دەلنى،
((كەنگروماست بەۋادەى خۇى))خۇشە بەلام كەۋەختە بەسەرچوۋ ئەۋتام
ۋچىزىمىنات، لەۋادى.؟ لەۋادى سالى سەلام و ەلنىك، مىن، بە چ ھەقىك مولىكى
يەكىكى دىكە داگىر بىكەم.؟ نا پوورى رىگا بەخۇم نادەم، تۆ بلى:

- نايا راستە مىن لە بىستانى يەكىكى دىكە كالىك بىرەم.؟

- كورم تۆ بەم شىۋمىە بىرەمەكەۋە، لەۋمىنىش بۆ دل و دىنات بوو، بەلام ئەۋە بۆ
قىامەتە. ۋمەرە لەكەلى شىمىتان ۋمەرە خۋارى، رىزەلم پىرچە سىپەى دايكى خۇت
بگرە، بانائومىدوبە دىشكاۋى نەگەر پىمەۋە.!

- زۆرى بەبەرداگەۋت، ھىناتى پى ھىنا، كە خۇنچەنەخۇشە و چاۋمىروانى
دەكات.

- باشە پوورى، لەبەرخاترى تۆ شەۋىك لەم شەۋانە چاۋمىروان بە دىم.

كيزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

دووشەو بەسەر چوو ئىۋارمى شەۋى سىيەم دىنيا مەيلەو ئەنگۆرە بوو، خۇى
پىچاۋە، بەرمو گوندى زەردەشت ئاۋا بەرى كەوت، كەگەيە ئاۋايى مىندال
هېشتانەكى خەرىكى چاۋشاركى و تەپەرمپەو ھاۋاۋانى بوون يارىيان دەگرد،
سمكۆ، قەستى مالى پلكە پىناۋى كىرەبە ئەسپايى بەھەۋشەى كەوت،

پلكە پىناۋ لەخۇشيان شاگەشكەبوو، دەستى گىرت بىردى لە ژوورى داپنا،
بەھەلەداۋان چوو خۇنچەى ئاگادار كىردەۋە، بەپەلە گەپاۋە، لەباتى جارىك سەت
جار بەخىرەتەنى كىرد. دواتر خەرىكى(چا) لىنان و قەسەى بۇ دەگرد، دەيگوت:

(دەمزانى زەمان كورتم ناكەى، دەمگوت كچم خۇنچە، دلىنابە سمكۆ گەفتى
پىداۋم ھەردىت، چونكە ئەم كورە بناسم، تەقىكى پروكردوۋە ھەلىناگىرەتەۋە) لە
ھىكەۋە خۇنچە ۋەكو چۆلەكە (باشۋوكە) سەرى لەدوۋونابى چۆن خۇى لە بن
ساپىتەى خانوو دەمكوتى، ئاۋا خۇى كوتايە ژوورى مالى پلكە پىناۋ،

: خۇنچە، چ خۇنچە، ھىندە جۋان خۇى پازاندېۋە مەپرسە چاۋى بە(كل)
دارشتېۋو، خەناۋكەيەكى قەنەفرى كىردېۋوۋە مىلى، گەردانەيەكى چۋار رىز بە
مۆروۋى سوور چىنى بوو كىردېۋوۋە گەردەنى، بازن و بەربازنى كىردېۋوۋە مەچەكى،
جۋوتىك گۋارەى چۋارگۋى ناۋ بەكارىتەى لەگۋى دابوو، خەزىمەكى لە كەپوۋى
كىردېۋو، كەۋاۋ سەرگەۋاى ئاگر بارانى پۆشى بوۋ، لە راستى دا ئاگۋىترى چەندە
جۋان لەخۇى خەفت بوو، ھى ۋەكو (مىن و غەزىزى مەلەى پەش)ى دەھىنايە
ھەژان. بى سى ۋدوو ھامىزى لە سمكۆ ۋەرىناۋ توۋند لەباۋىشى خۇى گىرت.
ھەلىدەگۋى لىي جىيانەدەمبۋە دەيگوت(سمكۆگىيان چىراى چاۋم، بەقۇربان ئەۋە
لۇ ھەندە بى پەھمى، قەت جارى نەھاتى لىم بېرسى. ئەۋە كوۋ بەبى مىن ھەلت
كىرد. ھا. ۹!

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

ئەۋە ئۇ ھەستەت لەخۇت بېرپوۋە نامدوۋىنى، وادىيارە دلت پەنجاۋە لىم
زوپىرپوۋى، بەھۇربانى دلت ىم. خۇدەزنى گوناحى من نەبوۋ، لە ژېر نوۋكى
خەنجەر چىم لەدەست دى. ھەموو دەسلەتتى زەمىنەيەكى وەكو من بىرىتىيە لە
ھەنسك دان ورۇندك باران. دەمى سەرى پەزەمەندىيان بۇ راھەژىنى، ئەگەر بلىت
نا.؟! لىي بەگومان دەكەون مافى ژيانى پى بە پەوا نابىنن)

: خونچە، ھىندە كۆلدەربوۋ زەمانى نەدەكەۋتە كالان، بەلام ھەرچى سەكۆ بوو
لەبىرى ئەۋەدەبوۋ، ئەم پىرەژنە بەدكارە بەزەمانى لووس فرىۋى دا، تىگەيى
ھەردوۋكىيان لەبەر فىلدان، شەتەكىيان لە بن سەرى داىە. بۇيە ھىچ بەرى بەلەي
خونچەدا نەبوۋ،

سەكۆ، گەنجىكى گران وسەنگىن و پەۋشەت بەرز بوو، لەو جۇرە پىاۋانە نەبوۋ
ھەلپەۋەھەلپەرسەت بى، شەرمى بەخۇى بوو بچىتە ناۋ باغ و بىستانى خەلك.
پاشان ھاتە گۆ و گوتى:

- خونچە، ھۆشت بىنەۋە سەردەخۇت بىر لە رابردوۋى من و خۇت مەكەۋە،
رابردوۋ پۇژاننىك بوو رابرد بەسەرچوۋ، ئىستا تۇ خىزاندارى، ناۋ نەپىزىت باشە،
كەژا خىر ناكىرىتەۋە، من دەزانم گوناح گوناحى تۆنەبوۋ، گوناحى گەۋرەكانە.
لەگەل ئەۋەشدا ئىستاش ھەرگىز لىت رازى نابم خىانەت لەھاۋسەرىنى خۇت
بەكى، تۇ پەۋشەت بەرزى، چۇن رىگا بەخۇت دەدەى خىانەت لە خۇت بەكى.
بەھەلەداچوۋى. سەبى پۇژى بە چ زەماننىك پاكەنەى خۇت لای خەلك دەكەى ھا.؟!
- سەكۆ، چىتر لە وىزەم دا نەماۋە لەگەلى ھەلئەكەم، پۇژنەبوۋە لە ھىچ وخۇرا
بىانۋوم بىنەگرى، ھەموو پۇژى خۇيىنى ھەناۋى خۇم دەخۇمەۋە، خۇ كۇفر نەبوۋ
بەدەل خۇيىن بووم.?!)

كېزگەلى ئەشكەۋى دىۋان

- ئەۋەش ھېچ قەيدى ناكات. خۇمن كچە تىم نىم، چمە كچە تىمى بن دەستى ەلۇ قرخنم، بىمكاته كارمكەرى ناومالى ئاغا، دەرپى ئاغاۋئاۋەلگراسى ئاغەژن بشۇم. چونكى بەخۇى بابەلباب چلكاوخۇر بوون، وادەزانى منىش ومكو خۇى چلكاوخۇرم.

سمكۇ، گوئىبگرە،من برپارم داۋە ئەگەر ھەموو رۇح لەبەرى دنيا لۇمەم بىكەن.؟! بەجىى دىلم. بۇيە ناردم بىى چاۋم پىت بىكەۋى، تاۋمكو پىت بلىم.!. دىنپايەكى پان وبەرىنمان لە پىشە، لەكونجىكى ئەم دىنپايەدا تا ئەو رۇژەى دەمرىن سەر پىكۈە دەنىتىن. دەلىتى چى.؟!

- خونچە. ئەم ھورپىنانە چىيە؟

خۇ نەخۇش نى.؟! يان پىتۋايە كە من ھەرزەكارم فرىوم بەدى. ئەۋە سووكايەتتيە، من نامەۋى سووكايەتت پى بىكەم. ئەۋى ئىستا دەلىتى لە كات و ساتى خۇيدا بتدركاندىبايە لەگىن بوو. بەلام ئىستا وىزدانم رىنگام پى نادات بەقسەت بىكەم. ئەۋە بۇ ھەردووكمان نەنگىيە. ئەگەر زانىبام بۇ كارىكى ئەۋەھا ناردوۋتە دوام. قەت نەدەھاتم. بەلام نەفرمتى خودا لەم پىرمۇنە بەدكارە، بەزمانى لووس و ناۋرانەۋە فرىۋى دام.

- سمكۇ ومكو عارب دەخىلت بىم، ئەۋەم لەگەل نەكەى. من بەھىۋاى تۆۋە ژياۋم. بلى بىمرە دەمرم.بەلام ھىۋا بىرم نەكەى، خودا لىت قەبوول ناكات. ناۋمىدەم نەكەى. تۆ كەى ھىندە دل رەق بوۋى.؟! تىكاي خۇپنەكم لى كرىى سمكۇ، دوو قسەى خۇشم گوى لىنەبوو، كەى ئەۋەندە بى بەزمىى بوۋى! لەبىرت چوو دەتگوت: خونچەگىان، من بەبى تو ناژىم. ھا.؟!

- خۇنچە، مەن ۋە تۆ سەردەماننىڭ بېكەۋە ھەزراينەۋە يەكلىمان خۇشەدەۋىست،
ھەر ئەۋ خۇشەۋىستىيە ئىستا بويىتە رېگەر، رېگام پېنادات دەستخەرۇت بەدەم،
تەكات لېدەگەم لېم ھالى بى چىم پېگوتى.

ئىستاش كات ۋەبەرى نەماۋە دەرەنگە دەپى بگەرېمەۋە، ھىوادارم دەست بەمال
ۋە مېردى خۇتەۋە بگىرى. چىتەر ئەم ھورېنانە نەگەى.

: ئىدى ھەستاۋ رۇيى.. خۇنچەى ھىۋا بېگەرد. خۇنچە لە ھەزەمتان خىزى
ناۋ دەمى خۇى قووت دەداۋە مېدامابوۋ، بىرى لەھالى خۇى ۋە نىياز گلاۋى
ۋەدەبەنگى ئاغا دەمكردەۋە. بىرى لەناكەس بەجەيى ەلۇ قىرخنى ھاسەرى
دەمكردەۋە، بىرى لە نامۇزگارىيەكانى سەمكۇ دەمكردەۋە! (سەمكۇ راست دەكات.
دەبىۋايە لەكاتى خۇى بەر لەۋەى لە ەلۇ سەركىزم بېەستەنەۋە، پىرسى سەمكۇم
بەكرادىە). دۋاجار بىرى لە دەستە خۇشكانى كىردەۋە، لەبەرخۇى گوتى: (ۋان لە
ئەشكەۋتى دىۋان، ئەمەيان بەجىيە. بەلام كەى؟! ئەۋ دەمەى رىق ۋە كىنەى خۇم
دامىرگانەدەۋە). لەم خەيالاۋەدا بوۋ، لەگەل دىنگى مەلاۋيانگى بەيانى راجەنى.
لەناخەۋە ئاھىكى ساردى ھەلگىشا. دۋاتەر ھەستاۋە ھىندامى خۇى رېكخستەۋە
ھەپپاي لېكرد رۇيى. ھەروەكو سەمىنانى پېشۋو چۈۋە ناندېن، بەرامپىلى لە نىۋ
قەدى بەستا، تەشتەك ئاردى لەكەندە دەرېنا. شېلاى كىرىيە ھەۋىر، دۋاتەر
ئاگىردانى ئاگىردا، خەرىكى نان كىردن بوۋ، لە كۇتايى دا دوۋ ئەستۈۋىرگە بەكونجى
بۇ ئاغا چىكرد. چۈار ھىلەكەى بۇكردە (شەلگىنە) ۋە داينا پاشان مەسەنەۋ دەست
شۇرى بۇنامادە كىردەھەموۋى دانا سەرسىنى بۇى بىرد. ئاغا كە چاۋى بەخۇنچە
كەۋت چەندە جۈان خۇى رازاندەۋتەۋە، ۋەكو قورىنگى چۆمى گاجەر بەنازو
عېشۋە دېت ۋەدەچى، زۇر بەتاسۋەۋە سەمىرى دەكرد، لەتاۋان گىرى گىرتىۋو
دەۋىست ئامبازى بى لەباۋىش خۇى بگىرى، بەلام دانى بەخۇى گىرتەنەبادا بەم

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

رەفتارەى پى سەرگران بى لەدلە خۇى گوتى: (نافرەت وەگو ماينى سەرگىش واىە،
دەبى زۆر بەنەرم و نىانى لەگەلى بچولپىتەو، بە شىنەيى دەست بەبزوئالى دا
بىنى تا دەستەمۇ دەبى، كە رام بوو! بەنارمزووى خۇت ھەر چۇنىكى تەرادانىي
پىدەكەى سەرگىشى ناكات).

: بەدەم قاوالتى كىرەنەو گوتى:

- ئى خونچە، گوتت فرخن لات لىناكاتەو، واديارە سەرگرانە بەتۆ. ھا.؟!
- بلىم چى قوربان، لەگىنەوابى، چونكو نىرەومز ھەر ھىندە باشە تاكو
تېردەخوات، كەتېرى خوارد ئىدى دەكەوتە جووتە ھەلدان.

لەقاقى پىكەنىنى دا گوتى:

- كەواتە دەبى سىندم بىرى.

- قوربان بە سىندم كىرەن ھىچ لە مەسەلەكە ناگۇردى.

- چۇن ناگۇردى؟

- مادام لەھەمان ئاخوپ ئالىك دەخوات، لەھەمان كۆل ئاو دەخواتەو بى
ھوودمىە، ھەرەكو دەللىن ((خووى شىرى ھەتا پىرى)) باكى بە سىندم نىيە.

- باشە ئەگەر بىخووزى.؟! لەم ئاخوپوكۆلە بىبەرى دەكەين.

: دواتر فرىكى لە چايە كەى دا، جگەرمىەكى داگىرساند، يەكدوو مژى لىدا
گوتى:

- خونچە، ئايا دەزانى ئاخوپى ماين بەبى ئەسپ زۆر ناشىرەنە، چونكى
ئاخوپى تەنيا ھەر بابايەو دى ئەسپى خۇى لەسەر دەبەستىتەو؟

- بەلى قوربان، بەلام ماينى حدود قابىل بە ئەسپى كەحىلە، ھەموو ولاخىك
بەخۇى ناگرى .

: لەبەر خۇيەو گوتى (راست دەكات ماينى حدودو كورتانىان نەگوتووە).

كېزگەلى ئەشكەۋىتى دېۋان

دەڭزىڭران پاقچو، نقوۋى جۋانى و گەفت و لفتى شىرنى خونچەبوو،
بىرى لە ھەوتاندىنى ەلۇقرخىن دىمكردەۋە. لەگەل درىنگە درىنگ و زىرنگە
(ناون) و ھاۋە كوتانى ەلۇھاۋەچى پاقچەكى. گوتى:
- بەيانى لەسەر سەفەرم كەھاتمەۋە..

: قسەى پىپىرى گوتى:

- سەفەرى خىر بى، ھەلبەتتە دىزانن كارەگەرى دىسۆزت چاۋەرۋانى دىست و
دىارى يە!.

: بەم قسەيە دىنيابوو لە دىستەمۇ بوونىي خونچە. ئۇخزنى بەدل داھات.
پىكەنى گوتى:

- دىستە جلىكى ناياب، گوارەكى ھەوت گۆى ناو بەكارىتە، خەزىمەكى لىرەى
رەشادى. باشە.؟

- گەردانەت لەبىرگىرد!.

- با ملوانكەيەكىشى لە سەر بى باشە.؟

- دىستى كەرەم ناگىر دىرئىتەۋە قوربان.؟

بەلام لە دلى خۇيدا دىگوت: خودا موبارەكى نەكات.

(۳۱)

پوۋرە سېۋە ھېندى سەردەراۋبەر دەراۋى دى بوۋ غارا بوۋ، سەيرى پۇشاك و
گوارەو خەزىم وپلپەلى خونچەى دمگەرد.

دەيزانى ئەۋە ھى شان وشەۋگەتتى عەلۇ فرخن نىيە، دەيگوت :

(خونچە بەدەل خوین بوۋ ھەر بەگراسى بەرى لەپال عەلۇيان کرد، ئەگەر
زەبىروزمىنگى ئەۋ گەمبۇرە نەبۇۋايە قەت و قەت خونچە رازى نەدەبۇۋ عەلۇ سەر
بە بالىفى ئەۋ بکات. چونكە پىي سەرگران بوۋ، ئەۋمىش ھىچ لىگەرئى، بەلام تۇ
بېرۇ بەدەستى خۇت ئاگر لەمالەكەيان بەردە، بۇسۇى لىنايەت. ئەدى باشە ئەۋ
بابان كۆرە. ئەم خىشل وپۇشاگە گرانبەھايانەى لە كى بوۋ.؟! ھەبى و نەبى نىشى
ئەۋ قورمساخەيە، ئەۋ دەيوسە ناپەنگىتەۋە. بەزمانى لووس لەخستەى بىردوۋە،
داخوا چ قورپىكىيان بۇ عەلۇ گرتوۋتەۋە.؟! گەۋادى شاخ ھاتى دەيەۋى خۇى پى
گەرم بکاتەۋە ئەۋمگوتمان ئەۋ گەلۇرە بەدېرۋىشتە ناپەنگىتەۋە. ئەدى ئەۋ ماگەرە
بۇ لۇى دەلەۋچى.؟! خۇ تەنيا خەتاي ئەۋ بى شەرفە نىيە. ئەى بۇ دەلئىن (بىزىن
نەكا ھىلە ھىلى. تەگە ناکا بىلە بىلى).؟! قەيدى ناکات با لەناۋ دوۋ نانى گەرم
بۇى بىمىنى. ھەتا ئەۋ رۇۋمى بەبىنج و بىنەۋانى دەگەۋم، ھەنگى ھەرخۇم دەزانم
كوۋ داخيان دەگەم، لە كۈنە كەپوۋيان دەينمەۋە.

(۳۲)

دىنگوباسى كىزگەلى ياخىبوو لە ئەشكەوتى دىۋان لەسەرتاسەرى وولات دىنگى دابۇۋە، گەۋتېۋە سەر زمان و زاران. ئافرىتان زۇر بەدەم گەرمى لەكوۋچەو كۇلئان و پېش دەرگەۋلەبەنيزمۇ تەنانەت لەناو بازارو بەرپۇش باس ھەرباسى ئافرىتانى دىنگەرى ئەشكەوتى دىۋان بوۋىبەتايىبەتى گەباسى لىھاتوۋىي و چاپۇكى ھاۋرئ غوربەتەيان دەرگەۋىندە بەتام باسيان دەرگە نەدىتەو نەناس خۇشيان دەۋىست.

- ئەدى خوشكەم سەرگەدەگەيان ناۋى غوربەتە، دەلئىن: شەرۋالەكى قەمەندەۋرى رەشى لەبەردايە، كورتەكەكى رەنگ مامزى بەسەردا بەرداۋەتەۋە، چەمەنىيەكى سوور بەلارى لەسەرى خۇي دەپنچى، راست وچەپ خەرىتەي فېشەكدانى ھەمايل كەدوۋە، خەنجەرىكى دەبەنى دەسك قەزۋانى لەبەر پۇزىنى راکردوۋە، چەكەمەكى سۇرى لە پىدايە، ئەسپىكى شىي لەبن دايە، تەنەنگىكى بېرنۇي كەدوۋە شانى. دەلئىن: بەرمەيدان شەرى سەت زەلامەت بۇ دەكات.

- راستە خوشكى، دەلئىن: لەنىۋە شەۋى پارىزى لەدەستگىرەنەكەي خۇي گەرت، چۇكى دانابوۋە سەرسىنگى، لەجىۋىبەخەنجەران ھەنچەن ھەنچى كەدبوۋە نەۋجا دەستى لىھەلگەرتبوۋە

- كچى بابان كۇر ئەۋەش بەجىي خۇي دەلئىن: رەھمان كەلۇس ھەبوۋ ئەشقىيا بوۋ، بەگورگى چىا ناۋىر كەرابوۋ. ناۋى بى لغاۋى خواردېۋە خەلك لەدەستى بەدادە داد بوۋن. لەفەلبازى دا گەرمۇ لە رېۋى دەبەردەۋە، دەستى لەسېنگى خۇي

كېزگەلى ئەشكەۋى دىۋان

دابوۋىگفتى بەناغادابوۋ گوتىۋى (بەكەزى خۇيان جەلەيان دەكەم) لەگەل سى
چوار كەتەزەلامى دىكە چوۋبوۋنە سەريان لەئەشكەۋى دىۋان بىيانگرن،
دەگىرپنەۋە دەلئىن: غوربەت و ھاۋرىكانى تەلەپەكى واپان بۇدانابوۋنەۋە، كەلىيان
ھاتبوۋنە دەست كەلۇس پىرپەنەگەيى بوو تەنەت تەفەنگى لەشان
بكاتەۋە سەپىرلەۋە دابوۋە! گوايە بەپىرىندارى ھەردوۋ بن بالى كەلۇسيان گرتوۋە.
ھەربۇقەشمەرى ھوگمىيان لىكردوۋە دەپى شايان لەگەل بكات ھەلىانپەپەندوۋە.

- كىزى ئەدى لۇ باسى لەشكرى گوندىيەكان ناكەى دەلئىن: دىكرىكى ئەۋھايان
پىكردن، با.. بەدەۋارى شىرى ناكات، سەرى نىمەيان بەرز كىرۋەتەۋە. دەپى
يارمەتيان بدمىن بەپارەۋ كەلۈپەلى پىۋىست كۆمەكيان بكەين. پىۋىستە دىرخى
نەكەين لەكۆكردنەۋە پىتاك.

- ئەم ھەۋىرە ئاۋى زۆر دەۋى، دەپى خۇمانى بۇ نامادەبكەين، چونكە ھەر
پىتاك كۆكردنەۋە نىيە، كى؟! سەپەرشتى ئەم كارە دەكات، كى؟! ئەم پىتاكە
رادەستى نافرمتانى ياخى بوو دەكات لەئەشكەۋى دىۋان. بۇ ئەم مەبەستە ۋاچاكە
لە رۇۋانى ئايندە چەند كەسانىكى خۇبەخش دەست نىشان بكەين،
بەپىرسيارمى بگرتە ئەستۇ). بەلام پىاۋەكان بەمقۇمقۇى ئەم قەسەلۇكانە
لەناخەۋە دەپھەزاندن بەبىستنى قەلس دەبوۋن،

لەچايەخانەۋەمەپخانەۋەتياۋرۇخانەكاندا. لىيان دەبوۋە مشومرو دەمەقالى!
- كاكە، ئەم قەسە ھىچو پوچانە چىيە. ژن وياخى بوۋن، ۋەللاھى بەچاۋى خۇم
بىيانبىنم بىرواناكەم، قەت نەبوۋە ۋ ناپى ژن سەرى مەيدان لە پىاۋان بگرن.

- كاكى تۇ بىروادەكەى ناكەى كەيفى خۇتە، ۋەك دەگىرپنەۋە! گوايە
زىنەل ناغاي گوندى زەردەشت ئاۋا ھانى گوندىيەكانى دابوۋ لەشكرىيان

كېزگەلى ئەشكەۋى دىۋان

بۇكرىدېۋون چوۋبوۋونە سەريان لەئەشكەۋى دىۋان، بەلام ئافرىمتانى ياخىيوۋ وەكو
پلنك لىيان ھاتبوۋونە دەست، لەشكرەگەيان تىكوپىك شكاندوۋە.

- تىكايە ھەر ووسبە، باژنەكانمان لىمان ھەلنەگەرپنەۋە ھەيامان دەچى، ئاخىر
چۆلەگە خۇى چ ھەيە ھەتا شۇرباى ھەبى؟!

- كاكى خۇم خۇمن ئەم ھسانەم لەگىرفانى خۇم دەرناكەم. ئەۋە
ھاچاخچىيەكان، ئەۋە دىۋومرو چەرچىيەكان، بىرۇ پىرسىارىان لىيكە. بزانە چۆنت
ۋەلام دىمەنەۋە، دەلئىن: باج لە كاروانچى ودىۋومرو ھاچاخچىيان ومردەگرن.
پوۋشانە لە رەشمال نشىنەكان ومردەگرن بىستوۋمە دەلئىن: سەرەك
ھۆزۈعەشىرەتەكان دىارى ناياب و گرانبەھا بۇ سەرگەردى ياخىيوۋان دىنئىر.

- ئى باشە، پىمانائىي ئەم ياخىيوۋانە داۋاكارىان چىيە؟ لە پىناۋچى ياخى
بوۋنە؟!

- گوايە داۋاى ماقى سەربەستى و يەكسانى دىكەن، بۇ دەستەبەرگەردنى
داۋاكانىيان لەدزى پىاوسالارى دەجەنگن.

- ئا... يەكسانى تىرچىۋ بەدەستى دىنن،

- بەدەستى بىنن يان نەھىنن، ئەۋمىيان شتىكى ترە.. ئەۋەى من بزانم
ھىكومەت داۋاى لە ھەرماندارى ناۋچەگە كىردوۋە! بەزوۋترىن كات لەشكرىان بۇ
بكات، ئەۋەى خۇى بەدەستەۋە بدات باشە، لىي خۇش دىمىن، ئەگەر نا، ئەۋەى
لەشەر دەستگىر بىكرى ئازاۋەچىيە!! بە ھسەى ھىكومەت دىمىي لەناۋىيان بەرن.

(۳۳)

خونچە، دىمىزانى پوۋرە سىۋە لىي بەگومان كەۋتوۋە، ھەر پوۋبەرۋوى بېتەۋە شىرت و شۇي دىشكىنى، بۇيە خۇي لىدىۋوارد، جارى وابوو لەو ترسە رېگە گۇرى دىمرگىد. رۇزىكىيان چىشتەنگاۋىكى دىرەنگ، لەناكاۋ پوۋرە سىۋە لىي بە ژوۋرى كەۋت. كەچاۋى بەپوۋرەسىۋەمكەۋت، ھىندە توۋرەۋ تۇسنە ئاگرى لەچاۋى دىمبارى زىندەقى چوو. پوۋرە سىۋە بەتەۋەسەۋە پىي گوت:

- ئاغا ژنە خونچە چۈنى.؟!

- خانىم غەلۇقرخنى مىرىت، ئاگرى تىبەردەي بۇن سۇي لىنايمەت . پىمىنالى:

ئەم ھەموۋخىش و ھەيتوھوتەت لە كى بوو.؟!

.. وادىارە شۈينى ئاغاژنە (بەلقىس ونازلى)ت گرتۇتەۋە. ھەش بەسەر تۇ مىرددارى، ئەگەرچى پىي سەرگرانى، بەلام شوورمىيت بى كەسىش نا گەمالە بۇرمكى بى خىر، تىتەك بىراي يەككىكى وىكو تۇيە ھەماي ھەموو ژنان دىبات، كچەتىۋە سەركىزگۈنېگرە، دواچار پىت دەلىم:

لە پىرېكەۋە غەلۇ قرخىن پەيداۋوو.بۇيە قسەي بۇ تەۋاۋ نەگرا.

- پوۋرە سىۋە بەخىر بى ي.!

- خىراندار بى كورم.

- ئەي بۇ سەرپىيى راۋەستاۋى،مال مالى خۇتە بىفەرموو دانىشە.!

- ئاۋەدان بى، بىلامانا تۇ لەكۈرى خۇم لە پىشتىرى، لە دۈيىنېكەۋە قۇلنچەم

ھەستاۋە، ھاتم بۇلاي خونچە، نەختىك شان و پىلى شىلام..

- ئىدى خۇت دىۋانى مائەكەم چۆلە، لەترسى پشیلان جوۋجەلەكانم ناۋمە
ژېر سەۋىشەر ، بۆيە دەبىي برۆمەۋە، رۆيى.

: خونچە، دىۋانى پوۋرە سىۋە وابەناسانى بەرۋكى بەرنادات، راستەوخۇش
نەيدەۋىرا بەروۋىدا ھەلچەرخىتەۋمبۆيەھەرچى ھەپشەۋگو رەشەى
پوۋرە سىۋە بوۋ لە پاشۇلى نا. بردى لەبەردەمى زىنەل ناغاي ھەلپشت. ناغا
لەدلى خۇيدا گوتى: (پىرمۇنىكى بەدكارەشەگەر دەيكوزم.؟ ناكرى، گوند بەدەمى
دەكەم، شوۋرەيىيە، سوۋرگومى دەكەم، ئەمەيان لەۋ خراپتر، نەخىر لەھەموۋى
چىتر نەۋمىيە، لە ژوۋرىكى تاكو تەنيا دەرگاي لەسەر كۆۋم دەم زىندانى بىكەم، تاكو
كارى خونچە مەيسەر دەكەم. پاشان باھەر لە تەشكى خۇى بدا). بالىرەۋە پوۋرە
سىۋە خونچە وزىنەل ناغا لە گوندى زەردەشت ناۋا جىي بھىلەن، سەردانى
فەرماندارى ناۋچە بىكەن، بزەننەن باس و خواس جىيە؟

(۳۴)

فەرماندارى ناۋچەكە گوند بەگوند دىگەر، زانىارى لەسەر ئافرىتانى ياخى
بوو كۆدەكردەو، مەبەستى بوو لەبىنج و بىنەوانى ئارىشەكە خالى بى، سەرزەنشتى
پىاۋانى دىگەردىمىگوت:

(چۈن؟! لەدرۇستى كۆمەللىك ئافرىتى ياخى بوونايەن. ئەى ئەگەر بەيانى
وولاتەكەمان بىكەۋىتە بەر ھېرش و پەلامارى دوژمان ئەوسا چۈن بەرپەرچيان
دەمدەنەو.؟!)

: خەلگەكە سەريان داچەماندبوو ورتەيان لەدەم دەرەندەھات، درىژمى پىدەدا
دىمىگوت: (بەيانى دىنىرم (باشچاۋەش قەدۇ) بەخۇى و كۆمەللىك جەندەرمە
نامادەن، ھەنگى بەچاۋى خۇتان دىبىنن كوو وەك بىزەگەل بەپىشەخۇيان
دەمدەن بەرەو شار راپىچيان دىكەن. شەرىتان بەخۇ بى كە پۇلىسىكى نىمە رى
پىتان دىكەۋى چاۋتان دىچىتە پىشتى سەرتان. ھەى دارىژىن، نىمە شەۋورپۇز بۇكى
لە سەر پى ۋەستاۋىن؟! ئەگەر بەھانائانەۋە نىين؟! ژنەكانى خۇتان گوند
بەدەرتان دىكەن. وەك ئىستا چۈن تەنگيان پىتان ھەلچىۋە، سەرى مەيدانىان
لىتان گرتوۋە.

: ئاغا سىنگى رەپىشكرد گوتى:

- جەنابى فەرماندار، مەنىش ھەروام پىگوتوۋن، گتوۋمە كە پۇلىسەك، يان
فەرمانبەرىكى مىرى بۇ خەملاندنى خەرمان دىتە گوندى خولق وخۇش بى
بەگەرمى پىشۋازى لىبەكەن.

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

ئەگەر بۇرايى كىردى كاروبارى ئۆدەمانان نەبى، خۇ سەگى ھار نەبوۋە دېتە
ئەم ناۋە پېمگوتون! كاۋرېي، گىسك بى، عەلەشېش بى، بېكەنە دەستەۋ دىارى، با
مىندالەكانيان پى گەيف خۇش بن.

ئىستاش باھەموو بزانن! ھەركاتىك جەنابى باشچاۋىش قەدۇ بەخۇى
ولەشكرەگەى تەشرىفيان ھىنا خەرجى و مەسارىفى لەشكر دەگرنە ئەستۇ،
جەنابى فەرماندار قەسە پېچرى گوتى:

- خەرجى و مەسارىف خەم نىيە پەك ناكەۋى، گرنگ ئەۋمىيە ھاۋكارى لەشكر
بكەن، بۇ ئەۋەى ھەرجى زوۋە لەناۋيان بەرىن، ئەگەر لەناۋيان نەبەين؟! لە
پايتەختەۋە سەرگۈنەمان دەكەن، لەلايەك رېسۋا دەبېن، لەلايەكى دېكەۋە ئەگەر
نان بېراشمان نەكەن، لەپلەۋپايەمان كەم دەكەنەۋە، مەن ھەر ئىستا دەگەرپىمەۋە بۇ
شار لەم رۇۋانە لەشكر دەنىرم، باھىرشىكىيان بۇ بكەن و دەستگىريان بكەن.

: بەسرتە بەگوپى ئاغادا چىراند!

- كە رۇيشتەم، پاشان بەگوپىاندا ھەلبىنە نەبادا خۇيان لەگىلى بىدەن پىشتى
خۇيان بكەنەۋە، مەن بۇ سەردان و مىۋاندارى دېمەۋە بۇ لاتان،

- بەلى قوربان، ئەۋە خەمى مەن، خۇم دەزانم چۇن لەداريان دەپىچەم.

: ئاغا بەم قسانەى فەرماندار ترسى گەيشتىبوۋى چكو ئەۋ دەستى لە ژنەكانى
شوۋىشت بوۋ، مەرخى خۇى لە خونچە خۇشكردېۋو، خەرىكى پېلان گىپان بوۋ،
گەرەكى بوۋ بەر لەۋەى كارمەسات رۋوبىدات عەلۇ قىرخن لە نىۋىبات، خونچە
بكاتە ھاۋسەرى خۇى، بەلام چۇن لەناۋى بات، نازانى. دەگىزفكران رادەچۈۋ، بىرى
لېدەكردەۋە، ھەرچەندى دەيكردودەكۇشا

نەخىر، گرى كوپىرمەك بوۋىۋى نەدەكرادە، لەحەببەتان لىۋى خۇى
دەكرۇژتەۋە، شەۋ بەدرەنگ داكەۋتېۋو ھىشتان خەۋى لېنەكەۋتېۋو. گەۋزى

کیزگەلى ئىشكەوتى دىۋان

بەخۇى دەدا كەلەكە گۆرى دەگردەدواتر بەخۇى نەيزانى كەى خەوى لىكەوت،
خەوى جىرناۋفەرنای دەدەيت، خەونى بە (بەلقىس و نازلى) دەدى، خەونى
بەخونچەۋە دەبىنى، دواجار خەونى بە (ھەياسە شەل) دەۋە بىنى، بەئاگاھات لە
خۇشيان پىنى عاردى نەدەگرت.

(۳۵)

ھەياسە شەل ئەشقىيا بوو، بەنويژى نيومرۇ دەرگای لە ئاغاۋھولە كىخوایان
 دەرگرت، سەرانی لیدەستاندن. ھاوشانى پەرمان گەلۇس بوو. سواری ئەسپەكى
 پەشى قەترانى بى نیشان دەبوو. شەو رۇژ شەش خەرىتە لەخۇى دەبەستا، بۇ
 ھەركوئىيەك رۇشتبا دووچەتە بەدواۋە بوو. لەو خەۋنەيدا ھەياسە شەلى بىنى
 زۇر ترسا. لەترسان لەخەودا راجەنى. چاۋى بەملاۋنەۋلادا گىپرا، نەخىر، خەۋن
 بوو، جگەرمىەكى داگىرساند دوو، سى مژى لىدا بىنى ھاتەۋمبەر، لەخۇى پەرسى تۆ
 بلىي: دەبى ئىستا لەكوئى بى.؟! چۇنى بدۇزمەۋە.؟! ئەو چەتەنە ۋەكو (مارى
 بى(لان)ۋان، ھەرساتەۋ لە شوئىنەك ۋجىگۇرى دەكەن. بەلام مالى چەتەۋ ئەشقىيا.
 ھەر شاخ ۋ ئەشكەوت ۋ شوئىنى سەخت بوو. خۇر بگەۋىتەۋ بە شوئىنى دا دەچم
 ھەر دەبى بىدۇزمەۋە.

: دەنگو باسى دەست بەسەرۋ زىندانى كەرنى پوۋرە سىۋە لە مالى زىنەل ئاغا
 دەنگى دابۇۋەمقۇمقۇى نەۋش لە گۇرپ بوو. گوايە لەم پۇژانەدا باشچاۋەش
 قەدۇ، بەخۇى بە كۇمەلىك پۇلىسى سوارە ھەلدەكوتنە سەر بىكەۋ بارەگای
 ئافرىتانى ياخى بوولە ئەشكەوتى دىۋان.

: ھاۋرپ غورىبەت بەبىستىنى زىندانى كەرنى پوۋرە سىۋە نىگەرەن ۋ
 خەفەتخانبولەقاران ئاگر لە چاۋى دەبارى، ھەرچەندى دەمىكردودەكۇشا، خەۋ
 نەدەچوۋە چاۋى بىرى دەمكردەۋە كوو رزگارى بىكات. مەبەستى بوو بەرلەۋەدى
 لەگەل (باشچاۋەش قەدۇ) ئالنگارى يەكدى بن پوۋرە سىۋە قوتارىكات. بۇ نەم
 مەبەستە راۋىژى نازىي كەرنەزى.؟! لەو رۇژەۋە ھاتوۋتە ئەشكەوتى دىۋان بوۋتە

كېزگەلى ئەشكەموتى دېۋان

جەنگاۋمىرىكى نازاۋ بەجەرگ. لەسوارچاگىشدا سوارچاگە. بەسەر پىشتى ئەسپەۋە
لەبى غاردان نىشانەى بۇ دادەنن، دەپپىكى ھەلپىدەگرى. ھەردوۋىكىان خەرىكى
گفت وگۇبۋون. خەرىكىۋون بەدارپىشتى پىلاننىك پۈۋرە سىۋەى پى پىزگار بگەن.
ھىۋارەى پۇژى ئايندە دىنا نەنگۇرە ببو، نازى و ەمىشان و دلبەر بەسۋارى
ئەسپ، ئەسپىكىشىيان ھەتار كىش كىرد، ھىدى ھىدى بەرەۋ دەشتاىى
شۇپۋونەۋە.. شەۋبەنىۋە بوو گەپىشتىۋونە نىك گۈندى زەردەشت ئاۋا. ئاخرو
ئۇخرى پاپىز بوو، شەۋانى پاپىز ساردى كەس لە سەربانان نەبوو، خەلك لە
زۈۋرەۋە دەخەۋتن.

: خانوۋبەرمى مالى ئاغا كەۋتېۋە پەپگەى ئاۋاىى پۈۋ لە گۈندى بوو، لای
پىشمەۋە لىزو نىشۋ بوو. ھىشتا مابوۋ بگەنە ئاۋاىى سەنگرانەۋە ھەرسىكىان
دەبەزىن. ھەۋسارى ئەسپەگانىان دا دەست دلبەر.. (تۆ لىرە لای ئەسپەگان
ۋەمىنى. ۋىاى خۆت بە ھەتا دەگەپىنەۋە). دواتر ھەردوۋىكىان بەپەنازە خۇيان
گەپاندە بن دىۋارى خانوۋى مالى ئاغا، تاۋى ھەستىيان لەخۇيان بىرى ھىچ لە
ئارادا نەبوو، بە ۋونە دزە خۇيان گەپاندە دەرگای ھەۋشە دەرگاگە رېپىشكرابوۋ،
نازى گوتى:

- بالە رېسمەى بەرىن؟

- نەخىر، ۋانابى.. ۋەردە پىشتى خۆتەم بۇ دانىۋە من ئاۋىۋو دەپم، بەلام ھىشار
بە كە زانىت توۋشى گرفت بووم، تۆ كارىكى ۋابكە سەريان لى بشىۋىنە..

: پىشتى خۆى بۇ داچەماندەۋە بەسەر پىشتى كەۋت، گوتى:

- ەمىشان دىۋارەكە بەرزە كەمىك خۆت راستكەۋە. ھەتا دەستم بگاتە

سەرتىلەى دىۋار.!

- باشە دەى.

کیزگملی ئەشکەوتی دێوان

: خۆی هەڵدایە سەر دیوار. هێدی هێدی بەسەر دیوارمکەدا خشی تاگمییە ناستی پێبلقە، بەهێواشی بەسەر پێبلقەداکاندا چوو خوار، لەقوژبنیکی حەوشەدا خۆی مات کرد، هەستی لەخۆی بێ، تاگو بێنی وەبەر هاتەو، ئەنجا هەر لەجێو چاوی بەهەموو کون و قوژبن وکە لەبەری حەوشەدا داگیرا پاشان هەستاوە سەربێ. بەدڵنیایی بەلای (ناندین)دا خشی لە کولانکەیی شمشیری دەرگا سەیری ژوورموی کرد. چراکە کز کرابوو بولێل بوو، چاوی گیرا. لەبەرەخۆی گوتی:

(بێگومان ئەمەیان پوورە سیۆمیە، بەلام نازانم ئەوێ دیکە کێیە؟ لەتەکی راکشاو). بەئەسپایی دەرگەیی لە گریژمن برد، تەفەنگی لە شان کردەو نامادەباشی خۆی وەرگرت. بەشێنەمی چوو ژووری. لەبان سەری پوورە سیۆ راونەست دیکەتی دای. نا.. خۆمەتی. پوونشتەو سەر چنچکان بەنەرمی راپههژاند.. (پوورە سیۆ .. پوورە سیۆ). هشیاری کردەو. دەیزانی پوورە سیۆ زۆر بەزمان وزارگەرمە بوازی قەسەکردنی پێنەدا گوتی: (پوورە سیۆ منم نازی هەستە بەخۆکەو). پوورە سیۆ لەجێو نیوەرپاست بۆو، دەستی کردە ملی نەماچێک نەدووان، نازیشت دەستی ماچ کرد، پوورە سیۆ هەست و سۆزی غەریبی هەستابوو گریان هەوکی گرتبوو قەسە بۆ نەدەگرا، نازی پێی گوت:

(پووری، عەیشان و دڵبەر والە دەرەو لە چاومرپوانی ئێمەدان، هەستەو هەتا کەس پێی نەزانێو بایرپۆین. هاوێی غوربەت گوتی)دەبی شو وەبەرەو مایی بگەنەو ئەشکەوتی دێوان) پوورە سیۆ لەناو پێخەف دەرکەوت هەندامی خۆی رێکخستەو، سەرپشتی لی بەستا، دواتر بە هێواشی (حەیدەر)ی کورمزی بەناگا هێنا پێی گوت(هەستە لەدموری سەرت گەرپم دەنگت لیۆمێ، نەبادا پێبزانن دەرپۆین باشە!).

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

: نازى دەستى ھەيدەرى گرت، پوۋرە سىۋە بەدۋاى ئەۋاندا بەسەر پېيلاقاندا ھەلگەپان. نازى ھەردوۋ دەستى ھەيدەرى گرت بەدىۋارمەدا شۆرى كىردەۋە، لەخۋارمەۋە ەمىشان لىنى ۋەرگرت. بەلام ھەرچى پوۋرە سىۋە بوۋ كەلەشى گەرمە ۋورس بوۋ، ەمىشان پىنەدەۋەستا ۋەرىبگىرى، نازى دابەزىە خۋارمەۋە، بە پوۋرە سىۋەى گوت: (پوۋرى، دەستت لە سوۋچى دىۋارمەكە گىركە بە ھىۋاشى خۆت شۆرگەۋە مەترسە ناھىلىن نازارت پى بگات ئىدى بە ھەرحالى ھەبوۋ پوۋرد سىۋەيان دابەزانەدە خۋارمەۋە. پوۋرە سىۋە ناھىكى ساردى ھەلگىشا گوتى :

(ناخ خ.. پىرىى و سەت ەمىپ) پاشان نازى دەستى ھەيدەرى گرت، پوۋرد سىۋە بەدۋاۋەى بوۋ، ەمىشان تەفەنگى لەدۋر دەستى دابوۋ دۋابەدۋاى ئەۋان سەيادى لىدەكردن، لەم پەنا دىۋار بوۋنەۋ بىن دىۋار دزەمىان دەكرد، لەناست مالى غوربەت، (كسۆك) پىك مپاندى پوۋرە سىۋە گوتى: (ئەۋە گەمالە بۆرى مالى باۋكى غوربەتە. نازانم. گەمالەبۆر گوپى لەناۋى غوربەت بوۋ، يان نازى و ەمىشان بۆنى غوربەتيان لىدەمھات. بۆنى غوربەتى كىرەبوۋ، يانىش ھەرومكو دەلتىن(سەگ بەنافرەت ناۋەمپى). ھەر ئەۋ مپانەنە بوۋ مپاندى چىتر نەحەپى. دەستى كىرد بە كلك بادان ۋنوۋسكەنوۋسك، تانەۋەمپى ناۋاىى قەرمەقەرمەيان دەمپۋىى. كەلەگوندى دەرچوۋن گەمالەبۆر لەجىۋە چەقى بوۋھىشتا ھەر كلكى بادەدا. ھىشتا مابوۋ بگەنەۋە لای دلبەر چىركەى لەتەفەنگى دەستى ھىنا سۋارى كىرد، نازى پىى ەسەيا، ۋمكو ھۆزار بۆى خۋىند. دلبەرى دلتىاكرەمەۋە، ئەنجا دلبەر بەفەيكە فىك دەستى بەبزوۋالى ئەسپەكان دا ھىنا ھىۋرى كىردنەۋە، پاشان، پوۋرە سىۋەيان سۋارى ئەسپىك كىرد نازى ھەيدەرى لە پىشتەخۋى سۋاركىرد.. ەمىشان و دلبەر سۋاربوۋن بەپى كەۋتن. ھىشتانەكى گەزنگى نەدابوۋ گەپىشتەنەۋە ئەشكەۋت ئەمشەۋ خەۋ تىخۋنى چاۋى ھاۋپى غوربەت نەكەۋتەبوۋ. لە چاۋەمپۋانى ئەۋان

کیزگملی ئەشکەوتی دێوان

دابوو. کە ی دەگەنەوێ جێ ئاکو پێشوازی لە پوورە سیوێ بکات. کە لە دووردا
بە دەرگەوتن غۆربەت هەمپای لێکرد بە غاردان چوو هەوساری ئەسپی بن پوورە
سیوێ گرت.

بن پیلی پوورە سیوێ گرت بە هیواشی دایبەزاند، پری دا دەستی دەستی ماچ
کرد پوورە سیوێش ماچی کردو دمیگوت (پوورە سیوێ بە لاگیرت بێ) دواتر
هەمیزی لە هەیدەر وەرێنا دایبەزاند، تووند لە باوەشی گرتبوو ماچی دەکرد.
دمیگوت:

(نازی ، عەیشان و مەرن سەیری گەن. هەیدەر چەند جوان بوو جوان!! لێرە
بە دواوە کەس بانگی نەکات بۆ هەیدەر، بە (هەیدەرکو) بانگی بکەن، دواتر بە
دەستێک دەستی پوورە سیوێ گرتبوو بە دەستەکە ی دیکە ی دەستی هەیدەرکو
گرتبوو بەردنی بۆ ژووری ئەشکەوت.

(۳۶)

خونچە لەگەل بانگ وسەلای بەیانی لەخەو رابوو، وەك هەموو بەیانیانی
پیشوو بەدەرگای دیوہخان دا چووہ حەوشەى مالى ناغا. لەناندین خەریكى
نامادەکردنى نان وپێخۆرى بەیانی بوو، کەس بەناگانەبوو، چوو لە دەلاقەوہ
سەیری پوورە سێوہ بکات، پوورئ لەسەر جینگا نەبوو، دەستى بۆدەرگە برد پالى
پێونا دەرگا کەوتە سەر پشت شمشیرەى رەپیش نەکرا بوو، نەملاوئەولای پشکنى
نەخیر نەبوو، چوو تەماشای دەرگای حەوشەى کرد. شمشیرەى تەواو رەپیش
کرا بوو، ژوورى هەردوو پیرمژنەکانى بەسەرکردموہ خەوتیوون. گەرپاوہ تاوئ
لەپیش دەرگای ناندین راوستا، لەبەر خۆیەوہ گوتى(چى بکەم. پیرمژنە بەد
فەسالى مى بشکێ. چووزانم چى بەسەر هاتووہ) پاشان سەرى خۆى پاهەژاند
چۆوہ ناندین خۆر وەبانان کەوتیوو. کەس لەناو پێخەفدا نەما بوو قاپیک شلکینە
و دوو نەستوورگى گەرم و پیالە چایەکی دانا سەر (خوانچە) بردى لەپیش دەمى
ناغا داینا، دواى قاوہەلتى کردن بەناغای گوت:

- پوورە سێومو کورمزاکەى هەلاتوون تەماشای دەرگای حەوشەم کرد دەستى
لێنەدراوہ کوو هەلاتوون بۆ کوئ چوونە نازانم،

: ناغا گومانى لە عەلۆ فرخنى مێردى خونچەبوو پەرسى؟

- کووا عەلۆ لە کوپيە؟

- وا لەدیوہخان خەریكى برژاندنى قاومیە.

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- بېرۇ بانگى بىكەنا نا پىنى بلى: بابچى بزانى ئەم پېرەژنە دەلەقۇرە لە
مالەئەگەر لە مال نەبوو با ھەموو مالەكانى ئاۋايى بگەرې. پەلكىشى بىكات
بېھىتتەۋە بۇ ئىرە دەبى سىندى بىكەم.

: نەخىر، ەلۇ قرخن بەسۇراخى نەكەوت. بەھەلەداۋان بايداۋە پىنى پىۋەنا
بەلۇقەلۇق ۋەھىنكە بېرلەبەردەمى ئاغا گىرسايمەۋە ۋ گوتى:

- قوربان، نەك ھەر لەمال نەبوو، مال بەمالى ئاۋايىم پىشكىنى نەخۇى
نەكۆرەزاكەى كەس بە سۇراخىان نازانى.

: لەقاران لە تىرىقەى پىكەنىنى دا گوتى:

(لەۋانەيە شەيتان كىلاۋى سەخرە جنى دابىتى، خۇى لىمان شوون بىز كىردوۋە،
يانىش فرىشتەكان لە ھامىزىيان گىرتوۋە بىردوۋىانە بۇ ئاسمان) دەموچاۋى
گىزىۋو، نىۋچەۋانى لۇچى تىكەوت. لەدىلى خۇيدا گوتى (پۇى بەجەھەننەم،
تاكارلەكار نەترازاۋە، ۋاچاكە بەشۋىن ھەياسە شەل دا بىچم. بارىسم لىنەبىتتەۋە
بەخورى) دەنگى ەلۇى دا.!

- ەلۇ، بېرۇ ئەۋ ماينەم بۇ زىن ۋ لغاۋ بىكەۋ بېھىنە.!

: تەھنگى كىردە شانى، پىنى لە پىكىبى زىن نا خۇى ھەلدا سەرزىن ۋېشتى
ماينەبۇر. بەرمە چىا مەكۇى پىگىرە ئەشقىايان تىتتەقاند، ھەياسە شەل ۋەكو
ھەلۇ كامە شۋىن بەرزو سەختە پىنى تىناچى بەرۇژ ئەۋە مەكانىەتى. سەر لە
ھىۋارانىش بەخۇى ۋسولەيمان گورگ خىكىن ۋ ھەمەكىۋى،

دوۋچەتەى بەناۋو دەنگىۋون، ياغىراغر بەنشىۋدا شۇرەدەمبۋونەۋە، سەردەرۋو
پىگەيان لە كارۋانچى ۋ قاچاخچىيان دەگىرت رۋوتيان دەكرىن، ھەياسەشەل،
دەستى دانا سەرجاۋى سەيرى كىرد دىتى سۋارېك بەمىنى گەلىدا بۇلاى ئەۋان دىت،
بانگى ھەردوۋكىانى كىرد، ئەنگۋستى بۇ بنى گەلى درىزگىرد.

كېزگەلى ئەشكەۋى دىۋان

- ئەو سوارمەن دېۋە؟! بەرمە ئىرە دېت، لەۋانەيەنابەلەدېي، لەۋانەشە ئاشنا بى. گورگ خەنكېن گوتى:

- بلىم چى، لەۋانەيە تازە ئەشقىا بى، ھاتوۋە سەرى مەيدانمان لېبگىرئ خۇي تاقى بىكەتەۋە. ھەمەكىۋى لىي ۋەرگرتەۋە گوتى:

- نا ئەگەر تازە ئەشقىا بى.؟! ھاتوۋە خۇي دەخالىت بىكات، چونكى ئەگەر بەنپازى مەيدانخۋازى بى، تاسا ناكات ئەۋھا راستەۋخۇ پۈۋەپۈۋمان بېتەۋە. ھەياسە شەل گوتى:

- ھەركاميان بى گىرنگ نىيە. بابۇي داكشېين.

: لەبىنى گەلى ھەلۋەستەكى كىرە، بەسەر پىشتى مایىن چاۋى گىپرا، پچەپىيەكى بارىك. ۋەكو بىزەپىرئ بەنپۈ پۈۋەپۈۋ شاخ ۋادارۋەمۈندا بەھەۋرازدا كىشاۋە، لەبەر خۇيەۋە گوتى:

(سۈيىند دەخۇم كە ھېستانەكى شەپتان پى بىرەدا نەكەۋتوۋە).

: ھىدى ھىدى بەھەۋرازدا كىلپۈۋە نىۋە پى نەپىرى بوۋ، لەگەل دىنگى قىرمانى باقەنەجمە تەفەنگ ۋ كىي كۈرە زەلام.؟! پچەنى، مایىنە بۇر لە جىۋە چەقى. لوۋەلى تەفەنگى گەپاندە قەپەرغەي، بەدىنگىگى گىر تىي پاخۋى. لە جىۋە نەبىزۋى. ئەگىنا كۈژراۋى، ھەياسەشەل، پۈۋەپۈۋى بوۋ پىي گوت:

- ئاغا ئەگەر بەنپازى پۈۋەپۈۋ ھاتوۋى. ئىرە شوپىنى پۈۋەپۈۋى، ئەگەر بەخەيالى ئەۋمىش ھاتوۋى بەجىگەۋ پىگەي ئىمە بىكەۋى ۋەلەي كارىبەدىستانى مىرى خۇت شىرىن ۋ خۇشەۋىست بىكەي، ئەۋمىۋەپۈۋ بىزانە. كە بەم خۇشەۋىستىيە پاناگەي، چونكى ھەر ئىستا دىتەكەمە خۇراكى دىندەۋچەقەل ۋ دالاش چاۋت ھەلدەكۈلن، جا پاست ۋ پۈۋەپۈۋ پىمان بىي: چى تۋى گەپاندەم جەنگە ئستانە.؟! - كاك ھەياس، نەپۈۋچىم، نە پىۋىستىم بە خۇشەۋىستى پىۋانى مىرى يە،

كيزگملى ئەشكەوتى دىۋان

بەلام پىۋىستىم بە ناۋدارەكى نازاۋ بەجەرگ و ماقوۋلى ۋەك جەنابتە، بۆيە
بەھەلەداۋان ھانام بۆت ھىناۋە.

- مادام وايە ھەرموودابەزە پىشوو بەدە، پاشان دوۋقەسى لىدەكەين.

: دابەزى ھەسارى ماينەكەى لەبنەدارىك گرىدا. دواتر ھەرچواريان
رپوونشتن. سەروجگەرەى پىدان ھىشتا جگەرەى بەكۇتا نەھاتبوو، بەكۇخەكۇخ
قورگى خۇى خاۋىن كرىمۋە گوتى:

- پياۋ كەلىى دىقەۋمى سەرهەلدەگرى، بەلام بۆلاى كى سەرهەلدەگرى؟!
بىگومان بۆلاى عەگىدو پياۋماقۇلان سەرهەلدەگرى، چونكى پياۋى عەگىد كە
تقى رپوۋكرد، ئەگەر سوۋر بزانى سەرى تىادا دەچى. ھەلىناگرىتەۋە بۆيە قەت
نابى ھانا ۋەبەر بۆرە پياۋان ببات، چونكى بى مەيدانن بۆيە دەلىن (ئەگەر زىل
بەسەرى خۇت دادەكەى برۇ سەر گوفەكى گەۋرە مالان) ۋاتا ئەگەر پياۋ لەكاتى
ناۋەخت لەدەرگەى پياۋى ماقوۋل ببات، بىگومان نا ئومىد نابى، منىش ھەر بەم
نيازەۋە سەرى خۇم ھەلگرتوۋە ھاتوۋم ھاۋارم ھىناۋەتە بەر جەنابت.
ھەياسەشەل دىنەى نەدا چىتر بدوۋى پىى گوت:

- ئىمە ئەگەر چى بەجەتەۋ رىگر ناسراۋىن ناۋبانگمان دەرکردوۋە، بەلام
بەجەقىقەت ۋانىيە، ئەگەر پەكىك خۇى دەخالەتى ئىمە بىكات سەرمان تىادا بچى
بەلامانەۋە گرنگ نىيە،

- بەلى كاك ھەياس گومانم نىە دىنيام،

درىزەى پىدا گوتى:

سەبارت بەئافرىتانى ياخى بوو لە ئەشكەوتى دىۋان، لەۋانەيە زانىيت.
كەلەرۋۇزانى راپىردوۋا ھەرمانىدارى ناۋچەكەمان بەخۇى ھاتبوو، لەبىنج و بىنەۋانى
كىشەكەمان بىكات، بەلام من بەگومانم لەقەسەكانى ھەرمانىدار، پىمۋايە كە خراپيان

كيزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

تىگەياندوۋە، گوايە من سەبەبكارم، لەبەر ئەۋە بوۋ ھاتووم داۋاي يارمەتت
لەندەكم.

- يارمەتى ومكو چى؟

- سەبەي شەۋ داۋاي مائىنووستنان بەخۇت وياۋمرەكانت وەرن،
ھەريەكەۋلەلەيەكى گوندى زەردەشت ئاۋا دوورو نزيك، پروو لە ديوەخان سى،
چۈار دەستپىژ بەسەر ئاۋايى دا ھەۋالە بگەن، ئىمەش بوۋكانە ۋەلامتان
دەدەينەۋە ۋ ھىچى تر، پاشان بگەپنەۋە دواتر كىسەيەك پارەي لە مستى
ھەياسەشەل ناۋ گوتى:

- ئەۋە بۇ خەرجى خۇتان، پاشان دەقائى دەستپىژمگان فېشەكتان بۇ دەنيرم.

: ھەياسەشەل لەققاي پېكەنىنى دا گوتى:

- پىمۋابوو ھاتبوۋە داۋاي سەرى ھەرماندار دەكات.ئاغا، داۋاكارىيەكەي تۇ بەر
ئەم ماندوۋوبوون ۋ زەحمەتيە ناكەۋى.. كەتۇ داۋتە بەرخۇت، دلىيايە، سەبەي شەۋ
دنيات بۇ دەكمە ناگرباران. بەمەرجىك لەشار دەنگ بداتەۋە، باشە.؟!
- زۇر سوپاس مەنتبارم.

: بەگفت داني ھەياسەشەل، دلى داکەوت. لىي سۋاربوو گەراپەۋە.

(۳۷)

خۇر تازە پېرشىكى بەسەرباناندا پېرژاندىبوو، لەخەو راپوون دواى قاۋەتتى
کردن پوورمىيۈە گوتى:

- پۇلە غوربەتخان، دەنگۇ وابوو لەم پۇزانەدا((باشچاۋەش قەدۇ)) بەخۇى
وبەگۇمەئىك جەندىرمە دىنە سەرمان، تۇ، ئەو تەرمە نانىسى ۋەك مەن دەيناسم.
دايك خۇگىيەكى ئەۋھايە لەسەر دايكى خۇى بازىادات. ھەر مەن دەزانم چەند
جېرەندىزە. دىن ۋەئىمانى پارمۇزە. پارمى بۇ ھەلدە تازى پى جەكە. پوۋلەكى
ۋەك خۇى نىيەبەپارە دايكى خۇى، بگەرە جەلالى بن چۇكى خۇى دەفرۇشى.
شەرمى بەخۇى نىيە. لەگەن ئەۋەشدا قەچەبەبەكى بەسام ۋ ھەيىبەتە ھەرگىز
چاۋ دانىگىرى. زالم ۋ لەخودا نەترسە ناپەنگىتەۋە، نىر نىيە قەسەلەقسەى بىكات،
شىخ ۋ مەلاۋ ئاغاۋكىخاۋسەركارۋكرمانچ نازانى ۋەك پىمگوتى (پارمۇزە). تەنھا
لەدەست ئەم دوۋانە ۋەكو (ماكەر) دەلەۋچى. دەستۈمكەرى بۇ ناكىرى. كچەم
غوربەت، تۇ شارمىزايىت لەم جۇرە ئىشانە نىيە، ھەرچى چەتەى ۋابەم
كىۋانەۋەن. سەرانە دەدەنە ئەم نامەردەنەم باشچاۋەش قەدۇيە بەخورتى
سەرانەپان لىدەستىنى، ئەگەر چەتەيەك بىغەزرى سەرانەى نەداتى، ھەر
بەچەتەكانى دىكە بەكۈشتىنى دەدات. ئەو بىناموۋسە لەمىزە، ئەسلەن لەو پۇژمۈە
كە تۇ (كەلۇس) لەناۋبەرد ناۋبانگى تۇى بىستۈۋە. ھەر مەن دەزانم چەند غەرمىزى
لەيت ھەلگرتۈۋەچۈنكى ئەو خىروپىرو دەستكەۋتەى لە كەلۇسى دەست دەمكەۋت
لە كەسىكى دىكە دەستى ناكەۋى، بۇيە لەمىزە چاۋمروانى پۇژمكى ئەۋھابوو

كېزگەلى ئەشكەمنى دېوان

سەبارەت بەتۇنىستاش ھەروەكو دەلتىن ((پېش باران كەپەنگ)). جاتۇ تەگبىرى
حالى خۇت بىكە.ئا... چاكبوو ومبىرم ھاتەوۋە. بائەومشت پېبلىم.!

ئەو مالۇسە زىنەل ئاغا بەنئاشكرا دەستى لەگەل (خونچە) تىكەل كىردوۋە.
دەلتىن كاكەوبىرالى خۇيان كىردوۋە. لەبەردان بەمەرفىرت و فىلەكى ھەبى عەلۇ
قىرخن لەناوبەرن. پاشان خونچە بىكەتە كەبىبانوۋى مال. بۇيە دەزانم چۈنكى ھەر
لەھەنوۋەكەۋە خونچەي پۇشتە كىردوۋە مەپرسە! لەزىپى ھەلئىشاۋە دەلتى ئاغا
ژنەئەۋى رۇزى ھەمەشەم لىكىرد، ئەو چاۋ مۇنە چاۋى خۇي بەرداۋە. دەزانم ھەر
لەپاي ئەمە بوو ئەو گەمبۇرە زىندانى كىردم).

: ھاۋرى غورىبەت، گۈيى بۇ قىسەكانى پوورمىيۋە ھەلخىستىبوو، لەدمرونەۋە

گىرنكى بە ئامۇزگارپەكانى دەدا، بىرى دىمكىردەۋە چۈن.؟! بەسەرى دا زال بىت.

کیزگەلى ئەشكەمنى دېوان

گۈندە لە زوۋىكەۋە دەستى ئەنئەلجىيەكانى گەشتووتى ويران كراۋە، ھەركەسەۋ
لە شۈپنى خۇى دامابوو بىرى لە ناكامى كارساتەكە دەكرەمەۋە دۇش دامابوون،
ئەم كاتە ھىياربوونەۋە كە لە سى لای گۈندەۋە تەقە دەستى پېكرە، دەنگوت:
بىرىشكەيە بەسەر گۈندى دا دەتەقەتەۋە گۈللەى ھەردوۋلا لەئاسمانەۋە
پىكەدەكەۋتن بلاچەى دەدا، كرىدبوۋانە ئاگرىاران و پشۈۋەكى ھۆتۆ، سەگ
خاۋمنى خۇى نەدەناسىيەۋەدەستەى ھەياسە شەل، لوولەى تەقەنگيان ناراستەى
دېۋەخان كرىدبوو، دايانگرتبوۋە بەر دەستپىزان. ئاغا. بەپىي پىلانى بۆى
دارشتبوو، لەم قوزىن بۆ ئەم قوزىن تەقەى دەكرە، ئاۋەناۋە دەنگى عەلۆى دەدا
دەنگوت: (ورىاي خۆت بە دزەت لىنەكەن)تەقە بەردەۋام بوو، عەلۆ خۇى دابوۋە
قولىنچكى دىۋارى دېۋەخان پىشتى لەئاغابوو، نامەردە لوولەى بۆ سوۋراند سىرەى
لىگرت لىي ئاگرەدا، عەلۆ لە جىۋە ۋەك (گا) قۇراندى ۋەلاداكەۋت، ھەر ئەم
قۇراندەنە بوو قۇراندى ئەلفازى نەگەر، ئاۋەشانى ھەلەكەندبوو، دەستبەجى گيانى
سپاردخونچە. گۈيى لە دەنگى عەلۆ بوۋكە قۇراندى يەكتاۋ بەراكرەن
چوۋەسەرى. فۋارەى خۈيىن جۈگەلەى بەستبوو لەبەرى دەرقۇيى.

دەمانچەى دەستى لە گۈرپى كەۋتبوو. ھەلىگرتەۋە لەبن باخەلى ئاۋەتر
دەستى كرىد بە شىن وگرىان ۋەدادو فىغان، قزى خۇى دەرنىيەۋەبەرمبەرە دەنگى
تەقە ۋوۋ لە گەمى بوۋنەخىر، بەيەكجارى ھاتە بېران. خەلك بەھەلەداۋان لە
مالان دەركەۋتن بەراكرەن لەپىش دېۋەخان بەدىار لاشەى عەلۆ گىرسانەۋە. عەلۆ
لە سەرجاۋكەۋتبوو خۈيىن لەبەردەرقۇيى لەحەبەتەن تىكە قزقان، پەكوو،
پەكوۋيان بوۋلەچۆكى خۇيان دەدا، بېۋە سەگ ۋەرپىن ۋەھراۋزنا لەئاۋايى
زەدەشت ئاۋا. كەس بەكەس نەبوو.

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

: خۇنچە؟بەھەلىزانى خۇي گەياندە تەۋىلە وزىنى لە ماينەبۇر كرد لىي سواربوو بەردو گوندى(ئارپاۋە) بۇلاى سىمكۆكلىكى بەماين ھەلگرتبوو. بۇي دەرچوو.

: سېندە زوو لاشەى عەلۇيان بەخاك سپارد. پاشان ئەملاخۇنچە، ئەۋلا خۇنچە، نەخېر شوون بزر بوو بەمەزىندى ھەمووان پېيانۋابوو كە خۇنچە لەھمىبەت عەلۇ، سەرى خۇي ھەلگرتوۋە، بەرى خۇي داۋەتە ئەشكەوتى دېۋان رۇيىۋە.

: بەتەنيا پلكە پېناۋ شۇخى بەقسەى ئەم خەلگە دەھات. چۈنكە ئەۋسۈۋر دىمىزانى ئاگرى عىشق بۇ كېندەر سەرى پى ھەلگرتوۋە.

: ھەرچى ئاغابوو لەھمىبەت خۇنچە لەچۆكى خۇي دەدا لەبەرە خۇي دىمىگوت(چۇن فرىۋى دامبى خەتا ئەم پىاۋەم كۈشت). ھەرلەبەخۇيەۋە مىگەمىگى بوو. خەلگەكە پېيانۋابوو كە ئاغا پەرۋشى عەلۇيە. چىتر خۇي بۇ نەگىرا گوتى:

(خەزمىنە، ئەۋ دەلىسانە شوۋوليان لى ھەلگىشاۋە، ناكىر چىتر دەستەۋنەزۇۋ ھەلگۈرپىيىن، ھەر ئىستا دەپۇم ئاگادارى فەرماندار دەكەمەۋە، مىن لە خۇيىنى عەلۇ خۇشنايم). دەلھاز لى سواربوو رېى شارى گرتەبەر).

(۳۹)

هېښتانه کي مابوو بکاته گوندی نارياوا گيرسايه وه. له سهر پشتي مابين دابهزی، پرووی مایني به لای گوندی زمردهشت ناوا و مرچرخاند ههوساری له ملی نالاند. دووشه په دستي خيوانده سهر پاشه لی بهری هه لدا (هیی) لی کرد. مایني تايين ومکو مه لی تيزيان ته قله کووت تی ته قاند روئی.

: که گه ییبه گوندی نارياوا بهیانی دابوو، پیرمژنه گان نیله نیلی ناگریان پرپه گه رووی سوبه ی قشپ له ناو مرست حه وشه دا بهناسمان دا هه لده جوو. هه نديکیان خه ریکی نان گردن بوون. بوئی نانی گهرمی گه تم دهمارده مار دمرؤی، تی که له به شنه بای سه حهر دمبووله وه پيش شارمزابوو، به نه سپایی پالی به دمرگای حه وشه ی مالی (سمکو) ونا به شینه یی جووه حه وشه، دایکی سمکو، خه ریکی چایه و قاوه لتي بوو سلاوی لی کرد، رابووو سه رپی به گهرمی سلاوی لی و مرگه وه هه رمووی لی کرد، دانیشت، پی که وه قاوه لتيان کرد، هیشتا دستیان لی نه کیشابوو، سمکو له خه و رابوو. به پيش ناندین دا خه ریک بوو تی به پری بجی دست و دهموچاوی بشوات، دایکی بانگی کرد. (رؤله سمکو، میوانمان هاتوو. و مره به خیر هاتنی لی که میوان نازیزه.

سمکو، که ناوړی داوه چاوی به خونچه کهوت له جیوه چه قی. ته زیه که له بنی پی له برووسکه ی دا ومکو دوو که له کوونه لووتی دمرجوو، دنیای لی تاریک داهات، رمنگی رووی هه لبرکا نتقی گیر، چاوی له مؤله قداما. خونچه هیچ خوی له گووره نه برد، په ک پی له بهری هه ستاوه، دایکی پی کوت:

كېزگەلى ئەشكەمنى دېئوان

- كۆپم ئەوۋە لۇ شەرم داڭگرتى، شەرمى مەكە وەرە پېش بەخىرھاتنى بىكە،
نەبادا پاشان گلەيمىمان لىبكات بلى: بى رېزوحورمەتن رېزلەميوان ناگرن.
خونچە، خۇى تېھەلقورتاند گوتى:

(قەيدى چىيە، ھىستان جىئە شەرمى نەشكاو، بەتايبەتى لە پرووى ئافرمى
بېگانەدا شەرمى دەكات. ئەگەر بەخىرھاتنىش نەكات لەدلم نابىتە گرى)

: سىمكۆ، لەحمۇمەتان ھەموو گىيانى شەلالى ئارمقەبوو وەكو مىژووك دەلەرزى
لەشەرمى دايكى، ناچار بەخىرھاتنى لەميوان كرى، دواى تاشتى بەيانى
ھەردووكيان دۇش دامابوون. نەياندمزانى چۆن دەستى پېيىكەن!

: دايكى سىمكۆپيالھو چادانى لە گۆرپى ھەلگرت ناندىنەكەيان
پروولەخۇرئاوابوو، سەرلەسبەينان سىبەربووبە گىسكى دارگەز ئەو ناوھى مارى
بەمەسىنەيەك ئاۋ عاردمكەى رشانند لىبادىكى لەسەر راخست گوتى:

(ھەستىن وەرنە دەرۋە سىبەرمەكەى فېنك و خۇشە لىرە دانىشن)
منىش تا دۇلابيان بەرنەداۋە، دەچم دوو جەرە ئاۋى فېنك بۇ خواردنەۋە
دېنم،ئاۋى شەۋى مان نەماۋە).

: گورىسى لەقۇلپى جەرەكان ھەلگىشا، بەشىنەيى لە پىشتەخۇى ھەلدا رۇيى بۇ
سەر بىرى ئاۋ. چاۋەچاۋيان بوو گەلەكۆسپەى دەرگا ئاۋدىوبوو سىمكۆ، خۇى
ھىناۋبرد خەرىك بوو گرى كۆرمەكە بىكاتەۋە، بەلام خونچە چىتر خۇى پىنەگىرا،
مەكربازانە لە سەلاى گرىانى دا، بەبىدەنگى دەگىرا، سىمكۆ، بەھەر خالى ھەبوو
ھىۋرى كرىمۋە دواندى.

- پىمبلى بزانم چىت لىقەوماۋە باتىبگەم.؟

- تازمبەتازە لىم دەپىچىتەۋە،

كېزگەلى ئىشكەمنى دېۋان

- دەبلى بابزانم، خۇمن دەستى خۇم بۇن نەگىردوۋە، چووزانم چىت لى
قەوماۋە!.

: خۇنچە لەسىرى ھەتتا پىۋازى ھوردوۋبارىك شەپرى شەۋا بۇرى و بەگۈشتەنى
عەلۋى بۇگىراۋە، باسى ئاغى بۆكرد گوتى:

(ئەۋ بىئاموۋسە نىيازى خراپە. مرخى خۇى لىم خۇشكرىپىيە، خەرىكە
ئابرووم بات، من لەم ترسە پام كىردوۋە خۇم لە چىنگى قورتاركرىد...

: سىمكۇ، لەۋە پىش چىرپەيەكى لەناپاكى خۇنچە بىستىۋو، بۇيە گىرەنى بەم
سەردوۋولكانە نەدەھات، خۇنچە پىداچوۋ گوتى:

سىمكۇگىيان، خۇم ھاۋىتە سەر بەختى تۇ، دەستەم دامىنت بى، ۋەگۈ جارى
پىشۋو نانومىدىم نەكەى، ھەنگى ھەنچەتت عەلۇ بوو عەلۇ لە نىۋوچوۋ، ۋەك
عارب دەخىلت بىم دىم مەشكىنە بەرگەى دىشكان ناگرم، لەسىبەرى خۇت دالدىم
بىدە بىمچەۋىنەۋە، ئەگەر تۇ نەمچەۋىنەۋە؟! ئەۋ مالىۋوسە دەستبەردارم نابى،
لەتۇ بەملاۋە كەس ناۋىرى دالدىم بىدات. لەھەركۋىيەك بىم ۋازم لىناھىنى
دەمدۇزىتەۋە. بەقۇربان، خۇدا لىت ھەلناگىرئ باسەرگەردان نەبىم!

: سىمكۇ، مېدامابوۋ، زلە پوۋشكەى لەمەردى ۋەردەدا، بەنەندىشەى خەپال دا
كەۋتېۋو لەدلى خۇيدا دىگوت. (ۋاى لەم ئىشە ناھەموارو نابەجىيە).

: توۋند بىن پىلى گىرت راپتەكاند پى گوت .

(ۋەختى پوۋشكە لەمەردى ۋەردان نىيە، تازوۋە ھەستە بەخۇكەۋە بادەستى
يەككى بگرىن بەلەپەكدا سەرھەلگىرىن!)

: سىمكۇ لەقاران پىنگى ۋەك زەمغەران زەرد ھەلگەراۋو، نىۋچەۋانى لۇچى
كرىدېۋو. خۇنچە نىگى بىرپېۋوۋە دورچاۋى سىمكۇ لەناخەۋە ھەناسەيەكى ساردى
ھەلگىشا، گوتى:

- خۇنچە، مەن جارى پېشوو لەمالى پەلگە پېناو پېمگوتى: ئەۋەى ھەنوۋگە دەمىلىتى دەبوۋايە بەرلەۋەى لە عەلۇت بېبەستەۋە وات بگوتبا لەگىن بوو رىنى تېدەچوو. لەبىرتە؟! چەندجار پېمگوتى، تەكام لېكردى، خۇنچەگىيان باسەرھەلگىرىن، پى سەرگىران بوۋى. دەمگوت (نەخىر، سەرى باب وبراۋكەس و كارم شۇرپاكەم) ھەنوۋگە پېتۋايەكە ئەم داخۋازىيە ئىستات سەربەرزىيە، دەمى بزانى كارىكە لەناو گۇرپا سەربەمردوۋمكەنت شۇرپەكەى نا، خۇنچە، مەن ھەرگىز نامادەنمىم لەلەگەنى عەلۇقرخەن وئاغى بەدەرەۋىشت بۇخۇم. قەت چاۋەرۋانى ئەۋەم لېمەكە لەزىر سېبەرى خۇمدا دالەت بەدەم. ئەۋە لەمەن ناۋەشىتەۋە ئىستاتش بۇ ھەر شۋىنەكى تۇ گەرەكتە بۇى بېچى، مەن نامادەم يارمەتت دەدەم، لەگەلتا دېم تا شۋىنى مەبەست! دواتر راپوۋە سەرىپى گوتى: تاكو دەچەم دوو ولاخ نامادە دەكەم تۇ بەخۇكەۋە تانەو شۋىنەى بۇى دەچى لەگەلت دېم،

: پىلاۋى بەسەر پىنى ۋەكرد، پىشتى لەپاشكرد ھەنگاۋى ھەلگرت بېرات، خۇنچە دەمانچەى بەرباخەلى دەرىناو سۋارى كىر لىتى ئاگىردا. سوۋراندى بەسەر پىشدا بەربوۋەۋە.

: خۇنچە، لەجىۋە تاسابوو، چاۋى رەشكەۋپېشكەى دەكرد تاۋى چاۋى خۇى نوۋقاند، پاشان چاۋى ھەلئىنا سەكۇ خۋىنى لەبەر دەپۇيى، چۇكى دا لەتەنىشت لاشەى سەكۇ درىزبوو خۇى لەگەل جۋوت كىرد، ھىشتا گىيانى نەسپاردبوو، دەستى بەدەموۋچاۋ كاگۇلى دادەمھىنا، دەمىگوت: (تەماشاش ئەم خۋىنە سوۋرۋانلە چەند جۋانە، ئەۋەج خۋىنەكە ھىندە پاكۋاخۋىنە، دەمىنوۋ، مەنىش دەگەلت دەنوۋم، بەقۇربان ئاخىرەكەى ھەربوۋە قەسەى مەن، پېمگوتى: باپىكەۋە سەرهەلگىرىن، ئىستا خۇشى بى ترشى بى پىكەۋە بۇ ولاتى پەرىيان سەرهەلدەگىرىن، وولاتى پەرىيان ھىندە دوۋرە سەكۇگىيان كەس دەستى نامانگاتى، ۋەكو شەۋانى جى ژوۋان

كىزگەلى ئەشكەوتى دىنور

لەنەندىن، لەبىرتەچۆن ئاۋىزانى يەگدى دىمبۈۋىن، ھەربەيادى ئەو شەۋانەۋود
شەۋانى جى ژوۋان وپاموۋسان، ھەر ئىستى تاۋىكى تر پىكەۋە سەفەردەكەين..

: لەم ھۆرپىنەنەدەۋو سىمكۆ گىيانى سىپارد. دىۋاجار دەستى چەپى نايە ژىرسەرى
سىمكۆ بەدەستەگەى دىكەى لوولەى دەمانچەى نايە ناۋدەمى خۇى چاۋى ھاۋىتە
سەرىەگدى، بەھىۋاشى پەلەپىتكەى راگوۋشى، دىۋاتر پەنجەى بۆشلىكرد لە ھاۋزنى
دا، مىشكى پىرژاند. ھەلەبەھەلەى كىرد.

: ئىدى خەللىك وپوۋزانە مالى سىمكۆ، بوۋە شىن وگىرەو پۇرۇ، دىۋاتر بەبىنج و
بىنەۋانى كارەساتەكەكەۋتن گىرى ئاگرى عىشق بوۋ بە خۇلەمىش و لەجىۋە
دامىركاۋە، لەسەرگىدىكى بىلىد بەخاگىيان سىپاردن، لەو پۇژمۋە ئەو گىردە بوۋ بە
گىردى (عاشقان) بوۋىتە جى نەزمىگەى كۆرەججىل و كىزۋىكالان بۇ مىراز حاسىل
بوۋن لە پۇژانى ھەينىدا لە دىۋورى ئارامگاگانىيان ئەلقەى زىكر دىمبەستىن.

(۴۰)

لەگەل زەردمەپەرى خۆرناۋابوون گەمى يە شار. ولأخەكەى بردهخان ناوونالیکى
بۇ دابىن کرد، ئەنجا قەستى لۆقنتەى کرد نانى ئىۋارەى خوارد پاشان چوو له
مىوانخانەى (پاشا) دابەزى. ئەم مىوانخانەى ھەرچى بەناو ئاغاۋبەگلەرو قوولە
كىخوابوو بەمىۋانى روويان تىدەمکرد، گوايە شوینی ھەوانەۋەى پىاو ماقوولانە،
ئەوانەى بەسەفەر دىھاتن بۇ شار. تاكو سى بەترى شەو رادەكشا قومارىان دەمکرد.
درمگى شەوان دەستیان لەقومار دەكىشایەۋە. دواتر دەكەوتنە گفتوگوو باسو
خواسى دنیا، يەكىکیان گوتى:

- ئەمرۆبستووۋە دىیانگوت: ئەو كۆمەلە ئافرمتەى گوايە بوونەتە ئەشقىا
لەئەشكەوتى دىۋان ياخی بوونە. دەسلاتی تەۋاويان بەسەرناۋچەكەدا گرتووۋە
دەلتىن: لەشەۋى رابردوو پەلامارى گوندی زەردەشت ئاۋايان داۋە دايتيانە بەر
دەستپىزان. يەكىك لە پىاۋەكانى ناو مالى ئاغايان كوۋشتووۋە. لەھسان بۇ كوشتنى
زىنەل ئاغا چووۋبون. بەلام بەر چنگيان نەكەوتووۋە يەكىكى دىكە لىي وەگرتەۋە
گوتى:

- داخوا زىنەل ئاغا. چ رووتەلەيەگە، ناۋى ئاغاى لەخۇناۋە ئەمجارمیان
قوتاربوو كىۋەدەچى قورى بەسەر جارىكى دىكە ھەر دەيكوژن.

: زىنەل ئاغا ھەستى لەخۆى بىرى بوو، گوئ قولاغى قسەكانيان بوو له
ھەژمەتان كەفەزگ ببوو. لەدلەۋە بەگومان كەوتبوو!:

(تۆ بلىي دويىنى شەۋى رابردوو ئەو ئافرمتە بەستۆكانەبن دەستى خۇيان
بەپىش دەستى ھەياسە شەل خستبىت و زمېرى خۇيان لىمان وەشاندىبى.نا،

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

ھەرگىز بېرۋاناكەم ئەو كەلپنە كەرخى ھەياسەشەل و ياۋەرەكانىيەتى با.. بۇنا،
ئەى ھەر ئەو دەلىسانە نەبوون لەناو مالى من ئەو پىرمۇنە بەدگارە،
پوورەسپوھيان دزى. كەسپش پېنەھەسپا) كاپرا ھېشتا بەردەوام بوو لە
قەسەكردن! بېستەم دەلپن ھەردوو ژنە گچكەكەى ئاغا، لپى ھەلگەپراۋنەتەۋە
تفەنگيان كىردوۋتە شان بوۋنەتە ئەشقىا، وان لە ئەشكەوتى دېۋان.

- باشە ژنەكانى خۇى بۇ لپى ھەلگەپراۋنەتەۋە؟!

- من چووزانم دەلپن ئاغا تەمەنى پىرەمەپكى كەترەى ومبەر ماۋە،خاۋەنى
چوار ژنانە لەقسان چاو لەدمرو مۆزەمۆزىش دەكات.

- جوانەبىزنە گەلى راگرتوۋە. ھەرھەموۋيان لەقاۋاى پېكەنىنياندا.

- وەللەبرا. من قەت بەم جۆرە پياۋمناپم پياۋ. پياۋنك ژنى بن چۆكى خۇى

لپى ھەلگەپرېتەۋە. دەست داتە تفەنگ، چۆن چاوۋ پروۋى مەجلىسى پياۋانى
دەپى؟!

: ئاغا لەھەزمەتان بارىكە ژانپك برووسك ئاساى داپە ھەناۋى چپوۋى
نەمابوو بەندى جگەرى بېسپىنى. دەستى بەھەناۋى خۇى ۋەگرت ھەستاۋە
سەرپى. بەھىۋاشى بۇ ژوورى خەۋتن خشى، خۇى ھاۋپتە سەرچوارپاپەۋ لەسەر
چاو لپكەۋت.

: ھېشتا مابوو بۇ بانگى نوپۇزى بەيانى لەخەۋنىدا لەجپى جۆخىنان بوو،
دپتى ھاۋرپ غوربەت سۋارى ئەسپەشى بوۋە راست ۋچەپ دوو رپز خەرىتەى
لەخۇى بەستاۋە. تفەنگىكى بىرپۇى كىردوۋتە شانى نوۋگى گوۋلە ناخۋات.
كۆمەلپك چەكدارى ئەسپ سۋار دەۋرمىان داۋە، قامچىيەكى بەدەستەۋە گرتوۋە،
ھەرچەندجارى قامچى دەخپۋاندە لاھۋونى يەك راپوپە ناۋى پى ھەلدەگرت.
ناۋمناۋە لاۋاى ئەسپەشىپى توۋند دەگردەسپى تاپپن ھەلدەستاۋە سەر پاشيان،

كېزگىلى ئەشكەتلى دېئوان

ھەردوو دەستى بۇ ئاسمان بەرز دىگەردە گەرمكى بوو بەجەپۇكان
بىتولخېنىتەو، لەترسان بەپشدا كەوتىبوو سەر عاردى، وەكو پشیلە چىكى
فەزىر دېئو دەمىياواند وەمگەوزى نەبادا بکەوئە بەر چەپۇكى ئەسپەشى. دىگەل
گەوزدان زىپەى لىئومھات لەسەر چوارپایە گەوتە خوارمەو بەناگاہات.
داتلەكابووبەمگەبى ناو رەووبار گشت گىانى دەلەرزى. لەبەرەخۇى بلماندی!
(پەگەو. چ خەونىكى ناخۇش بوو پارمى خەوایە جوانەگایەك نەزىبى ئەم
خەونە بەخىر بگىرى)

: چىشتەنگەو خۇى گەياندە فەرماندارى ناوچە، ھووردو بارىك لەسیرى ھەتا
پىوازی، ھەرچى ھەبوو کارمەساتى پىرى شەوى بۇ گىراو گوتى:

(جەنابى فەرماندار، پىرى شەو پىر لە بىست ئەسپ سوارى چەكدار،
بەنەزبوون لەھەموولایەكى گوندی بەمەبەستى تالانکردن گەمارۇمان بدەن.
لىيان ھاتىنە دەست، لەدەستەكەرىەكى دلىرانەى خەلکى گوندی زەردەشت ناوا
بەرپەرچیان دانەو. نەمانهشت پى باوئە ناو گوندی. دوورە تەققەبوو نەشيان
بىنە پىش، عەلوى نۆكەر ھىندە لەمن بەدوور نەبوو. تەقەى لىيان دىگەرد. ھەر
ھىندە ئاگاداربووم ھاوارى لى ھەستا گوتى: (ئاغا من كۆزرام تۆ ئاگادارى خۆت
بە) داخى گرانم گە چوومە سەرى گىانى سپاردبوو، لەحەزەمەتان بەرچاوم تارىك
بوو، ھۆشم لانەما. دەستم بەچاوى خۆمەو نا دامگرتن. خۇيان پانەگرت
ھەلمەنانەن. پشيان دا ھەلاتن فەرماندە لى پىرسى؟

- باشە ئەوانەى ھاتىبوونە سەرتان دەستەى گى بوون؟

- قوربان، ئافرىمانى ياخى بوو بوون، دەستەى غوربەتبوون،

- ئا... دەستەى غوربەت، وادىارە شووليان لى ھەلکەشاو. ھا؟!

- بەلى. قوربان. ئىمە گوتەمان زەمىفەن بالەگەلىان لەسەر خۇبىن، تاكو بەھۆش

كېزگەلى ئەشكەوتى دېئوان

دېنەۋە پاشان دىگەرپنەۋ سەرمان ۋىچالى خۇيان. بەلام نەخىر، لەتاميان بىردەمەر،
ھەر بۇيە بەپەلە ھاتم بۇلاي جەنابتان. بەلكو قۇشەنيان بۇيكەن دىستگىريان
بەكەن، دواتر سەريان بىراشەن بەتايىبەتى غورىبەت، چۈنكى ئەم شەپرو ئاشووب و
كوشت و بىرە ھەمووى لەسەر سەمتى ئەۋە. ئەگەر ئەم دىلە سەگە حاجى
ھەمەبۇرى نەكۈشتبايە؟! نىمە خەلگى زىردەشت ئاۋا ھىچ پەكۈبەلامان نەبۈو.
بىگىر سەرى بىراشەن. ئەۋجايەك مەنجهل ماستى بەسەر دابكەن. ھەردوودەستى
لەپشتەۋە شەتەك بەدەن. پىشتاۋپىشت سۈارى نىرەگەرپىكى بەكەن. بەكۈۋچەۋ كۈلان
ۋىشەقامى شاردە بىگىرپەن. باخەلك تەۋ نەعلەتى لىبەكەن. ئەدى قورىبان، ئەگەر بەم
شۈۋىيە رىسۋا نەكرى؟! ھەرچى ژنو كچەغازمىي ئەم ۋلاتەيە لەمىردىيان
ھەلدەگەرپنەۋە. ھەرمەندار ھىسابى خۇي كرىدبوو. لەخۇشيان بىزە سەمىلى
دەھات، پىنى گوت:

- ئاغا خاترجەم بە لەم رۇزانە ھەموو شتىك بەكۈتادى، بەخواست و دلى تۇ
دەبى. ئەۋە خەمى تۇ نىيە خەمى نىمەيە، نىمە بەكارى خۇمانى دىزانىن،
پەكناكەۋى. تۇ بگەرپۈۋە بىرۇ بۇ ئاۋايى. پاشان خۇم دىم بۇ لاتان. ھەروەكو
پىمگوتى: پاشان دووقسانى لىدەمكەين.باشە.!!

- بەلى قورىبان. ھەركاتىك تەشريفەتان ھىنا، بچۈۋكى خۇت لەخزمەتى
جەنابتان ئامادىيە، ئىدى دوۋەابوۋنى خواست دىرچوۋە دىرەۋە. بەسۈارى ۋلاخ
چەۋرەۋى لىكرد بەرەۋ گۈندى زىردەشت ئاۋا تىي تەقاند رۇيى.

(۴۱)

باشچاۋەش قەدۇ، پەنجا ھەيتەى سوارى بەدواۋە بوو بەرمو گوندى زەردەشت
 ئاۋا بەرئى كەۋتن. تۆز بەرى عاسمانى گرتىبوو، قۇناغ بەقۇناغ پىداچوون،
 دۋاقۇناغ گوندى زەردەشت ئاۋا بوو زىنەل ئاغا دوو شەكە نىرى لەعاردى دابوو
 كوۋشتىيانەۋە كرىدبوۋيانە بەرىبەسىرى، ئاغا ومكو قەرەۋاش بەخۇى لەخزەمت
 دابوو دىھاتوۋدەچوو بەردەستى دىمگردن، دۋاى نان خواردن ئەنجاچوو شان بەشانى
 باشچاۋەش قەدۇ پرونىشت، دەستى پىكرد.

- قوربان دىمبى زۆر ورياي خۇتان بن، ئەو غوربەتە بەفەرت و فىلە، فىلېبازىكى
 ئەۋھايە بەزىندوۋىيى رېتۋى كەۋل دىمكات. دىرسى لەشەيتان ومىرگرتوۋە قەت
 تىناكەۋى، ومك ھەلۇ نىشتىبوۋە سىر پەرحمان كەلۇس، خۇت كەلۇست دىناسى لە
 فىلېبازىدا دىرسى بەشەيتان دىدا، ئەۋجا بوۋارى پىنەدابوو تەنانەت تەفەنگى
 لەشانى كاتەۋە، چەتوۋنىكە باى لەھەموو چەتەكان بىرپوۋە، چەھەرىچى چەتەى
 لەم كىۋانەيە دىمپىرنى؟! نەخىر ناپوۋىرنى، ھىچ كامىكىيان تاساناكەن
 بەرپىرمۈيش بەناقارى ئەۋاندا راپوۋورن، بالندە بەعاسمانى ئەشكەوتى دىۋان دا
 بىرپىرپىنەنى لىۋەردەگىرن، ھەرھەموو تەفەنگ بەدەستىن، كامە ئەسپى چاك
 وماينى رەسەنە والەئەشكەوتى دىۋان تەۋەرداۋە، بىستوۋمە دەلئىن: ومكو لەشكرى
 نىزامى گروۋپ گروۋپ دابەشبوۋنە، ھەرگروۋپەۋشۋىن وگارى تايىمەت بەخۇى
 ھەيە، سەنگەرى سەخت و قايمىيان دروستكردوۋە كاتى كە گوندىيەكان لەشكرىيان
 بۇ كردن، سۈيىند دەخۇن دىگىرنەۋە دەلئىن: (كەسمان بەچاۋى خۇمان نەدەپت،
 ھەرگوللەبوو لەھەموو لايەك ومكو تەزىرە بەسەرماندا دىبارى، نەماندەزانى

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

لوولەى تەفەنگەمان ئاراستەى كام لايكەين. كەسىكىمان لىدىار نەبوو، شەر لەگەل
چىابوو، ناچار پشتمان دا حىرتە حىرتە گەراپنەو).

: باشچاومش قەدۇ، گالتەى بەم قسەلۇكانە دىھات. بۇيە ھەرنەومندەى گوت!
(شەو درىنگە ماندووم بابىكەيەنە شەو، سبەينى بەچاوى خۇت دىمبىنى ئەو
غورىبەتەى كەتۇ باسى دىكەى، بەقەرپوسى زىنەو بۇت رستى دىكەم. ئەسپ و
ماين و تفاقى ھەرچى ھەيانە لاي خۇت گلدومە، بەخاومنيان بىكەپاشان خۇم
لىيان دىمپىچمەو). ئىدى ھەستان كرىپانە شەو.

(۴۲)

هاورې غوربەت بانگهېشتى سەردەستەى گرووپەكانى كرد لەگەڵياندا كۆبوو
گوتى:

(هەلبەتە بىستوتانە كە باشچاۋىش ھەدۆ. بەخۆى وپەنجا چەكدار ھاتوو
والەگوندى زەردەشت ناوا ھۆناغى گرتوو، بىگومان ناودەنگى ئەو مەۋىو
بىستوو. چەند زالم وچىرەدرىزە، ھەرچى چەتەى بەم كىوانەومن
كە گوپيان لەناوى ئەم پياۋە دەبى، لەترسان چۆرەمىزە دىگرن. ھەموو ئەو
چەتەنە سەرانەى بۆ دەنيرن، ئەگەرنە، بەپشتىۋانى ھىزى دەۋلەت ئەم كىۋانەيان
بەسەردا دەرمەننى، يان بەدەستى يەكدى لەناۋيان دەبات. بەلام ئەۋەى من بزانم
ئەو بەدەستى خۆى نىيە دەست لەدەستى چەتەو ئەشقىا ھەلدەدات، بەخۆى چاك
دەزانى ھەموو كونيك وەكويەك نىيەئەو بەناسانى دەستى تىراپىكات، بىستوو
دەلەين: دىن و ئىمانى پارەو ئافرەتە، گوپى لە زەرەى پارمىي گوى بەردەداتەو،
دىلى ئافرەتە، چۆن دالەدى چەتەكانى داۋەئەگەر ئىمەش دەمى چەور بەكەين؟
بىگومان دالەدى ئىمەش دەدات، بەلام سەبارەت بەئىمە زەحمەتە تەنھا بەدەم
چەۋكردن وازمان لىبىننى چۈنكى جگى مېرە، بىگومان زىدەدەپۇى دەكات.

پاشان پەيمان ھاتەگۆ گوتى:

- ھەرچى پياۋە پىياۋە كە خوداۋەند مەۋفى (مىينە)ى بۆيە دروستكردوو
ۋەكو كۆيلە لەخزەمت پىاۋدەبى، بۆ دامركاندەنەۋەى ھەزونا رەزۋەكانى و ھىچى
تر! دلبەر لىي ۋەرگرتەو گوتى:

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- چېۋى كېشەكە ئەم نايەكسانى و گومپايى و ھەست ونەستى پياۋانە،
ئەگەرنا. ئىمە چەكەين لەم شاخ وكتوانە. لە ئىستا گونجاوترىيە، باھەموومان
بەلئىن تازە بكمېنەوئەك باشچاۋەش قەدۋو پەنجا ھەيتەى چەكدار، ئەگەر ھىزى
سوپاى نيزامى لەشكرمان بۆيكەن، بەرەنگاريان دەمبىنەو تە ئەوگاتەى ئەشكەوتى
دېۋان دەمبىتە گۆمى خويىن. ھاورپى غورىبەت گوتى:

- سەخلىت مەبن، نەخشە و پىلاننىكى وام بۆيان داپشتوۋە، لە پەحمان گەلۇس
خراپەتريان بەسەردىنن دواتر ھاورپى غورىبەت دەستى خۆى راگرت گوتى: بەلئىن
بى تا دوا تەۋكەى خويىن بەرگرى لە ماف و كەرامەتى خۇمان بكمە پاشان ھەر
ھەموويان دەستيان دانا سەردەستى غورىبەت، بەدەستە جەمەى بەلئىيان بۆ
يەكدى تازەكردمۇ. دواجار غورىبەت گوتى: (بىرۋنەو بۆلاى جەنگامروگان
لەسەنگەر پىيان بلئىن: ئامادەباشى خۇيان ومگرن، بۆ ھەرلىقەمانىكى كتوپر
ورەيان بەرز بى، تەفروتونايان دەكەين) غورىبەت، ھەرچەندى دەيكردو دەكۇشا
خەو لەچاۋى زىرابوو خەۋى لىنەدەكەوت، خەمى ئەۋەى بوو. اچۇن تاگو ئىستا
دەستىكى لەزىنەل ئاغا نەۋەشانددوۋە. دەيگوت (ئەگەر ئەو گەمبۆرە نەبوۋايە؟!
باۋكەم قەت رازى نەدەمبوو بەداتە ئەو گەمالە بۆرەى گۆرپەگۆرە، چونكى باۋكەم
خۆشى بەچەھرەى ئەو پىرە سەگە نەدەھات، لەناچارى بوو، چوونكە بۆ ھەر
گوندەكى دىكە بارگەى تىكناپايە، زىنەل ئاغاىەكى دىكە دەسەلاتدارە.. ئىستاش
نۆبەتى باشچاۋەش قەدۋىە، شەرت بى لە شەروپەلاى باشچاۋەش قەدۋ دەستم
بەربى، دەمى كارىكى ئەۋەى پىتەكەم، سوورانەى كچانى گوندى لەقورگى بىنەمەۋە،
دەمى بۆ شاران تىرۋى بكمە خاكى زەردەشت ئاۋاى لى بىتتە ھەسەرت).

: پوۋرە سىۋە بىدار بوو، ئاگادار بوو غورىبەت لە چ ھالدايە، ھەر لەجىۋە
لەناۋ پىخەف نىۋمپاست بۆۋە گوتى:

کیزگەلى ئەشكەوتى دىوان

- كىزۇم غورىبەت، شەو درىنگە تاوئى چاوى خۆت گەرم بىكە باگىانت ئاسوودە
بى، نەبادا بەيىنى ئەم سەگسارە پەلامارمان بدات،
- باشە پوورى ھەولەدەم چاوم گەرم كەم، بەلام دۇنيابە نەخشەو پىلانم بۆى
كىشاو، ھەرگىز ناتوانئ زەفەرمان پى ببات پۆزى دىشكىنەم، وابى چارىكى دىكە
تاسانەكات رۈوبىكاتەو ئەم ناو،

- كىزۇم ئەو تەرسە پىاويكى تووشو بەگىچەلە. ھەزناكەم داوى خۆت لەداوى
ئەو بى مروەتە گرى بدەى، شتىك بەمالى دنيا پىكى بى ھەرزانە، مالى دنيا چلكى
دەستە، دەمى چەوركەباومكو ناژەل لىچ بى، كەلىچ بوو، خۆى سىكتر دەمى.
- نا پۆرى ناتوانم دەمى چەور بىكەم فىردەمى كە فىربوو وازمان لىناھىنى
بەدايدا دىتەو، ھەراسانمان دەكات، خۆ ئىمە چەتەو رىگرنىن سەرانەى بدەىنى،
خەمت نەبى پوورى ھەر خۆم دەزانم كوو پەلبەستى دەكەم داوى ئەم قسانە
چراكەى كز كرد گوتى:

(پوورى بابىكەينە شەو، سبەىنى تىت دەگەىنم چمان بۆ دەكەى)

(۴۳)

بۇنى بەربەسىرى دەماردەمار دەپۇيى. مەلابۇنى چەۋرى گەربوو، دەيزانى بۇ
ھۆدانەۋەي قسان بەبى ئەۋ، نان ناخوات بانگېشتى دەكات. بەپەلە دوو (پركات)
نويۇزى بەياني گەرد، ھىچ نەبوو، سى چۈار (پركات) نويۇزى بۇ پەحمەتى باۋكى
گەرد، پەنجا سال بەر لەۋ رۇژە سەرى نابوۋەۋە، ھىچ نەبوو. بۇنى بەربەسىرى
بەسەرىدا زال بوو، چىتر خۇي پى نەگىرا. ھەستا رۇيى چوو بەدىار مەقەرمى
ناگرو مەسىنەي قاۋە چۈار چەمكى لەدىۋەخان دانىشت، ھىدى ھىدى قاۋەي
فەردەگەرد، چاۋەرۋان بوو كەي فەرموۋى لىدەكەن. سۆزگ بوو ھەتا ئاغاۋ جەنابى
قەدۇ بەگاۋەخۇ لەخەۋە رابوون. ئىدى ھەرسىكىيان قاۋەلتىيان گەرد، ھەريەگەۋ دوو
پىئالە چاي خەستىيان لەسەرگەرد. پاشان باشچاۋەش قەدۇ بەنەرەمە كۇخە قورگى
خۇي خاۋىن كەردمەۋە گوتى:

- مامۇستا، كارى دەرۋەت بەگشتى فەرمانە، ئەگەربە پىي فەرمان
نەجولئىتەۋە بەخراپە بەسەرتدا دىشكىتەۋە، لەۋانەيە خەلك وا تىبگەن كە من
بە خوايشتى خۇم ھاتووم دەچمە گۇ ئەۋ زەمىفانەي وان لە ئەشكەوتى دېۋان.
بەرۋاتان بى لەۋمەتەي ئەم كارەم پى سىپىردراۋە شەۋى رابردوۋ بەتايبەتەي
ھەرچەندى بىرى لىدەكەمەۋە،

لەشەرمان بەخۇدادەچمەۋە، بەلامەۋە شەرمە لەپاشەملە بلىن: باشچاۋەش
قەدۇ لەگەل ژنان تىكەۋتوۋمەۋە چەندى بەچەند، ئەسلەن نەنگىيە بۇ من،
بەلام دەلىي چى فەرمانە، فەرمانى دەرۋەت دەبى چى بەجى بىرى، ئىستا
چوونكى ئەۋانەزەمىفەن بەھەلەدا كەۋتوون، ئەگەر خۇ بۈاردىنىش بى لەفەرمانى

كېزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

دەۋلەت. ھەزەمكەم بەرلەۋەدى كارلەكار بىرازى، ئاگادارىيان بىكەينەۋە. بەۋەدى گە بى قەيدۈشەرت بىگەپنەۋە بۇ سەر مال و غەيالى خۇيان، ۋەچەكەكانيان بە ئىمە بىسپىرن. بەۋە مەرچەى ھەركەسىك پەنجەى بۇيان دىرېزىكات پەنجەى بىرپەۋە.. بۇ ئەم مەبەستە پىۋىستمان بە دوو ئافىرتى لەخۇگەپراۋمىيە بچن بۇ ئەشكەۋتى دىۋان بەزمانى من ئەۋ سەرلىشىۋانە ئاگادار بىكەنەۋە. تىيانگەيەنن گە من سىستىم كىردۈۋە لە جىبەجىكردىنى فەرمانى مىرىى بەۋەدى گە نەدەبۋايە ئاگادارىيان بىكەمەۋە، دەبۋايە قەتل و غاميان بىكەم جا لەم پراۋانگەۋە ھەزەمكەم دايك مەلاژن و يەككى دىكە، ئىۋە دەست نىشانى بىكەن. بابەم كارە ھەلسن بۇئەم پاسپاردەيە.

: سەيرى ئەم سىبەگايەكەن. ! ھەرچى باشچاۋىش قەدۇ بوو، مەرخى خۇى لە ھاۋرې غورىبەت خۇشكردىبوو، لەلەيەكى دىكەۋە بىستىۋى غورىبەت چ سەرۋەت و سامانىكى كۆكرىدۋتەۋە. گەرمكى بوو بەبەردىك دووگىلان بىپەرىنى، بەچاۋو پراۋ ئاشبەتالىان پىبىكات. دەست بەسەر مال و سەرۋەتيان دابگرى. ھاۋرې غورىبەتىش بىكاتە كەيپانۋى مال ۋە لەدلى خۇى لىكى دابۋۋە ئەگەر پازى نەبۋون پەلامارىيان بدات، ئەۋسا ھەرخۇى دەزانى چىان بەسەر دىنى، بۇيە بەئەنقەست ئەم پەرسە خەسۋانەى بە مەلا كىرد، تاكو پاشە ملە كەس بەخراپە ئەلفازى نەگەرې بلى لەل.

: بەلام ھەرچى ھاۋرې غورىبەت بوو. دەيزانى باشچاۋىش قەدۇ بەھەۋەنتە دەستبەردار نابى، نەخشەۋمپىلانى بۇ كىشابوو، گوتىۋى يان كال دىنى يان پەمۇ بەلام ھەرچى مەلا بوو بىرى لەقەسەيەكى ۋادەكرىدەۋە ۋابى بە دلى ھەردووكيان بى. لەۋەلامدا گوتى:

- جەنابى قەدۇ ئاغا، قەيدى جىيە بادايك مەلاژن و يەككى دىكە بچن بۇ ئەشكەۋتى دىۋان. ھەرچى فەرۋودەى جەنابتانە پىيان پابگەيەنن. بەلام ئەۋەش

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

بزانە كە ئەو سەلىتانە ئاۋى بى لغاۋيان خواردووتەۋە، پېموايە كە ھەرگىز نايەنەژىربار، فىرى بەرەللاى بوونە، تازە لەسەر مال و حالى خۇيان دانانىشن، چونكى دمرسيان لەشەيتان و مرگرتوۋە، زەحمەتە گوى لە ئامۇژگارى بگرن، بەلام ئامۇژگارى كاريكى رەۋايە. ھەمىدى چىيە. بىئىرە بابچن ئامۇژگاريان بگەن.

: بەلام ھەرچى زىنەل ئاغا بوو بەئەندىشەى خەيالدە چوۋبوو. دەستى لەبنى ھەنبانەى دامابوو، بەتەماى خونچە بوو، خونچەش بووبەخەون بۇيە لەدلى خۇيدا دەمىگوت(ئەگەر بەلقىس و نازلى). لەگەل عامى بۇم بىئەۋە خراپ نىيە.

: لەم خەيالاۋەدەۋو. باشچاۋەش قەدۇ لىي پرسى؟

- كى، لەگەل دايك مەلاژن بىئىرىن بۇ ئەشكەوتى دېۋان.؟

- ئىستا دەنىرم بە شوين دايكى غوربەت. بالەگەل دايك مەلاژن پىكەۋە برۆن بۇ ئەشكەوتى دېۋان لەسرى ھەتا پىازى ھەرچى ھەيە پىيان رابگەيەنن، بۇيە دايكى غوربەت دەنىرم. چونكە سەرى ھىران وبنى گەۋلان بەتەنھا غوربەت خۇيەتى. كەچى لەم برەۋايەدام كە ھەرگىز بەزمىي بەكرەۋزانەۋەى دايكى نايەت چونكە زۆر كەللە رەقە...

: باشچاۋەش قەدۇ، توورەبوو قسەى پى برى گوتى:

(كەللە رەق و مەللە رەق نازانم. لىي ناپارپەمەۋە، ئەگەر شاخ بى.؟)
دەيتاۋىنمەۋە شەقلى دەشكىنم بەلام دەلىم مېئەيە بابەۋىزدان لەگەلى بچولئەمەۋە بەلكوۋ دېتە رايى. ھەر ئىستا دوو ولاخى بەرزميان بۇ ئامادەكەن تاكوۋ زوۋە بابەرى كەون. ھەموو دووقسەيە، ئا.. يان نا.؟! ھىچى تر بابگەپنەۋە)

كە پوۋرە سېۋە غوربەت قانۋەلتىيان كرد .. دواتر غوربەت گوتى:

كيزگەلى ئەشتەكتى دىۋان

- پۇرئى لەۋانەيە ئەمىرۇ سبەي باشچاۋىش قەدۇ ھەلدەكوتىتە سەرمان،
جاھەرکاتى زانىمان بەرمو ئىرمەت، تۇ، بىرۇ بەرايى لىبگىرە ھەرچۇنى خۇت
دەزنى بىدوئىنى بىدوئىنە، پىيى بلى:

غورىبەت دەيەۋى بىتبىنى، داۋاي گىتوگۇ دەكات دەمى دەستخەرۇى دەى، فرىۋى
بىدەبەزمانى خۇش ھەلىخەلەتەنە، مەن دەزانم(ئەۋ) ئاۋاتەخۋازە چاۋى بەمەن
بىكەۋى.بۆيە سوۋر دەزانم سارد دەبىتەۋە دىتە ژىربار، گە پازى بوو شوئىنى
گىتوگۇى بۇ دىارى بىكە، ھانى بىدە بەلكو رۇدەمى. پىيى بلى:

تەنيا مەن لەگەل غورىبەت دىم، چۈنكى غورىبەت ھەزناكات كەس تىمان بگات.
كە ھات لەۋمبەدۋا خەمى مەنە، خۇم دەزانم چۇن لەگەلى يەكلا دەكەمەۋە.

- باشە گىچە، پەگناگەۋى مەن دەچمە بەرايى ھىۋرىشى دەكەمەۋە ۋايلیدەكەم
بى، بەلام تۇ ناترسىيى لەۋەى كە كابرايمكى فىلئازە، نەبادا فىلى بن فىلانت
لىبكات.؟!

- نا پوۋرئى، تەلەم بۇى ئامادە كىردوۋە، ھەر ھىندە زەحمەتە تاكو دەگاتە
شوئىنى مەبەست. ھەنگى خۇم دەزانم، چۇن.؟! دەيخەمە ناۋ تەلە. ئەۋ بەبۇنى
كەباب دى چوۋزانى كەرداخكىرنە.

(۴۴)

پۇۋى پاشى خۇر بەناسمانەۋە بوو، لەسەنگەرمكانى پېشەۋە ئافرىتانى ياخى
بوو چاۋمىدىرى رېڭاۋبانيان دىمكىد، دېقەتيان دا. دووسوار بەبىنى گەلىدا
بەلەقەلەق دىھاتىن لەسەر پىشتى ولاخ دىمەۋزەنەۋە. درەخشان گوتى:

- عەيشان، چاۋبىدەنە گەلى، دووسوار بەرمو ئىرمەۋە بەرپۈمەن، پېمۋايە
ھەردوۋىكىان ئافرىتىن، لەۋانەيە ھاتوون پەيۋەندىيمان پېۋەبىكەن ھا.؟!

: عەيشان تاۋى سىرەى لىگرتىن گوتى:

- مەسۇگەر ھەردوۋىكىان ئافرىتىن زۇر شل و خاۋو لەسەرەخۇن بەسەرپىشتى
ولاخەكان دىمەۋزەنەۋە، بۇيە ولاخەكان بەخۋاپىشتى خۇيان رېدەمكەن.
سەيركە!چۇن ناۋماناۋە دىمەنگىرەنەۋە لوز لە پوۋوش وپەلاشى دىم رېڭا ھەلەمدەن
(پەراغ)مەكى لىدەمگرن دىمىخۇن. ئەۋە نىشانەى كەنەفت و بى ھىزى سۈرەكانە.
بۇيە پېمۋانەيە ئەۋانە بەم نىازە ۋەھاتىن بېنە رېزى جەنگاۋمران لە ئەشكەوتى
دېۋان .

- كەۋاتە بابۇيان شۇرەيىنەۋە بەراپيان لىبگىرىن بزانىن كېن.؟ چكارەن.؟!

لەناۋمراستى گەلى خۇيان بۇ مەلاس دان لىيان بىدەنگىۋوون تاكو بەلەقەلەق
نەزىكىۋەنەۋە. عەيشان گوتى:

- كچى بابان كۇر يەكىان پوۋرە (ئەستى)ى دايكى غورىبەتە، ئەۋەى دىكە
پوۋرە(زارا)ى ھاۋسەرى مەلاى گوندى زەردەشت ئاۋايە.. نەكەى بىيانترسىنى
ئەۋانە مىۋانى ئازىزن، لەۋانەيە ۋەكۋاسپاردە بۇ كارى پېۋىست ھاتوون، ھەستە
بابەپىريانەۋە بچىن پېشۋازىيان لىبىكەين.

كېزگەلى ئەشكەتلى دېۋان

: لەھىگرا لەپېشىيان ھىتبونەۋە، ۋاڭخەكان سەنگرانەۋە.

ھەردووكيان لە سەرپشتى ۋاڭ ۋاڭلەكەين ترسان، لەترسان دەميان بوۋە تەڭەي تەڭەي. عەيشان زوۋ دەمامكى پۈۋى كەردەۋە خۇي ئاشكراكرد، بېنيان ۋەبەرھاتەۋە، لەسەرپشتى ۋاڭ دايانبەزاندەن. ھەرچۈاريان يەكەديان لەباۋەشگرت تاۋى پېكەۋە ھەژانەۋە. پاشان دانىشتەن دۋاي ھەسانەۋە پشودان. ھەۋال پەرسىنى كەسۈكارو خەلگى گۈندى پۈۋە ئەستى گۈتى:

- كچەم عەيشان، ئىمە بەپەلەين. ھەندېك راسپاردەي سەرزارەكيمان پى سپېردراۋە، دەپى بەغۈربەتەي رابگەيەنەين دەپى ھەر ئەمپۈش بگەپنەۋە.

- باشە پۈۋى، ھەر ئىستا بەرپەدەكەۋىن.

ھەردووكيان سواری ۋاڭخەكان كەردەۋە، ھەۋسارى ۋاڭخەكانيان بەدەستەۋە گرت، ياغر ياغر بەھەۋرازدا كېلبونەۋە. نيوران لەكەلى كەۋتبوۋ، ھاۋپى غۈربەت لەزۋورى ئەشكەۋەت خەرىكى فراھين بوۋ، كاتى گۈپى لەدەنگى درەخشان بوۋ. (ھاۋپى غۈربەت.. ھۆۋ ھاۋپى غۈربەت، ۋەرە دەرەۋە بزانە كى ۋ كى ھاتۈنەتە سەردانت).

: غۈربەت بەھەشتاۋى ھاتەدەرەۋە كە جاۋى بەدايىكى كەۋت، لەخۇشيان خەرىك بوۋ بال بگىرى، بەغاردان بەپېريانەۋە چۈۋ، لەسەرپشتى ۋاڭ ھامپىزى لەدايىكى ۋەرىنا عەيشانىش بەھەمان شىۋە ھامپىزى لە پۈۋە (زارا) ۋەرىنا دايانبەزاندەن. غۈربەت خۇي بەباۋەشى دايىكى قەرساندېۋە دەگىريا، پۈۋەرسىۋە لىي ھاتە دەنگ پى گۈت: (غۈربەت، مەن پېمۋابوۋ كەبەخەنچەران گىرەت لەسەرىكەن نائىي ئۇف. ئەم گىريانەي تۋ ۋورەي جەنگاۋەران دادەبەزىنى.. ھۆشت بېنەۋە سەرەخۆت. ئىستا كاتى گىريان نىيە، ئەۋە پۈۋە زارا دەمىكە بەدىارتانەۋە راپۈستەۋە چاۋەروانى تۋيە. مېۋانى تۋيە، چەمە ئەۋە پېشۋازى لەمېۋان دەكەي.!

کیزگملی ئەشکەوتی دێوان

: غۆربەت بەنیۆ لەمب ئەشکی لەدەموچاوی خۆی ستێپەووە و چوو دەستی پووڕە زارای ماچ کرد و بەخێرهاتنی کرد، دواتر فەرمووی لێکردن گوتی (بابجینە ژووری ئەشکەوت) ژەمبووردەبوون. بەدرەنگەووە نانی نیۆرۆیان خوارد. دواتر پووڕە زارا گوتی:

- کیزی خۆم غۆربەت، من و دایکت بەفەسە ی باشچاوش قەدۆ ناغا هاتووین، باشچاوش قەدۆ، پەنجە پۆلیسی سواری لەگەڵ دایە، وا لەزەردەشت ناوا قۆناغی گرتوو، بەفەسە خۆی ئەو بەفەرمانی دەولەت هاتوو، بۆیە هاتوو قەتلۆ عامتان بکات، گوتی پێیان بڵێن: من وێژدەم رێگام پێنادات قەتلۆ عامیان بکەم. لەلایەکی دیکەووە زۆرم شەرم بەخۆمە بڵێن، باشچاوش قەدۆ لەگەڵ ژنان بەشەردا کەوتوو، ئەو لە شەقلو هەیبەتی من ناوشتێتەو، گوتی: بالەسەر شەرقی من چەك دانێن ناشەتالی لێبکەن. هەرکەسە بجێتەووە سەرماڵو حالی خۆی بەمەرچێک؟! کەس نەتوانی لە گۆل گرانتریان پێی. بەلام هەرچی سەرۆت و سامانی بەکاری چەتەیی و رێگری لەدیوەرو پێبوارو پەشمال نشینانیان ستاندوووە هەر هەمووی دەبێتەموڵکی دەولەت و دەجێتەخەزینە ی میریی. دواتر دایکی غۆربەت گوتی:

- کچم غۆربەت، ناغا گوتی پێیان بڵێ: ئەو لەشکری بیسەرۆبەری گوندییان نییە، دوو دەست رێژیان لێبکەن پەرتە ی لێبکەن، هەر بزەنم خۆبادەن یان پێگیری بکەن. چ لەسبەینێ زووتر نییە، بەکەزی خۆیان دوو دوو جەلەیان دەکەم. دواتر بۆشار راپێنجیان دەکەم دەبێ لەزیندان پەزێل و سەفیل بن ئەوسا پەشیمانی دادیان نادات.

: پووڕە زارا لێی وەرگرتەووە گوتی:

كىزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- كىژم بەتەماي چى.؟! لەگەلى شەيتان ومەرە خوارمۇ خۆت مەگە سەرى سەبەبان، ئەم ھەموو نازدارە بەگۈشت دەدى. شەرى دەۋلەت بەنئىۋە ناكىرى، كىژم خۆت مەگە نىچىروپەخسىرى بن دەستى ئەو نامەردە قىر سىچمە، ومەكو (زىلۇ) پىت ومەمنوسى تاخوئىنى بەدەنت چك نەكات وازت لىئاھىنى.

: ھاوپرى غورىمەت، دارۋچكەلى لەعاردى ومەردەدا، بەم قسانە قوشقى نەبوو، ئارام و لەسەرەخۇ بوو. دواتر راپوۋە سەرىپى گوتى:

- پوۋرە زارا، دايەگيان، سوپاسى ھەست و سۆزو پەرۋشى و ماندوو بونتان دەكمە. كە گەرەنەۋە بەزمانى من بە باشچاۋەش قەدۇ بلىن:

شەرى ئىمە لەگەل دەۋلەت نىيە، بەنيازىش نىن رۆزى لە رۆزان بەرانبەر دەۋلەت بىجەنگىن. ئەگەر كارىبەدەستانى ومەكو باشچاۋەش قەدۇ، لەتونايان دابى نىلن كەس غەدرمان لىبكات، ومەكو مەرۋف بەحورمەتەۋە بژىن، واز لەكارى توۋندو تىزى بىنن، ئىمە چەدەكمەن لەم چىاۋچۇلەۋانىيە، چەم ژيان ھىندە خۆشە لەچىاۋچۇلان تاكو دەستمان لىبەرنەبى، خۇمن بىروام بەگفتەكانى ھەيە، بەلام پىش وەخت ھەزدەكمە چاۋم پىي بىكەۋى، دوو قۇلى دانىشىن تاكو بەچاكى لىكىدى خالى بىن. نەبادا لە دوا رۆز دوۋچارى گىروگرفت بىن، پىي بلىن: سەبەينى بانەو تەشرىف بىنى، من لەگەل پوۋرەسىۋە لەناۋەراستى گەلى دا بەبى چەك لەچاۋەروانى دا دەبىن، ھەركاتىك ھاتن باچەكدارەكان لەزاركى گەلى ئارام بگرن. پاشان بەخۇى و يەككەل لەو پىاۋانەى كەخۇى پىشى پىي قايمە و جى بىروايەتى، كەرەمكەن پىشۋازيان لىدەكمە، ومنەگەر بەگومانەۋ تا ساناكات بى سەبەينى تاكو ئەۋان دىن، من پوۋرە سىۋە دەنىرم با لەزاركى گەلى چاۋەروان بى ھەرومەكو گوتەم، نەگەر ھەر بەگومانە، بە پوۋرە سىۋەناگادارم بىكەتەۋە، سى، چۋار، لەھاۋرپانم ۋەك بارمە بۇى دەنىرم بالاي پۇلىسەكان دەست بەسەر بن. بزانىن كار بەجى دەكات.

كيزگىلى ئەشكەۋىتى دېۋان

دايە، پوۋرە زارى، ئۆمۈش بى خەم بن، مرقۇ چى لەچارى دا نووسرابى
ھەرنەۋمىيە، ئىشتاش كات ومبەرى نەماۋە درىنگە، نەبادى بىكەۋنە بەر تارىكى
بەخۇگەۋن بىگەپنەۋە. ھىۋادارم بەم زوۋانە بەيەگدى شادبىنەۋمپاشان دوو
جەنگاۋمى بەگەلدان تالەگەلى دىربازبۈۋن، پوۋرەنەستى و پوۋرە زاراھان
بەپىکرد.

: ئىمەش با لىرمەۋە پوۋرەزاراۋ پوۋرە نەستى بەپتۈە بەجىيان بىلىن. بىچىنەۋە
بۇ سەرسۆراخى دانىشتۋانى گۈندى زىردەشت ناۋا بىزانىن باس وخواس چىيە.؟

(۴۵)

كۆرۈمگەنى ھەمەبۇر لەنىۋان خۇياندا مشومېرو گالەيان بوو، ھەر يەككە لەوان
مرخى خۇي لە غوربەت خۇشكردبوو. چو نكى پېيان وابوو كە غوربەت لەترسى
ھەپشەوگورپشەى باشچاومش قەدۇ نىتەى بەرداۋە لەم پۇژانەدا ھەلتەك ھەلتەك
دېنەۋە بن دەستيان. كۆرى لەژنە گەۋرەى ھەمەبۇر دەيگوت: (من لەباتى خويىنى
باوكم لەخۇمى مارە دەكەم) ھەرچى كۆرى لەژنى ناۋمىجى بوو دەيگوت:
(نەخىر، من خويىن گرى باوكمەم دەبى بۇ من بى).

: كۆرى لەژنە گچكەى ھەمەبۇر دەيگوت:

(لەبەشەمال غەدرتان لىكردم، چاۋپۇشىم لىكرد، بۇيە لە ھەردوۋكتان
مۇستەھەقترم. دەبى غوربەت بۇ من بى، ھەرگامەتان پىگىرى بىكەن حىسابم بۇى
كردوۋە) لەقسان دويىنى شەو چەندجار ئالنگارى يەكدى ببوون. ريش چەرموو
چوونەتە نىۋانىان. ئەگەرنا، بەخەنجەرەن گىرميان لەسەر پىشتى يەكدى دەكرد.
لەلايەكى دىكەۋە زېبراكەى درەخشان. سەيئە خىچكەى بوو دەيگوت (ھەر بگاتەۋە
بەر دەستەم ژن بەژنى پىدەكەم). لەخۇشيان دەھات و دەچوو تەزبىجى بادەدا.

: سەعەگىل، خۇشى، خۇشى ئەۋە بوو لەسەر قىسەى سالە كۆرى باۋكى.

(پەيمان) لەخۇى مارەدەكات دەيكاتە كەمبانوۋى مال.

: بەلام ئەۋانەى ژنەكانيان لەدەست چوۋوبوۋبەدەست زارۇك و مەرومالات و

پەلەۋر گىريان خواردبوو، خۇيان تاس و لووس دابوو مەپرسە، دەيانگوت
(ھەر ئەمجارە بىنەۋە سەرمال و حالى خۇيان شەرت لەگول گرانترىان پىنالىين).

کیزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

: ھەر ھەموو لەو خەيالاڭنەدابوون، گە گوايەگىزگەلى ئەشكەوتى دېۋان خۇيان
لەبەر زەبروزىنگى باشچاۋىش قەدۇ ناگرن، ئەمىرۇ سبەى ناچار دەين
چاۋبەردەنەۋە ھىزمەكە، ھىزمەكە دەگەپنەۋە سەر ناخورى گۆپىن ،
بەگورتىيەكەى پىاۋانى گوندى زەردەشت ئاۋا ۋەكو دۋا ھىۋارى مانگى پەمەزان،
ھەر ھەموۋيان چاۋمىروانى دىتنى مانگ بن، خۇش خۇشى ئەۋمىيان بوو سبەينى
جەژن و شادى يە.

: بەلام ھەرچى ژنەكان بوون. لەقاران بەغەزەب دا كەۋتېوون ناگر لەچاۋيان
دەبارى. دوو، دوو، سى، سى يەكلى گر دەيوون پستەپستيان بوو. دەميانگوت.
(ئەگەرھىچمان بۇنەكرى، خۇ لەدەستمان دى باشچاۋىش قەدۇو ئەو تەرمەسى
لەمەرخۇمان ژمەرخواردوۋيان بىكەين. بەلام جارى بانارام بگرين بزائين
كاربەچى دەكات).

: مەلا سلاۋى نوۋىزى شىۋانى دايەۋە. لەناۋايى بوۋە غەلبەغەلب و دەنگە
دەنگ،چىيە.؟! (پوۋرە ئەستى و پوۋرە زارا ھاتنەۋە).

: باشچاۋىش قەدۇ، لەسەر ئاۋووناگر بوو. دەيوست ھەرچى زوۋە تامى زارى
غوربەت بزائى.

لەگەل ئاغا شان بەشان لەسەر سەگۆى دىۋەخان پراۋەستابوون چاۋمىروان
بوون كەى دەگەنەۋە جى.

: سەغەگىل فانۇسەكى بەدەستەۋە بوو لەپشتەۋەى ھەردوۋىيان پراۋەستابوو،
بەلام ھىچ پۇشنایى و شەۋقى نەبوو، خەلگەكەش لە پىش سەگۆكە پراۋەستابوون
ھەستيان لەخۇيان برى بوو چاۋمىروان بوون.

: پوۋرە زاراۋ پوۋرە ئەستى ھاتن لە پىش سەگۆى دىۋەخان دابەزىن.

باشچاۋىش قەدۇ، بەزمانى سىياسەتبازانە ماندوۋ نەبوۋنى لىكردن گوتى:

كىزگىلى ئەشكەتلى دېئوان

(داۋاي لىيوردن دمكەم، زەخمەتم دابەر ئىۋە، نەدەبىو ۋو ۋەئىۋە بىنەم بۆنەم سەفەرە، بەلام چۈنكى ئەوانە زەخىفەن لەگەل ئىۋە چاكتر حالى دىمىن، بەلكە بەقسە ئىۋە دمگەرپنەۋە سەر مال ۋ ەمىالى خۇيان لەم دەرەسەرىيە ۋزگارىان دىمى. ئىۋەش نابى دىگىر بن چۈنكى ئەم ماندوۋوبوون ۋزەخمەتىەى درابەر ئىۋە. لەپىناۋ بەرژموندى گشتى بوو. سوپاستان دمكەم. كەگەرپامەۋە بۇ شار دوو دىارى بەنرخ بۇ ەردوۋوكتان دىمىترم).

: پاشان ۋوورە زارا ھاتە گۆ: لەسرى ھەتا پىۋازى ھوردوبارىك قسەگانى ھاورى غورىبەتى پى راگەيانندن.

: باشچاۋەش قەدۇ، لەدە خۇي پىشنىازەگانى غورىبەتى تەتەلەكرد. بەخەيالى خۇي پىۋابوو كە غورىبەت لەترسى (ئەۋ) ھەلئىراۋە، بۆيە داۋاي گەفتوگۇ دەكات. تاكو دىنىابى لەۋەى كە گىانى پارىزراۋە. چۈنكى (ئەۋ) بكوۋى ھەمەبۇرو كەلۇس ۋ ەيدىكەشە. لەخۇي دىترسى نەبادا بەدەست كەسوكارى كوزراۋەكان توۋشى گىچەل بى. بىگومان بىرى كىردوۋتەۋە. لەداۋاي ئەم ھەموو كوشت ۋېرو خوئىن ۋىشتەنە، بۆى نالوى چىتر لەگوند ژيان بەسەرببات. مسۆگەر نىازى شارە، بىرى لەۋەش كىردوۋتەۋە كە يەككە دالدى بدات ھاۋشانى خۇي بىت. بەلام بۇچى گتوۋىەتى (ئەگەر تاسا ناكات بەتەنیا بى. يان ئەگەر بەگومانە بارمەتى بۇ دىمىترم). تۇ بلىى لەبەر فىلدا نەبى.؟! نەخىر بىرواناكەم لەبەر فىلدا بى چۈنكى سوۋر دىزانم لەژيانى ئەم شاخ ۋ داخە بىزار بوۋە، لەكردەموگانى پەشىمان بوۋىتەۋە، تىكەۋتوۋە لەمەللىك دمگەرپى يەككە گەفتى بداتى دالدى بدات خۇي ۋزگار بكات. بۆيە دىزانم لە نىياز پاكيىەتى بىگومان ۋەرس بوۋە، بەلام نەك خوئىنى ھەمەبۇر، خوئىنى دىيانى ۋەكو ھەمەبۇرى لەئەستۆبى دالدى دەدەم لەھامىزە خۇمى دمگرم، غورىبەت شاينە بەگەلۇرو قالوران نىيە، ماينى

کیزگەلی ئەشکەوتی دێوان

حدوده، حەیف و مەخابن شەغری لێبارگەن دەزانم تەنگاویبوو.. ئەمشەوم
لێبەگۆتا هاتبا، سەمینی وەکۆ فریاد پەس تووند مەجەگی دەگرم تاهەتایە
لەخۆمی جیانا کەمەوه.

بەم و پێنانەوه کاتێک پێلوو مەکانی کەوتنە سەریەگدی خەوی لێکەوت.

(۴۶)

ھېستانەكى تارىك وروونى بەيانى بوو، غوربەت بانگى پوورەسىۋەى گرد،
نان وپەنیرىان كرده بەرچاپەو خەرىكى وتووېژبوون. ھاوپى غوربەت گوتى:
- پوورەسىۋە، دىنيا ومگو دارستانىكە پرىپى لە درندەى كېۋى، بەھىز بى ھىز
تىكەشكىنىت ودمپوا ئاوپرى لىناداتەو، واتا مروۇلە ژيانىدا يان دمبى راپوچى بى
يان نىچىر، ئەگەر نىچىر بوو؟! دمبى ملكەچى راپوچى بى، بەلام ئەگەر راپوچى
بوو؟! تووشى بەتووشى درندەى بىئاومزى وەك باشچاۋوش قەدۇ دمبى، دمبى
بەفرت و فىل تىكى بشكىنى.

- مەبەستت چىە تىناگەم.؟! -

- پوورى، ئەم شەو جەنگاۋمرەكان لەنىۋەندى گەلى دا چادىركيان ھەلداۋە،
لەچۈاردەمورى چادىرەكە چوار قۇرتيان ھەلقەناندوۋە نىو بەمژنە زەلام قوليان
كردوۋە، خۇيان تىدا حەشار دەمدەن. ئىستا دمبى برۋىن بچىن لەزىر چادر
چاۋمروان بىن.. پاشان تىتەمگەيمەنم چتۇ تەلەم بۇ باشچاۋوش قەدۇ دانايەتەو.

: دواتر سۋارى ئەسپ بوون، ھىۋاش ھىۋاش بە نشىۋدا شۇرپوۋنەوۋە بۇ شوۋىنى
مەبەست ھەندەى پىنەچوۋ (نازى و پەيمان و خەجۋەعەيشان) گەيشتەلايان،
دۋابەدۋاى ئەۋان دلبەر بەخۋى و (۱۰) جەنگاۋمر ئەۋانەش گەيشتە جى.
دەستەى دلبەر بەجىگەى خۇيان دىزانى خۇيان قايم كىرد، لەيل، بەتەنیا چوۋە
سەر دۇندى شاخىكى بەرز بەسەر رىگاۋباندە زال بوو. دەستۈكەكى سوورى
بەدەستەۋە بوۋىۋ ئەۋەى ھەركاتىك باشچاۋوش قەدۇۋ جەندىرەكان بەدەمگەۋتن
دەستۈكەگەى ھەلشەقىنى ناگادارىان بكتەۋە لە مەتەرىز خۇيان مەلاس بەدەن.

كېزگەلى ئەشكەمنى دېوان

: ئاي لەم پۇژە، چ پۇژىكى كىش ومات بوو، مۇ تىادا سامگرتى دەبوو، تۇ وای
بېنە بەرچاوى خۇت! گەلىيەكى دوورو درىزو هوول، نەگەرلە بستوى چىاوه
بەهوولايى گەلىدا برۋانى، تەنھا چادرەك لەنىۋەندى گەلىدا بەدى دەكى.

ئەم چادرە چارەنووسى سەدان ئافرىتى پىۋە بەندە، لەژىر ئەم چادرەدا
قارەمانىك ئارامى گرتوۋە، جى ھىواۋ مەمانەى كىزگەل و ئافرىتانى ياخى بوۋە،
بەلام تۇبلى: چ قارەمانىكە! لەپىناۋ ژيانىكى بەكەرەمەت و بەختەۋەرى
ھاۋسەنگەرەمگانى، گيانى خۇى خستۋوتە سەرلەپى دەست ھەرەشە لەمەرگ
دەكات، دەبى ئەو دايكە چ دايكىك بى لايەلايەى بۇ كرىبى؟! يان ئاۋازى چ
گۇرانىيەكى بەسۋوزو خەمناكى بەگوپىدا چىپاندىبى؟! سەيرى كەن، چەندە جوان
ھەردوۋ دەستى لەپشەرا تىكىنلاندىۋە، ومكو سەرگەرمەىكى شۇرەشگىرى ئازادىخۋاز
لەپش چادى چارەنووس دىت و دەجى. نىگاي برپومەتە بستوى چىاۋ چاۋمەروانى
دەستۋەكى دەستى لەيل دەكات. ئاخۇ كەى دەستۋەكى بۇ ھەلدەتەكىنى! واتا
ورىاي خۇتان بىن قۇشەنى دوژمن بەرمە ئىرە بەرپومەن.

: باشچاۋەش قەدۇ زوۋ لەخەۋ ھەلستابوو، بە (جىزان) پىشى خۇى تراشى بوو،
خۇى تاسو لووس دابو. ومك ئەو كەسەى كە بۇ ئاھەنگى بووك گۋاستنەۋە بچى
ئەسپان بۇ زىن و لغاۋكرد لى سۋاربوو، دواتر قەرمانى بەجەندەرمەگانى دا.
سۋاربىن، پەنجا ئەسپ سۋار بەدوۋقەتار بەناۋەرەستى ئاۋايى زەردەشت ئاۋادا
رېچكەيان بەست، چىرقە چىرقى ئال و فېرمە فېرمە وىلە وىلە ئەسپان لەلايەك،
خەپە خەپى سەگەل و راكە راكەى مەندالە ھور تكان لەلايەكى دىكەۋە
بەدۋاپانەۋە بوون، ناۋەناۋە خۇيان لەقەرەى ئەسپىك دەدا سى، چۋار
(داۋەموۋ) يان لەكلىكى دەپچىراند، خۇشى خۇشى ئەۋمىيان بوو! پاشان لەدەم

كېزگەلى ئىشكەۋىتى دېۋان

گۆمەناۋو چىلپاۋى بىرى ئاۋ(زەرگەتە) ى پى ۋاۋ دىگەن. لەناۋاۋى بەدەرگەۋىتىن
پروۋيان دابوۋە لەئىشكەۋىتى دېۋان، تۈز بەرى عاسمانى گرتىۋو.

غوربەت، يەكېيىن تەماشى دۇندى چىيى دىگەن، چاۋمىروانى دىست و
دىستىۋىگە ى لەيىل بوۋ، چىشتەنگاۋىكى ھايم بوۋ دىتى لەدوۋرەۋە گەردەلوۋلەك
بەئاسماندا ھەلدەچوۋ، بەدىقەت تر دىقەتى لىگرت. سەلەفەك سوار بەرپەۋەن.
دىستىۋىگە سوۋرى لەلوۋلە ى تە نىگ ئالاند ھۇنداغە ى گرت و بەرزى كىردەۋە
بەملاۋىبەۋلادا راپىدەھەمزان، ۋەكو ئالا لەدۇندى چىيى دىستەكاۋە، ھاۋرپى غوربەتى
پى ئاگادار كىردەۋە. ۋاھاتىن. غوربەت گوتى:

(پوۋرپى ۋەرە سۋاربە برپۇ لەدەركى گەلى راپوستە چاۋمىروان بە. كە نىزىك
بوۋنەۋە پىشيان لىبىگرە بزانە گەت و لەتى باشچاۋمىش ھەدۇ چىيە.؟)

داۋاۋى بارمىتە دىكات، ئەگەر داۋاۋى بارمىتە ى كىر بەپەلە ۋەرەۋە چارە ى دىگەن.
پوۋرە سىۋە سۋاربوۋ رۇۋى بۇ بەرپى لىشكر، نازى و ھەرسى جەنگاۋەردەگە ى
دىكە بەپىيى نەخشەۋ پلان لەپەنا گابەردىك ناراميان گرتىۋو، ھەركاتى دىنگى
دان ھەر چۋارىيان لەبەردەمى ئامادىن. پىي گوتىن ۋوشە ى (نەئىنى)تان لە
بەبىرنەچىتەۋە، گوتى قولاغ بن ھەركە لەمزارى مەۋە گوتىبىستى نەئىنى يەكەبوۋن
ۋەكو شىر لەلانەۋە بۇى دەرچەنە دەرەۋە، يەكەكتان پەلامارى يامەردەگە ى بدات.
ئەگەر دىستى نەدا.؟! ساردى كاتەۋە، سىيەگە ى دىكەتان ھەلگوتەنە بن چادر، بەلام
باشچاۋمىش ھەدۇم بەزىندىۋى لىتان دەۋى، جا چىسابى خۇتان بىكەن چۇن.؟!
لەچاۋتروكانىكدا لىي دىنە دىست و پەلەبەستى دىگەن، دىمىرپۇن لەشۋىنى خۇتان
ھەستىار بن) خۇيان ھەلدا ناۋ قۇرتەكان، بەپوۋش و پەلاش ۋەگەلە ى دار سەرى
قۇرتەكانى داپۇشى ئىدى لەپىش چادر ھىمىن و نارام دىھات و دەچوۋ چاۋمىروان

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

بوو، لەدمروونەۋە لەبەر پەروەردگار دىپاراپەۋە (خوداى گەورەو مېھرىبان بەھرىامان بىكەۋە فرستمان بىدى بەسەرياندا زال بىن).

: پوورە سىۋە چەند سال لەۋمېئىش ھېستان لە ھەرمىتى جوانى دا بوو چاۋى بە باشچاۋەش قەدۇ كەۋتبوو، بەدۋاى ھەلاتۋاندا ھاتبۋە گۈندى زەردەشت ئاۋا بىيانگىر قۇلبەستىيان بىكات بىيانباتەۋە بۇ خىزمەتى سەربازى، كاتى نىۋەرۇ بوو لەسەركانى بەرمالان پوۋبەروۋىۋون لە بنى پىئى ھەتا تۆھمەرى سەرى بەۋردى دىقەتى دابوۋى زەمانى بەلالغاۋەى دادىنا، پوۋرەسىۋە دىنەسى چتۇ سېلەۋەھەرمەزادىيە بەچاۋى كىپار سەپرى ئافرىتان دىكات، لەو ساۋە لىئى بەقىن داچوۋبوو، پەقى لە چەھەرى دىۋۋە ترسى ئەۋەى لى نىشتىۋو ئەگەر نەكەۋىتە داۋ، بىگومان ژيانىان لىتال دىكات. لەم خەيالاۋە دابوۋ لەگەل غەلبەغەلەب وگالتەۋ فەشقىاتى جەندەرمەگان خەيالى پەچرا. ھەستەۋە سەرىپى پامان! سۋار ئەسپىكى پەشى بى نىشان لەبەرايى دابوۋ ناسىيەۋە. (ھەۋە.. خۇيەتى). پىكەنىنى ھات لەبەرەخۇى گۈتى:

(ئەۋ تەپپەرە كۈۋخۇى تاس و لوۋس داۋە، ۋادەزانى بەزاۋابەندى دەچىتە سەرى مالى غورىبەت دىكەتە مۈلكى خۇى، ئاى لەخۇت غەرىپى) پوۋرەسىۋە بەپىريانەۋە چوۋ ماندوۋنەۋەۋونى لىيان كەرد پاشان گۈتى :

- قەدۇئاغا، لەبەيانىيەۋە ئاۋى پىم داھات، چاۋم خىل بوو ھىندە چاۋمىم كەردى، ھېستانەكى تارىك و پوۋنى بوو غورىبەتخان پى گۈتم

(بىرۇ بۇ پىشۋازى بەزەمانى مەن بەخىرھاتنى بىكە) باشچاۋەش قەدۇ لەسەرى پەشتى ئەسپ دابەزى. بەجەندەرمەگانى گۈت (لېرە دابەزەن پەشوۋ بىدەن) ھەۋسارى ئەسپەگەى دادەستى پۇلىسىك، پاشان دەستى ھاۋىتە سەرشانى پوۋرە سىۋە پى بەپى دوۋرگەۋتەۋە.

كيزگىلى ئىشكەننى دېتوان

- ئى پوورى. پېمىلى بزانم غوربەت جى پىگوتى.؟! بەنئازى جىيە.؟! تۇ بلىنى
دەگەلمان بسازى.؟!

- غوربەتخان، جى بەپوورە زاراۋ دايكى گوتىوو ھەرنەۋشى بەمىن گوتوۋە،
ئەۋەى من بزانم ھەزبەخوۋىن پىشتىن ناكات، بۇيە داۋاى وتوۋىژ دمكات، من ھەر
بۇئەۋە ھاتووم پىشۋازىتان لىنېكەم، بەلام ئەگەر تاساناكەى.؟! يان لەخۇت
رانابىنى بەتەنيا بچى گىتوگۇى لەگەل بەكەى داۋاى بارمەتە دمكەى، تۇ لىرە نارام
بگرە ھەر ئىستى سوار دەمىم تەقلەكوت بۇلاى غوربەت دەگەرپىمەۋە، سى، چوار
بارمەتە لەگەل خۇم دىنم، بالاى جەندرمەكان بىمىننەۋە ناحەق نى، چونكى ئەگەر
مرو، ھەرمروپەك كەترس بەسەرىدا زال بوو، لىنگى دەلەرزى ھەنگاۋى بۇ
ھەلئەگىرى، ترس ۋاپلىدەمكات لە بەرامبەرەكەى چۆك بدات، ئەۋ ھەيىبەت و
سامەى جارانى نامىنى.

لەگەل ئەم قسانە نىگەى چەقاندېۋوۋە دور چاۋى باشچاۋىش قەدۇ چاۋى لەبەر
نەدمتروگانە.

: بەم قسانە شادەمارى باشچاۋىش قەدۇى گرت. لەھەيىبەت قسەكانى
پوورەسىۋە مېدامابوو، بەخەنجەرەن ھەنجىن ھەنجىت كىرەپايە.؟! خوۋىنى
لىنەدمەھات. لەدلى خۇيدا دىگوت (بىرا پىرمۇن نەباى، دەمزانى لەگەل ئەم
قسە(باتمان)يانەت چۇن.؟! شەۋىلاكم تىكەدەشكاندى. بەلام دەلىى جى.؟! سەگ
بەسەگايەتى خۇى بەئافرت ناۋەرى. ئەگەرنا، لەپاى ئەم قسانە دىۋوايە زمانت
لەكونى گۈچكەتەۋە دەرگىشم). بەلام لەگەل ئەۋمىشدا بەسەرەخۇى نەھىنا
بەپىكەنىنەۋە گوتى:

- پوورى، قسەكانت بۇنى گەفو ھەرەشەيان لىدى، ئەگەر تۇنەباى.؟! لەمىزىوو
لەخوۋىنى خۇيدا گەۋزاندېۋووم. چەمەئافرت خۇى چ ھەيە تاكو من لىى بترسم

كیژگەلی ئەشكەوتی دېوان

داواى بارمتەى لىبگەم، ئەوە ئىھانە پىكرىنە، من لەومتەى دەستم دارى
گرتوومىڭىز نەبوو ئىھانەى من بگات ئەو كەسەى ئىھانەى من دەكات ھىشتا
لەپشتى باوكى نەخولقاوہ. پوورمىڭىز، خۆى لەگورمەنەبرد، زانى شادەمارى
گرتووہ، تەواو ھووشقى بووہ، پىڭى گوت:

- خۆ چ قسەى خراپم بەجەنابت نەگوتووہ، تالە خوڭىنى خۆم دابمگەوزىڭى.
ھەنووكەش دووپاتى دىمگەمەوہ، نەگەر مروتسى بگاتى لنگى دەلەرزى نتەى
بەردەمات، چىزانم؟! من چىزانم جەنابت بە گۆلمەناوڭ دەكەويتە باسكەمەلە،
ئىستا من و تۆ ھەرچەندى بەبەرەكەدى دا بگەوين ھىچ بەھىچە، ھەمووى
دووھسەيە، ئەگەر ترس غەلەبەى لىكردى؟! داواى بارمتەدەكەى پەكناكەوڭ،
ئەگەرنا، ھەرموو بابروڭ بۆلاى غوربەتخان، والە ژىرچادر چاومرۋانە، ئىدى
بۆخۆت سەرپىشك بە؟

: باشچاومش ھەدۆ ھەلامى نەداوہ بەپۆلىسەكانى گوت (ئىوہ لىرە ئارام بگرن.
ورىاى خۆتان بن تاكو من و (قولى) بەدەنگى ئەم ئافرىتانەوہ دەچىن. زمعىفەن
ناكرى گوى لەداخوازىەكانىان نەگرىن، بزانىن كار بەچى دەكات، پاشان
دەگەرپىنەوہ.

(٤٧)

باشچاومش قەدۆ چەکی لەخۆی دامالی بەلام (قولى) یامری چەکی ھەر
بەشانیەو ھەبوو، ھەرسێکیان سواربوون بۆرتە یاغریاغر بەرھە چادر بەرێ
کەوتن. خۆر بەناوچەوانی ئاسمانەو مێو، نیگات بەھەرچی بنەداروبەردی
ئەشکەوتنی دێوان دا گیرابا گیانلەبەرێکت بەدی نەدەکرد، ھەستت
بەجولەوخشپە نەدەکرد، تەنھا گویت لە چەرقەچەرقی ژێر سەم و نالی سێ و لاخی
بەرزە دمیو، ناوێناو لەھیکەو (خەمەگرو) ھە بەپیشیاندا رەت دمیو، بەمە
ولاخەکان دەسەنگرانەو، دمیانفرماند، دیسان تێھەلەدەچوونەو لەلایەکی دیکەو
ھەرچی لووتکە شاخ وین گەومرو تاشە بەردبوو ھەرھەمووی ببوونە چاو،
چاویان لێرسکابوو، سێرەمی نیگایان لەم سێ سوارە گرتبوو.

: غوربەتخان، بەتاقی تەنیا لەبەردەم دەرکی چادر دھات و دەچوو چاومروان
بوو، رینگاکە بەپێچ و پەمناوو، کاتی ئەوانی دیت لەھەنشکایی بەدەرکەوتن
غوربەت، یاغریاغر بەپیریانەو چوو پوورمسیو گوتی: (ئەو غوربەتخانە
ھاتووتە پێشوازیخان)

: باشچاومش قەدۆ، لەسەر پشتی ئەسپ بەحەپەساوی تێی پام، وەکو کەرولال
نەقی گیرابوو، غوربەت بێ حەسیا، بەتەوسەو بۆی خەنییەو گوتی
(دەنیانەبووم دێی، گوتم تاسا ناکات بێ ئەگینا جوانەگایەکم لەبەرپێت
دەکوشتەو. فەرموو دابەزن کەرەمکەن بۆ ژێر چادر. نیوران لەکەلی کەوتوو
لەچاومروانی بەرپێرتان دا ژەمبوور دەبووین بانانەکەمان بخوین. کە ی بێت
و بەرھاتەو ئەوسا دەست پێ دەکەین).

كېزگىلى ئەشكەوتى دىۋان

ھەرسىڭىيان دابەزىن ولاخەگانىيان لەبنە دارگرىدا.

: چەند رۇژىك لەومېئىش بىزىنە كىيۈەك لەشاخ ھەلدېرايوو دلبەر بەدۋاى
قارمقارىيەۋە چووبوۋ. دىمىنى ھەردوۋ دەستى شكاۋە لەمپەلوپۇ كەوتوۋە.
ھىنابوۋيانەۋە ھەردوۋ دەستىيان بۇى گرتىۋوۋە بەلام چكو گىردە بېشكاۋو،
ئومىدى چاكبۈنەۋەى نەبوۋ، لەھەزىمەت ئىشۋىئازار ھىچى نەدەخوارد دىمىنىسا،
ناچار رۇژىكىيان سەريان بېرى بوۋ.. پوۋرە سىۋە پىستەكەى خوۋى لىدابوۋ خوۋى
كردىبوۋ، دابوۋىيە پىش خۇرمتاۋ دەيگوت: (كە ھىشك بۇۋە پىشكەشى ھاۋرئ
غوربەتى دەكەم بېكاتە سەرزىن جوانە). رانىڭىيان لە گۆشتەكەى گىلدابوۋە، ھەر
لە دۇنى خۇى دا سوورىيان كىردىبوۋە، ھىنابوۋى بۇ بن چادر. بۇ خوانچەى مىۋان
گەرمىيان كىردىبوۋە. تالەبەركشانەۋە لىيان خوارد، باشچاۋمىش قەدۇ گوتى:

- خواردنىكى زەرىف وىبەتام و چىژۈلەزەت بوۋ، دەستى كابان خۇش بى.!
پوۋرەسىۋە باگۇى داۋە) نۇشى گىيانت بى گۆشتى بى بگرى. ئەۋە كۈشتەى دەستى
غوربەت خانە. ھەقتەى جارى دوۋان بىزىنە كىۋى بى، شوۋرىبى. بۇمان راۋدەكات.
ۋەنەبى بى گۆشت بىن مەرومالاتمان لەبەردەستدا ھەيە، بەلام گۆشتى مامزو
ناژەلە گىۋى بەلەزەت تەرە، تام گۆرى خۇى لە خۇيدا خۇشە) پىشتى ھەنگى
باشچاۋمىش قەدۇ بەنەرمە كۆخىن ھۈرگى خۇى خاۋىن كىردەۋە گوتى:

- غوربەت خۇت دەزانى من بەفەرمانى دەۋلەت ھاتوۋم فەرمانە بى كراۋە
ئەگەر خۇتان نەدەنە دەست، قەتل و عامتان بىكەم. لەبەرنەۋەى ئىۋە لەلايەن
مىرى بەبكوژۈچەتەۋ رېنگر ناسراۋن. ۋە دەۋلەت رېنگەى بە من نەداۋە دانىشم
گوتى لەداخۋازىيەكانتاتان بىگرم، بەلام چۈنكى ئىۋە زەمىفەن وىژدانەم رېنگام پىنادات
رەشە كۈژتان بىكەم. ئىستاش تاكار لەكار ..

: ھاۋرئ غوربەت ھەسەى بى بىرى گوتى:

- ئىمە چەتەو پىگىرىن دژ بە دەۋلەتلىش نىن تا بە چەتەو پىگىر ناۋزەندەمان
بەكەن. لەپاي ئەۋەى كاربە دەستانى دەۋلەت رېز لەداخۋازىيە گانمان بىگىر پىاۋان
تەمبى بەكەن چىتەر غەدرمان لىنەكەن. بەدزو جەردە تاۋانبارمان دەكەن.

- غورىبەت، ئەم سەردولكانەى تۆ ھەموۋى نىرخى پولىكى ھەلپان نىيە، ئەۋەى
ئەنگۈ كىردوۋتەنەو دەپكەن، بىنەپرى زاۋزى دەكەن، ژن و مىردايەتتى لەئارادا
نامىنى، ئەۋە ھەلگەرانەۋىيە لە ئايىن، پى لىئانە لە داب و نەمىت و خوۋ رەۋىتى
باب و باپىران، خەلك تىۋونەفرەتتان بۆ دىمىن، دەۋلەت ئەۋەتتان لىخۇش نابى،
ھۆشت بىنەۋە سەردەخۇت ھەست لەخۇت راگرە! تۆ بىكۈزى، مىرىى بەپىي ياساى
دەۋلەت سزات دەدات نازانم بەتەماى چى؟! خۇ ھەتا ھەتايە لەشاخ نامىنىتەۋەم
ژن و جىياۋ ئەشقىياۋ چەتەگەرىيان نەگۈتۈۋە. خۇت دەزانى ئەم كىۋانە پىرى
چەتەۋرپىگرە لەدېندەى گۆشت خۇر خراپىرن شەۋى لەشەۋان خۇتلىش نازانى
چۇن؟! پىركىشت دەمىن. ئابىروۋت دەچى بەدەستىانەۋە ئىستا كارلەكار نەترازاۋە،
ئەم ھەلە لە دەست خۇتان مەدەن، بىنېرە بابىنە خۋارنى چەكەگانىيان دانىن
بابچەنەۋە سەرمال و حالى خۇيان، ئەۋە ژيان نىيە ئىۋەى تىدان. بەتايىبەتتى
سەبارەت بەتۆ، ھىچ ماقوۋل نىيە، ئەسلەن راست نىيە جۋانىكى ۋەك تۆ، ھەموۋ
تەمەن و جۋانى وشۇخ و شەنگى خۇى لەجىياۋچۇلان بەسەربىبات و تام و چىز لە
ژيانى بەھەشتى ھاۋسەرىدا ۋەرنەگرى. تۆ بەھەلەداچۋوى رەنجەپۇى. ۋەرە
شەيتان بەنەفرەتكە، بىر لەپاشەپۇۋو چارەنۋوسى خۇت ۋاۋرپىكانت بەكەۋە. بائەۋ
تەمەنەى ماۋتانە ۋەكو خانمان بژىن نەك ۋەكو چەتەۋ پىگىر. غورىبەت، چاۋگرتى
نەبۋو، پىكەنىنى بەم قسانەى باشچاۋەش دەھات، بەنەنقەست خۇى دەيزانى بۆ
كىندەر بەرەۋ ھەلدىرى دەبات، بۆيە بەنەرمى دەيدۋاند!

كېزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

- سەرم سوورماۋە ئەگەر لەشاخ دەمىنمەۋە، مەسكەر پۇژى لەرپۇزان بەدەستى
ئەم ھەموو گورگ وچەتەنە ئابرووم دەچى، ئەگەر دەگەرپمەۋە بۇگۈندى
زەردەشت ئاۋا. دەكۇزىم. چ پەرۋ بالىشم نىيە بىزم. نازانم چار چىيە.؟! -
غوربەت، تۇ زەمىغەى بۇيە نامۇزگاريت دەگەم ئەۋەى من بزانم تەنھا شار بۇتۇ
باشەدەشى تىادا بىجەۋىتەۋەبەلام دىسان ھەر زەحمەتە بۇتۇ، چۈنكى تەنھا
كچىكى شۇخ وشەنگ لەشاران ھەزار بەندوبالۇرى بۇ ھەلدەبەستى.

- مەبەستى چىيە تىت ناگەم.؟! -

- مەبەستىم ئەۋمىيە دەبى يەككىك ھەبى لەشاردالەت بدات

- جامن كىم ھەيە دالەم بدات. ئەگەر كەسىكم ھەبۋاۋيە پۇژم بەم پۇژە
نەدەگەبى. باشچاۋەش ھەدۇ، بەم نەرم ونيانىيەى غوربەت فرە دلخۇش بوو،
پىۋابوو كە تەۋاۋ نەرمى كىردوۋە. جوولەيەكى كىرد، لەجىۋەخۇى ھىناۋەرد
دەستى بەسەمىلى داھىنا. نىگەى برىيە دور چاۋى غوربەت گوتى:

- غوربەت، من چۈن دىلم لەم شاخ وداخە گورگان خواردى بى، لەگەل خۇم
ئەتەبەم بۇ شار، خانوۋەكى شارسانى سەربەخۇت بۇ دەپازىنەمەۋە، لەگەلى
شەيتان ۋەرە خوارى، چىت داۋە لەتفەنگ وشەروشاخ، دەچىن بۇ شار، ئەۋسا
تىدەگەى زيان چۇنە وماناى چىيە، ئەۋەش بزانە كەتۇ لەزىر سىبەرى مىندا كەس
جورنەت ناكات پىت بلى لەسەرچاۋت دوو برۇ يە.

- باشە ئەگەر بەم پىشنىارەى جەنابت سەرگرانىم. چۈن.؟! -

- ھەزناگەم پىگىرى بىكەى. چۈنكى ھەنگى ناچار دەبىم بەپىى ھەرمانى
دەۋلەت لەگەلتان بىجولمەۋە، بىگومان خراپ بەسەرتان دەشكىتەۋە.

- چۈن.؟! -

- دەبى رەشەكوۋى دەست پىبىكەم.

كېزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

- گوناختەگاتى لەپاي چى پەشەكوژمان دەكەي.؟! -
- كە تۇ ناسازى.؟! ناچارم دەكەي. گوناخى من نىيە، گوناخى خۆتە.
- باشە بۇ گوناخى منە.؟! دەيى گوناخى نىمەى ئافرىت چى بى.؟ -
- گوناختان ئەۋمەيە، قەدەر عەيامىكە ئاۋى بى لغاۋتان خواردوۋتەۋە.
- ۋابەناسانى ناگەپنەۋە لەسەر سنگ ۋناخورى خۇتان داناۋمپنەۋە.
- نىمە زمەيفەين لەباتى ئەۋمى بەچاۋى سۆزوخۇشەۋىستى دەستى يارمەتى
- ۋھاۋكاريمان بۇ درىژ بىكەي، كەچى گىچەئەمان پىدەكەي. نازانم بۆچى ھىندە
- پەقەكارى لەگەئەمان ناسازى.؟! :
- قولى ياورمى، تەنكى گىرىۋوۋە شانى لەپىش ئەۋ قۇرتەي نازى خۇى تىدا
- حەشار دابوو. دىھاتودەچوو، بەئەندىشەي خەيال دا چوۋبوو. بىرى لەشۇخ
- ۋشەنگى غورىبەت دىگىرمەۋە، دىترسا نەبادا ئەۋ زائەم بەچاۋو راۋ تەنگى بى
- ھەئچنى دەستەمۇى بىكات، لەدلى خۇيدا دىگوت (تۇ بلىي ئەم شىرە كچە بەگەف
- ۋگورپشەي (ئەۋ) ھىچۈپۈچە نەي بەرىدات دەستى بەخۇيدا شۇر بىكاتەۋە،
- كابرايەكى قىر سىچمەيە ھەرھەندە گرناگەي لەشتىك گىرتىدى چەنەي لەسەر
- ھەئناگى. بەلام خەيالى خاۋە، لەخودام گەرمە غورىبەت بۇى نەروۋخى. ھەر
- بىيە شەريان بەقوربانى يەك گوللەي دەكەم، ساردى دەكەمەۋە، لەكاتى شەردا
- كى بەگىيە).
- : باشچاۋمىش قەدۇ، دىقەتى لەشۇخ ۋشەنگى غورىبەت گىرتىۋو. لەدەۋە دىگوت
- (چ نازدارىكە، سەدحەيف مەخابىن لەپىش خۇرمتاۋ ۋشەۋ نىخوۋنى و ترس پەش دا
- ھەلگەراۋە) دواتر تىھەئچۈۋە گوتى:
- غورىبەت ئەۋمىش بزانە كەمن ئەۋمىندەي بۇتۇ سازاۋم لەزىانم دا بۇكەس
- نەسازاۋم نىستەش ئەگەر مەرامت بى ناسانە.!

كېزگەلى ئىشكەۋى دېۋان

- چۇن ئاسانە؟!

دەستى بۇ سىمىلى بىردو گوتى:

- ئەم موۋە لەپىياۋان نەھاتىي ئەگەر تانەو رۇۋى سەردەنمەۋە لەسەردەستى خۇمت دانەنىم، بەلئىن بى سەرتاپات لەزىپ ھەلەمكىشەم بەس گەتەم بى بدە بەسەردارى خۇتم قىۋول بىكە. خەمى ھىچەت لەبەردا نەبى. لەھاۋرېكانىشت خۇش دەبىم. دەلئى چى.؟!

- باشە جەناب، تۇ ئىستا زنى خۇت تىرنان و پۇشتەكردوۋە تاكو من لەزىپ ھەلەكشى.؟!

: ئەم پىرسىارە لەھىسكى كارى كرد، زۇر پى قەئس و پەستىۋو. لەدلى خۇيدا گوتى (نەخىرئاسن ساردەمكوۋتە، بەخۇشى ناپەتە رى، بالئى توۋندكەم) دەمانچەى بەروۋتى لەبەرباخەلى ھەشاردەبوو، خەرىك بوو دەستى بۇ ببات، غورىبەت پى ھەسىا بوارى نەدا دەستى بگاتە دەمانچە. دەستى گەياندە مشتوۋى خەنجەر لەكالاں دەرگىشاۋلەسەر قىررتۇكى داناو دوۋجاران ومكو ھۇزار خۇيىندى و پىي گوت: نامەرد نەجولئى، ھەر جوۋلەكى بىكەى، قىررتۇكت ھەلەمدىرم، بى شەرف چاۋى سىي بوو دەستى بەخۇيدا شۇپكردەموۋ.

: قولى يامورى، ھىشتانەكى لەم ھۇرپىنانەدابوو چۇن باشچاۋەش قەدۇ لەنىۋبەرى.؟ بەمەبەستى ئەۋەى ھەتاھەتايە غورىبەت لەباۋەش خۇى بگرى. : بەلام نازى ۋھاۋرېكانى كە گوپيان لە چرىكەى ھۇزار ئاساى (نەپىنى) نىۋان غورىبەت و خۇيان بوو، ھەر چواريان ومكو پىنگ دەرپەرىن، بواريان بەقولى يامورى قەدۇ نەدا تەفەنگ لەشانى داگرى، خەجۇ، لوۋەلى تەفەنگى گەياندە ناۋشانى، پىي گوت (دەستت بۇ تەفەنگ نەبەى ھا، ئەگىنا مىشكت دەپىرژىنەم .!)

نازى، قۇنداخەى تىفەنگى ئاراستەى پىشتەسەرى قولى كىرد دايوشاندى، ومگو
(گا) قۇراندى خويىن فرچقاندى دەماودەم بەرىبۆۋە، چەكەكەيان لىكىردەۋە لەھۇش
خۇى چوۋوبوۋ.

: ھاۋرې غورىبەت ھىشتانەكى نوۋكى خەنجەرى لەسەر ھىرقتۇكى
ھەلنەگىرتىبوۋ، پەيمان وعەيشان تاۋيان دا ژىر چادر، پىكەۋە لوولەى تىفەنگىيان دانا
سەرتەختى نىۋچەۋانى باشچاۋوش، غورىبەت بە عەيشانى گوت! دەمانچەى
بەرپوۋتى لەبەرباخەلى دايە لىى ومگرە! عەيشان دەستى لەباخەلى
پاكرىدەمانچەكەى دەرھىنا رادەستى غورىبەتى كىرد گوتى (فەرموو ھاۋرې)، ئەۋە
دەمانچەى باشچاۋوش قەدۇيە بۇ يادگارى لات بى). پاشان ھەردوۋباليان لە
پىشتەۋە تىكپەرپاند بەگىندىر ھەردوۋ دەستيان شەتەك دا،

: لەيل لەبىستۇى چىا، سىرمى چاۋى گىرتىبوۋە چادر چاۋمىروان بوۋ كاتىك
دىتى! ھاۋرې غورىبەت دەستۇكەى سوۋرى بۇ ھەلدەشەقەتتى. لەم لاۋە دەستەى
دلىبەر، بۇ پۇلىسەكان خۇيان لەبۇسەنابوۋ، لەيل ھەر لەجىۋە لەدۇندى چىا،
فىشەكەكى كارخانەى لىخۇرپە بەر خانەى تىفەنگى و پەلەپىتكەى پاگوۋشى وپلى
لىبزاۋت لە ھارژنى دا، دەستەى دلىبەر لىيان بەخۇكەۋتن، ھەندىكىيان بەمەبەستى
تاراندى ولأخەكانيان لوولەى تىفەنگىيان ئاراستەى ولأخەكان كىردىبوۋ تەقەيان
دەكرىد، ولأخ تىك قۇرزان، نەخىر پەرتەيان پىكىردن ھەرىكەۋ بەلەيكەدا
پەرتەۋازە بوۋن بۇى دەرچوۋن، جەنگاۋمىرەكانى دىكە، بەمەبەستى تۇقاندنى
پۇلىسەكان لوولەى تىفەنگىيان تىكىردىبوۋن بوۋكانە گوللە بارانىيان دەكرىد،
شېرزمىيان كىردىبوۋن، پۇلىسەكان بەپاشەكشەۋقوۋنەزە بەرگىيان لەخۇيان دەكرىد،
ھەبوۋ بەنەسپى خۇى پاگەىى بوۋ، ھەبوۋ پىادىمىبوۋ پىى پىۋمىنابوۋ، ھەلىيان
قەناندىن لەمەۋداى تىفەنگى دەرچوۋبوۋن. دلىبەر فەرمىانى پىندان! چىتر

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

تەقەنەكەن چوار ئەسپى پۇلىسەكان ھەرمەتە بېوون، ھەرچواريان گرتنەۋە،
دوۋانيان، دوو تەمەنگيان بەقەدى زىنەۋە مابوو. چاۋيان لىبوو پۇلىسەكان يەكدى
گربوونەۋە، لەنىۋان خۇيان مشتومپيان بوو، پاشان بوون بەسۈ دىستە وبەسەر
سۈ قۇلدا دابەش بوون، چەومپيان كىرد لەسۈ لاۋە ھىرشىيان كىرد، دلبەر گوتى:
شەر دىرگاي لىگرتىن، ئەمجارمىيان دىست مەپارىزن بە سۇدىرمىيان بەن، دوو
دوو پەرت بن خۇتان دامەزىنن، دواتر بەئاۋازى گوت:

ئاۋاز، تۇ سۈارى ئەسپە قۇلە بەۋ ئەۋ شىن بۇزە بەدۋاي خۇتدا قەتاركىش كە،
بەم دۆلەدا لىخوپرە ئەم قۇتە بەرزىھىت دىۋە.؟!

لەيل پىادىمىە، داكشاۋمە خۋارۋى والە پەنا ئەۋ قۇتە سەنگەرى گرتوۋە.
بىگەيى، پاشان ھەردوۋىكتان پىكەۋە دۇلاۋدۇل بۇيان داكشىن پىشتيان لىنگىرن
سەرومىشىنيان بىكەن. دواتر پوۋى كىردە (بىرى) ۋ پىگوت:- (ئەم ئەسپە پىنگ
مامزىە لەم بنە دارىھى بىستەۋە بۇمن، خۇشت سۈارى ئەۋ ئەسپە پىشە بەۋ
يەكتاۋ برۇ بۇلاى غوربەت، بزانە دىنگ وباس چىيەۋبەچۈستى بگەپۇە بۇ ئىرە)
پاش عەسرىكى دىرەنگ بوو لەھەردوۋلا تەقە دىستى پىكىردەۋە، شەر بەرمبەرە
گەرم دىبوو ھاشەۋ ورشەى گۈللە لەدۇل ۋ چىپاكان دىنگى دىداۋە، تا دىھات شەر
گەرمىر دىبوو، دلبەر خۇى ھەلدا سەرىپشتى ئەسپ بە دزە لىكىردن پىشتى لى
ستاندن داپىگرتن.

: لەيل وناۋاز لىك چىبابوونەۋە. ھەرىكەۋ لە قۇلىكەۋە داپانگرتن، تەنگيان
پى ھەلچىنى بوون . عەرىپ پەزا، شۈپنى باشچاۋمىش قەدۋى گرتەۋە. گەزانى تەۋاۋ
پىشتيان لىستاندوون، بىرى لەدىرباز بوون كىردەۋە. (ۋاچاكە تاخۇر بەدىرمەۋىيە
خۇمان قۇتار بىكەين).

كيزگملى ئىشكەوتى دىۋان

فەرمانى پاشەكشەى دا بەپۇلىسەكان ئىدى بەقوونە شەر كەوتنە پاشەكشە و
خۇ قوتار كردن. جەنگاومرەكان كە دىتيان والە حالەتى پاشەكشەدان. بەخەستى
تەقەيان لىدەكردن، شېرزميان كرىبوون لەشپىرمىيان دووانيان ھەلدېرايوون.
يەككىيان گىردمېر ھاجى راستەى شكاىوو. ئەومەكى دىكە لەگەل ھەلدېران
سەرى لەگابەردىك دابوو، كەچوونە سەرى لەلوغ لوغەى گيان سپاردن دابوو.
دلبەر. كەزانى تەواو شكان پىشتيان دا. چىتر تەقەى لىنەكردن. رېنى ھەلاتنى بۇ
خۇش كردن. ھەلتەك ھەلتەك بەرمو ئاواىى زەردەشت ئاوا لەتەشكى خۇيان دا
گەرانەوہ.

: پاشان دەستەى دلبەر يەكدى گىربوونەوہ. دلبەر داواى لىكردن. داريان ھىنا،
دوو دارمبازميان چىكرد لەناو دارمبازە درىزيان كردن بەجوار دەستە بلنديان
كردن لەسەر پىشتى ولاخ تووند شەتەكيان دان.
دەمەدەمى زەردەمپەرى خۇرئاوايوون بوو. ھىواش ھىواش بەرمو ئەشكەوتى
دىۋان گەرانەوہ.

: ئەوہى كەسەرى بەگابەرد كەوتىوو. ھەر بەرىگاۋە گيانى سپاردىوو، ئەوہى
كە ھاجى شكاىوو، ھەرچەندىجارى ئەسپ لەترەى دىمىرد، ياساتمەى دەكرد
لەھەزەمت ژانى برىنى ھاجى ومكو(گا) دىقۇراند.

: قولى بەخۇھاتىۋوہ، پەرۋىكىكى سىپيان لەسەرى ئالاندىوو بەجىلۋەرىگى
پۇلىسى وبەسەرو مەندىلى سىپى، كىت ومىت (ئىمام تابوور) بەخۇى بوو، بەدەستى
بەستراۋە بەتاقى تەنيا لە قولغەمەكيان پەستابوو. دوو ئىشكىر بەدىارىەوہ
راۋەستابوون.

: باشچاۋمىش قەدۇ، بەدەستى بەستراۋە سەندىميان كرىبووہ پىنى، لە ژوورىكى
تەنيا ھەلقوونىجىبوو، سەرى بەسەر سىنگى دا شۇركرىدېۋوہ.

كېزگىلى ئىشكەۋىتى دىۋان

: ھاۋرپ ئ غوربەت، دىمىزانى پوۋرە سىۋە دەستى بەيتارى ھەيە بەبەرى داگەۋت
تكاى لىكىرد. بەلكو قاچى بۇ بگىرتەۋە. پوۋرەسىۋە، ئەگەرچى لەبەردلى گران
بوو، بەلام چۈنكى غوربەتى ھىندە خۇشەۋىست. ھەزى نەگىرد قەسە لە قەسە
بكات. نەبادا لەبەردلى گران بىت. چوو ھەندىك پەلەدارى ھىنا لەبەردانىشت
بەقەلم بىر خۇشكىردن، پاشان پارچەيەك چاۋپانى ھىنا زەردىنەى چوار، پىنج
ھىلكەى لەچاۋ پانەكە ھەلسوۋى ئەنجا مەنجهلۇكىك ئاۋى گەرمى ھىنا
لەبەردەستى خۇى دانا، جوان بىرىنى قاچى شوۋشت، ھىدى ھىدى بەشىنەى
دەستى بەجى شىكستەكەدا دەھىنا.

كابرا، لەھەزەمت ئىشۋازارى بىرىنى قاچى ئالەۋ ھات ۋاۋارى ساتەرىيەك
دەرۋىى. پوۋرە سىۋە بەزمى پى نەدەھاتەۋە، گۈىى بەنالەۋكروزانەۋى نەدەدا،
خەرىكى كارى خۇى بوو دەستى لى ھەلنەگىرت تا ئىسقانەكانى خستەۋە شوپىنى
خۇى خوارىيى لىپىرى، دواچار پارچە چاۋپانەكەى جوان لەقاچى ئالاند. پاشان
پارچە پەرۋگىكى دىرۋى بەشلى لەسەربەستا. ئەۋجا يەك يەك پەلەدارەكانى
لەبەر پاكىرد پى گوت (نابى يەك ھەفتەى تەۋاۋ قاچت بچولپىنى)دۋاى ھەۋت
رۋزە، ھەر رۋزەى پەلەدارىكى دەرپىنا، تا بىرىنەكەى تەۋاۋ يەكدى گىرتەۋە، بۇ
ھەستانەۋە راگىرتى سەنگايى جەستەى شەقەلەيەكى دەدا بن پىلى خۇى، قىت
دەبۋە ھىۋاش ھىۋاش دارە دارەى دەكىرد.

: دىنا تەۋاۋ ئەنگۈرە بوو، پۇلىسەكان تازە گەشىتبۈنەۋە دىۋەخانى زىنەل
ئاغا، بەسەرھاتى خۇيان بۇ ئاغا دىگىرپەۋە.

ئاگاشيان لە باشچاۋىش قەدۋۋ قولى يۋەرى نىۋە نازانن چۈن لىيان قەۋماۋ
چىيان بەسەرھاتۋە، لەبەر شىرزمى خۇيان ئاگايان لەۋان بىراۋو ھەر ھىندەميان
پىكرابوۋ خۇيان دەرۋاز بىكەن.

(۴۸)

زىنەل ئاغا كەزانى دەستى لەبنى ھەنبانەى بەتال دامابوو. لەقەلىش بوو
لەكۆتريش بوودلى بەوۋە خوش بوو.

دەيگوت: مادام پياۋى دەولەتيان كوشت ئىنجام بەزم خوش دەيى. بىگومان
ھەر ئەمىرۇ سبەى حكومت لەشكرى نيزامى دەنيىرئە سەريان دواتر بىرى
كردەوۋە چۈن؟! ناگرى شەر خوش بكات.

(ئى سبەينى تاريكو پرونى بەياني خۇم دەچم بۇ خزمەت جەنابى قەرماندار.
تىغ تىغەى دەدەم ھەرچى زوۋە لەشكرى نيزامى بنىرئە سەريان لە ئەشكەوتى
دىۋان. دەلىم پۇلىس چوۋزانى شەرى شاخ وگىۋو بكات لەبەر بەرتىل وبەرتىلكارى
شەريان بۇ ناكرى. كى؟! دەلى مەسەلەى گىفتوگۇۋو دانىشتن درۆۋدەلەسە نەبوو،
ئەۋەى پۇلىسە فرچكى بەبەرتىل خۇرى وەگرتوۋە. ھەموۋيان بەرتىل خۇرن
ئەۋجا ھەلئەك ھەلئەك خۇيان كوتاوۋە دىۋەخان. قسەى پان پانم بۇ دەكەن!
(ھەرھىندەمان بۇ گرا خۇمان قوتاركەين. نازانين باشچاۋەش وھولى ياۋمىرى
چىيان بەسەرھات). وا دەزانن كەمن كەۋدەرىم ھەرى لەبەرى دەرناكەم.
بەشەرەفم سوۋر دەزانم وا لەئەشكەوتى دىۋان بەديار ئەۋ دىلەبابە لىي پال
كەۋتوۋن، خەرىكى مۇزەمۇزو دەست بازين. ئەۋجا پاش چەند پۇزى دىكە
بەھىنكەھىنك وپەلە پروۋزى (سەلام و عەلىك) دىنەۋە. ئەۋجا نۇبەتى درۆۋ
دەلەسەى باشچاۋەشە. چىيە؟! (بەدىل گىرابوۋين شەۋ بەدىزى خۇمان قوتار
کرد).

كېزگەلى ئىشكەوتى دېۋان

بەلىۋادىمزانى زىنەل ئاغا لەگوپى گادا خەوتوۋە، چېبىكەم شەۋە پۇژم لى
ھەلاتبا. سېپىنى ھەرخۆم دىمزانم چ دەكەم.

: باشچاۋىش قەدۇ، چەند جارى دىكە مىۋاندارى مالى زىنەل ئاغاى كىردىۋو،
دىمراى مالى زىنەل ئاغا بۇ (ئەۋ) ھەردەم لەسەر پىشت بوو، ھەركاتەكى بۇى
بىرەخساپە دىمگەل (نازلى)ى ئۇنە گچكەى زىنەل ئاغا دىمگەۋىتەنە غەمىزمىزى بۇ
يەگدى دەخەنىنەۋە. گەباشچاۋىش لەزۋورىكى تاگوتەنىيا سىندى لەپىدابوو، پۇژى
دوۋجار. سېپىنەۋىۋارە دەستىان دىمگەدەۋە بەتەقەتەق وشەقەشەقى سىندى
بەپىشەخۇيان دەدا، بۇ سەر ئاۋوگارى پىۋىست. پاشان لەزۋورىان دىمگەدەۋە
دىمرايان لەسەر كۆۋم دەدا. بەشەۋو بەپۇژ ھەدوۋكاتىزمىر جارىك بەنۇبەت
ھەرجارەى يەكەك ئىشكى لىدىمگىرت.. پۇژىكىان خۇر تازە گەزمىكى دابوو
باشچاۋىش قەدۇ، لەدرزى دىمراۋە سەپىرى دىمروەى كىرد، دىتى(نازلى) لەنۇبەتە
ئىشكىرى دابوو، ئۇخۇنى بەدل داھات لەناخەۋە گەشاۋە،

: نازلى، ئافرىتىكى سوۋروسىپى قىز زەرد چاۋىشىن وبالاۋەرز و كەمىك گۆشتىن
بوو، ھىشتا زاۋىپى نەكىردىۋو قىت وقۇزو دل تەر بوو لەخۇى دەخەفتى، ھەردەم
دەست وشانەۋو كىچۈك وكدانى لەشەردابوون، لەۋىپو دىمراۋە دوو، سى جاران..!
(نازلى.. نازلى) بەنەرمى بانگى كىرد. نازلى پىشتى خۇى دا دىمراۋ گوتى:

- دىنگت ھەلەمبەرە، ھەر پىيزانن كارت تەۋاۋە، ئارامت بى دان بەخۇتا بگرە،
ھەتا دىمفەتەك بەدى دەكەم، بى خەمبە باشە.!

- باشە، بەلام ئەۋىش بىزانە من لەخەمى خۇم دانىم، لەخەمى تۇدام، بۇيە
ئۆفرەناگىرم. چۈنكى ھاكازانىت ھىزى لەشكىرى نىزامى دىمگەنە ئىرە. ئەگەر
دەست پىشخەرى نەكەى؟! كارلەكار دىمترازى، خەيف ومەخابن بۇجۋانەكى ۋەكو

كېزگەلى ئەشتەوتى دېۋان

تۆ، دالاش و سىسار كەكەچەل لىسەر ئەم بەژن وبالاپە بىنىشەۋە، بەدندوۋگان
بەكونە سەر ئەم جەستە نەرم وشلەۋچاۋت ھەلگۆلن.

- تۆ نارامت بى، تاكو رېگاي دىرباز بوون مسۆگەر دىكەم، بەلام بەمەر جىك.؟!

ئەگەر بەلنىم پېيدەى چاۋم بەچەهرەى ئەو پېرە كەمتيارە نەكەۋىتەۋە !!

ئەگەر دىنيابىم ! بەھەرچۆنىك بىت دىربازت دىكەم.

- بى خەم بە نازلى، شەرت بى لىشەرتى پىياۋان لىسەر شانى خۆم ھەلتەدىگرم،

ئەگەر ئەم شانەم ماندوۋ بوولەسەر ئەم شانەى خۆمت دادەنىم. دىنيابە نازىزم.

: خەرىكى ئەم پىستەپستە بوون. نۆبەتە ئىشكىگى خەجۇ بوو، تەھەنگى

لەشانى بوو ھات قىسەى پېپرېن،

(۴۹)

تازە گازىۋى دابوۋ زىنەل ناغا لى سوارىبوۋ، تەقەلەكوت رېڭاى شارى كرتەبەر،
چېشتەنگاۋىكى درەنگ گەيىە جى، يەكسەر رۇيشتە لاي فەرماندار. لەسىرى ھەتا
پىيازى نەۋى لەھەگبەى دابوۋ پىيى راگەياندا.

- قوربان ھەياۋ نابروۋمان چوۋ. ئەۋ شەرە، شەرى پۇلىس مۇلىس نىيە،
پۇلىس چوۋزانى شەرى ياخيۋوان بىكات، پۇلىس فرچىكىان بەبەرتىل و
بەرتىلكارى ۋەرگرتوۋە. سەرتاپاى دەۋلەت بەبەرتىل دىگۇرپنەۋە، ئەگەر مەسەلەى
بەرتىلكارى نەبى.؟! ھەرچى چەتەى بەسەر ئەم كىۋانەۋەن، ھەر كەگۇئى بىستى
ناۋى باشچاۋەش قەدۇ دىمىن قاچىيان دەلەرزى چورە مېزە دىمانگرى، بەقسەى
ئەم پۇلىسانەى كە پىشتيان دابوۋ بەپەلە پروۋزى ھاتىۋونەۋە دىمانگوت:

باشچاۋەش قەدۇۋ قولى يامرى. گوايە بۇ وتوۋىژكرىن چوۋبوۋون بۇلاى ئەۋ
دېلەبەبايە، غورىبەت، بەلكو بى شەروشور خۇيان ئەدەنە دەست.

قوربان، مەن گرىانەم بەم قەسەقۇرانە نايەت چۈنكى مەن دىناناسم ئەۋ سۇزانىيە
ۋابەناسانى دەست نادات، مەن دەزانەم، كە پوۋرەستى ۋپوۋرە زاراي لەپىشە خۇى
رەۋانەى لاي ئەۋ كچەتىۋە كرىدبوۋىگومان كاكە و برالەى خۇيان كرىدبوۋ، شتەكە
تەگىرىبوۋ، ھەموۋ شتېكىان براندېۋە. مانگ لە چواردەۋمىيى ھەۋجە
بەنەنگۈست ناكات، قوربان پۇلىسەكان دەلەين (ئىمە لەزاركى گەلى لەسەر قەسەى
باشچاۋەش قەدۇ نەچوۋىنە پىش، پىشتى خۇمان لىكرېۋە دەستخەرۋى داپىن،
بەتەماى شەرنەبوۋىن

ھاكا زانىمان لەھەرچوارلاۋە دراينە بە رېژنەى گوللە، بەسۇلى خۇمان
رانەگەپىشتىن. چە.ھىشتيان دەست بۇتفەنگ بەرىن. نەخىر! ھەربابا بوۋ

كېزگەلى ئەشكەۋى دېۋان

لەھەۋلى ئەۋمداۋو خۇي دەرپاز بىكات. ئىستاش چاۋمان بەباشچاۋوش ۋەقولى
نەكەۋتەۋە، نازانين چيان بەسەرھات).

: قوربان، ئەۋانە ھەيىبەت ۋ كەرامەتى دەۋلەتپان بىرد، دەبى كاريكى ۋابكەين
لەدنيا دەنگېداتەۋە، بېيىتە پەند لەدىۋەخانان بېگېرپنەۋە عېرمتى لېۋەرگىرى.

قوربان، دەفەرى ئەشكەۋى دېۋان شۈيىنەكەي سەخت ۋعاسىيە، مەگەر ھىزى
لەشكرى نىزامى، ئەگەرنا بەتەماي پۇلىس ۋمۇلىس! لەناۋچوۋونيان زەھمەتە.
فەرمانداربەم ھورپانەي زىنەل ئاغا فەردلخۇش بوۋ، چونكى دەمىك
بوۋبەناۋبانگ ۋشۇخ ۋشەنگى غورىبەت كەۋتبوو، چاۋمروانى ھەلىكى ئەۋھاۋو
بەخۇي بېيىتە بەرمەيدان. بەزىنەل ئاغاى گوت:

- باشبوۋ ھاتى ئاگادارت كىرمەۋە، بەخىرىبى!

سەبارەت بەئافرتانى ياخى بوۋ، ۋاديارە شوۋلىان لى ھەلكىشاۋە لەتامىيان
بىردوۋتە دەرۋە ۋا دىزانن دىنيا بى مىروحاكە، بۇيە ناچارم لەم نىزىكانە بەخۇم
دېم ھەنگى بەچاۋى خۇت دەبىنى چۇن؟! تەفروۋونايان دىكەم.

: زىنەل ئاغا گىرمانى بەم قىسانەي فەرماندار نەدەھات، لەدەۋە دىگوت
(باشچاۋوش قەدۇش ھەر بەم (پىك)ە، زۇرپان لىدەدا) قىسەكانى بەدل نەبوۋ،
نەشىدەتۋانى لەمەپىر پى لىنى، ھەستەۋە سەر پى گوتى:
- باشقوربان من ھەر ئىستا دىگەرپىمەۋە ئاۋايى، بەگۈندىيەكان رادەگەيەنم،
دەلىم: جەنابى فەرماندار خۇي تەمشرىف دىنىت، ۋە بۇ مىۋاندارىش چەند
كۈشتىەك ئامادىكەن.

فەرماندار گرۇيىەۋە گوتى:

- شىتىكى ۋايان لەگەل مەكە نەبادا پى دىگىر بن.

- نەخىرقوربان بە پىچەۋانە پى خۇشحال دىمىن.

(۵۰)

غوربەت، خەدۋى بەۋە گرتىۋو سېھىنان زوو تاۋىك پېش خۇرھەلاتن
لەخەۋەئەستە. دەچوو لەشۋىنەكى بەرز پادەۋەستە. سەيرى دەشت و دەرو
لوۋتەكى بەرزو پەۋمەزە شاخى ھەزاربەھەزارى دەمگەرد.

گوۋى بۇ ئاۋازى بەسۋوزچۇش و خرۇشى بولۇلان پادەمگەرت. ھەستى
لەقاسپەقاسپى نىركەۋى خورت و جوۋكەجوۋكى بالئەدەۋ فېرکەفېركى بالى مەلان
دەمگەرت. نىگاي دەمبېرىيە ئەۋ رچەپىيانەكى گە شوۋروۋىزە كىۋى پېدا دەھاتنە
خوارمەۋە شۇر دەبوۋەنەۋە بۇ دەم پوۋبار بى ترس و دلەپراۋكى بەشىنەۋى تىريان
ئاۋ دەخواردەۋە. بەم يەمەنەنە فرە دلخۇش دەبوۋكە دەمىدەت. دوو شوۋر دەبوۋە
شەپيان دەمىزانى بەم سېھىنە زوۋە لەپاي چى تىگىراۋن. ھۆكار. ئەۋ چۈشتىلە
چاۋكالىە لەنىۋانىيان بوۋ، ئەۋان بەرىپىنگيان لىكىدى دەمگەرت. مەپرسە. تاكو
يەكيان ئەۋمەكى دىكەى دەمبەزانە، گە دەمبەزانە چۈشتىلە چاۋكالى بۇى رام
دەبوۋ، پاشان ياغرىاغىر بەلەۋمەۋ ھەلەبەزودابەز ھەۋراز دەبوۋەنەۋە بۇ دۇندى
چىۋاۋ ھەشارگەى خۇيان. لەۋانەش سەرنج پاكىش تر ئەۋمەۋوۋ كاتى دەمىدەت
پەۋەى قازۋوقورىنگان لەتاقى ناسمانەۋە پىچكەيان بەستەۋە. زۇر بەشىنەۋى
بالەگانىيان بۇ ھەۋرازو نشىۋ دەجوۋلىتىن. لەناخەۋە ئىرمى پىيان دەمبەرد. لەدلى
خۇى دەپگوت (سەت خۇزگەم بەخۇتان چەند سەربەست و نازادەن لەزىيانى خۇتان
دا،

لەۋانەيە لەناھەنگى بوۋك گۋاستەۋەدا بن) ۋەلى ئەم سېدەمىيە ۋەكو
سېدەكەنى گۇرىن تام وچىزى لەدەمەنە سىروۋشتىيەگان ۋەرنەدەمگەرت. چۈنكى

كېزگەلى ئىشكەۋىتى دېۋان

دووراودوور، تىچاۋىكى دابوۋە (نازلى) لىي بە گومان كەتتوۋ. (ئەۋە بۇچى؟! نازلى چەند ۋەختە پىشتى خۇي داۋىتە دەرگا. ۋەك ئەۋەى بەدەرگا كەۋە بىزمار رېژكرابى ناجولېتەۋە. دىترسم (گەرا) دابىنېتەۋە توۋشى گۆبەندمان بىكات). لەم خەيالا ئەدەۋە، خەيدەرگۇي كورمىزاي پوورمىتەۋە. شوۋەدارىكى بەدەستەۋەمبۈۋ بەھەلەمىزۋە دابەز چوۋەلەي پىي گوت:

(دادەم غوربەت، داپىرەم گوتى: قاۋەلتى ئامادىيە بابى قاۋەلتى بىكات). غوربەت، بۇي داچەماۋە ھەردوۋ لارۋومەتى ماچ كىرد. دەستى گىرت بەرەۋ ئەشكەۋەت ھاتنەۋە. پوۋرە سىۋە زۇر ھەستىارېۋو. لەزىيانى دا لەگەلىك ئاشان باراشى خۇي لىكردېۋو. زوۋ دىركى بەگۇران دىكرد، كەلەدەست ۋىپاروۋ خواردنى غوربەت ووردېۋە. پىي خەسەي لەسەر خۇنىيە نىگەرەنە، لىي پىرسى؟

- كچەم غوربەت، دىتېنىم باش دانارسىيەتە خواردن بۇ.؟!

- ھىچ نىيە پوۋرى، كەمىك دىلەم دىگۈشرى، نازانەم بۇ.؟!

- گۈنى شەيتان كەپ بىي رۇلە، دىترسىم قۇلتىجىت كىردى. چوۋىكى ۋەمىز گۇپراۋە

لەۋانەيە سەرما كارى تىكردى. دەلىي چى.

كەۋچىك دۇن بىقەرچىنەۋە چۈۋەن بىكەم. نەختىك شان ۋىپىلت بىشلىم

نەبادا لىت پىرىبىكات.؟

- نا پوۋرى، ھى ئەۋە نىيە، ھىزم لەبەردا بىپراۋە خەۋ چاۋى گىرتوۋم تاۋى

دەچمە نا پىتخەف چاۋم گەرم دىكەم، پاشان بىنېرە بەشۋىن عەيشان ۋەپەيمان.

كەھاتن بەنئاگام بىنە. باشە پوۋرى.

- بىي خەمبە رۇلە بىرۇ پىشۋوبدە.

: پوۋرە سىۋە رەملى ئەۋەى لىدەۋو. (لەۋانەيە كەۋتېيەتە ھالەتى بىي نۇيىزى

بۇيە داھىزراۋە).

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

: شەۋە درىنگ بوۋ مانگ ئاۋابوۋ، ھەۋر بەرى لەناسمان گرتبوۋ شەۋىكى
ئەنگۈستە چاۋ بوۋ، ئاۋمناۋە دەپپروشانى، غورىبەت ئەگەر چى ئاگادارى
ھاۋرېكانى كرىبۇۋە سەبارمەت بە (نازلى وباشچاۋوش). رېنمايى كرىبوۋن خۇيان
لەگۈرە نەبەن، بەلام لىيان غافل نەبەن. تاكو بەروۋنى بۇيان پەكلامبېتەۋە.
لەگەل ئەۋمىشدا لەھاۋرېكانى دۇنياۋو درىخى ناكەن.

بەلام ئەۋمىش شەۋە خەۋنەچۈۋىتە چاۋى خەۋى لەچاۋ خۇى ھەرام كرىۋە.
لەژۋورى ئەشكەۋت چىراگەى كزكرىبوۋ، لەسەر پىشت ئاۋشانى دابوۋە بالىف، تاناۋ
قەدى بەجەمەكى ھەۋت رىنگ خۇى داپۇشى بوۋ نىگەى بىرېبوۋە بن مىچى
ئەشكەۋت. بەئەندىشەى خەيال دا كەۋتبوۋ! (سەرى ھىران وبنى گەۋلان ئەۋ
گەمبۇرمىە، ئاى.. زمىنەلۇك شەرت بى لەشەرتى خوا دەبى تەنەكەت بەكلىكى
ۋەبەخەم).

لەۋ فەرانەپراچوۋبوۋ، گۈنى لەدەنگى فەرمەى ئەسپە شى بوۋ، دەستى گەياندە
تەفەنگ ۋەبەھەشتاۋى دەپپەرى، سەحى كرى! تارمايەك لە دەۋرو خولى
ئەسپەشى دابوۋ، گە لىي نىك دەۋۋە، ئەسپى تايىن دەپپەماند ھەلدەستاۋە
سەرپاشيان بەجەپۇگان بەرانگىزى دەۋۋە. نەيدەھىشت لىي نىك بېتەۋە بۇى رام
نەدەبوۋ

بەلام ھەرجى نازى ۋھاۋرېكانى بوۋن. سەر لەھىۋارېۋە لەبۇسەدا بوۋن،
سەنگەريان گرتبوۋ ئاگادارى نازلى ۋ باشچاۋوش بوۋن، بەلام خۇيان لى بېدەنگ
كرىبوۋن. تاكو بەسەر بۇسەدا دەكەۋن. ئاگادارى ھاۋرې غورىبەتىش بوۋن
كەۋەكو پىنك بەھەشتاۋى دەپپەرىپە دەۋۋە، تەفەنگى لەدور دەستى دابوۋ، خۇى
دابوۋە پەنا گابەردىك، چاۋى دابوۋە ئەسپەشى پەيمان بۇ دۇنيانى ۋەكەۋزار
بۇى خۇيىند، لەملاۋەش(سۆرەۋبۇرە) شالاۋيان بىرېبوۋ تەنگيان پى ھەلچىنى

كېزگەلى ئەشكەوتى دىئوان

بوو. بواریان پى ئەمدەدا ئەنەسەپەشنى نەزىك بېتەو. (سۆرمبۆرە) دووسەگى وریا
ودرېوون ئەوۋە كاپىلىكیان بوو، بەكەلەش زل ۋەكو(ھەرس) زەبەلاح بوون.
دوۋگۈجىلەى ساۋابوون شۋانكارە بەساۋایى كلك وگوپىيانى برېبوون. بەدىارى
پىشكەشى غۈربەتیان كرىبوو، بەشىرى ماين گەورمیان كرىبوون، دووسەگى
بەنەمەك ۋومفابوون، بەرپۇز قەت خۇيان لەگۈرمەندەمبەرد بەلام كە نىۋارە
دادمەھات، ۋەكو جەنگاۋەرى دىسۇز بەخاك ۋنەتەوۋە نىشتەمان، تاگو خۇر
دەكەۋتەوۋە، لەدمۈرى ئەشكەوت دەسۋرەنەوۋە ھىندە ھەستیار بوون بەدۋای خەشى
مار ۋجىرەۋى چۆلەكەدا دەچوون شەۋىكیان گۈرگ لەنەغەلان نەزىك كەتەۋە
دۋای شەپكى تۈندۈخویناۋى گرتەبوۋیان خەنگاندەبوۋیان، پاشان ھەلدەرەلدەپیان
كرىبوو، بەلام گۈرگەكە بۆرەى نەھىشتىۋو لەچەند شۋىنان زامارى كرىبوو،
پوۋرمسىۋە، دۆن ۋخوپى تىكەل دەكرىد ۋەكو ھەتۋان لەبرىنەكەى ھەلدەسوۋى ۋ
تىمارى دەكرىد، ھاپۇرئ غۈربەت سەروكەللەى گۈرگەكەى ھىشك كرىبوۋە، بەسەر
دەرگای ئەشكەوت ھەلىۋاسى بوو.

: ھاپۇرئ غۈربەت ھەجارەكى لەگەل ھاپۇرئكانى كۆدەبوۋنەوۋە،

سەبارەت بەدۋمەنەكانیان ئامازەى بەكەللە سەرى گۈرگەكە دەكرىد دەمىگۈت
(ئەوھا بەم شىۋمىيە پاداشتى دۆۋمەنەكانتان بەدەنەوۋە بەزمىتان پىياندا نەپەتەوۋە،
چۈنكى ئەگەر ئەوان لەدەستیان بى سوۋكايەتییان پىدەكەن، ئەوۋى بى نەرخ ۋبى
بايەخ بى لایان ژنە، قەت رېزى ناگرن، پىياناۋىيە كە ھەرچى شەرو ناشوب ۋ دەردو
مەینەتى دنیايە خەپ لەبن سەرى ئاھرمەتەنە. قورمساخانە كەلەنئىۋان خۇيان دا
باسى لەمىرخاسى ۋەگەيدى خۇيان دەكەن دەلئىن: (ئەگەر پىاۋ لەژنان نەبوۋاۋە
خەنجەرى دەبان نەیدەپرى). ئەوھا بەشان ۋبالى خۇياندا ھەلدەلئىن. پىياناۋىيەكە
قەت ئىشى چىرووكیان لى پوۋنادات، ھىزەى خۇيان ھەپە. كەچى بى شەرفانە

کیزگەلی ئەشکەوتی دیوان

دۆنی خۆیان لەهیزەمی خەلکی تر دمکەن، داوەشین گە قەمیشیان پڕبوو. ! دەچنە
گۆ ماکەرو هیستەران، قسە بێتە قسە دەلێن، نێرینەیه قەیدی جییە. لەگەڵ ئەم
قسانە تێکرا لە قاقای پێکەنینیان دەدا، پاشان پەرتەیان لێدەکرد.

(۵۱)

سۆرمەبۇرە چەنەيان لەسمەر ھەلنەدەگرتن سەروەشىنيان كىردىۋون، خۇيان
دەبىۋوۋە پەنا، بەنىيازى ئەۋەى سۆرمەبۇرە ھىۋىرىكەنەۋە كەلنەك بەدى بىكەن
بەماتەمات ۋەقەنەزە بۇى دەرچەن، بەلام سۆرمەبۇرە سەريان
لەسمەر ھەلنەدەگرتن.. باشچاۋەش قەدۇ بەنازلى گوت:

- شەۋ ھىنەدى ۋەبەرنەماۋە رۇۋمان بەسەردا ھەللى بىگومان ۋەك
(قەرمەتتى) بەدەست دەمانگىر بەسۋەردەمان دەبەن.

- كارلەكارترازاۋە خىراپ تىكەۋتتىن نازانم چارچىيە؟

- بەلام نىگەرەن مەبە باى ئەۋەندە فېشەكمان ھەيە تا دەگەينەنەۋە شاخىيە.

- ئەۋ شاخە پىلى تىناچى، ئەۋدىۋى ھەللىرە دەفەۋتتىن.

- خەمى ئەۋەت نەبى نازلى چارەى دەكەم.

- بەلام لەم بىروايە نىم بەساغ ۋەسەلامەتى بگەينەنەۋە شاخە، چىكو مەۋگەر

دەزانم لەھەرچاۋارلاۋە گەمارۋەراۋىن دەرچوۋنمان زەھمەتە.

- زەھمەت بى، زەھمەت نەبى، چارنىيە.

: سۆرمەبۇرە، چەنەيان لەسمەر ھەلنەدەگرتن نەيان دەتۋانى بىچوۋلتن، ھەركە

دەجولانەۋە شالۋايان بۇيان دەبىرد.

باشچاۋەش قەدۇ زۇر لىيان دەھرى بىۋو، لەقاران چىركەى لىۋمەينا تەھەنگى

سوارگىر لىي ئاگىردان!بۇرە نوۋەسكاندى، ھەر ئەۋنوۋەسكانەۋەبىۋو كە نوۋەسكاندى،

پەلەۋاۋى كىردىۋوۋە، سۆرمەۋىروۋەسكاندى، چەند ھەنگاۋىك لىيان بەدوۋر كەۋتەۋە

ۋەسەنگراۋە.

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

: دەستى نازلى گرت بەكۈرەكۈپ ھەلقەنان، بەلام سۆرە مەيدانى بۇيان چۆل
نەگرد، شالۋى بۇيان بىردەۋە لەھاقى نابوون.

:غوربەت، دەنگى نازى ۋەھورپىكانى دا (دەستۈبردەكەن نىلن قوتارىن دايانگرن)
باشچاۋەش، ناۋمناۋە خۇى لەگەل عاردى دەكرە يەك تەھەى لىيان دەكرەۋە.ئەم
قوۋنە شەپە زۇرى خاياند تادەھات دنىاي رۇناك دەبوو تا واى لىھات سەگ وگورگ
لىك ئاشكرا بوون غوربەت، دزەى كرىدبوۋلاى خۇرەھەلاتى لىگرتبوون، نەيدەۋىست
باشچاۋەش قەدۇ بكوۋى، گەرەكى بوو دەستگىرى بكات، ۋەكو بارمە لای خۇى گلى
بداتەۋە. زۆر لىيان نرىك كەۋتەۋە، گوۋى لى بوو نازلى گوتى:

- بىمگوتى ھەلدېرە قوتارنابىن!

- تازە كارلەكار ترازۋە يەك پاكەت فېشەكم ماۋە ئەگەر بكەۋنە بەر سېرەى
تفەنگ سى، چوارىان لى دىكوۋم، لەپەلوپۇ دەكەون.. چىتر تاسا ناكەن بەدواماندا
بىن ۋەخەمى ھەلدېرت نەبى رزگارمان دەبى.

:غوربەت، تىفكرى نەخېر. ئەو مالۇسە بەكۈشتن نەبى دەست نادات).
ھەردووكيان لەپەنای گابەردىك خۇيان مەلاس دابوو، بۇى نەدەكەۋتەنە بەر
سېرەى تفەنگ. خۇى قايم كرد بەمەبەستى سەر لىشېۋاندىن بەردىكى
غلۇرگەدەۋە، باشچاۋەش وايزانى پىشتى گىراۋە، ھەستاۋە سەرپى ناۋرى دواۋەى
داۋە. غوربەت خۇى بۇ نامادەكرىدبوو لەگەل ھەستانەۋە لىى ئاگردا، پىكەى
سەرمەنگرى بوو، تفەنگى دەستى كەۋتە عەردى نازلى زروكاندى ۋەستاۋە زوو
دانىشتەۋە غوربەت ۋەك ھەلۇ نىشتە سەريان داچەماۋە، تفەنگەكەى ھەلگرتەۋە،
فېجا چوۋە سەر باشچاۋەش ھىشتا مابوو لەگىانەللادابوو ، لوولەى تفەنگى ناپە
دەمى ئاگرى دا، نازلى، تووند ھەردوو چاۋى خۇى گرتبوو. نازى ۋەھورپىكانى
گەيىنە سەريان دەستخۇشيان لەغوربەت كرد، غوربەت زۆر تۈرەبوو، لەزىانى دا

كېزگەلى ئەشكەموتى دېۋان

ھېندە توورە نەبوۋە چاۋى خويىنى تېزابوو، چاۋى بەملاۋنەۋلادا گېرا دېتى! سۆرە بەدىار بۆرە مات ومەلوول ومەركەۋتوۋە، ھون ھون فرمىسكان ھەلدەپىزى لىي. چوۋە پېش لەتمەنىشتى ھەلگورما، دەستى بەسەرىدا دادېناۋ دەمىدوۋاند! (سورەخان، ھاۋبەشى خەمتىن، دەزانم بىرلە بۆرە ھاۋرېت دەمەپتەۋە. بۆرە، لەپېناۋ ئىمەدا گيانى خۇي بەختكرد، ئەۋمەتا بەچاۋى خۇت دەمىنى، خويىنى بۆرە بەفېرۆ نەچوۋ، چېبگەمىن سۆرەخان زولم وستمى پىاوسالارى ئىۋەدى بى زەمانىشى گرتوۋتەۋە، ۋاز لەم ملھورپە ناھىنن تا دنيا لەژىر پىكىفى ئەۋاندا بى رېۋى خۇشمان لەۋ رېۋە خۇشتر نابى سۆرەخان، دلتەنگ مەبە پەيمان بى رادەسپىرم ھاۋرېپەكى ومكو (بۆرە) بەنەمەك وجەسۋور بى بۇت بىنن) لەگەل ئەم قسانە تنۆك تنۆك فرمىسكى بەسەردا دەباران.

: پەيمان لىي ھاتە دەنگ:

- غوربەت، تەكايە ئەگەر چېتر ئەم قسانە بىكەى بانئىمەش لەھارزنى گريان نەدەمىن. بەسە! پەيمان بلى: چى لەتەرمى ئەۋ مالۋسە بىكەين؟! تەگبىرى ئەم ماكەرە چېپە؟

: بەناۋ لەپ فرمىسكى چاۋو سەر رېۋمەتى سىرپىيەۋە ۋەستەۋە سەرپى. زۇر بەغەزمب سەپرى لاشەى باشچاۋمىشى كرد، لايەكى سەرى ھەلگرتېۋو گوتى:-
(بەچار دەستە پەلگىشى كەن ھەلئىدەنە بنى گەلى).

پاشان نىگەى گۈستەۋە بۇ سەر نازلى ھەلگورماۋو ھىشتا چاۋى خۇي گرتېۋو گوتى (ئەم كارە گشتى لەژىر سەرى ئەم دۇخىن شەلدابوو، ھەر دۇخىن شەلكى ئەۋھايە ھەياۋ حورمەتى ئافرىتان دەبات، پىاۋ، چەددى ھەيە، قەت تاسا ناكات ئەگەر ئافرىت خۇي بۇ شل نەكات، ناۋىرئ لەئافرىت نىزىك بېتەۋە. ئەگەر ئەم سەركزە لەۋە پېش ئەۋ گەمبۆرەى بەخۇي فېرنەكردى.؟! خۇ ئەۋ تەرمەسە

كېزگەلى ئەشكەمنى دېۋان

قوزەكەمتيارى لەباخەلدانەبوو ئەوھا زوو دەستەمۇى بوو) بەم قەسەيە نازى
وېمىمان پېكەننن و تووند دەمى خۇيان گرت، غورىبەتتەواو ھەلچووبوو. قەت
بەم شىۋەيە بەسەرياندا نەيگورېندبوو، وەك ئەمجارە كە بەسەرياندا گوراندى.!!
(ئەوۋە بەجى پېدەكەنن.!! كەى ئىستا كاتى پېكەننن بەزمىتان بەم
چاومۇنەدا نەيمەتەوۋە، ئەوۋە ژنى بىن چۆكى دەمىوسەكى ئەوھايە. ھەموو ژيانى
بەفرت وھىل وھىلە ھىزە وداوېن پىسى بردووتەسەر، ئەم ماكەرمەش تەواو
سوختى ئەو گەلۇرەى ھەلگرتوۋە. لەختوخۇرا نەيانگوتوۋە!)

(كەر لە كن كەر بېستىەوۋە يان سوختى ھەلدەگرى يان رەنگى). تاوئ
بىدەنگ بوو، پاشان دەنگى دان ياللا دەستوبردەكن چاوى بېستەنەوۋە بۇم ئىستا
تەگبىرى دەكەم) چاويان بەستەوۋە برديان لەسەر بەردىكى زەلام پەشت لەھەلدەر
رايانگرت، سىرەى تەنەنگى لىگرت پەنجەى لى بزوت لەھارژنى دا. تەختى
نيوچەوانى پىكا بەشتدا وەرېگىرا، تاكو بىنى گەلى خلۇر بۆۋە گىرنەبوو، تاوئ
سەپرى بىنى گەليان كرد، پاشان بەبى دەنگى گەرانەوۋە.

(۵۲)

پوۋرە سېۋە وىگوبەيتارى گارامە، پۇژەك نا پۇژەك پەلەكەدارىكى لەبەرھاقى
ھەلبەستراۋى ھەيتە لاق شكاۋەكە دەردىنا. بەدارە دارە كەۋتېۋو. كەمىك
دەلەنگى، بىرىنى سەرى (قولى) پېر بېۋە، شۈپنەكەى سۇر دەچۋە. پوۋرە سېۋە
تېتالى پىندەكرد دەيگوت (ياخا پېرۇزت بى، نىشانەكى جۋانە، كىتومت
(داغمە)) شۋانكارانە.. شۋانكارەكان داغمە ((مۇر)) تايبەت بەخۇيان ھەيە.
گۈيچكى مەرۇمالاتى پى نىشان دەكەن، ئەگەر مەريان لى بدزرى يەكسەر
دەچنەكۈشتارگەۋ گوزرەرى قەسابەكانى شار، دەگەرپىن بەداغمەى تايبەتى خۇيان
لەسەرگۈيى مالاتەكانيان بەم داغمەيە بەسەرى دەكەنەۋە.. تۇش بى خەمبە،
ئەگەر لىرە بەدۋاۋە بىزىش بى!! بەم داغمەيە دەناسرىيەتەۋە).

: قولى لەحمىيەتان لىۋى خۇى دەكرۇژتەۋە سەرى بادەدا لەدىلى خۇى دەيگوت
(پېرۋنەكى چەنەبازە دەرسى لەشمەيتان وەرگرتۋە). دۋاى نوپۇزى شىۋان دىنا
ئەنگۈرەمبۈۋوربەت، ناردى (قولى و ھەيتە) ھاۋكارەكەيان ھىنان، پىنى گۈتن
(شۈگرى خۇدايەكەن. مەمنۈۋى پوۋرەسىۋىمىن زۇر پىتانەۋە مەندۋوبۋو،
ئىستاباشن. دەزانم ھەر دوۋكتان خىزاندارن غەرىبىيان دەكەن ئەۋانىش چاۋمېن،
لەبەر خاترى زارۋەكەكانتان ھەر ئىستا دەتاننىرمەۋە، بېرۋەۋە ناۋ مال و مندال
ۋەھيالى خۇتان. بەلام ھەرچى لىرە لەشمەكەوتى دېۋان. ئەۋەى بىستان ۋەۋەى
بەچاۋى خۇتان دىتتان. راست ۋېرۋان بۇ گەۋرەكانتان ۋېۋ خەلگى دىكە
بىگېرپنەۋە.

كیژگەلی ئەشكەوتی دێوان

چونكودمزانم بەكوشتنی باشچاوش هەدۆ. دەولەت لیمان بەرق ڤاچوو، وە ئەو گەمبۆرە زینەل ئاغا، ڤروپاگەندەیی ئەوەمان بۆ دمكات گوايه هەركی بە (دیل) بکەوێتە بەردەستمان دمیكوژین ئێو هەردووكتان ئەگەر زەررمیەك ویژدان و هەبێ بەرپەرچی ئەم قسانەیی دەدەنەو، ئیمە باشچاوش ونازلیمان لەسەرناپاکی کوشتن، ئەوها بەخیزان و منداڵەکانی باشچاوش بلێن. بابزانن لەسەرچی کوژراو.!! بەزینەل ئاغا بلێن: بادهولەتمان لی گال بدات، قەمیدی ناکات بەزمانی من پێی بلێن (شەرت بێ دمی کارێکی ئەوها ی پێیکەم، گوندی زەردەشت ناوای لێیکەمە حەسەرت، دمی بەم خەفەتەو بەزگ بدات) پاشان هەریەگەو هەندیک ڤارە پێدان پێی گوتن: ئەو بۆ خەرجی منداڵەکانتان. شار گرانییه پێویستتان پێدەمی). دواتر بانگی نازی کرد پێی گوت:

- نازی، خۆت و دوو جەنگاویری دیکە هەر نیستا سواربن تادەگەنە تخووب وناقاری گوندی زەردەشت ئاوا. لەویندەری بەرپیان بکەن. دواتر بەگوێیداچرپاند. وریای خۆتان بن هەر پەل بزاوتنەك جوولەیهكتان هەست پێ کرد. ساردیان بکەنەو، باشە.

- بەلێ هاوڕێ دلنیا به.

: قولى، دوو، سێ هەنگاوچوو پێش گوتی:

- رۆژە غوربەت، راستیت دەوێ من لەلای خۆمەو هەسەبارت بەتۆ، خۆم بەشەر مەزار دزانم، چونكو زۆر بەسەهەدا چوو بووم، بەجۆریکی تر بیرم لەتۆدەکردەو، بۆیه داوای لێبووردن دیکەم. پەیمان بێ لێرە بەدواو وەكو کچی خۆم سەیرت دیکەم و ئەوێ لەدەستم بێ درێخی ناکەم. بەپێی توانا دەستی هاوکاری وپارمەتیت بۆ درێژدیکەم.

كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- سوپاسى ھەستى بەرزىت دەگەم، مۇرڧ شىرى خاۋى خواردوۋە لەگىنە
بەسەھوۋدا بېچى، قەيدى جىيە.

: پىشتى ھەنگى ۋىلاخىيان بۇ ھىنان سوارىيۋىن بەرپەكەۋىتن.

: دىنگوباسى كۈشتىنى باشچاۋىش قەدۇ ۋەكۈ بروسك لەشار دىنگى دابۋو،
لەچاپەخانە ۋە لۇقتىنە ۋەزگەۋىت ۋىيۋەخان باس ھەر ئەۋ باسە بوۋ، زۇر بەگەرمى
لىيى دەدوان.

- مخابىن بۇ باشچاۋىش قەدۇ، بەدەستى ژنان ھاتە كۈشتىن، چۈن كۈژرانىك.؟
دەئىن: دۋاى ئەۋەى ئەم كچەتىمە بەمفرت ۋەئىل فرىۋى دابۋو، بەناۋى داۋەت
ژمەرى دەرخوارد داۋە كە بى ھۇش بوۋە، ئەنجا بەدىلى گىرتوۋىيانە ھەردوۋ
دەستىيان لەپىشتەۋە شەتەك داۋە لەگەل خۇيان بىردوۋىيانە بۇ ئەشكەۋىتى دېۋان.
سەندى ۋىلاخىيان لەپىتى كىردوۋە بەسوۋژن چاۋىيان ھەلگۈلۋىۋە. دۋاى چەند پۇژان
كۈشتوۋىيانە، دۋاتىر لەبىنرا(لەشىيان) بىرپوۋە، دۋاى ئەۋ ەجەمەرگىيە (سەنگ)يان
تېرپوۋە، پاشان بەچۋار دەستە ھەلىيانداۋەتە بىنى گەلى.

: ھەرچى كىرمىز بوۋ تەۋۋ نەفرەتىيان بۇ ھاورپى غوربەت ۋ كىزگەلى
ئەشكەۋىتى دېۋان ھەۋالە دەكرد.

: بەلام ھەرچى نافرەت ۋەمىيەنبوۋ بەكۈشتىنى باشچاۋىش قەدۇ شادۋ دىلخۇش
بوۋىن. لەپىش قاپى ۋ سەرەكۈلان، لەپىش دەرگى دۋكانى سەۋزەفرۇش،
نانەۋاخانە، گۆشت فرۇش، دوۋ، دوۋ، سى، سى كە يەكدى گر دىمبون پستە
پستىيان بوۋ، دەستخۇشىيان لەغوربەت ۋەھاورپىكانى دەكرد.؟ دەيانگۈت (خۋادىمىكرد
ئەۋەى پىۋاى زالمە بەم دەرەدە دەچۋو ھەقە مستىيان بى، ئەگەر ئەۋھا
لەقەۋچەيان بەدەنەۋە قەپۇزىيان تىك بىشكىنن نابنە كەلەگا بەسەرمان، ئەم
دەرمان پىناكەن، ۋادەزانن ژن نۆكەرى پىۋاۋە، خۇنۆكەرنىن، ۋەكۈ ئەۋان كار

كىزگەلى ئەشكەۋى دىۋان

دەمكەين. مالداریان بۇ دەمكەين، بەدىاریانەۋە شەۋنخونى دەمكەين، خزمەتیان دەمكەين، نینۆكمان نەماۋە ھىندەۋى ھېزىرى پىشتەملى كراسیان بشۆين، لەدژوونیان گېرووبن.؟! لەدەستیان نایمت خزمەتى خۇیان بکەن، ئەۋجا بەھۋى شتېكى بچووك كەبەدلیان نەبوو، بەتەر دەستى سى پلووگە بەردان ھەلدەگرەۋە!! (يەك.. دوو.. سى) بەھەرسى تەلاق سۆيىندەمكى مزر تېدەكوتن، پاشان بەھەردوو دەستان (لۆلكە) دەخۇن ئەۋجا شېخ وسەيدومەلاۋ زانای ئايىنى نامىنى خۇیان دەخالەت نەكەن. دەمكەۋنە سەر دەستوپيیان، دۋاجار كۆلكە مەلایەك ھتۋايان بۇ ئەدات. بۇ تەنھا شەۋىك لە(مەسىنەۋى گل) مارەۋى دەمكەن. بەمەرچېك.؟! ئەۋ شەۋە تاكو بەيانی دىمى بووگەخان چەند جارېك مەسىنە دەمەمەل بىنى، ئەگەرنا.؟! تەلاقى چاك نابىتەۋە. بەم فرت وفېلە بۋى پېنە دەمكەن كەشەۋى بووك وزاۋايەتى تەۋاۋ بوو، لەگەل گەردى بەيانی دەرگالە مەسىنە دەرگن ووردوخاشى دەمكەن دىشكىنن، چۈنكى نىقى نىە تەلاقى بدات تاكو مارمى لى بىتال بىتەۋە ناچار دىشكىنن. سەيرە! عوزریان لەقەباحەتیان گەۋرەترە. ئەگەرنا، تىفېك كەرووگرا، چۈن ھەلدەگرېتەۋە.؟! ۋاديارە ھىشتان نازانن تىقى سەر ھەۋراز بەروۋى خۇیان دەمكەۋىتەۋە. ئەگىنا ھەرگىز لەپای شتېكى كەم ۋەكو بەروۋى بىرۋاۋ بەروۋى ئافرىتان دا نەدەتەقىنەۋە).

: لەم بارودۇخە ئالۋزو نالەبارمدا تەنھا دىۋمرەۋ قاجاخچى بازارپان گەرم و بەھەرپىن وسوود مەند بوون، ۋەلەپای ئەۋمى غورىبەت دەمیانى چەۋرەردبوو چەش ببوون، بۆيە ھەرچىبەكى لەئارادابوۋايە بەكىزگەلى ئەشكەۋى دىۋانپان رادەگەياند. پېيان راگەياندبوون.؟! (دوۋ رۇزبوۋ بەرپەۋەبوون، بەمەبەستى ئەۋمى باي پېيان بدەن، لەدەرەۋمى ئاۋايى زەردەشت ئاۋا خىۋەتیان ھەلدابوۋ، لەشكرېكە بەزمارە زۇرو پېچەگەن.. شەۋى رابردوو دەستەۋى ھەياسە شەل لەكاتىكا شەۋ

كيزگەلى ئىشكەوتى دىۋان

پاكشايو، ھىستانەكى بانگى نوپۇزى بەيالى نەدابوو، بەخواستى زىنەل ئاغا لەچوارلاۋە بەدمستپۇز دايانگرتىبوون، ھەتا ئەوان بەخۇگەوتىبوون، دەستەى ھەياسەشەل تىيان تەقاندېوو خۇيان گەياند بۇۋە مەكۇى ئەشقىايان. زىنەل ئاغا، ۋاى لەگوۋى جەنەرپال (يەلمان) ھەرماندارى لەشكرى نيزامى پەستابوو، ئەو دەستپۇزەى شەۋى پابردوو، كەرخى كىزگەلى ئىشكەوتى دىۋانە، بوونەتە كەلەگا دەستناپارپۇزىن. جەنەرپال يەلمانچەندىن بەرھەلىستكاروشۇرشى دىكەى تەفروتونا كىردوۋە لەناۋى بىردوون، بەم سەردولكەو نەزىرۇكانەى زىنەل ئاغا گىرمانى نەدەھات، بەلام لەدلەۋە گەفى لەغوربەت دەگرد. (بابۇت بىمىنى لەناۋ دوونانى گەرم شەرت بى دەبى ھەرلەئەشكەوتى دىۋان پەرۇت پى سۇر بىكەم).

: لەلەيەكى دىكەۋە كىزگەلى ئىشكەوتى دىۋان خەرىكى خىرگىرنەۋەى دارو دەۋمىن ۋېۋوش ۋېلەش بوون، لەزاركى گەلى لەمبەرو ئەۋبەر ئەم دارو ۋېۋوش ۋېلەشەيان ھەتا دەگاتە ناۋمراستى گەلى لەسەرىەكدى دانابوو، ناۋمناۋ چىنگىك (بارووت) يان بەسەردا دەگرد، ھەردوو شەۋاۋسى شەۋاۋ فېشەكەكىيان دەخستەبىنى، دۋاجار نەفت رىشنىيان كىرد، ۋەلەبەرزايىيەكانى ئەمبەروئەۋبەرى گەلى بەتاشمەبەرد مەتەرىزى كەلەكچىيان كەلەك كىرد، چاۋمىروان بوون بىزانن چارمنوۋس بەچى دەگات. ۱۹

(۵۳)

پوۋرە سىۋە ۋەھىدەرگۈى كۆرۈزى لەناۋ ئەشكەوت لەتەنىشت غورىبەت
پاڭيانداپۋە، ھەيدەرگۈ خۇى بەباۋەشى داپىرەى ۋەنوساندېۋو خەۋى لىكەۋتبوو.
پوۋرەسىۋە بىداربۋو ناگاي لىبۋو غورىبەت لەخەۋدا راجلەكى، لەجىۋە نىۋرەست
بۆۋە. ھەموو گيانى نەۋۋى ئارەقەبۋو. پوۋرەسىۋە لىۋ پەرسى؟

- ھارۋلە جېۋو؟! خەۋنت دىت.؟! -

- بەلى دايە خەۋنىكى سەپروناخۇشم دىت، لەخەۋەندا بوو دوۋكەلىكى سوور
ۋەكو گەردەلوول بەعاسمان داھەلدەچوو. لەم خەۋەندا پىشىم سواربۋو ھەناسەم
نەدەھات.

- ئەگەر خەۋنى خىرە؟! بەخىر بگەپى.

ئەگەر خراپە.؟! گۈنى شەپتان كەپى بەخىرىگەپى، ھەراسان مەبە رۋلە،
دوۋكەلى سوور ماناي زالبوون ۋەسەرگەۋتە، پالدمۋە باگيانت ئاسودە بى. بۆ
سەپىن دىمەدەمى نوپۇزى نىۋەرۋبۋو، خۆرەتاۋمكە زۆر گەرم بوو، گەرمایەكەى
بەتېن بوو، سەرى كەچەلانى دىسوتاند، ھىلكەى دىبىرژاند، گەرمایەكى
كوشندەبۋو، بركى دىمەرد، داروبەردى داخ كرىبۋو، ھەلى لەزەۋى بلىندەمەرد
بەناسماندا ھەلدەچوو، لەترسى گەرمى خۆرەتاۋمكە ئەۋەى بالندىمە بەناسمانەۋە
نەدەبىنرا، نەبادا پەروپالىيان ھەلبىكروۋزى، تەنھا لەخۇرئاۋى گەلى تۈز بەرى
لەناسمان گرتبۋو، تادەھات لەزاركى گەلى نىزىك دىبۆۋە، تىپى سۋارە لەپىشەۋە
بوون،

پىادىمۇ بەگورگە لۆقە بەدواياندا دىھاتن، خۇيان لى بىدىنگى كىرن
 ھەردىھاتنە پىش جەنەرال پەلماز، بەسۋارى ئەسپەكى خورمايى لەپىشەۋە بوو.
 ئەسپ ھىندە خورت بوو سىنگى دىمپەراندېۋو گۆپى موۋچ كىردىۋۇە.. ھەردىھاتە
 پىش دۋايى ۋىبەرايى لەشكر گەمىنە ناۋمىراستى گەلى، تەۋاۋ كەۋتېۋونە ناۋ بۆسە،
 لەھىكرا دىتيان بلىسەى ناگر لەپىشەۋە لەمبىرۋنەۋبەرى گەلى لەدارو دىرك
 بەرزبۆۋە، ناگر چ ناگر!! ۋىكو(مار)ى بىرىندار دىمىفېشكاند. كەۋتنە ناۋ بلىسەى
 ناگر گەمارۋىدران، گۈللە ۋىكو بىرىشكەى سەر ناگرى دارىبەرۋو دىمەفېيەۋە.
 لە ھەردىۋولامىش درانە بەر دىمىتېزى گۈللە ۋىكو تەزرە بەسەرىياندا دىمبارى
 كىردىۋىيانە خەجەرۋ لەسەرىيان. ئىدى بلىسەى ناگر ۋەلەۋى گەرمى ۋ بۆكرۋى
 سۋتانى زىندەۋمىرى خىۋىك ۋىلەھىل ۋىرپەمەفرمى ئەسپان ۋ ھاششەى گۈللە
 تىكەل بىۋو. مەپرسە چ پۆۋە پىشېك بوو. تىكەۋتېۋون بەتەۋاۋى چاشمىش
 بىۋون كەلگى دىستۋەكەرى ۋ دىست ھەلېنان نەبۋو. ناچار بەپىرەپ كىشانەۋە.
 بەلام لەزاركى گەلى بەدۋورگەۋتنەۋە. خىپۋونەۋە بارىەگدى دۋاتىر خىۋىتيان
 ھەلدا بىنەۋبارگەيان بەعاردى دادا.

(۵۴)

غوربەت، دۇنيابوۋ لەۋەى كە جەننەراڭ يەلماز پياۋىكى شەپراڭگىزە بەھەۋەنتە
ۋازناھىنى، ۋابەئاسانىش ناكەۋىتە داۋ، كە بىنەۋبارخانەى بە عاردى داداۋە
بىگومان بەنيازى زىمىرومىشاندىن خەرىكى نەخشەۋ پىلانە. بۆيە لەبىرى ئەۋمىدابوۋ
ئەگەر دەستى خۇيان بەپېش نەخەن.؟! ئابىروۋيان دەبەن.

بەللى، تارىك كەۋتېۋوۋە عەردى، سى جۋار ئەسپ سۋار لەئەشكەوتى دىۋان
رەبەنشېۋدا شۇرېۋونەۋە، بەقاچاخەپىدا بەرمو گۈندى زىمىرەشت ناۋا
تېيانتەقاند... شەۋ راڭكابوۋ لەھەۋراز ئاۋايى گىرسانەۋە دابەزىن، ھەۋسارى
ئەسپەگانىيان لەبەندەدار گىرىدا. خەجۋ، لاي ئەسپەگان ماۋە، ھەردوۋكىيان بەپانادزە
خۇيان گەياندە بن دىۋارى مالى زىنەل ئاغا. نازى داچەماۋە پىشتى بۇ پەيمان
دانائە جۋوۋە سەمىر پىشتى، نازى كەمىك پىشتى راست كىردەۋە بىلندى كىرد، پەيمان
بەھىۋاشى خۇى ھەلدايە سەردىۋارى ھەۋشەۋ بەئەسپايى خۇى پىدا شۇرېۋىرەۋە
دابەزى. ھەلجىۋە تاۋى خۇى ماتكەرد، ھىچ لەگۈرئ نەبوۋ، دواتر لەسەر پەنجەى
پى رۇيى خۇى گەياندە دەرگاي ھەۋشە شەمشىرەى دەرگا رەپېش كرابوۋ،
بەپەنجەى دۆرە دىرېزە پىشكەى شەمشىرەى تىرازاند، بەئاسانى شەمشىرەى راگىشا
دەرگاي كىردەۋە، ۋىجا (نازى)پىش جۋوۋە ھەۋشە. تاۋى ھەستىيان لەخۇيان بىرى
ھەست ۋخوست نەبوۋ، پاشان لەپەنجەرى سەرمەۋە سەريان بەژۋورى زىنەل ئاغا
دا ھەلگىشا، ئاغا، بەتاقى تەنيا بەتاي كراس ۋدەمپى سې لەسەرلاتەنىشت
راڭكابوۋ. دىمىگوت گامىشە لەگەرمان دەھەژىتەۋە شەمشى بوۋ. دەرگايان
لەرىسمەبەرد، چۈۋنە ژۋورى ھىشتا پىرخەى دەھات.

کیزگەلی ئەشکەوتی دێوان

نازئ، خەنجەری لەسەرگەردەنی دانا، پەیمان سەرسمکەکی خێواندە
قەبرغە. کەلەگەیی وەرگێرا، چاوی هەلێنای جی بینی.!! دووچەگداری
دەمامکدار پێی وابوو خەونە، یان چاوی ڕەشکەوپیژشکە دەگات. جاجمەگەیی
لەپێنگانی گەوتبوو، خەریکبوو بەسەرخۆیدا هەلکێشیتمووە پەیمان لەجی
جاجمەگەیی گرت تێپهه‌لدا پێی گوت:

- هەستەووە مائۆس نەمت لێومنی ها! ئەگینا بەم خەنجەرە ھەرقەرتۆکت
هەلدەبێرم.

- ئیوەکێن.؟! چیتان لێم دەوئ.؟!.

- بەگۆتەیی خۆت، ئیمە دەلیسەکانی ئەشکەوتی دێوانین لەجیاتیی عیزرائیل
هاتووین رۆحت بکێشین. دواتر بەدۆخینی خۆی لەپشترا هەردوو دەستیان
شەتەکدا بەجەمەدانی چاویان توند بەستاووە دواتر نازئ چوو لە تەویلە
بارگینەکی کورتان کرد هێنای سواری بارگینیان کرد، بەگوریس هەردوو قاچیان
لەبن زگی بارگین بەستەووە، نازئ ڕێشمەیی بارگینی بەدەستەووە گرت بەدوای
خۆیدا ڕایکێشا، پەیمان لەدواووە پەنجەیی لەسەر پەلەپیتکەیی تەفەنگ دانابوو
کەلەئاوایی چوونە دەرئ

گەیشتنەووە خەجۆ، هەوساری بارگینیان لەتەنکێشی ئەسپی نازئ گر یدا،
لئ سواریبوون قەتارکێشیان کردووەقاچاخەریدا گەرانەووە ئەشکەوتی دێوان.
تاریکو ڕوونی بەیانی گەپینەووەجئ. لەسەر پشتی بارگین دایانبەزاند چاویان
کردهووە بردیان لەبنەدارێک بەستیانەووە.

بەیانی دواي خۆرکەوتنەووە غوریەت گۆپالەکی کێری بەدەستەووە بوو چوو
تەماشای بکات، ناغا سەری بەسەر سینگیی دا شۆرپبوووە، خەووەکووتکەیی گرتبوو،
چاوی هەلنەدەهات ملی پانەدەگرت،

کیزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

غوربەت، گۆمكى گۆپالى نايە ژېر چەنەگەى سەرى قىت كىردەۋە چاۋى ھەلئىنا
كەچاۋى بەغوربەت كەۋت چاۋى داگرتەۋە. غوربەت پىنى گوت (چاۋت دامەگرە
پىاۋ، مەترسى بەگۈشتن ناتكوزم، بەلام بەعەجەمەرگى دمتكوزم، چونكى تۆ!).
سەرى ھىران وبنى گەۋارانى) ئەۋە ھەموو لەبەر جەۋرو ستم وزۇردارى
جەنابتە ئىمەى بەكىۋان خستوۋە. پاش تاۋىكى تر دەستت دىكەمەۋە، بەلام
سندىت دىكەم! ۋەكو ولاخ سىندىم دىخەمە قولەقايت.

(۵۵)

دەنگوباس گەرم بوو .! ئەووە یەك حەفتەمە زینەل ئاغا لەئەشکەوتی دێوان لەبن نیشیان کردووە بەردی پێدەکێشەووە. لەگەل گزنگی خۆرمتاو تاگو زەردمەپەری ئێوارە بەردی پێدەکێشەووە. لەملاو (ئەنجومەنی ئاغاگان) لەشار تەنگیان بەبەرپرسیانی دەولەت هەلچنی بوو، داوای ئازادکردنی (ئاغا)یان لەحکومەت دەکرد، بەرپرسیانی دەولەت داویان لە (جەنەرال یەلماز) فەرمانداری ناوچەکە دەکرد. (دەبی بەهەرشیۆمیەکی دەسزای زینەل ئاغا لەدەستی کیزگەلی ئەشکەوتی دێوان رزگار بکات ئەگەر نا..). جەنەرال یەلماز هانای ومبەر کێخوای گورجیزادان برد بەلکو چارەیان بکات.

: کێخوای گورجیزادان، مەڕۆیەکی بەهەمیبت و شان وشەوگەت بوو، لەگەل غوربەت نیوانیان زۆر خۆش بوو زۆر ریزی لەکیزگەلی ئەشکەوتی دێوان دەگرت بەتایبەتی غوربەت، ناوێناو (شەك)ەکی بەدیاری بۆیان دەنارد، سەریان دەبەری دەیانکۆشتەووە. کێخوا گەفتی بەجەنەرال دابوو پێی گوتبوو. (هەولەدەم درێخی ناکەم بزانی چارەنووس بەچی دەگات).!۹

: کێخوا سەرلەسبانی زوو سواربوو بەهەورازدا بەرەو ئەشکەوتی دێوان هەلکشا رۆی. هێشتا مابوو بگاتە دەروازە ئەشکەوت. غوربەت، بەپیریەووە چوو، زۆر بەگەرمی و بەرێزەووە پێشوازی لێکردبەخۆی جەلەوی ئەسپەکە ی گرت هەتاگو دابەزی، وێجا دەستی رابوووسی ئەویش نیوچەوانی ماچ کرد، دواتر بەپێشەخۆی دا چوونە ناوئەشکەوت غوربەت فەرمووی لێکرد. (باوگە فەرموو لێر دانیشە).

کیزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

گىخو لەسەر(لېباد) دانىشت ديسان بەخىرھاتنى لىکرد.

- باۋگە بەخىرىيى، سەرسەرۋسەرچاۋم،

- سەرت سەلامەت بى چاۋت رۆشن بى كچم. دۋاى چاخواردنەۋە و باس و

خواسى دونيا، گىخو گوتى:

- كچم غورىبەت، ئەمجارمىيان بۆكارى پىۋىست ھاتووم بۆ لاى كىزى خۆم

داۋاكارىيەگم ھەيە، لەم بېروايەدا نىم پۈۈشكىنەم بگەي، بەدەستى ۋارى بەم نىرىتەۋە.

- باۋگە مەن ھەرگىز لەدەسلەت ۋەتەنەمدا نىە قەسلەقسەي بەرپىرتان بگەم

بەفرەموو بزانم چەت دەۋى.؟!

- كچم غورىبەت، دەۋلەت لەسەر فەرماندارى ناۋچە جەنەرال يەلمازى

كردوۋە. (دەبى بەھەر شىۋىيەكى ھەبى ھەرچۈنى دەگونجى دەبى زىنەل ناغا نازاد بگات).

: جا جەنەرال يەلماز، ھاناي ۋەبەر مەن ھىناۋە، مەنى راسپاردوۋە ھاتووم داۋاى

نازاد كردنى (ناغا)ت لىدەگەم، ئىۋەش لەبەرانبەردا ھەرداخۋازىيەكى ھەتەنە پىمبىلى بزانم ھەتا بىرى لىيىكەينەۋە.؟! غورىبەت، تاۋى داما پاشان پىي گوت:

- باۋگە، ئىستە دەمەدەمى نىۋەرۋىيە، پۈرە سىۋە خۋانچەي نامادەگردوۋە،

بانانەگەمان بخۋىن دۋاتر قەسەي لىدەگەين. غورىبەت، لەگەل سەر دەستەگانى

كىزگەلى ئەشكەوتى دېۋان سەبارت بەداۋاكەي(گىخو) گىفتوگۇيان كرد، دۋاجار

لە پىناۋى ئەۋەي خۋىن نەپزى، زىنەل ناغا رادەستى گىخو بگەنەۋە نازادى

بگەن، بەلام بەمەرجىك.؟! ئەۋ لەشكرەي لەدەروازەي گەلى مۇلىاندەۋە،

بىگەپىننەۋە بۆ ئەۋ شۋىنەي لىي ھاتوون. ئىدى گىخو سەبارت بەم مەرجە

ھەستا رۋىي.. بزانى تامى زارى جەنەرال چىيە.؟! دۋاى دوو رۋزان ھاتەۋە

كېزگەلى ئەشكەۋى دىۋان

بەزمانى جەنەپال گەفتى پېندان مەرجهگەيان جى بەجى دىگات، كىخو زىنەل
ئاغاي لەگەل خۇي بىردەۋە.

بەلام ھەروەكو دەلتىن (ئەۋەى لەتوخى مىك بى ھەمبەنەدە). چونكى
مرخى خۇي لەغوربەت خۇشكردىۋو، جەنەپال بەھەمان رەۋىش لەبەر
فېلدابوونەگەر چى، پاش ەسراىكى درىنگ بىنەۋبارگەيان پىچاۋە گوايە
پاشەكشە دەكەن،

كەچى كەتارىك گەۋتە عاردى ھەياسە شەل وياۋەرانى دەمامكىان دابوو
نامادەمبۈۋن. وىچا لەشكرىان كىردە دوۋبەش، دوو تىم، تىمىكىان بەقاچاخەپىدا
سوۋپان دەم رۈۋبارىان لىگرتن، تىمەكەى دىكە ئەمبەرۋەنەۋبەرى زاركى گەلىيان
لىگرتن خۇيان دامەزىراند. خۇرمتاۋ تازە گىزىكى دابوو، غوربەت ھەروەكو
سەبەينانى رۇۋزانى رابردوو پىش بەرجاىى كىردن دەچۈۋە سەر لوۋتەكى شاخىك
رادەۋمەستا تەماشاي جوانى سىروۋىش ۋىزىنگەى دەكرد، گۈيى لەقاسپەقاسپى
نېرەكەۋى خورت ۋەسەداى بولبولى خۇشخۋان ۋىناۋازى بەجۈشى ۋىخۇشى مەل
ۋىبەلتەن دەگىرت، بەتايىبەتى دلى بەۋەخۇش دەمبۈۋە كە دەمىدەت. شوۋرو بىزەنەكىۋى
لەچىا شۇردەمبۈۋەنەۋە بۇسەر رۈۋبار لەدەراۋ تىر ئاۋ دەخۇنەۋە. دواتر بەلەۋەرو
شەپەقۈچ ۋەھەلبەزۋەدەبەز بەرەۋە دۇندى چىا ھەۋراز دەمبۈۋەنەۋە. بەلام ئەمەرو
نەقاسپەقاسپى كەۋ، نەسەداى بولبول، نەناۋازى مەل ۋىبەلتەن، نەھەلبەزۋەدەبەزى
شوۋرو بىزەنەكىۋى. دىنپايەكى بى ھەست ۋىخۇست. تەنھا (۲) سۈار لەرپىچكۈلەى
نىۋان رۈۋبارۋەنەشكەۋى دىۋان بەرپۈمبۈۋن ئالايەكى سەبىيان ھەلگىردىۋو دەھاتن.
دەھەتى دانى. يەككىك لەم سۈارانە (غەرگە) يەكى كەۋنەكىۋى پۇشى بو، سۈارى
نەسپىكى رەشى قەترانى بى نىشان بو، ئەۋە. ھەياسەشەل بو چەتەى كىۋان.
سۈارمەكى دىكە پۇشاكى رەسمى لەبەردابوو. سۈارى سىيەم ھەردوو دەستى

كىزگەلى ئەشكەوتى دېۋان

بەستراپۇۋە دابوويانە پېشەخۇيان دەھاتىن، ئەۋميان كىخۇاى گورجى زادان بوو،
ۋەكو بارمەتە بەپېشەخۇيان دابوو، غوربەت، تىگەيى جەنەرپال لەبەرڧىلدابوۋە
لەگفتى خۇى پاشگەزبوۋىتەۋە، بىگومان كىخۇا سەرگۈنەۋە سەرزىنشتى
جەنەرپالى كىردوۋە، بەقسە تىكگىراۋن ئەۋىش لەرگان بۇ سوۋكاپەتى پىكىردىن
پەلبەستى كىردبوو، سۋارى ئەسپىان كىردبوو دابوويانە پېشەخۇيان.

: كىزگەل دەرپەپىن، لەمبەروئەۋبەرى پىگا سەنگەريان لىگرتىن بەتەنھا
غوربەت لەناۋەرپاستى رىگا چەقى بوو چاۋەرپوان بوو ھەياسەشەل دىنگى ھەلىئا
گوتى:

- من ھەياسەشەلم گورگى كىۋان، پاسپاردەى جەنەرپال يەئمازم، ئەۋىش بزانە
ھەردىمست بىزىۋىمكى بىكەن؟! لەجىۋە كىخۇا سارد دىكەمەۋە دىكوزم گونىگىرە!
ھاتووم پىتان رابگەيەنم بەبى تەقوتۇق وخۇبادان، چەكەكانتان دانىن خۇبىدەنە
دەست، ئەگەرنە؟! لەھەموۋلايەكەۋە دەۋرمدراۋن رىزگارتان نابى، ھەر ئىستا
ۋەلامم بىدەنەۋە، بىئا، يان نا!!

: غوربەت، پىرلەھەزىمەت ۋەپەرۋشى بۇ كىخۇا، نىۋچەۋانى گىزىبوو لۇچى
تىكەۋت. لەقاران لىۋى خۇى دىكرۇژتەۋە لەۋەلامدا پىى گوت:

- بەگەۋرەگەت بلى، غوربەت دەلى(قاسىد گوى خۋارد). چۈنكە ئەم كارەى
ئىۋە سەبارەت بەكىخۇا كارپىكى نامەردانەيەپىى بلى: غوربەت دەلى: ئەگەر
نەمرم ئەۋەى لەسەرنەچى دىمى باجەگەى بداتەۋە، چۈنكە كىخۇا ئەۋ پىاۋمىنە
جەنەرپال سوۋكاپەتى پىبىكات، پىى بلى: ھەرگىز خۇمان نادىمىنە دەست پىاۋى
دوۋروو وترىسۋىكى ۋەكو يەئماز، ئەگەر تۇزقائلىك غىرمتى ھەبۋايە سوۋكاپەتى
بەكىخۇاى گورجى زادان نەدەكەرد، ۋەقەت ھاناي ۋەبەر پىاۋى ۋەك تۋى نەفس

كېزگەلى ئىشكەوتى دېۋان

نەزم و بەدرەۋىشت نەدمەرد، ھەتا زوۋە بېرۇ بەرچاۋم چۆلگە. ھەياسە شەل لەقائەي پېكەنىنى دا گوتى:

- ھېشتا زەبروزىنگى مەنت نەدىۋە ئەگەر نەمرم ھەر ئەمىرۇۋ سەبى دەتكەمەكەيىبانوۋى خۇم لە ئىشكەوتى دېۋان.

: پاشان سەرى ئەسپەگانىيان و مەرچەر خانەد بەرپكەۋەتن گەرەنەۋە.

: غوربەت، شېت و ھارېۋو ناگر لەچاۋى دەبارى.

لە دلى خۇيدا گوتى شەر دەرگاي لى گرتوۋىن، ۋاچاكە ھەتاكار لەكارنەترازاۋە ئەۋ گەمبۇرە سەگ تۆپ بىكەم.

: ھەياسە شەل كەۋتېۋە لاتەرىكى ھەردوۋكىيان، سېرەي لىگرت، پەنجەي لەپەلەپىتكەي تەفەنگ بىزافەت لەھارۋىنى دا، پىكاي لەپىشتەسەرى دابوۋەلەسەرزىن ۋەگەر پى لەپكىفى زىن گىرېۋو، كەۋتە بن زگى ئەسپ، ئەسپى تايىن تۇقى تىي تەقاند بەنشىۋا شۇرېۋە بىردى. سۈۋارەكەي دىكە بەدۋاي ھەياسە شەل دا تەقەلەكۋوت بۇي دەرچوۋ، بەلام كىخۋا ئەگەرچى ھەردوۋ دەستى شەتەك درابوۋ كەچى بەلىھاتوۋىي خۇي و شارمزاىي لەزمانى ئەسپ، سەرى ئەسپى ۋەچەر خانەد بۇ لاي غوربەت گەرەۋە چوۋنەۋە ئىشكەۋت. كىخۋا دەستخۇشى لەغوربەت كىرد دواتر گوتى:

- كچم غوربەت، مەن تەرسەم ھەيە ئەۋ نامەردە ۋەكو گورگى ھار بىكەۋىتە ناۋ ھۆبەي رەشمالان. دەزانم ئەۋ بىناموۋسە دەست ناپارېزى بىچگە لەكۋىشت ۋېرۋتالان. دەستدېزى دەكاتە سەرناموسى ئافرىتەكان. بۇيە دەبى بەزۋوتىرەن كات بىگەمەۋە ھۆبەي رەشمالان. ھەتازوۋە بىنەۋبارگەمان بىپىچىنەۋە بېرۋىن لەچيا خۇمان قايم كەين. ئەگىنا ھەزم نەدمەرد لەم تەنگانەيەدا جىتان بەيلىم.

كېڭىگەلى ئەشكەوتى دېۋان

- باۋگە، ئىمە شەرمەزارى تۆين، بەلام شەرت بى لەشەرتى مىرانى بەرمەيدان،
ئەگەر تەنھا يەك زۆزلەزىانم داماى، ئەو پۇزە بۇ ئەم نامەردە تەرخان دەكم.
لەپاي ئەو سووكايەتتەيە بەتۈى كرد، دەبى ئەم دېكەى لەبن پىي دەربىنم.
ئىستاش بېرۇ نۇغرت خىربى بېرۇ دەست پىشخەرى بگە نەبادا ئەم مەنگۈزە
لەھەنبەر خوينى ھەياسەشەل بېيتە گورگى دەم بەخوين. بېرۇ خەمى ئىمەت
نەبى ھەرگىز دەست نادەين ئىدى بزانين چارمنووس بەجى دىگات.؟!

- كچم غورىەت، كورد لەتەنگانەدا تەلانى لانە، واتا ئەگەر دووچارى
تەنگزەبوون.؟! خۇ دەربازكردن جۇرىكە لەنازايتەى بۇ ئەم حالەتە لەخۇرەھەلاتى
ئەم رەومزە شاخەى پىشتى ئەشكەوتى دېۋان بزنە رپىەك ھەيە بۇ دەربازبوون
ئەگەرچى زۆر سەخت وىژوارە ھەرگەسىك پىي ھەئزەلى كارى تەواۋە دەبىتە
خۇراكى دەمباۋ دالاش، بەلام خۇشترە لەۋەى بگەۋىتە چىنگى پىاۋى نامەرد.
دواتر نىۋچەۋانى غورىەتى ماچ كرد غورىەتەش دەستى رامووسى ئىدى
بەپىادە رۇ،چاۋى داشاخى ھەزاربە ھەزار و بزنە رى و رۋىي.

(۵۶)

شەۋيىك لە شەۋان شەۋ راگشابوو، غوربەت لەتەنىشت پوورە سىۋە خەوتىبوو
لەنەشكەوت. لەنەستى دا گىنگىلى بەخۆى دەدا، لەوخەومىدا مرخىش مرخىشى
بوو، دواتر راجلەكى لەجىۋە نىۋەرپاست بۆۋەھەموو گىيانى شەلالى ئارەقە بوو،
پوورەسىۋە بەناگابوو، ھەستاۋە چوو جامىك ئاۋى ھىنا (ھاكچەم ئاۋ بخۆۋە).
قومىكى لىخواردەۋە ھەندىكى بەدەموچاۋى داگرد. پاشان گوتى:

- پوورى خەۋنىكى ناخۆشم دىت، لەخەۋنەم دابوو كەوتىۋومە ئاۋ گىزاۋى
لافاۋىكى شىلو، لەم خەۋنەمدا بانگى نازى ۋەپەيمانەم دەگرد، بەلام بەدەنگەۋە
نەھاتن. لەگەل دىنگە دىنگ ۋەمرخىش مرخىشى خۆم بەناگاھاتم.

- ھىچ نىيە كچەم تۆ ماندوۋى بنوو باگىانت ناسوۋدەمبى.

غوربەت بەدل دانەۋە پوورەسىۋە دلخۆش نەبوو، بۆيە ھەفتەيەك پىش
روۋبەرۋو بونەۋە، پوورەسىۋە ھەيدەركۆى كورەزى ۋەدوۋ جەنگاۋمى نەساخىان
بەقاچاخە پىدا بەرپىيانكردىۋون، بۇ ھۆبە رىشمالى كۆچەرىيان سى پۆزىش بوو
شەپرو پىكدادان گەرم بوو، گىزگەلى ئەشكەوتى دىۋان دوو شەھىدىان دابوو،
دىرەنگى شەۋ لەدەروازى ئەشكەوتى دىۋان شەھىدەكانىيان بەخاك سپاردىۋو،
خەجۇ برىنداربوو بەلام برىنەگەى سووك بووسى، چوار جەنگاۋمى دىكەيان بى
سەروشىۋىن بزر بوون، غوربەت، بەشەھىد بوۋنى نازى ۋەپەيمان زۆر خەمبارىۋو،
دوۋ پۆز بوو تەۋەركى زادى نەكردىۋو، لەلايەكى دىكەۋە لەشكرى جەنەپال يەلماز،
ھەنگاۋبەھەنگاۋ لەدەروازى ئەشكەوتى دىۋان نىزىك دىۋونەۋە بەرمبەرە
مەيدانى شەپ بەرتەسك دىۋوۋە، ئەسپەكان مىخ زنجىريان ھەلگىشابوو ھەۋسارىيان
پساندىۋو. تىيانتەقاندىۋو تارا بوون.

كېزگەلى ئىشكەۋىتى دېۋان

: سەرلە ھېۋارى ھەۋرەكى تارىك بەرى لە ئاسمان گرتىۋو. گەشەۋداهات، شەۋىكى نەنگۈستەچاۋ بوو، شەۋى دزان بوو. غورىمەت، دەھاتوۋ دەچوۋ لەھەزەمەتان ژانى ھاتىۋوۋ نەدەھەجما، دواجار ئۇقرەى نەگرت چوۋ لەگەل ھاۋرىكانى كۆبۇۋە، پىۋى راگەياندىن گوتى:

- پىشىنان گوتوۋىانە (شەپ بەشىر، مامەلەت بەدراۋ). راستە. واتا ئىمە فېشەگمان نەماۋە چېتر ناتۋانىن بەرگىرى لەخۇمان بىكەين، تەنھا سى رېگامان لەپىشدا ماۋە.

يەكەم: شەپكردن ھەتا دۋافىشەكى ناۋ خانەى تەفەنگ پاشان خۇگۈشتن. دوۋەم: خۇبەدەستەۋەمدان. واتا سەر شۇپكردن وناۋروۋچون، سوۋگايەتى كردن بىنەفرەتان، بېگومان دەكەۋىنە بەر تەۋو نەفرەت لىكردن.

سىيەم: خۇ رىزگار كردن. مام كىخۋا ئامۇزگارى كردم، گوتى (خۇ رىزگار كردن لەكاتى تەنگانەدا ماناى نازايەتى يە، نەك ترستۇكى)من!! رېگاي سىيەم ھەلدەبىزىرم بەم بىزە رېيەى مام كىخۋا بۇمانى دەست نىشان كرد خۇمان دەرباز دەكەين. واتا ھەرگىز خۇمان بەدەستەۋە نادەين بۇيە ۋاچاكە ھەر ئىستا ھەتاكۋ كار لەكار نەترازاۋە بەخۇبىكەۋىن و بىكەۋىنە رى. خۇمان دەرباز بىكەين، پاشان رۋو بىدەينە كۋىستانەكان، دوو، دوو ھانا ۋەبەر ھەۋارگەۋ ھۇبەۋ رەشمالى كۇچەرىيان بىبەين دلىيام دالەدەمان دەدەن. بەلام ھەروەكو دەللىن (دەم دەخوات چاۋ شەرمى دەكات). دەبى ئىمەش ھاۋكارىيان بىكەين لە مەر دۇشىن ۋەشەكە ھەزاندن ۋاۋەھىنان ۋانەكردن ۋەشى رېستىن يارمەتەيان بىدەين، بىزانىن چارمنوۋسەمان بەجى دەكات.؟!

: ئىدى دوو، دوو، سى، سى بەچاۋى پىر لەفرمىسك رېچكۆلەى بىزە رېيان گرتە بەر مىليان بەتارىكىيەۋەنا، بەرمو چارمنوسى نادىار پەرتەيان لىكرد رۇيشتن.

كېزگەلى ئەشكەوتى دىۋان

بەلام ھەرچى غوربەت بوو، پېشىر چلەنەمامىتى دار بەرۋوى ئامادەكردىبوو، ھەر بەم شەۋە چوۋولەلەي سەرىنگانى گۆرى نازى ۋەپەيمان، قۇرتىكى ھەلقەنانە چلەنەمامەكەي تىداچاند، ۋىجا لەحزور گلکۆي ھەردووكيان چۆكى دا وداچەماۋە نىۋچەۋانى گەياندە عاردى ھىند گرىا و فرمىسكى بۇيان ھەلپشت چاۋى ببوۋە گۆمى خويىن،خويىنى تىزابوو. پاشان ھەستاۋە سەرپىيان تاۋى بەپىۋە دەستەۋ نەزمەر بەدىارىانەۋە راۋەستا ھەناسەي ساردى ھەلدەكىشا، پىشتى ھەنگى بەنىۋ لەپى دەستى فرمىسكى سەر پروۋمەت و دەموچاۋى سترپىيەۋە، دواتر تەفەنگى كەردە شانى ۋەبەزىنە رىدا شۆر بۆۋە رۇيى.

: تاريكو پروۋنى بەيىانى لەشكرى جەنەپال يەلماز ھىرشىكى بەربلاۋيان ھىنا بۇ سەر ئەشكەوتى دىۋان، زۆر بەخەستى تەقەيان دەكرد، ھەتا گەيىنە دەروازەي ئەشكەوت ھىچ ۋەلامدانەۋەم بەرگرى لەئارادا نەبوو، بەدوا دەستپىز ژوورى ئەشكەوتيان پىشاند. ئەۋجا سەريان بەژوورى ئەشكەوت داگرت، جگە لەھەندىك بىزگورۋقاپ ۋەيربار، ھەۋارىكى چۆل و ھىچى تر.

جەنەپال لەخەفەتان ئەژنۆي شل بوو،لەسەرچىچكان ھەلقوونجا تووند نىۋچەۋانى خۆي گرتىبوو چىلكەي لەعاردى ۋەدەدا لەدلى خۇيدا دىگوت:

(لەدەستەم چوۋ ھىلانەشم لىيان تىكداۋ بەخۇشم رىنج خەسار، بريا قەت ناۋبانگى ئەۋ غوربەتەم نەبىستبايە، گەبىستەم خۆزگە يەكجار دىتەم بەلكو شەۋان بەخەيالى (ئەۋ) دەخەۋەتەم و دەھاتە خەۋەنم).

پاشان ھەستاۋە سەرپى تاۋى چاۋى بەدۆل ۋىنارو شاخى ھەزاربەھەزارى دەفەرى ئەشكەوتى دىۋاندا گىرا،دواتر بەدەست بەتارى فەرمانى گەپانەۋەي دا بەلەشكر و لەتەشكى خۇياندا ھىرتە ھىرت گەپانەۋە.

بەشى كۆتايى

شەش مانگ بەسەر پەرتەۋازە بوۋنى كېزگەلى ئەشكەوتى دېۋاندا تېپەرى
بوو. پۇژىكىيان دەمەدەمى كاتزمىردە (۱۰)ى سەرلەبەيىنى (چارچى) بەنەپنەپرو
ھاتوۋھاۋار، بەكۈچەۋ كۆلانى شاردە دەگەرپا دىئاي لەزمەۋاق نابوو دەينەپراند!!
(دەستىكى پەشى چەپەلى چىگن بەجل وبەرگى سۈۋالگەرى لەدمروۋازەى كۆلەن
خۇى لەجەنەپال يەلماز نرىك كىردوۋتەۋە، لەكاتىكىدا جەنەپال خەرىك بوۋە
دەستى يارمەتى بۇ درىزىكات. كەچى(ئەۋ) ناپاكە لەھىكرا داپتە بەردەستىپىزى
گوللەۋ سى گوللەى لەسەر دلى داۋە دەستبەجى ساردى كىردوۋتەۋە گىانى
سپاردوۋە، ئىستاش بەفەرمانى پارىزگارى شار ھەرچى سۈۋالگەرى
ناۋشارودەموروبەر ھەن، بەزىن وپياۋانىيەنەۋە دەبى دەستگىرىكىن. بۇيە داۋا
لەھاۋنىشتەمانىيەنى شەرفەمەندى شارمەكەمان دەكەين لەھەرشوئىنىك سۈۋالگەرىك،
دەروۋمەكەرىكتەن دىت پەيۋەندى بىكەن بەبىكەى پۇلىسى ناۋشارو پاداشت
ۋەربىگىرن) بەلى ئەرباب پۇژگارديت و دەروا لىقەۋمان و سەربردە و
بەسەرھاتوۋكارمەت كۆن دەبن، بەلام ھەرگىز لەيادناكىن.

لەقۇنچە چاپەخانەۋ لەدىۋەخان و لەھۆبە پەشمالى كۆچەريان و لەشەۋانى
زىستان و لەدمورى بەردەستىرە لەسەر زەمان و زارى پىش سىپان
و ھەقايەتخۋان دەيگىرنەۋە دەلئىن:-

ھەبوۋ نەبوۋ كچىكى جىل بوۋ، ناۋى غوربەت بوۋ، لەگەل كۆمەلىك دەستە
خوشك و شۇخەژنان لەدزى پەفتارى پياۋسالارى ھەلگەرپابوۋنەۋە لەئەشكەوتى
دېۋان گىرسابوۋنەۋە. بەچاۋقايىمى و بەزمىروزمىگى دەست و بازوۋى خۇيان

کیزگەلی ئەشکەوتی دىۋان

دەسەلاتيان بەسەرناوچەكەدا گرتىۋو، لەچەندىن شەپرو پوۋپوۋوۋونەۋمو
پىكداداندا سەرگەوتنىيان بەدەست ھىنابوو، بەلام بەتئومگلانى لەشكرى دەولەت
بۆ بەرمىنگاربوونەۋمو لەناوبردى ھەلگەراۋان لەئەشكەوتى دىۋان
كۆنترۆلكردنى رىڭاۋ بانەكان و شەپرو پىكدادان، ۋە لە ئەنجامى كەمى فېشەك و
تەقەمەنى و شەھىد كردنى كۆمەلەك جەنگاۋمىر دىۋوبەتوانا، لەپىزى
جەنگاۋمىرانى كىزگەلى ئەشكەوتى دىۋان. ھەروەھا بېسەرۋ شۈۋن و بىزىۋونى
ھەندىكى دىكەيان. لەشەۋىكى نۆتەك ئەنگۈستەچاۋدا دىۋا راپوتەگىر بەرتەيان
لىكرد لە چىشتەنگاۋى سبەينەى نايىندە لەشكرى ھىرشبەر ھاتنە سەر ھەۋارى
خالى، دواتر لەتەشكى خۆياندا ھىرتە ھىرت گەرانەۋە، بەلام دىۋا شەش مانگ
غوربەتخان، كچە سەركرەدى كىزگەلى ئەشكەوتى دىۋان. لە جل و بەرگى
سوالكەرىكى پياۋدا خۆى ھەشار دابوو، سبەينەك لەسبەينان كاتى جەنەرال
يەلماز، فەرماندەى لەشكرى ھىرشبەر بۆ سەر ئەشكەوتى دىۋان. بەسۋارى ئەسپ
بۆ بىكەى مەشق وراھىنانى سەربازى دەچوو، غورىبەت، لەھىكرا دەمىداتە بەر
پىزىنەى گوللەۋ لەگەل يەكەم گوللە دەلى : ئەمەيان لەپاى ئەۋ سووكايەتى
پىكردنەى كە بەكىخۋاى گورجى زادانت كرد. ئەۋەشيان بۆ نازى ئەۋەشيان بۆ
پەيمان، لەسەر زىن وپشتى ئەسپ و مەيدەگىرئ بەردەبىتەۋە سەر زەۋى گيانى
دەسپىرئ. نىدى بەپىچاۋپىچى كۆلەنگاندا. ھەر بەرپىگاۋە جل و بەرگە
سوالكەرىكەى فرئ دەدات، ھىچ خۆى لە گورە نابات، بەقاچاخەپىدا شار
بەجىدەھىلىت و دەروا.....!!!!!!